

VOL. 7 NO. 1
JUL - DEC
2024

ISSN : 2651-0510

**Journal of Humanities
and Social Sciences**

HUSO

**วารสาร
มนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์**
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2567)

Vol. 7 No. 1 (July - December 2024)

ติดตามข่าวสาร

www.human.lru.ac.th/th/

www.facebook.com/human.lru

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Journal of Humanities and Social Sciences Loei Rajabhat University

ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2567)

Vol. 7 No. 1 July - December 2024

ISSN : 2651-0510

วัตถุประสงค์

เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ ตลอดจนองค์ความรู้ทางด้านสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ขอบเขต

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย รับผิดชอบ บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทความอื่น ๆ ด้านสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ดังต่อไปนี้ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ, สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ, สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์, สาขาวิชาภาษาจีนและภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร, สาขาวิชาภาษาไทย, สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน, สาขาวิชาศิลปกรรมศาสตร์, สาขาวิชาทัศนศิลป์, สาขาวิชาดุริยางคศิลป์, สาขาวิชานิติศาสตร์, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ เศรษฐกิจ การศึกษา การเมือง และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

เจ้าของ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

234 ถนนเลย – เชียงคาน ตำบลเมือง อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย 42000

ที่ปรึกษา

อาจารย์ ดร.เยาวพา กองเกต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พงศ์พัฒน์ เหล่าคนค้ำ

อาจารย์มนตรี คำวัน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศรัณย์พัชร จิตพิไล

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

รองคณบดีฝ่ายวิชาการวิจัยและนวัตกรรม

รองคณบดีฝ่ายบริหารและพัฒนาองค์กร

รองคณบดีฝ่ายพัฒนานักศึกษาและการ

ประกันคุณภาพการศึกษา

บรรณาธิการ

อาจารย์ ดร.เยาวพา กองเกต

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พงศ์พัฒน์ เหล่าคนค้ำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร ดอกจันทร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง

รองศาสตราจารย์ตรีเนตร สาระพงษ์

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มานิตย์ โศภคัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์จุมพล ชื่นจิตต์ศิริ

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรชัยนุกูล นุ่นภูบาล

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ดร.กนกพร นาสมตริก ชิมิโอนิกะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ดร.กิตติธันต์ ญาณพิสิทธิ์

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

เจ้าหน้าที่ประจำวารสาร

นางสาวสุภาพร เมืองจันทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

สำนักงานกองบรรณาธิการ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

234 ถนนเลย-เชียงคาน ตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย 42000

โทร 0 4283 5224-8 ต่อ 43100 โทรสาร 0 4283 5230

Email : Huso@lru.ac.th

เว็บไซต์ : <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/husolru>

กำหนดออก : ปีละ 2 ฉบับ

ฉบับที่ 1 กรกฎาคม – ธันวาคม

ฉบับที่ 2 มกราคม – มิถุนายน

พิมพ์จำนวน 100 ฉบับ

ปีที่พิมพ์ 2567

สถานที่พิมพ์

คำชี้แจง

บทความที่จะได้รับการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลยนั้น ต้องผ่านการพิจารณาให้ความคิดเห็นรวมทั้งตรวจแก้ไขทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งไม่ทราบชื่อผู้พิมพ์ไม่ทราบชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ (Double Blind Peer Review) ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องที่กองบรรณาธิการวารสารฯ คัดสรรก่อนลงพิมพ์ไม่น้อยกว่า 3 ท่านต่อบทความ

ข้อความ ข้อคิดเห็น หรือข้อค้นพบ ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
เป็นของผู้เขียน ซึ่งจะต้องรับผิดชอบต่อผลทางกฎหมายใด ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากบทความ
และงานวิจัยนั้น ๆ โดยมิใช่ความรับผิดชอบ
ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

บทบรรณาธิการ

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย เป็นวารสารที่นำเสนอผลงานบทความทางวิชาการ บทความวิจัย และวิจารณ์หนังสือของนักวิชาการ คณาจารย์ นิสิต นักศึกษาในด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์และสาขาอื่น ๆ ในด้านสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ดังต่อไปนี้ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ,สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ,สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์,สาขาวิชาภาษาจีนและภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร,สาขาวิชาภาษาไทย,สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน,สาขาวิชาจิตตอลารต์,สาขาวิชาทัศนศิลป์,สาขาวิชาดุริยางคศิลป์,สาขาวิชานิติศาสตร์,สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อการเผยแพร่ผลงานแก่ผู้สนใจต่อไป

สำหรับนักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิต นักศึกษา หรือผู้สนใจที่มีผลงาน และมีความประสงค์จะเผยแพร่ผลงาน สามารถส่งผลงานของท่านตามหัวข้อ และแบบฟอร์มของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย โดยคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์จะส่งผลงานของท่านให้ผู้ทรงคุณวุฒิอ่านและประเมินผลงานของท่านเพื่อให้ผลงานของท่านเป็นที่ยอมรับการเผยแพร่ต่อไป

ขอขอบคุณผู้เขียน ผู้ทรงคุณวุฒิ คณะที่ปรึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องตลอดจนผู้อ่านที่ให้ความสนใจจนทำให้วารสารฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2567) จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้า และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางวิชาการ หากมีข้อบกพร่องประการใด คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ยินดีน้อมรับคำแนะนำเพื่อปรับปรุงแก้ไขต่อไป

กองบรรณาธิการ

สารบัญ

เนื้อหา	หน้า
บทความวิจัย	
กระบวนการรับรู้นโยบายสาธารณะและการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดเลย	1
The Process of Public Policy Awareness and Public Participation in Loei Province.	
ธีรวัฒน์ วงศ์วรณูญ	
Teerawat Wongwarunyoo	
กฎหมายเกี่ยวกับการจัดการบริหารพื้นที่อ่าวบ้านดอน	16
Laws relating to area management in the Bandon Bay area	
พรวิไล อัยดำรงธรรม, จิตรดารมย์ รัตน์วุฒิ, และเพชร ขวัญใจสกุล	
Pornvilai Auidumrongtham, Jiddarom Ruttanawut, and Phet Khwanchaisakun	
กฎหมายต้นแบบว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ	34
Model Law on Post Mortem Inquest	
วศินระพี ไม้ประดิษฐ์, ภูมิ โชคเหมาะ, และเอกพงษ์ สารน้อย	
Wasinrapee Paipadist, Poom Chokmoh, and Egkapong Saranoi	
การศึกษาเปรียบเทียบสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุในจังหวัดเลย	47
The comparative study of physical fitness of the elderly in Loei Province	
จรัสศรี ศรีโกคา, วรศิษฐ์ ศรีบุรินทร์, อาทิตย์ ปัญญาคำ, และกวิน บุญประโคน	
Jaratsri Sripoka, Worasit Seaburin, Artith Panyakham, and Kawin Boonprakorn	
The Tradition of Ascending the Sacred Cave: Paying Homage to Great-Grandfather (Thuat) of Wang Ching Mountain and the Beliefs of Southern Thai Buddhists in Honoring Sacred Mountain Deities in the Community of Khok Muang Subdistrict, Khlong Hoi Khong District, Songkhla	58
ประเพณีขึ้นถ้ำศักดิ์สิทธิ์ : การสักการะทวดเขาวังชิงความเชื่อของชาวไทยพุทธภาคใต้ในการเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์บนภูเขาของชุมชนตำบลโคกม่วงอำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา	
Jirawitt Phannarat, Jirapat Phookwanthong, Songpop Petarwut, and Jirayu Songkhro	
จิรวิชญ์ พรรณรัตน์, จิรภัทร ภูขวัญทอง, ทรงภพ เพชรอาวุธ, และจिरายู สงเคราะห์	

เนื้อหา	หน้า
มาตรการทางกฎหมายในการกำหนดอำนาจหน้าที่และลักษณะคดีแพ่งในระบบ ไต่สวนของศาลยุติธรรม Legal Measures on Determining Judicial Authority and Civil Case Characteristics in the Inquisitorial System of Courts of Justice ธีรวรรณ กลางณรงค์ Thirawan Klangnarong	75
การสร้างภาคีเครือข่ายบนฐานทุนพหุวัฒนธรรม “ว่าวเบอร์อามัส” สู่มหกรรม การแข่งขันว่าวนานาชาติ จังหวัดยะลา The Creation of a Multicultural Network Based on the "Wao Beramas" Kite towards the International Kite Competition Festival in Yala Province ศรินทร์ญา จังจริง, ปพน บุชยมาลย์, นูรีดา จะปะเกีย, สภาวิทย์ จันจุฬา, และมะพาริ กะมูนิง Sarinya Jungjing, Papon Budsayamarn, Nureeda Japakeeya , Satawit Junjula, and Maphari kamuning ⁵	88
มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร: ศึกษา เปรียบเทียบกับต่างประเทศ Legal measures regarding the operation of agricultural cooperatives : An International Comparative Study เอกพงษ์ สารน้อย และชำนานู ชาดิษฐ์ Egkapong Sarnnoi and Chumnan Chadit	102
กระบวนการเสริมพลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำของบ้านท่า ศาลาตำบลท่าศาลา อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย Community Empowerment Process of Black Ginger Coffee Community Enterprise Group of Ban Tha Sala, Tha Sala Subdistrict, Phu Ruea District, Loei Province วิษณุ มะลิตัน และวิริยา เพียรไทย Wish Maliton and Wiriya Pianthai	114
หลักเกณฑ์และคำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความ วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย	129
แบบฟอร์มเสนอบทความเพื่อรับพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย	146

กระบวนการรับรู้นโยบายสาธารณะและการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดเลย

The Process of Public Policy Awareness and Public Participation in Loei Province.

ธีรวัฒน์ วงศ์วรณูญ¹
Teerawat Wongwarunyoo¹

Received: January 8, 2024

Revised: April 30, 2024

Accepted: October 16, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) เพื่อศึกษาระดับความสนใจนโยบายสาธารณะของประชาชนในจังหวัดเลย 2) เพื่อศึกษากระบวนการรับรู้นโยบายสาธารณะของประชาชนในจังหวัดเลย 3) เพื่อศึกษาแนวทางของประชาชนในจังหวัดเลย ในการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางนโยบายสาธารณะ งานวิจัยนี้เป็น การวิจัยแบบผสม (Mixed Methods Research) ระหว่างวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และ วิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยทำการเก็บข้อมูลจากประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งในจังหวัดเลย จากกลุ่มเป้าหมาย จำนวนทั้งสิ้น 465 คน ประกอบด้วยการเก็บตัวอย่างจากแบบสอบถาม จำนวน 400 คน โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ด้วย ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเก็บ ตัวอย่างจากแบบสัมภาษณ์ จำนวน 65 คน เพื่อหาข้อค้นพบ และเชื่อมโยงสัมพันธ์กับทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาพบว่า 1) ประชาชนเข้าถึงนโยบายสาธารณะ 2 ครั้งต่อสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 20.5 โดยผ่านช่องทางสื่อออนไลน์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.5 โทรศัพท์ เป็นช่องทางที่เหมาะสมและมี ประสิทธิภาพมากที่สุด ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางนโยบายสาธารณะ คิดเป็นร้อยละ 34.8 2) ระดับการรับรู้นโยบายสาธารณะ นโยบายหลัก 12 ด้าน อยู่ในระปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.16 นโยบายที่มีระดับ การรับรู้มากที่สุดคือ นโยบายหลักด้านที่ 3 การทำนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 นโยบายที่มีระดับการรับรู้ต่ำที่สุดคือ นโยบายหลักด้านที่ 4 การสร้างบทบาทของไทยในเวทีโลก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.92 3) ระดับความเข้าใจนโยบายสาธารณะ นโยบายหลัก 12 ด้าน อยู่ในระปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.04 นโยบายที่มีระดับความเข้าใจมากที่สุดคือ นโยบายหลักด้านที่ 3 การทำนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.38 นโยบายที่มีระดับความเข้าใจน้อยที่สุดคือ นโยบายหลักด้านที่ 4 การสร้างบทบาทของไทยในเวทีโลก และนโยบายหลักด้านที่ 6 การพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจและการกระจาย ความเจริญสู่ภูมิภาค ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.83 4) ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย สาธารณะ และแสดงออกโดยการพูดคุยในกลุ่มเพื่อน หรือพูดคุยในครอบครัวและเครือข่าย โดยทำการ

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

E-mail : teerawat.won@lru.ac.th, Lecturer of Public Administration Program Faculty of Humanities and Social Science, Loei Rajabhat University

บอกต่อประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับนโยบายของรัฐผ่านช่องทางสังคมออนไลน์ เพื่อให้ผู้อื่นได้เข้าใจมากยิ่งขึ้น และแสดงออกโดยการใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยการสนับสนุนพรรคการเมืองที่กำหนดนโยบายที่ตนชื่นชอบ แต่ถ้าเป็นนโยบายสาธารณะที่ไม่ชื่นชอบจะปฏิเสธการเข้าร่วม ไม่ให้ความร่วมมือและไม่ให้การสนับสนุนต่อนโยบายนั้น พร้อมทั้งอธิบายถึงเหตุผลที่ไม่ชอบนโยบายให้กับผู้อื่นฟังเพื่อให้เกิดความคล้อยตามผ่านการพูดคุยหรือผ่านทางสื่อออนไลน์ เมื่อพบความไม่ปกติของนโยบายสาธารณะหรือความผิดปกติจากการนำนโยบายไปปฏิบัติจากหน่วยงานของรัฐ ประชาชนจะร้องเรียนผ่านหน่วยงานภาครัฐโดยตรง และประสานผ่านผู้นำหมู่บ้าน เพื่อขอคำปรึกษาหรือคำแนะนำในขั้นตอนต่อไป หรือร้องเรียนผ่านช่องทางออนไลน์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เมื่อประชาชนต้องการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะจะมีส่วนร่วมผ่านการแสดงออกทางสื่อสังคมออนไลน์ และมีส่วนร่วมผ่านทางหน่วยงานของรัฐที่จัดขึ้น หรือผ่านเจ้าหน้าที่รัฐ เช่น ผ่านทางผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำหมู่บ้าน

คำสำคัญ: การรับรู้, นโยบายสาธารณะ, การมีส่วนร่วม

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the level of public policy interest of the people in Loei province, 2) to study the process of public policy perception of the people in Loei province, and 3) to study the guidelines of the people in Loei province. To participate in the public policy process. This research is a mixed methods research between qualitative research and quantitative research by collecting data from voters in Loei province. A total of 465 people were sampled from the questionnaire. 400 people using statistics for analysis. Samples were collected from 65 interviews to identify findings and correlate with relevant theories. The study found that 1) 20.5 percent of people access public policy twice a week, with the most online channels (35.5 percent), and television being the most appropriate and effective channel. In public policy awareness 34.8 percent 2) Level of public policy awareness The 12 main policies were moderate, with an average of 3.16. The average is 3.50. The policy with the lowest level of awareness is the 4th main policy: Building Thailand's role on the world stage. The average is 2.92 3) Level of understanding of public policy The 12 main policies were moderate, with an average of 3.04. The policy with the lowest level of understanding was Key Policy 4, Building Thailand's Role on the World Stage, and Core Policy 6, Economic Area Development and Regional Prosperity, with an average of 2.83 4) People will participate in public policy activities and express themselves by talking in friends or family and kinship and publicizing government policies through social media channels so that others can better understand and express themselves by voting for members of the House of Representatives. By supporting political parties that set their favorite policies. But if it is public policy that is not favored, it will refuse to participate. They also explain the reasons why they don't like the policy to others

in order to be amenable to it through discussions or online. When irregularities in public policy or irregularities from policy implementation from government agencies are found. Complaints will be made directly through government agencies and coordinated through village leaders for advice or advice on next steps or complaints through online channels of relevant agencies. To participate in public policy making, they participate through social media expression and through organized government agencies or government officials, such as through village chiefs or village leaders

Keywords: Awareness, Public Policy, Engagement

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความสำคัญของนโยบายสาธารณะในฐานะเป็นเครื่องมือพัฒนาประเทศ โดยเป็นเครื่องมือของรัฐบาลในการสร้างสังคมไทยที่พึงประสงค์ การสร้างสังคมคุณภาพโดยการสร้างคนดีคนเก่ง มีวินัย เคารพกฎหมายและมีความรับผิดชอบพร้อมด้วยคุณธรรมจริยธรรม มีกระบวนการยุติธรรมเป็นที่พึงของประชาชน และมีความเป็นธรรมในสังคม นโยบายในฐานะเป็นเครื่องมือของรัฐบาลในการอำนวยความสะดวกในสังคม รวมถึงเรื่องการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับนานาชาติในการป้องกันการก่อการร้ายและอาชญากรรมข้ามชาติและความสำคัญต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยมีความสำคัญต่อประชาชน ซึ่งนโยบายสาธารณะเป็นผลผลิตของระบบการเมืองที่สอดคล้องต่อความต้องการหรือข้อเรียกร้องของประชาชนและพลังสนับสนุนของประชาชน นโยบายมีความสำคัญต่อนักการเมืองซึ่งนักการเมืองเป็นผู้กำหนดนโยบายสาธารณะเพื่อจัดสรรคุณค่าทางสังคมให้สอดคล้องกับข้อเรียกร้องของประชาชน ความสำคัญต่อนักบริหารซึ่งนักบริหารเป็นผู้ดำเนินนโยบายไปสู่การปฏิบัติให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพ รวมทั้งการสร้างการยอมรับความร่วมมือและสร้างพลังการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นักบริหารที่ดีคือผู้นำนโยบายที่ดีไปสู่การแก้ปัญหาและความต้องการของประชาชน ความสำคัญต่อนักวิชาการซึ่งความสำเร็จของนโยบายสาธารณะขึ้นอยู่กับทฤษฎีวิเคราะห์วิจัยประเมินนโยบายสาธารณะ ในการเสนอแนะนโยบายที่ดีกว่าและหนทางเพื่อบรรลุเป้าหมายของนโยบายได้ดีกว่า นักวิชาการจะช่วยเป็นกระจกส่องให้นักการเมืองไม่มีการทุจริตเชิงนโยบาย (เสนอห์ จุ้ยโต, 2552) นโยบายสาธารณะที่เป็นผลมาจากการตอบสนองข้อเรียกร้องของประชาชนภายใต้ระบบการเมือง นโยบายสาธารณะเกี่ยวกับกฎระเบียบ (Regulatory Policy) เป็นผลพวงของการตอบสนองความต้องการและข้อเรียกร้องของบุคคลและกลุ่มบุคคลต่าง ๆ เกี่ยวกับการควบคุมต่าง ๆ เช่นในเรื่องการป้องกันอาชญากรรม การค้าพาณิชยกรรม การคุ้มครองผู้บริโภค ความปลอดภัย การกำหนดระดับอัตราและราคา การติดต่อสื่อสาร การจำกัดสิทธิส่วนบุคคล และการดำเนินชีวิตในสังคมบางประการเป็นต้น (ทศพร ศิริสัมพันธ์, 2539) กระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม จะเน้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนในสังคม ซึ่งทำให้คนในชุมชนเกิดความตระหนักถึงปัญหาสาธารณะของชุมชน และนำไปสู่การกำหนดเป้าหมายและแนวทางการทำงานร่วมกัน นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติและติดตามผลการดำเนินงาน เพื่อการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงนโยบายสาธารณะของชุมชนเอง กระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมเป็นเรื่องใหม่ในสังคมไทยที่ต้องการความรู้เกี่ยวกับรูปแบบที่เหมาะสมกับบริบท

ของสังคมในระดับต่าง ๆ ทั้งในพื้นที่เล็กระดับหมู่บ้าน ตำบล และในพื้นที่ใหญ่ระดับจังหวัด ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของทุกภาคส่วนในสังคมในกระบวนการนโยบายสาธารณะ ที่ทำให้สามารถนำมาใช้ได้จริงทั้งในระดับภาพรวมและระดับชุมชนหลายพื้นที่ของประเทศไทย มีการศึกษาหลายกรณีที่อยู่ในข่ายแนวคิดที่เกี่ยวข้องในเรื่องของชุมชนเข้มแข็ง แผนชีวิต หรือแผนแม่บทชุมชน ซึ่งพบว่าส่วนใหญ่เป็นการปฏิบัติการในพื้นที่เล็ก ๆ ระดับหมู่บ้านหรือตำบล ดังนั้นการศึกษารูปแบบกระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ระดับจังหวัด จึงเป็นองค์ความรู้ที่สำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างขึ้น เพื่อให้สามารถนำไปปรับใช้กับพื้นที่อื่น ๆ ได้ (นาตยา แท่นนิล, 2555)

การให้โอกาสประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่น โดยเริ่มตั้งแต่การมีส่วนร่วมคิดค้นหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น การหาแนวทางแก้ไขปัญหา การตัดสินใจเลือกแนวทางการวางแผนการแก้ปัญหา รวมทั้งการร่วมปฏิบัติในกิจกรรมการพัฒนาท้องถิ่นที่จัดขึ้นในชุมชนและการประเมินผลงานกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว การมีส่วนร่วมในลักษณะดังกล่าวเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ประชาชนได้รับการลงมือกระทำเอง โดยเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและทำให้ทราบถึงวิธีการที่จะจัดการกับปัญหาของตนเองและชุมชนได้อย่างถูกต้อง และทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาท้องถิ่น นอกจากนั้นยังช่วยให้ประชาชนเกิดการคิดเป็น ทำเป็น และมีความรู้สึกว่าการกิจกรรมเหล่านั้น พวกตนมีส่วนเป็นเจ้าของโครงการอย่างแท้จริง อันจะทำให้การพัฒนาท้องถิ่นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีทิศทางของการพัฒนาอย่างชัดเจน (พูลศักดิ์ ชูพาณิชย์สกุล, 2550)

วิธีการดำรงชีวิตของประชาชนในทุกสังคมล้วนได้รับผลกระทบจากนโยบายของรัฐทั้งสิ้น อาทิเช่น นโยบายการศึกษาภาคบังคับ กำหนดให้เยาวชนทุกคนต้องเข้ารับการศึกษาตามที่รัฐกำหนดโดยรัฐหวังว่าการศึกษจะเป็นกระบวนการสำคัญในการกล่อมเกล่าให้เยาวชนรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล สามารถจำแนกระหว่างความดีงามและความชั่วร้ายเพื่อจะได้ยึดมั่นในการประพฤติปฏิบัติดีสังคมจะได้มีสันติสุข และประการสำคัญการศึกษาจะเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับประชาชนในการเสริมสร้างชีวิตที่ดีและมีความสุข นโยบายการศึกษาภาคบังคับจึงเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับรัฐบาลในการเสริมสร้างชีวิตที่ดีให้แก่ประชาชน นอกจากนี้ยังมีนโยบายสาธารณะที่สำคัญอีกหลายประการที่มีผลกระทบต่อวิธีการดำรงชีวิตของประชาชน ได้แก่ นโยบายเศรษฐกิจที่มุ่งการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม นโยบายการรักษาความสงบภายในประเทศ นโยบายสาธารณสุข นโยบายการปฏิรูปที่ดิน นโยบายคมนาคมและการสื่อสาร นโยบายสิ่งแวดล้อม นโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยว นโยบายการป้องกันประเทศ และนโยบายต่างประเทศ เป็นต้น นโยบายเหล่านี้ล้วนเป็นนโยบายสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาประเทศและการเสริมสร้างความอยู่ดีกินดีแก่ประชาชนโดยทั่วไป นโยบายสาธารณะคืออะไร ถูกกำหนดขึ้นอย่างไร และเปลี่ยนแปลงได้อย่างไรล้วนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อความสนใจของประชาชนในฐานะสมาชิกของสังคมทั้งสิ้น เพราะประชาชนทุกคนจะได้รับผลกระทบไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่งจากนโยบายสาธารณะของรัฐเสมอ โดยทั่วไปนโยบายสาธารณะจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการทั้งทางการเมืองและสังคมอย่างกว้างขวาง เพราะนโยบาย สาธารณะมีรากฐานมาจากสภาพปัญหาต่างๆของสังคม และเป็นปัญหาที่ประชาชนคาดหวังว่ารัฐจะต้องรับผิดชอบในการแก้ไข ทำให้ปัญหาเหล่านี้ต้องเข้าสู่กระบวนการทางการเมืองซึ่งเกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์ (interaction) ระหว่างประชาชน (public) พรรคการเมือง (political parties) (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2557)

ประชาชนถือได้ว่าเป็นเจ้าของประเทศและยังเป็นกำลังสำคัญของชาติ ประเทศชาติจะพัฒนาไปในทิศทางใดหรือประเทศชาติจะถดถอยส่วนหนึ่งก็ขึ้นอยู่กับประชาชนในชาติเป็นหลักสำคัญ ในปัจจุบัน

ปฏิเสธไม่ได้ว่าการเมืองกลายเป็นเรื่องของคนทุกเพศทุกวัย การเมืองเป็นการนำมาซึ่งการกำหนดทิศทางของประเทศโดยอยู่ในลักษณะของนโยบายสาธารณะและกฎหมาย เมื่อพูดถึงนโยบายแล้วเรามักได้ยินตั้งแต่กระบวนการก่อนการเลือกตั้ง ซึ่งพรรคการเมืองที่ลงแข่งขันจะชูนโยบายเพื่อใช้ในการหาเสียงของพรรคตัวเอง การแข่งขันทางการเมืองการเลือกตั้งในปัจจุบันประชาชนเริ่มให้ความสนใจในนโยบายหาเสียงของพรรคการเมืองต่างๆ มากยิ่งขึ้น อาจจะกล่าวได้ว่าถ้าพรรคใดชูนโยบายที่ตอบโจทย์หรือแก้ไขปัญหาของประชาชนได้พรรคการเมืองพรรคนั้นก็มีโอกาสที่จะได้คะแนนเสียงจากประชาชนจำนวนมากและมีสิทธิ์ที่จะได้จัดตั้งเป็นรัฐบาล ซึ่งการตื่นตัวทางนโยบายได้ขยายขอบเขตไปอย่างกว้างขวางในสังคมปัจจุบัน แต่เป็นที่น่าสนใจว่าประชาชนโดยทั่วไปมีความรู้ความเข้าใจและมีความตื่นตัวหรือตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องของนโยบายสาธารณะอย่างแท้จริงหรือไม่

ดังที่ได้กล่าวมา นโยบายมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างยิ่ง แต่เป็นที่น่าสนใจว่าประชาชนนั้นมีความเข้าใจในเรื่องของนโยบายสาธารณะมากน้อยเพียงใด มีกระบวนการรับรู้ถึงนโยบายสาธารณะหรือไม่ หรือเพียงแต่เข้าใจว่านโยบายสาธารณะนั้นเกิดขึ้นเพียงแค่พรรคการเมืองสร้างขึ้นเพื่อใช้หาเสียงในกระบวนการเลือกตั้ง หรือเข้าใจเพียงแค่ว่านโยบายสาธารณะเป็นสิ่งที่ภาครัฐสร้างขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนเพียงเท่านั้น ซึ่งในความเป็นจริงแล้วกระบวนการทางนโยบายสาธารณะนั้นมีหลากหลายประเด็นที่สำคัญ โดยเฉพาะนโยบายที่ออกโดยรัฐบาลเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ในสังคม ซึ่งประกอบไปด้วย 5 ประเภทคือ 1) นโยบายเพื่อการแก้ไขปัญหา 2) นโยบายพื้นฐาน 3) นโยบายเพื่อการลงทุน 4) นโยบายประชานิยม และ 5) นโยบายระหว่างประเทศ โดยเฉพาะนโยบายเร่งด่วน 12 ด้านที่ออกโดยรัฐบาล ซึ่งเป็นที่น่าสนใจว่าประชาชนเข้าใจและรับรู้ในนโยบายหรือไม่ และประชาชนเข้าถึงหรือรับรู้ในนโยบายเหล่านี้ได้จากแหล่งข้อมูลใด รวมถึงวิธีการที่ประชาชนจะสามารถมีบทบาทเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการทางนโยบายสาธารณะได้ในลักษณะใดบ้าง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในระบอบการปกครองที่เป็นประชาธิปไตยที่ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความสนใจนโยบายสาธารณะของประชาชนในจังหวัดเลย
2. เพื่อศึกษากระบวนการรับรู้ในนโยบายสาธารณะของประชาชนในจังหวัดเลย
3. เพื่อศึกษาแนวทางของประชาชนในจังหวัดเลย ในการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางนโยบายสาธารณะ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประเด็นที่ใช้ในการศึกษา นโยบายหลัก 12 ด้าน ในรัฐบาลของ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่ได้แถลงต่อรัฐสภา ในวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2562 เพื่อศึกษาถึงกระบวนการรับรู้ในนโยบายสาธารณะและการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดเลย และเพื่อทราบระดับความสนใจและระดับความเข้าใจในนโยบายสาธารณะ รวมถึงวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะ

2. ขอบเขตด้านประชากร ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดเลย จำนวน 499,551 คน (สำนักข่าวประชาสัมพันธ์ 2562)

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องกระบวนการรับรู้นโยบายสาธารณะและการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดเลย เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods Research) ระหว่างเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กลุ่มประชากร ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดเลยจำนวน 499,551 คน สำนักข่าวประชาสัมพันธ์ (2562) กลุ่มตัวอย่าง โดยได้ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ โดยวิธีการเก็บข้อมูลแบบสอบถาม จำนวน 400 คน โดยวิธีการสุ่มแบบ Yamane (1967) ที่ระดับความเชื่อมั่น ที่ 0.05 จากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน 499,551 คน สำนักข่าวประชาสัมพันธ์ (2562) กลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบบังเอิญ จำนวน 65 คน จากประชาชนในจังหวัดเลย ประกอบไปด้วย 14 อำเภอ จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 1 : 10,000 โดยประมาณ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เชิงปริมาณ (Quantitative Research) ข้อคำถามแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาถึงระดับความสนใจนโยบายสาธารณะของประชาชน และวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาถึงกระบวนการรับรู้นโยบายสาธารณะของประชาชน จากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน 499,551 คน ได้ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน โดยวิธีการสุ่มแบบ Yamane (1973) ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental sampling) จากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 400 คน และทำการวิเคราะห์และประเมินผล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ Statistics Package for Social Sciences (SPSS) โดยใช้ค่าสถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ข้อคำถามแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ที่ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาถึงแนวทางของประชาชนในการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางนโยบายสาธารณะ ใช้วิธีการเลือกสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญในพื้นที่ (Accidental sampling) ในอัตราส่วนใน 1 : 10,000 โดยประมาณ ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 65 คน โดยวิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เป็นลักษณะข้อคำถามปลายเปิด โดยได้มีการกำหนดแนวคำถามไว้อย่างกว้างๆ โดยได้นำวัตถุประสงค์ของการวิจัยมากำหนดเป็นข้อคำถามอย่างกว้าง ๆ โดยผู้วิจัยจะปล่อยให้ไปตามบริบทตามสถานการณ์ของการสนทนา โดยพยายามให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ตอบให้ตรงประเด็นข้อคำถามให้มากที่สุด และจะเปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้สอบถามหรือแสดงความคิดเห็นในประเด็นอื่นๆ ได้

ข้อมูลแบบทุติยภูมิ (Secondary) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากวิจัย เอกสาร ตำรา หนังสือต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการรับรู้นโยบายสาธารณะ จากแหล่งข้อมูลที่สำคัญ สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย สำนักวิทยบริการในมหาวิทยาลัยต่างๆ ห้องสมุดและเว็บไซต์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องแล้วนำข้อมูลที่ได้มารวบรวมให้เป็นระบบ แล้วใช้การวิเคราะห์สังเคราะห์แบบพรรณนา (Descriptive Statistics)

ซึ่งเครื่องมือวิจัยในการเก็บข้อมูลแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ผ่านกระบวนการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน โดยวิธีการหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC)

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำเอาข้อมูลที่ประมวลผลแล้วจากเอกสาร ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม นำมาวิเคราะห์ แล้วนำข้อมูลจากการวิเคราะห์มาอธิบาย เพื่อหาความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบถึงกระบวนการรับรู้นโยบายสาธารณะและการมีส่วนร่วม

ส่วนของประชาชนในการกำหนดนโยบาย และตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนา (Descriptive Analysis) สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางควบคู่กับการบรรยายและสรุปผลการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบระดับความสนใจของประชาชนในจังหวัดเลยที่มีต่อนโยบายสาธารณะ
2. ทำให้ทราบกระบวนการรับรู้นโยบายสาธารณะของประชาชนในจังหวัดเลย
3. ทำให้ทราบแนวทางของประชาชนในจังหวัดเลยในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการทางนโยบายสาธารณะ

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ

เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ (2550) ให้ความหมายว่านโยบายสาธารณะหมายถึงการนำความรู้ ความคิด ที่มีเหตุผลและตั้งใจเพื่อนำไปแก้ปัญหาเป็นการกำหนดกฎเกณฑ์เพื่อการปฏิบัติของรัฐบาล เป็นการกำหนดแนวทางในอนาคตเน้นเป้าหมาย วัตถุประสงค์ เงื่อนไข ผลลัพธ์และเป็นความพยายามที่จะกระทำเพื่อให้บรรลุผลประโยชน์สาธารณะ

ทิพาพร พิมพิสุทธิ์ (2543) ตั้งข้อสังเกตในการพิจารณานโยบายสาธารณะว่าการเมือง นโยบายกับการบริหารแยกออกจากกันเด็ดขาดไม่ได้แน่นอนที่สุดว่าการเมืองกับการบริหารเปรียบเสมือนหัวและก้อยของเหรียญอันเดียวกันนักการเมืองเป็นผู้กำหนดนโยบายซึ่งมาจากการวิเคราะห์ปัญหาทุกข์ร้อนของประชาชนส่วนนักบริหารเป็นผู้นำนโยบายไปปฏิบัติให้บรรลุผลทั้งสองฝ่ายต้องทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

ทินพันธุ์ นาคะตะ (2526) ให้ความหมายว่า นโยบายสาธารณะหมายถึง โครงการที่รัฐบาลบัญญัติขึ้นมาเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการปฏิบัติในการจัดสรรคุณค่าต่าง ๆ ให้แก่สังคม

ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการนโยบายสาธารณะ

Cochran และ Malone (1995) ได้แบ่งกระบวนการนโยบายสาธารณะได้เป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การระบุปัญหาและกำหนดระเบียบวาระ (Problem identification and agenda setting) ขั้นที่ 2 การกำหนดนโยบายและทางเลือกของนโยบาย (Policy formulation and policy alternative) ขั้นที่ 3 การยอมรับนโยบาย (Policy adoption) ขั้นที่ 4 การนำนโยบายไปปฏิบัติ (Policy implementation) ขั้นที่ 5 การประเมินผลนโยบาย (Policy evaluation)

ทศพร ศิริสัมพันธ์ (2544) กระบวนการและขั้นตอนของนโยบายสาธารณะ (public policy process) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) การก่อตัวของนโยบายสาธารณะ (public policy formation) 2) การกำหนดทางเลือกและการตัดสินใจนโยบายสาธารณะ (public policy alternative development and decision making) 3) การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ (public policy implementation) 4)

การประเมินนโยบายสาธารณะ (public policy evaluation) 5) ความต่อเนื่อง การทดแทนและการ
สิ้นสุดนโยบายสาธารณะ (public policy maintenance succession & termination)

ทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้

สิทธิโชค วรานุสันติกุล (2544) เสนอความคิดเห็นไว้ว่าการรับรู้คือการกระบวนการที่อินทรีย์หรือ
สิ่งมีชีวิตพยายามทำความเข้าใจสิ่งแวดล้อม โดยผ่านทางประสาทสัมผัสกระบวนการนี้เริ่มต้นจากการใช้
อวัยวะสัมผัสจากสิ่งเร้าและจัดระบบสิ่งเร้าใหม่ภายในระบบการคิดในสมองจากนั้นจะแปลสิ่งเร้าที่สัมผัสว่า
สิ่งเร้านั้นคืออะไร ขึ้นแปลความหมายนี้เป็นขั้นที่มีประสบการณ์เก่าเป็นพื้นฐานของการแปลความหมาย

สร้อยตระกูล อรรถมานะ (2541) กล่าวว่ากระบวนการของการรับรู้เป็นการแสดงถึงความ
สลับซับซ้อนและธรรมชาติของการกระทำตอบโต้ในการรับรู้ แบ่งกระบวนการย่อยได้เป็น 5 ขั้นตอนคือ 1)
สภาพแวดล้อมภายนอก (external environment) 2) การเผชิญหน้าในการรับบริการ (confrontation)
3) การคัดเลือกการบริการ (selection) 4) การจัดระเบียบ (perceptual organization) 5) การตีความ
(interpretation)

ทฤษฎีของการมีส่วนร่วม

ปาริชาติ วลัยเสถียร (2549) ได้กล่าวว่า ลักษณะของการมีส่วนร่วมมี 2 ลักษณะคือ

1. การสนับสนุนทรัพยากร คือ การสนับสนุนเงิน วัสดุอุปกรณ์ แรงงาน หรือ การช่วยทำ
กิจกรรม คือการเข้าร่วมในการวางแผน การประชุมแสดงความคิดเห็น การดำเนินการการติดตาม
ประเมินผล

2. หน้าที่ของผู้เข้าร่วม คือ เป็นผู้ทำ เป็นกรรมการ เป็นสมาชิก ซึ่งลักษณะการมีส่วนร่วม
นี้ แสดงถึงระดับอำนาจของผู้เข้าร่วม จึงมีการโต้แย้งว่าการมีส่วนร่วมโดยใช้วิธีการพัฒนาขีดความสามารถ
ของประชาชนเป็นเพียงการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมเพียงบางส่วน เพราะหลายกรณีประชาชนไม่มี
โอกาสเข้าร่วมในการตัดสินใจทางออกที่ควรเป็นคือการเสริมสร้างพลังอาจ (Empowerment)

เมตต์ เมตต์การุณจิต (2541) ได้กล่าวถึงลักษณะการเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนใน
การบริหารการศึกษา สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมมี 2 ลักษณะ คือ

1. การเข้าไปมีส่วนร่วมโดยตรง
2. การเข้าไปมีส่วนร่วมโดยทางอ้อม

อคิน รพีพัฒน์ (2527) ได้กำหนดช่วงจังหวะและแบ่งระยะเวลาการมีส่วนร่วมของ
ประชาชนในชุมชนไว้ดังนี้

1. การค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข
2. การตัดสินใจเลือกแนวทางและการวางแผนพัฒนาการแก้ไขปัญหา
3. การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน
4. การประเมินผลงานกิจกรรมพัฒนา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปกรณ นันทกิจ (2552) เรื่องกระบวนการรับรู้นโยบายสาธารณะของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบางพระ อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี วัตถุประสงค์ของการศึกษา 1) เพื่อศึกษาการรับรู้ การเข้าใจของประชาชน เกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ 2) เพื่อศึกษากระบวนการรับรู้ การเข้าใจ นโยบายสาธารณะของประชาชนในเขตเทศบาล 3) เพื่อทราบระดับการรับรู้ นโยบายสาธารณะด้านปัญหาและอุปสรรคของกระบวนการรับรู้ของประชาชนโดย เก็บข้อมูลการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิง คุณภาพ (Qualitative Research) ผู้ศึกษาใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เป็นวิธีการเก็บข้อมูลโดยการสนทนาและโต้ตอบระหว่างผู้ศึกษาและผู้ให้ข้อมูลจากประธานคณะกรรมการชุมชน ประธานชมรมผู้สูงอายุ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและประธานกลุ่ม อสม. จำนวน 16 คน ผลการศึกษาพบว่า ด้านการรับรู้ต่อนโยบายของผู้บริหาร ใน 6 ด้าน 1) ด้านการเมือง การบริหาร 2) ด้านสังคม 3) ด้านเศรษฐกิจ 4) ด้านสิ่งแวดล้อม 5) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน และ 6) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ พบว่าส่วนใหญ่ มีพื้นฐานประชาธิปไตย คือ ได้รับการเลือกจากประชาชน การรับรู้ต่อนโยบายของกลุ่มผู้นำ การประชุมต่างๆ ที่ทางเทศบาลฯจัดให้ การรับรู้และความเข้าใจที่มีต่อนโยบายของผู้บริหาร กลุ่มที่สามารถรับรู้และเข้าใจนโยบายจากนโยบายจากผู้นำท้องถิ่นที่ต้องการพัฒนาชุมชน คือ ชุมชนมีการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน ระยะสั้น และระยะยาว มีการประกาศให้ประชาชนรับนโยบายให้คนในชุมชนทราบในการดำเนินกิจกรรมของทางเทศบาลมีการประกาศเสียงตามสายวิทยุชุมชนและประกาศลงใน Web site ของเทศบาล แต่ผลของนโยบายที่มีต่อประชาชนยังไม่มีครอบคลุมครบทุกด้านเนื่องจากงบประมาณที่มีจำกัด ส่วนด้านการรับรู้ นโยบายของประชาชน ยังไม่มีความทั่วถึงทุกกลุ่มคนเนื่องจากความต้องการมีรายได้และการประกอบอาชีพของประชาชนไม่สามารถรับรู้นโยบายได้ทุกเรื่อง

เชษฐชัย ศรีชูชาติ (2541) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะ : กรณีศึกษา การจัดหาที่อยู่อาศัยใหม่ให้แก่ชาวชุมชนแออัดในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ วัตถุประสงค์สำคัญ 2 ประการ คือ 1. เพื่อศึกษาว่า ชาวชุมชนแออัดซึ่ง ถูกไล่รื้อที่อยู่อาศัย และ/หรือ หน่วยงานของรัฐเป็นผู้กำหนดนโยบายและตัดสินใจในการจัดหาที่อยู่อาศัยใหม่มากน้อยแค่ไหน และอย่างไร และ 2. ศึกษาว่าสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม ของสมาชิกชาวชุมชนแออัดว่า มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและตัดสินใจจัดหาที่อยู่อาศัยใหม่มากน้อยแค่ไหน และอย่างไร ผลการศึกษาพบว่า ชาวชุมชนแออัดเป็นผู้มีบทบาทสำคัญมากกว่าหน่วยงานของรัฐในทุกขั้นตอนของกระบวนการจัดหาที่อยู่อาศัยใหม่ทั้งในด้าน การริเริ่มโครงการ การแนะนำ สมาชิกชุมชนให้เข้าร่วมโครงการ การคัดเลือกกรรมการโครงการ การดำเนินงานตามขั้นตอนต่างๆ ของโครงการ และการเลือกพื้นที่อยู่อาศัยใหม่ ส่วนหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง เป็นผู้สนับสนุนให้การดำเนินงานต่าง ๆ ของโครงการจัดหาที่อยู่อาศัยใหม่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องจนประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ยังพบว่า ชาวชุมชนแออัดที่มีสถานภาพสูงทางเศรษฐกิจ สังคม และเป็นกรรมการโครงการมีส่วนร่วมสำคัญในขั้นตอนของกระบวนการจัดหาที่อยู่อาศัยใหม่มากกว่าชาวชุมชนแออัดทั่วไป

ผลการศึกษา

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 62.3 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีช่วงอายุ 48-57 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.0 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 51.3 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 38.5 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการเข้าถึงข่าวสารนโยบายสาธารณะในหนึ่งสัปดาห์มากที่สุดคือเข้าถึงข่าวสารนโยบายสาธารณะ 2 ครั้งต่อสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 20.5 โดยผ่านสื่อออนไลน์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.5 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เลือก โทรศัพท์ เป็นช่องทางที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากที่สุดในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางนโยบายสาธารณะ คิดเป็นร้อยละ 34.8

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการรับรู้นโยบายสาธารณะ นโยบายหลัก 12 ด้าน อยู่ในระปานกลาง ($\bar{x} = 3.16$) นโยบายที่มีระดับการรับรู้มากที่สุดคือ นโยบายหลักด้านที่ 3 การทำนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ($\bar{x} = 3.50$) นโยบายที่มีระดับการรับรู้ต่ำที่สุดคือ นโยบายหลักด้านที่ 4 การสร้างบทบาทของไทยในเวทีโลก ($\bar{x} = 2.92$)

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับความเข้าใจนโยบายสาธารณะ นโยบายหลัก 12 ด้าน อยู่ในระปานกลาง ($\bar{x} = 3.04$) นโยบายที่มีระดับความเข้าใจมากที่สุดคือ นโยบายหลักด้านที่ 3 การทำนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ($\bar{x} = 3.38$) นโยบายที่มีระดับความเข้าใจน้อยที่สุดคือ นโยบายหลักด้านที่ 4 การสร้างบทบาทของไทยในเวทีโลก และนโยบายหลักด้านที่ 6 การพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจและการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค ($\bar{x} = 2.83$)

จากการสัมภาษณ์ ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่เมื่อรับรู้ถึงนโยบายสาธารณะจากภาครัฐ และนโยบายนั้นเป็นนโยบายที่ชื่นชอบจะให้การสนับสนุนนโยบายดังกล่าว ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นไปในแนวทางเดียวกัน คือประชาชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของนโยบาย และแสดงออกโดยการพูดคุยกันในกลุ่มเพื่อนหรือพูดคุยในครอบครัวและเครือข่าย และทำการบอกต่อและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับนโยบายของรัฐผ่านทางแชร์ผ่านช่องทางสังคมออนไลน์ เพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจมากยิ่งขึ้น และแสดงออกโดยการใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยการสนับสนุนพรรคที่กำหนดนโยบายที่ชื่นชอบ จากการสัมภาษณ์ ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่เมื่อรับรู้ถึงนโยบายสาธารณะจากภาครัฐและนโยบายนั้นเป็นนโยบายที่ไม่ชื่นชอบจะไม่ให้การสนับสนุนนโยบายนั้น ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นไปในแนวทางเดียวกัน คือปฏิเสธการเข้าร่วมโครงการของภาครัฐ ไม่ให้ความร่วมมือและไม่ให้การสนับสนุนต่อนโยบาย และยังอธิบายถึงเหตุผลที่ไม่ชอบนโยบายให้กับผู้อื่นฟังเพื่อให้เกิดความคล้อยตามผ่านการพูดคุยหรือผ่านทางสื่อออนไลน์ จากการสัมภาษณ์ ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่เมื่อพบเห็นถึงความไม่ปกติของนโยบายสาธารณะหรือความผิดปกติจากการนำนโยบายไปปฏิบัติของหน่วยงานภาครัฐ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นไปในแนวทางเดียวกันคือร้องเรียนผ่านหน่วยงานภาครัฐโดยตรง และประสานผ่านทางผู้นำหมู่บ้าน เพื่อขอคำปรึกษาหรือคำแนะนำในขั้นตอนต่อไป หรือร้องเรียนผ่านช่องทางออนไลน์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จากการสัมภาษณ์ ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะด้วยวิธีการมีส่วนร่วมผ่านการแสดงออกทางโซเชียลมีเดียและทางสื่อออนไลน์ และมีส่วนร่วมผ่านทางหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่รัฐ เช่นผ่านทางผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำหมู่บ้าน

สรุปผลการวิจัย

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 62.3 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีช่วงอายุ 48-57 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.0 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 51.3 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 38.5 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการเข้าถึงข่าวสารนโยบายสาธารณะในหนึ่งสัปดาห์มากที่สุดคือ เข้าถึงข่าวสารนโยบายสาธารณะ 2 ครั้งต่อสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 20.5 โดยผ่านสื่อออนไลน์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.5 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เลือก โทรทัศน์ เป็นช่องที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากที่สุดในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางนโยบายสาธารณะ คิดเป็นร้อยละ 34.8

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการรับรู้นโยบายสาธารณะ นโยบายหลัก 12 ด้าน อยู่ในระปานกลาง ($\bar{x} = 3.16$) นโยบายที่มีระดับการรับรู้มากที่สุดคือ นโยบายหลักด้านที่ 3 การทำนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ($\bar{x} = 3.50$) นโยบายที่มีระดับการรับรู้ต่ำที่สุดคือ นโยบายหลักด้านที่ 4 การสร้างบทบาทของไทยในเวทีโลก ($\bar{x} = 2.92$)

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับความเข้าใจนโยบายสาธารณะ นโยบายหลัก 12 ด้าน อยู่ในระปานกลาง ($\bar{x} = 3.04$) นโยบายที่มีระดับความเข้าใจมากที่สุดคือ นโยบายหลักด้านที่ 3 การทำนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ($\bar{x} = 3.38$) นโยบายที่มีระดับความเข้าใจน้อยที่สุดคือ นโยบายหลักด้านที่ 4 การสร้างบทบาทของไทยในเวทีโลก และนโยบายหลักด้านที่ 6 การพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจและการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค ($\bar{x} = 2.83$)

ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่รับรู้ถึงนโยบายสาธารณะจากภาครัฐ และนโยบายนั้นเป็นนโยบายที่ชื่นชอบและให้การสนับสนุน ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นไปในแนวทางเดียวกัน คือ ประชาชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของนโยบาย และแสดงออกโดยการพูดคุยกันในกลุ่มเพื่อนหรือพูดคุยในครอบครัวและเครือข่าย และทำการบอกต่อและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลผ่านทางแชร์ผ่านช่องทางทางสังคมออนไลน์ เพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจมากยิ่งขึ้น และแสดงออกโดยการใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยการสนับสนุนพรรคที่กำหนดนโยบายที่ชื่นชอบ

ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่รับรู้ถึงนโยบายสาธารณะจากภาครัฐและนโยบายนั้นเป็นนโยบายที่ไม่ชื่นชอบและไม่ให้การสนับสนุน ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นไปในแนวทางเดียวกัน คือปฏิเสธการเข้าร่วมโครงการของภาครัฐ ไม่ให้ความร่วมมือและไม่ให้การสนับสนุนต่อนโยบาย และยังอธิบายถึงเหตุผลที่ไม่ชอบนโยบายให้กับผู้อื่นฟังเพื่อให้เกิดความคล้อยตามผ่านการพูดคุยหรือผ่านทางสื่อออนไลน์

ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่เมื่อพบเห็นถึงความไม่ปกติของนโยบายสาธารณะหรือความผิดปกติจากการนำนโยบายไปปฏิบัติจากหน่วยงานของรัฐ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นไปในแนวทางเดียวกัน คือร้องเรียนผ่านหน่วยงานภาครัฐโดยตรง และประสานผ่านทางผู้นำหมู่บ้าน เพื่อขอคำปรึกษาหรือคำแนะนำในขั้นตอนต่อไป หรือร้องเรียนผ่านช่องทางออนไลน์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะด้วยวิธีการมีส่วนร่วมผ่านการแสดงออกทางโซเชียลมีเดียและทางสื่อออนไลน์ และมีส่วนร่วมผ่านทางหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่รัฐ เช่นผ่านทางผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำหมู่บ้าน

อภิปรายผล

ประชาชนในจังหวัดเลย ส่วนใหญ่มีการเข้าถึงข่าวสารนโยบายสาธารณะ 2 ครั้งต่อสัปดาห์ โดยผ่านสื่อออนไลน์มากที่สุด ประชาชนในจังหวัดเลยคิดว่า โทรศัพท์เป็นช่องทางที่เหมาะสมและที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางนโยบายสาธารณะ สอดคล้องกับ สำนักวิจัยสวนดุสิตโพล มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต (2551) เรื่องเยาวชนไทยกับการเมืองไทย พบว่าความสนใจต่อการเมืองของเยาวชนไทยส่วนใหญ่ไม่ค่อยสนใจการเมืองร้อยละ 33.54 และสาเหตุที่เยาวชนไทยไม่สนใจการเมืองไทยส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าการเมืองน่าเบื่อหน่ายมีแต่เรื่องทะเลาะ ชัดแย้ง แก่งแค้นกันดีแต่เล่นเกมการเมืองร้อยละ 24.01 ในเรื่องของช่องทางในการรับรู้ข่าวสารทางนโยบายสาธารณะโดยประชาชนในจังหวัดเลยเข้าถึงข่าวสารทางนโยบายสาธารณะผ่านสื่อออนไลน์มากที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดของ วิภา อุตมฉันท (2544) ในปัจจุบันประชาชนโดยทั่วไปต่างมีความกระตือรือร้นที่จะเปิดรับข้อมูลข่าวสารและเริ่มสนใจที่จะวิพากษ์วิจารณ์ปัญหาบ้านเมืองมากยิ่งขึ้นในด้านสื่อก็มีพัฒนาการไปด้วยเช่นกันเห็นได้จากการมีรายการแนววิเคราะห์วิจารณ์เหตุการณ์บ้านเมืองเกิดขึ้นมากมายตามสื่อประเภทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ นิตยสาร วารสาร วิทยุ โทรศัพท์หรือสื่อออนไลน์ (Internet) ทั่วไป โดยสื่อประเภทเหล่านี้ได้เปิดโอกาสให้ผู้รับสารสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการวิพากษ์วิจารณ์หรือแสดงความคิดเห็นได้เห็นได้ชัดจากการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็นผ่าน SMS Facebook Page รวมถึงในแหล่งข่าวออนไลน์ต่าง ๆ ได้อย่างอิสระ ลักษณะดังกล่าวเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเผยแพร่ข่าวสารและการแสดงออกในความคิดเห็นทางการเมืองซึ่งมีได้ถูกจำกัดขอบเขตอยู่เฉพาะในวงแคบอีกต่อไปความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารจึงเป็นตัวผลักดันทำให้เกิดช่องทางการสื่อสารที่เป็นอิสระมากกว่าในอดีตในขณะที่บทบาทของสื่อออนไลน์ได้เข้ามามีความสำคัญในการส่งต่อข้อมูลข่าวสารทางการเมืองเป็นสื่อใหม่ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้เป็นอย่างดีโดยเฉพาะการเสนอข่าวในหนังสือพิมพ์ออนไลน์ในช่องทางของยูทูบ (Youtube) เฟซบุ๊ก (Facebook) ไลน์ (Line) เมสเซนเจอร์ (Messenger) อินสตาแกรม (Instagram) และทวิตเตอร์ (Twitter) เพราะสื่อออนไลน์สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย ส่วนในเรื่องของช่องทางที่เหมาะสมและที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางนโยบายสาธารณะประชาชนเลือกให้โทรศัพท์เป็นช่องทางที่เหมาะสมที่สุด สอดคล้องกับ อนันต์ธนา อังกินันท์ (2525) พบว่าโทรศัพท์สามารถเข้าถึงผู้ดูที่อยู่ทางบ้านได้เป็นอย่างดี และนับวันจะมีอิทธิพลมากยิ่งขึ้นทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของรายการโทรศัพท์ และคุณสมบัติของเครื่องส่ง และเครื่องรับโทรศัพท์ ปัจจุบันรายการทางโทรศัพท์ได้เป็นไปอย่างรวดเร็วมาก เช่น ข่าวสารประเภทจากดาวเทียม ซึ่งสามารถรับภาพที่สถานีเมื่อเวลา 04.00น. และนำออกฉายเมื่อเวลา 06.00น. นอกจากนั้นยังมีรายการสดที่น่าสนใจอีกมากมาย

ประชาชนในจังหวัดเลย มีระดับการรับรู้และระดับความเข้าใจนโยบายสาธารณะ นโยบายหลัก 12 ด้าน อยู่ในระปานกลาง โดยนโยบายหลักด้านที่ 3 การทำนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม เป็นนโยบายที่ประชาชนรับรู้และเข้าใจมากที่สุด สอดคล้องกับ Sriwichailamphun (2013) ที่พบว่า เป็นระบบเศรษฐกิจท้องถิ่นที่มีลักษณะองค์รวม ที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมวัฒนธรรมความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตและรวมถึงระบบคุณค่า โดยที่การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่ดี ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการคิด เรียนรู้ และร่วมตัดสินใจ คิดเป็น ทำเป็น และสามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาวด้วยการพัฒนากลุ่มอาชีพของชุมชนขึ้นมา จนเป็นการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้มีขีดความสามารถในการประกอบอาชีพและเลี้ยงดูตนเอง ประชาชนในจังหวัดเลย จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของนโยบาย

สาธารณะ และแสดงออกโดยการพูดคุยกันในกลุ่มเพื่อนหรือพูดคุยในครอบครัวและเครือญาติ และทำการบอกต่อประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับนโยบายของรัฐผ่านทางแชร์ผ่านโซเชียล เพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจมากยิ่งขึ้น และแสดงออกโดยการใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่ถ้าเป็นนโยบายที่ประชาชนไม่ชื่นชอบ ประชาชนจะแสดงออกโดยการปฏิเสธการเข้าร่วมโครงการของภาครัฐ ไม่ให้ความร่วมมือและไม่ให้การสนับสนุนต่อนโยบาย และยังอธิบายถึงเหตุผลที่ไม่ชอบนโยบายให้กับผู้อื่นฟังเพื่อให้เกิดความคล้อยตามผ่านการพูดคุยหรือผ่านทางสื่อออนไลน์ และเมื่อประชาชนพบเห็นถึงความไม่ปกติของนโยบายสาธารณะหรือความผิดปกติจากการนำนโยบายไปปฏิบัติจากหน่วยงานของรัฐ ประชาชนจะร้องเรียนผ่านหน่วยงานภาครัฐโดยตรง และประสานผ่านทางผู้นำหมู่บ้าน เพื่อขอคำปรึกษาหรือคำแนะนำในขั้นตอนต่อไป หรือร้องเรียนผ่านช่องทางออนไลน์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เมื่อประชาชนต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ ประชาชนจะใช้วิธีการมีส่วนร่วมผ่านแสดงออกทางโซเชียลมีเดียและทางสื่อออนไลน์ และมีส่วนร่วมผ่านทางหน่วยงานภาครัฐหรือเจ้าหน้าที่รัฐ เช่นผ่านทางผู้ใหญ่บ้านผู้นำหมู่บ้าน สอดคล้องกับ สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) สพร. หรือ DGA. (2566). พบว่าประชาชนยังไม่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่ที่ปัญหาที่พบเห็นคือการตัดสินใจและการกำหนดนโยบายต่างๆเป็นหน้าที่ของรัฐ ซึ่งยังไม่มีอำนาจไปสู่ประชาชนและปฏิเสธการรับรู้ถึงสิทธิของประชาชน และยังสอดคล้องกับ กฤษณ์ ทองเลิศ (2535) พบว่า การร้องทุกข์ ว่าหมายถึงการที่ประชาชนส่งเรื่องราวปัญหาความเดือดร้อนของตนเอง หรือความเดือดร้อนของกลุ่มคน หรือความเดือดร้อนของคนในสังคม โดยความเดือดร้อนนั้นอาจเป็นความไม่พึงพอใจต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ หรืออาจเป็นสิ่งที่ตนพบเห็นแล้วเกิดความไม่สบายใจและต้องการให้เจ้าหน้าที่ของรัฐดำเนินการแก้ไข โดยเป้าหมายของการร้องทุกข์นั้นอาจจะมีการระบุชัดเจนหรือไม่ระบุก็ได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

เนื่องจากพื้นที่ที่ศึกษาเป็นพื้นที่ที่ประกอบไปด้วยสังคมเมืองและสังคมชนบท ซึ่งห่างไกลจากตัวเมือง การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางนโยบายสาธารณะยังไม่ทั่วถึง ประชาชนที่มีระดับการศึกษาที่ดีจะสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง ประชาชนทั่วไปเข้าถึงข้อมูลข่าวสารอยู่ในระดับปานกลาง เพราะส่วนใหญ่ประชาชนประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำให้ไม่ค่อยใส่ใจในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางนโยบายมากนัก ดังนั้นการที่ภาครัฐจะดำเนินการนโยบายสาธารณะควรแจ้งข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึงทุกพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารและได้รับผลประโยชน์อย่างรวดเร็ว

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อให้การศึกษากระบวนการรับรู้นโยบายสาธารณะและการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นและเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยเห็นว่าการทำวิจัยครั้งต่อไปควรที่จะมีการศึกษาเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์ที่มีความเฉพาะเจาะจงในแต่ละช่วงอายุและระดับการศึกษาให้มากยิ่งขึ้น เพื่อที่จะได้ทราบถึงมุมมองที่หลากหลายของกระบวนการรับรู้นโยบายสาธารณะและการมีส่วนร่วมของประชาชน

เอกสารอ้างอิง

- กุลธน ธนาพงศธร. (2522). *นโยบายของรัฐ : อะไร ทำใหม่ และอย่างไร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กฤษณ์ ทองเลิศ. (2535). *การร้องทุกข์ผ่านสื่อมวลชน ในช่วงเปลี่ยนผ่านคณะรัฐบาลจากพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ สู่อำนาจนายอานันท์ ปันยารชุน (วิทยานิพนธ์รัฐนิติศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์.
- ทินพันธุ์ นาคะตะ. (2526). *นโยบายการพัฒนาและวิชาการ*. *วารสารพัฒนาบริหารศาสตร์*, 13(1).
- ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2539). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2544). *เทคนิควิธีการวิเคราะห์นโยบาย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิพาพร พิมพ์พิสุทธิ. (2543). *การกำหนดและวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นาคยา แท่นนิล. (2555). *รูปแบบของกระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมในการจัด และอาหารปลอดภัยในจังหวัดสงขลา (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต)*. สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ปกรณ์ นันทกิจ. (2552). *กระบวนการรับรู้นโยบายสาธารณะของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี (รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต)*. สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร. (2549). *กระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ของชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พลศักดิ์ ชูพานิชสกุล. (2550). *การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อกิจกรรมการพัฒนาของเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ (ภาคินพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต)*. สาขาการบริการและพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2541). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารการศึกษาโรงเรียนเทศบาล*. *วารสารการศึกษาตลอดชีวิต*.
- เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. (2550). *นโยบายสาธารณะ*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- วิภา อุดมฉันท. (2544). *การผลิตสื่อโทรทัศน์และมัลติมีเดีย: กระบวนการสร้างสรรค์และเทคนิคการผลิต*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บุ๊คส์ พอยท์.
- สำนักวิจัยสวนดุสิตโพล มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. (2551). *เยาวชน กับ การเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย ราชภัฏสวนดุสิต.
- สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล. (2566). *โครงการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน*. สืบค้นจาก <https://www.dga.or.th/document-sharing/article/35827/>.
- สิทธิโชค วรรณสันติกุล. (2544). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: บริษัทรวมสาสน์ จำกัด.
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2557). *นโยบายสาธารณะ*. กรุงเทพฯ: แนวความคิด การวิเคราะห์ และกระบวนการ. สำนักพิมพ์เสาศรรณ กรุงเทพฯมหานครา.

- สร้อยตระกูล อรรถมานะ. (2541). *ทฤษฎีและการประยุกต์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อคิน รพีพัฒน์. (2527). *ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชนบท : ประสบการณ์ของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อนันต์ธนา อังกินันท์. (2525). *สื่อมวลชนและการประชาสัมพันธ์เพื่อการศึกษา*. กรุงเทพฯ: คุณพินอักษรกิจ.
- Cochran, Charles L. and Malone, Eloise F. (1995). *Public Policy. Perspective and choices*. New York : McGraw-Hill.
- Sriwichailamphun, T. (2013). *Community economic development*. Faculty of Economics, Chiang Mai University.
- Thomas, R. Dye. (1978). *Understanding Public Policy*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall, Inc.
- Yamane, T. (1967). *Statistics : An Introductory Analysis*. New York : Harper and Row.

กฎหมายเกี่ยวกับการจัดการบริหารพื้นที่อ่าวบ้านดอน

Laws relating to area management in the Bandon Bay area

พรวิไล อัยดำรงธรรม¹, จิตรดามย์ รัตนวุฒิ²

และเพชร ขวัญใจสกุล³

Pornvilai Auidumrongtham¹, Jiddarom Ruttanawut²

and Phet Khwanchaisakun³

Received: February 20,2024

Revised: September 25,2024

Accepted: November 1,2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษากฎหมายและหน่วยงานของรัฐ ที่มีหน้าที่และอำนาจในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อการจัดการบริหารพื้นที่บริเวณอ่าวบ้านดอน และเพื่อเสนอแนะการบังคับใช้กฎหมายสำหรับการบริหารจัดการพื้นที่อ่าวบ้านดอนให้เป็นเอกภาพและมีประสิทธิภาพ

จากผลการวิจัยพบว่า กฎหมายที่เกี่ยวข้องมีทั้งกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายภายในประเทศ แบ่งได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ กฎหมายที่ใช้บังคับกับทะเลชายฝั่ง กฎหมายที่ใช้บังคับกับทะเลอาณาเขต และกฎหมายที่ใช้บังคับกับทะเลเขตเศรษฐกิจจำเพาะ กล่าวสำหรับการบริหารจัดการพื้นที่อ่าวบ้านดอน มีกฎหมายและเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง 3 ระดับ ได้แก่ กฎหมายการจัดการพื้นที่ป่าชายเลนและชายฝั่ง กฎหมายเกี่ยวกับการจัดการพื้นที่ทะเล และกฎหมายเกี่ยวกับการประมงและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ โดยกฎหมายให้อำนาจหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐบังคับใช้กฎหมายแบบแยกส่วน ก่อให้เกิดสภาวะขาดเอกภาพในการบังคับใช้กฎหมาย ขาดการบูรณาการจากภาครัฐ ภาคประชาสังคม และผู้มีส่วนได้เสีย ผู้วิจัยเห็นว่า การบริหารจัดการพื้นที่อ่าวบ้านดอน จึงควรแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ การจัดการพื้นที่ป่าชายเลนและชายฝั่งเป็นอำนาจหน้าที่ของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558 การจัดการพื้นที่นอกทางทะเลชายฝั่งเป็นอำนาจของกรมเจ้าท่าตามพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ.2446 และพระราชบัญญัติเรือไทย พุทธศักราช 2481 ส่วนการจัดการพื้นที่ประมงและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในพื้นที่ชายทะเลและทะเลชายฝั่งเป็นอำนาจหน้าที่ของกรมประมงตามพระราชกำหนดการประมง พ.ศ.2558

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์,คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี,E-mail:pornvilai.aui@sru.ac.th.

Asst. Prof., Faculty of Law, Suratthani Rajabhat University

² รองศาสตราจารย์ ดร.,คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, E-mail: lawman077355623@gmail.com.

Assoc. Prof., Faculty of Law, Suratthani Rajabhat University

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์,คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี,E-mail:phat.khw@sru.ac.th

Asst. Prof., Faculty of Law, Suratthani Rajabhat University

จึงมีข้อเสนอแนะว่า การจัดการพื้นที่และการขออนุญาตทั้งโดยตรงและเกี่ยวเนื่องในการประมงหรือการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมประมง ส่วนการจัดการพื้นที่ส่วนอื่นให้เป็นหน้าที่และอำนาจของหน่วยงานรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ

คำสำคัญ: อ่าวบ้านดอน, การจัดการพื้นที่

Abstract

The purpose of this research is to study laws and government agencies. with duties and powers to enforce laws for the management and administration of Bandon Bay Area and to recommend law enforcement for the management of Ban Don Bay area to be unified and effective By documentary research from books, textbooks, legal articles and electronic media related to the management of Ban Lon Bay area. Including collecting data in the area from government officials and stakeholders in the form of interviews based on research questions. and analyze the data according to the objectives set

The results showed that Related laws include both international law and domestic law, which can be divided into 3 categories: law applicable to coastal seas; Laws applicable to the territorial sea and laws applicable to the exclusive economic zone seas Said for the management of Ban Don Bay area, the law and the three levels of government officials are the law for managing mangrove and coastal areas. Laws relating to the management of marine areas and laws on fisheries and aquaculture. The law empowers government agencies to enforce laws separately. causing a state of lack of unity in law enforcement Law enforcement in Bandon Bay area must therefore be integrated into the government sector. civil society and stakeholders By using legal mechanisms as a tool for management to achieve maximum efficiency. The researcher saw that Management of mangrove and coastal areas is the authority of the Department of Marine and Coastal Resources under the Marine and Coastal Resources Management Promotion Act B.E. 2558. Management of offshore areas is the authority of the Marine Department according to the Maritime in Thai waters 1903 and the Thai Vessels Act 1938. Fishery area management and aquaculture are the duties of the Department of Fisheries according to the Royal Ordinance on Fisheries 2015. It is therefore suggested that Land management and request for permission both directly and directly related to fisheries or aquaculture are the powers and duties of the Department of Fisheries. The management of other areas shall be the duties and powers of state agencies as specifically provided by law

Keyword: Ban Don Bay, area management

บทนำ

อ่าวบ้านดอน(Bay of Bandon) เป็นบริเวณของทะเลที่มีมาตั้งแต่โบราณ ดังปรากฏชื่อในหนังสือภูมิศาสตร์ของปโตเลมี (Ptolemy's Geography) ลักษณะเป็นเว้าขนาดใหญ่เว้าเข้ามาในแผ่นดิน คล้ายรูปตัวยูทางชายฝั่งทะเลตะวันออก(ชายฝั่งอ่าวไทย) ความลาดชันต่ำและสภาพน้ำทะเลอยู่ในระดับไม่ลึกมากประมาณ 1-5 เมตร มีหาดโคลนเลน กว้างใหญ่ยื่นออกจากชายฝั่งประมาณ 1-2 กิโลเมตร(บุญทวี และ จินตนิย,2561) ซึ่งอ่าวบ้านดอน มีลักษณะเป็นท้องกระทะรับน้ำจากคลองน้อยใหญ่ เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์จากตะกอนปากแม่น้ำต่างๆ ที่ไหลลงสู่อ่าวบ้านดอน จึงเป็นศูนย์รวมของความสมบูรณ์และแหล่งรวมความหลากหลายในระบบนิเวศท้องทะเล อีกทั้งเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของสัตว์น้ำและเป็นที่อนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อนนานาชนิด สภาพภูมิประเทศและสภาพภูมิอากาศที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตของสัตว์น้ำ รวมถึงลักษณะการขึ้นลงของน้ำทะเลที่ไม่รุนแรงและเปลี่ยนแปลงมากนัก ประกอบกับเป็นจุดบรรจบกันระหว่างน้ำจืดกับน้ำทะเลจนเกิดเป็นน้ำกร่อย ทำให้ระดับความเค็มของน้ำทะเลอยู่ในภาวะสมดุลเหมาะกับการเจริญเติบโตของหอยและสัตว์น้ำอื่นๆ ด้วยสภาพภูมิศาสตร์ของอ่าวบ้านดอนส่งผลให้พื้นที่รอบอ่าวบ้านดอนกลายเป็นแหล่งทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติอุดมสมบูรณ์(เพ็ญภาและโอฬาร,2562) บริเวณอ่าวบ้านดอนมีพื้นที่ครอบคลุมตั้งแต่แหลมซุย อำเภอไชยา ถึงแหลมกุลาอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมีลักษณะเป็นเว้าที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในภาคใต้ มีพื้นที่รอบอ่าวรวมประมาณ 477 ตารางกิโลเมตร ลักษณะแนวชายฝั่งมีความยาวประมาณ 120 กิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ 6 อำเภอของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แก่ อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี อำเภотаณาง อำเภอพุนพิน อำเภอไชยา อำเภอกาญจนดิษฐ์ และอำเภอดอนสัก (มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์,2550) ในขณะที่ข้อมูลของโครงการจัดการทรัพยากรชายฝั่งได้ผนวกรวมพื้นที่อำเภอท่าชนะและอำเภอเกาะสมุยไว้เป็นพื้นที่ของอ่าวบ้านดอนด้วย ดังนั้น อ่าวบ้านดอนจึงมีลักษณะชายฝั่งทะเลตลอดทั้งอ่าว เป็นบริเวณน้ำตื้น เป็นศูนย์รวมความสมบูรณ์และแหล่งรวมความหลากหลายในระบบนิเวศ พื้นที่อ่าวบ้านดอนจึงถูกใช้เป็นแปลงเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำทะเล การจับสัตว์น้ำ หรือทำประมงพื้นที่บ้านเพื่อเลี้ยงชีพ ซึ่งการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโดยไม่มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ไม่มีการควบคุมการใช้ประโยชน์และการปกป้องดูแลรักษาก่อให้เกิดปัญหาในการแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล การสูญเสียพันธุ์สัตว์น้ำ การบุกรุกและทำลายพื้นที่ชายฝั่งทะเลยังก่อให้เกิดปัญหาเชิงสังคม นิเวศ วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน

ภาพแสดงลักษณะพื้นที่อ่าวบ้านดอน

ที่มา : กรมประมง 2563

จากกรณีดังกล่าวอ่าวบ้านดอนในปัจจุบันจึงมีสภาพจากพื้นที่สาธารณะเป็นทรัพย์สินส่วนบุคคล จากที่ผู้ประกอบการ หรือผู้ที่อ้างสิทธิในการครอบครองพื้นที่สาธารณะโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ทำให้บริเวณอ่าวบ้านดอนมีการปลูกสร้างรุกล้ำลำน้ำจากผู้ครอบครองพื้นที่สาธารณะโดยมิชอบด้วยกฎหมาย เหล่านั้น เช่น การบุกรุกเพื่อทำคอกหอยแครงของนายทุน การรุกล้ำเข้ามาในเขตพื้นที่ทะเลสาธารณะ เป็นต้น ส่งผลให้พื้นที่ประกอบอาชีพของชาวประมงพื้นบ้านมีจำกัดเพียงพื้นที่ร่องเดินเรือ และไม่สามารถรุกล้ำเข้าเขตคอกหอยนายทุนได้ ตลอดถึงการเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้จัดประชุมวิชาการตามโครงการการวิจัยเพื่อพัฒนาทั้งพื้นที่ หรือ โครงการ ABC เพื่อรับฟังความคิดเห็นในการดำเนินงานและรับทราบข้อมูลของพื้นที่ “อ่าวบ้านดอน” จ.สุราษฎร์ธานี จากเอกสารโครงการของทาง สกว. บางช่วงบางตอนระบุไว้ว่า...ปัญหาการจัดการทรัพยากรอ่าวบ้านดอนเป็นปัญหาใหญ่ที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตการประกอบอาชีพของชุมชนชายฝั่งโดยตรง เพราะเมื่อทรัพยากรมีความอุดมสมบูรณ์ ทำให้คนหลายกลุ่มเข้าแสวงหาผลประโยชน์ในพื้นที่มากขึ้นเรื่อย ๆ จนระบบนิเวศไม่สามารถผลิตทรัพยากรให้เพียงพอต่อความต้องการของคนได้ เมื่อทรัพยากรมีไม่เพียงพอที่จะรองรับความต้องการของคนหลายกลุ่ม ทำให้เกิดการพัฒนาเครื่องมือ เกิดความขัดแย้งในเรื่องความเหลื่อมล้ำของเครื่องมือในการประกอบอาชีพระหว่างประมงพาณิชย์กับประมงชายฝั่ง หรือแม้แต่ประมงชายฝั่งด้วยกันเองก็ยังมีมีการเปลี่ยนเครื่องมือประมงเพื่อให้มีศักยภาพในการจับสัตว์น้ำได้มากขึ้น ขณะเดียวกัน ชุมชนได้ถูกเบียดขับจากกลุ่มทุนทั้งทางทะเลและบนผืนดิน ส่งผลต่อการประกอบอาชีพของประมงพื้นบ้านรอบอ่าวบ้านดอน ทั้งปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากร เศรษฐกิจ สังคม และอาจส่งผลถึงปัญหาความมั่นคงทางอาหารระดับพื้นที่ในอนาคต การรุกล้ำพื้นที่ทำกินของชาวประมงพื้นบ้าน ให้อยู่ร่นไปเรื่อย ๆ จนแทบจะหมดพื้นที่ทำกิน เกิดการแย่งชิงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือย ส่งผลให้ทรัพยากรชายฝั่งเสื่อมโทรม เกิดความขัดแย้งขึ้นระหว่างกลุ่มคนที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน จึงเป็นสาเหตุให้ชุมชนรอบอ่าวบ้านดอนรวมตัวกันเพื่อรักษาทรัพยากร (งานวิจัยอ่าวบ้านดอน ‘ประมงชุมชน’ ‘ทางรอด’ อยู่ที่ใคร? วันที่ 6 สิงหาคม 2556 <https://dric.nrct.go.th/> ค้นเมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2565) ซึ่งการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของอ่าวบ้านดอนเกี่ยวข้องกับหน่วยงานราชการ 4 หน่วยงานหลัก โดยการบังคับใช้กฎหมายจากภาครัฐก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ได้แก่

1) กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีหน้าที่ส่งเสริมการทำประมง การออกอาชญาบัตรเพื่อใช้เครื่องมือประมง โดยคณะกรรมการประมงจังหวัดและประมงอำเภอในเขตประมงนั้น ๆ บังคับใช้พระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558

2) กรมเจ้าท่า กระทรวงคมนาคม มีหน้าที่ขึ้นทะเบียนเรือ ควบคุมสิ่งล่องลำลำน้ำ บังคับใช้พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 17) พ.ศ. 2560

3) กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีหน้าที่ในการบริหารจัดการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง บังคับใช้พระราชบัญญัติการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558

4) ศูนย์อำนวยการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล (ศรชล.) มีหน้าที่และอำนาจรับผิดชอบเกี่ยวกับการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเลหรือประโยชน์อื่นใดในเขตทางทะเลไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อม เพื่อให้เกิดประโยชน์ในทุก ๆ ด้าน เช่น ด้านความมั่นคง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวิทยาศาสตร์

และเทคโนโลยี ด้านทรัพยากร หรือด้านสิ่งแวดล้อม ในกรณีที่หน่วยงานรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ปกติไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายได้ บังคับใช้พระราชบัญญัติการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล พ.ศ. 2562

หน่วยงานดังกล่าวแต่ละหน่วยงานมีกฎหมายของหน่วยงานในการปฏิบัติ ทำให้เกิดความขัดแย้งการให้เอกสิทธิ์เชิงพื้นที่ ทะเลชายฝั่ง เห็นได้จาก พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำ ไทย พ.ศ. 2456 ให้อำนาจกรมเจ้าท่าควบคุมการใช้น่านพาหนะทางน้ำในทะเล การจดทะเบียนผู้บังคับเรือจึงเป็นอำนาจของกรมเจ้าท่าตามพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 หรือพระราชบัญญัติเรือไทย พ.ศ. 2481 ให้อำนาจกรมเจ้าท่าในการควบคุมเรือประมง และควบคุมการจดทะเบียนเรือ เรือประมงจึงต้องจดทะเบียนกับกรมเจ้าท่าตามกฎหมายฉบับนี้ เมื่อการประมงเป็นกิจการที่จะต้องขออนุญาตผู้ประกอบการประมงไม่ว่าจะใช้เรือประมงหรือไม่จึงต้องขออาชญาบัตรและการใช้เครื่องมือประมงกับกรมประมงตามพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2558 หรือ การขออนุญาตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำตามพระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558 ซึ่งผู้อนุญาต(ประมงอำเภอ หรือประมงจังหวัด)อนุญาตให้สร้างคอกหอยและขนำเฝ้าคอกหอยได้ การอนุญาตดังกล่าวถือเป็นการสร้างสิ่งกีดขวางลำน้ำที่เป็นอำนาจบังคับใช้กฎหมายของกรมเจ้าท่า ตามพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 เป็นต้น

พระราชบัญญัติเกี่ยวกับการแสวงหาประโยชน์ทางทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ เช่น พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 พระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. 2514 พระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติที่สำคัญ 3 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครอง สัตว์ป่า พ.ศ. 2503 พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติพ.ศ. 2562 และพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติพ.ศ. 2507 พระราชบัญญัติทั้งสามฉบับนี้ครอบคลุมทั้งพื้นดินและน้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติทางทะเล ซึ่งรวมถึงอุทยานทางทะเลและป่าไม้ เป็นต้น ในกรณีที่เขตทะเลชายฝั่งทับซ้อนกับเขตอุทยานแห่งชาติ ตามกฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาติ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าตามกฎหมายว่าด้วยสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า หรือเขตอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติตามกฎหมายอื่นใด การทำการประมงหรือการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในเขตทะเลชายฝั่งนั้นต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดด้วย

พระราชบัญญัติการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558 ให้อำนาจกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งดูแลรับผิดชอบการประมงในส่วนที่อยู่ในเขตป่าชายเลนและบังคับใช้กฎหมายต่อต้านการต่อผู้กระทำผิดในเขตพื้นที่ป่าชายเลน การทำการประมงหรือการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในเขตป่าชายเลนจึงต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดด้วย

พระราชบัญญัติการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล พ.ศ.2562 ซึ่งเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ของชาติทางทะเล รวมถึงกิจกรรมทางทะเล ไม่ว่าจะเป็นการอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางทะเลชายฝั่ง โดยให้จัดตั้งศูนย์อำนวยการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล(ศรชล.) ขึ้นในสำนักนายกรัฐมนตรี มีฐานะเป็นส่วนราชการรูปแบบเฉพาะ มีหน้าที่และอำนาจและรับผิดชอบเกี่ยวกับการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล นอกเหนือจากหน่วยงานรัฐอื่นๆ ที่มีอยู่เดิมไม่ว่าจะเป็นกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กรมประมง แต่ก็ไม่สามารถจัดการความขัดแย้งในบริเวณอ่าวบ้านดอนได้

เมื่อกล่าวถึงการทำการประมง ซึ่งเป็นกิจการที่ต้องได้รับอนุญาต อยู่ภายใต้กฎหมายหลายฉบับและเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงาน กรมประมงจึงเป็นหน่วยงานหลักที่มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการตามกฎหมายต่อผู้กระทำผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิการประมงในเขตการประมงไทย พ.ศ. 2482 และ

พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2558 โดยให้อำนาจพนักงาน หรือเจ้าหน้าที่เข้าไปในที่จับสัตว์น้ำและเรือ เพื่อตรวจค้นเครื่องมืออุปกรณ์การทำประมง จับกุม และยึดเครื่องมืออุปกรณ์และสัตว์น้ำ ที่ใช้หรือได้มาจากการกระทำความผิด และให้อำนาจในการเคลื่อนย้าย รื้อถอน ทำลาย เครื่องมือ เครื่องกีดขวางที่เป็น การกระทำความผิดตามกฎหมาย

ปัญหาดังกล่าวนี้ เป็นผลมาจากโครงสร้างของกฎหมายที่มีลักษณะแยกส่วน เกิดการทับซ้อนของ อำนาจหน้าที่จึงจำเป็นต้องศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการจัดการบริหารพื้นที่บริเวณอ่าวบ้านดอน(Laws relating to area management in the Bandon Bay area) เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการ บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลที่เป็นเอกภาพและมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากฎหมายและหน่วยงานของรัฐ ที่มีหน้าที่และอำนาจในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อการ จัดการบริหารพื้นที่บริเวณอ่าวบ้านดอน
2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบในการบังคับใช้กฎหมายสำหรับการบริหารพื้นที่ บริเวณอ่าวบ้านดอน
3. เพื่อเสนอแนะการบังคับใช้กฎหมายสำหรับการบริหารจัดการพื้นที่อ่าวบ้านดอนให้เป็นเอกภาพ และมีประสิทธิภาพ

สมมติฐานการวิจัย

การที่การจัดการพื้นที่บริเวณอ่าวบ้านดอน มีกฎหมายหลายฉบับในการบังคับใช้ จึงทำให้ขาด ความเป็นองค์รวม (holistic) ในการจัดการ เนื่องจากหน่วยงานต่างแยกส่วนตามอำนาจหน้าที่และพันธกิจ จึงมุ่งเน้นเป้าหมายของหน่วยงานและขาดการประสานระหว่างหน่วยงานรัฐ ก่อให้เกิดปัญหาการจัดการ ทรัพยากรในระบบสิทธิปัจเจกบุคคล นำไปสู่การสูญเสียสิทธิสาธารณะของคนส่วนใหญ่ ในที่สุดรัฐก็ไม่อาจ เอาคืนกลับสู่สาธารณะได้ เกิดความไม่เป็นธรรมในการใช้พื้นที่ส่วนรวมตามธรรมชาติ ดังนั้น การบังคับใช้ กฎหมายเกี่ยวกับการบริหารพื้นที่ชายฝั่งอ่าวบ้านดอน จึงควรเป็นการบูรณาการของภาครัฐและผู้มีส่วนได้ เสีย ในการกำหนดกฎเกณฑ์กติกาในการจัดการทรัพยากรร่วมกัน

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตเชิงเนื้อหา

การวิจัยนี้ กำหนดขอบเขตกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรทางทะเลและสิ่งแวดล้อม ในฐานะที่กฎหมายเป็นเครื่องมือของเจ้าหน้าที่รัฐในการบริหารจัดการพื้นที่อ่าวบ้านดอน โดยกำหนดไว้สาม ระดับ คือ ระดับแรก กฎหมายที่เกี่ยวกับป่าชายเลนและชายฝั่ง ระดับที่สอง กฎหมายเกี่ยวกับการจัดการ พื้นที่ทะเลชายฝั่ง และระดับที่สาม กฎหมายเกี่ยวกับการประกอบอาชีพประมงและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ในการกำหนดบทบาทและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

2. ขอบเขตเชิงพื้นที่และเวลา

งานวิจัยนี้ศึกษาในพื้นที่ อ่าวบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยกำหนดระยะเวลา 1 ปี

3. ขอบเขตระเบียบวิธีในการวิจัย

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิจัยเชิงเอกสาร(Documentary Research) การรวบรวมข้อมูลทั้งงานวิจัย บทความวิชาการ หนังสือ ตำรา โดยการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่และนอกพื้นที่วิจัย เป็นการศึกษาเอกสารที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยการรวบรวมข้อมูลด้านกฎหมาย เป็นการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการบริหารจัดการพื้นที่อ่าวบ้าน ทั้งกฎหมายส่วนกลางและกฎหมายส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาวิเคราะห์และ สังเคราะห์ โดยเก็บรวบรวมจากแหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ

2. การวิจัยภาคสนาม (Field research) โดยผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับการดูแลพื้นที่อ่าวบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย ได้แก่

1. กลุ่มประชากร เป็นเจ้าหน้าที่รัฐ ได้แก่ ผู้ว่าราชการหรือรองผู้ว่าราชการจังหวัดประมงจังหวัด หรือเจ้าหน้าที่ประมงอำเภอ หรือเจ้าหน้าที่ประมง เจ้าหน้าที่ “ศรชล ภาค” และ “ศรชล จังหวัด” นายอำเภอ หรือเจ้าพนักงานปกครองปกครองท้องที่ หรือผู้นำท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการดูแลพื้นที่อ่าวบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 11 คน ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก(In-depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้ว่าราชการหรือรองผู้ว่าราชการจังหวัดประมงจังหวัด หรือเจ้าหน้าที่ประมงอำเภอ หรือเจ้าหน้าที่ประมง เจ้าหน้าที่ “ศรชล ภาค” และ “ศรชล จังหวัด”นายอำเภอ หรือเจ้าพนักงานปกครองปกครองท้องที่ หรือผู้นำท้องถิ่น (Creswell, J. W. (2014)) ซึ่งในการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเลือกจากบุคคลที่มีความรู้ ประสบการณ์และเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการวิจัย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ (Interview Form) โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ซึ่งการสัมภาษณ์เป็นคำถามปลายเปิด และใช้แบบบันทึกข้อมูลกับการประชุมกลุ่มย่อย สนทนากลุ่ม กลุ่ม (Focus Group)โดยมีประเด็นกฎหมายที่ใช้บังคับบริเวณพื้นที่อ่าวบ้านดอนมีความครอบคลุมและเพียงพอหรือไม่ อีกทั้งการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐเป็นไปโดยอำนาจ เท่าเทียม เป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติหรือไม่ โดยก่อนการสัมภาษณ์ ได้แจ้งให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ทราบล่วงหน้า และการบันทึกเสียงหรือจดบันทึกข้อมูลจะขออนุญาตผู้ถูกสัมภาษณ์ให้ทราบก่อนบันทึกเสียง

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ตามแบบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการ

สัมภาษณ์และแบบการบันทึกข้อมูล ไปวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อจำแนกประเภทเนื้อหา ประเด็น และข้อความที่มีลักษณะคล้ายกันโดยแยกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อสนับสนุนและเสนอแนะจัดทำกฎหมายต้นแบบสำหรับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล ที่ใช้บังคับบริเวณพื้นที่อ่าวบ้านดอน โดยใช้วิธีการนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบกฎหมายและหน่วยงานของรัฐ ที่มีหน้าที่และอำนาจในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อจัดการบริหารพื้นที่บริเวณอ่าวบ้านดอน
2. ทำให้ทราบแนวทางการแก้ไขปัญหาและผลกระทบในการบังคับใช้กฎหมายสำหรับการบริหารพื้นที่บริเวณอ่าวบ้านดอน
3. มีข้อเสนอแนะการบังคับใช้กฎหมายสำหรับการบริหารจัดการพื้นที่อ่าวบ้านดอนให้เป็นเอกภาพและมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

- 1.กฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมและการจัดการทรัพยากรทางทะเล

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติแห่งกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรในบริเวณในอ่าวบ้านดอนก่อนปี พ.ศ.2558 พบว่า กฎหมายที่ใช้บังคับเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลและชายฝั่งในบริเวณอ่าวบ้านดอน ปรากฏในรูปแบบของกฎหมายอื่น เช่น กฎหมายสิ่งแวดล้อม กฎหมายการขนส่งและการพาณิชย์นาวี กฎหมายทรัพยากรทางทะเล กฎหมายสิทธิในเขตต่อเนื่อง กฎหมายความมั่นคงหรือความสงบเรียบร้อยทางทะเล กฎหมายเกี่ยวกับกิจกรรมทางทะเลอื่นๆ โดยมีหน่วยงานของรัฐที่บังคับใช้กฎหมายมีหลายภาคส่วน จึงทำให้ขาดหน่วยงานหลักในการบังคับใช้กฎหมายทั้งในการฟื้นฟู พัฒนาและการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในพื้นที่อ่าวบ้านดอน

- 1.1 พระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558

พระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ.2558 เป็นกฎหมายในเชิงนโยบาย (Policy Law) โดยมุ่งเน้นการวางแนวทางบูรณาการประสานบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคประชาสังคม หรือภาคีเครือข่าย ในขณะเดียวกันกฎหมายยังได้กำหนดมาตรการในการควบคุม หรือป้องกันมิให้เกิดการกระทำที่เป็นการบุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลและชายฝั่ง กฎหมายฉบับนี้ยังมีลักษณะเป็นกฎหมายเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแบบองค์รวม คือ การจัดการทั้งระบบนิเวศของทรัพยากรธรรมชาติและชายฝั่งโดยไม่แบ่งแยกประเภททรัพยากร หรือการสนับสนุนหลักการกระจายอำนาจในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไปสู่ท้องถิ่น สนับสนุนสิทธิชุมชน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนการแสดงความคิดเห็น หรือการบูรณาการหลักวิชาการของภาครัฐในการนำความต้องการของชุมชนท้องถิ่นตามวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น เมื่อพิจารณาบทบัญญัติแห่งกฎหมายโดยตลอดแล้ว พบว่า

1.1.1 คณะกรรมการนโยบายและแผนการบริหารทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง หรือ คณะกรรมการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งจังหวัด ประกอบด้วยข้าราชการระดับสูงระดับปลัดกระทรวง หรือข้าราชการระดับหัวหน้าหน่วยงานของจังหวัด ทำให้ภาคประชาสังคมหรือประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและแผนงาน รวมถึงการกำหนดพื้นที่เพื่อการปลูก การบำรุงรักษา การอนุรักษ์ และการฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

1.1.2 การบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งไม่สอดคล้องกับบริบทของภาคประชาสังคม อันเนื่องมาจากในพื้นที่ชุมชนทะเลชายฝั่งนั้น มีการรวมตัวของชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการเพื่อการปลูก การบำรุงรักษา การอนุรักษ์ และการฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในลักษณะต่างๆ มาก่อนแล้ว เช่น ชุมชนป่าชายเลน เขตอนุรักษ์หญ้าทะเล เขตอภัยทาน เป็นต้น ดังนั้น การกำหนดพื้นที่เพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง โดยขาดการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม จึงอาจจะส่งผลกระทบต่อชุมชนชายฝั่งที่มีมาแต่เดิมได้ แม้ว่าภายหลังพระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558 มีผลใช้บังคับ และกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ได้ออกระเบียบกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ว่าด้วยการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนชายฝั่งและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2560 สำหรับการมีส่วนร่วมในการจัดทำนโยบายและแผน การช่วยเหลือและสนับสนุน การบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง แต่การดำเนินการตามระเบียบดังกล่าวยังไม่เกิดผลในทางปฏิบัติ เนื่องจากระเบียบดังกล่าวนี้มีการกำหนดให้องค์กรชุมชนชายฝั่งผู้ที่ที่จะมีส่วนร่วมตามระเบียบฉบับนี้ ต้องขึ้นทะเบียนกับกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งเสียก่อน อันเป็นการแตกต่างจากการรวมตัวของชุมชนชายฝั่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ดังนั้น จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้การปลูก การบำรุงรักษา การอนุรักษ์ และการฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ขาดการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชนชายฝั่ง

การบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและพื้นที่ชายฝั่ง ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558 ฉบับนี้ จึงมีทั้งทรัพยากรในทะเลอ่าวบ้านดอน และพื้นที่ชายฝั่งหรือป่าชายเลน อันเป็นความรับผิดชอบในหน้าที่และอำนาจของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.2 พระราชบัญญัติการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล พ.ศ.2562

พระราชบัญญัติการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล พ.ศ.2562 เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของชาติทางทะเล รวมถึงกิจกรรมทางทะเล ไม่ว่าจะเป็นการอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางทะเลชายฝั่ง ประกอบด้วยหน่วยงานใน 2 ระดับ คือ (1) ส่วนนโยบายอยู่ในความรับผิดชอบคณะกรรมการนโยบายการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล(นปท.) และ (2) ส่วนอำนวยการและปฏิบัติ อยู่ในความรับผิดชอบของ ศูนย์อำนวยการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล (ศรชล.) รับผิดชอบในการบูรณาการการปฏิบัติของหน่วยงานที่มีภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล โดยมีการจัดตั้งศูนย์อำนวยการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเลภาค (ศรชล.ภาค) กับศูนย์อำนวยการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเลจังหวัด (ศรชล.จังหวัด) เป็นหน่วยงานภายในบังคับบัญชาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายในระดับพื้นที่เป้าหมาย โดยเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้เพื่อต้องการให้มีหน่วยงานเสริมสำหรับการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล กล่าวคือ การรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเลโดยทั่วไป ให้เป็นไปตามหน้าที่และอำนาจของหน่วยงาน

ของรัฐตามขอบเขตของกฎหมาย ที่ให้หน้าที่และอำนาจแก่หน่วยงานของรัฐนั้น แต่ในกรณีภาวะไม่ปกติอันเนื่องมาจากสถานการณ์ใด ๆ ที่กระทบหรืออาจส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของชาติทางทะเลหรือกิจกรรมทางทะเลอย่างกว้างขวางรุนแรง กรณีที่มีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินตามกฎหมายว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือกรณีที่มีความจำเป็นอื่นที่ต้องประกาศภาวะไม่ปกติ คณะรัฐมนตรีจะมีมติมอบหมายให้ ศรชล. เป็นผู้ควบคุมบังคับบัญชาหน่วยงานของรัฐเพื่อกำกับดูแลป้องกัน ปราบปราม ระงับ ยับยั้ง จัดการ แก้ไข หรือบรรเทาปัญหา ที่กระทบหรืออาจส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของชาติทางทะเลหรือกิจกรรมทางทะเล ภายในพื้นที่และ ระยะเวลาที่กำหนดก็ได้ ทั้งนี้ ให้นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีประกาศภาวะไม่ปกติ ให้ทราบโดยทั่วไป และเมื่อภาวะไม่ปกตินั้นสิ้นสุดลง ให้นายกรัฐมนตรีประกาศยกเลิกภาวะไม่ปกติ และให้ภารกิจของ ศรชล. ในภาวะไม่ปกตินั้นสิ้นสุดลง และรายงานให้คณะรัฐมนตรีทราบ พระราชบัญญัติการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล พ.ศ.2562 จึงเป็นการที่บูรณาการหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายเฉพาะ เพื่อแก้ปัญหาการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล อย่างไรก็ตาม หากจะนำกฎหมายฉบับนี้มาใช้แก้ปัญหาในการจัดการบริหารพื้นที่บริเวณอ่าวบ้านดอนนั้น ยังมีควรพิจารณา ดังนี้

1.1 การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ควรให้ความสำคัญกับการทำงานเชิงบูรณาการในระดับนโยบายและระดับพื้นที่ของหน่วยงานภาครัฐ เพื่อการบริหารจัดการความมั่นคงและผลประโยชน์ของชาติทางทะเลมากขึ้น ด้วยการผนึกกำลังและใช้กระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในลักษณะประชารัฐ และหุ้นส่วนเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Partnership) โดยมีความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการเปิดโอกาสให้ภาควิชาการและภาคประชาชน ผู้นำชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนนโยบายผ่านกลไกในระดับพื้นที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีภาคประชาชนเป็นองค์ประกอบด้วย อาทิ คณะกรรมการที่ปรึกษา ศรชล. คณะกรรมการประมงจังหวัด หรือในส่วนภาควิชาการ ซึ่งได้มีการจัดตั้งคณะอนุกรรมการที่ปรึกษาและจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์ของชาติทางทะเล (อจชล.) ผู้มีบทบาทให้การบริหารจัดการองค์ความรู้ทางทะเลให้ภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งควรมีความเชื่อมโยงกับองค์ความรู้ของประชาชนที่อยู่ใกล้ชิดกับทะเลด้วย

1.2 การบังคับใช้กฎหมาย (law enforcement) เพื่อบริหารจัดการผลประโยชน์ของชาติทางทะเล นั้น ศูนย์อำนวยการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล (ศรชล.) ไม่ควรทำหน้าที่เป็นหน่วยประสานงานยามฝั่ง(Coordinating Coastguards) ที่คอยประสานการปฏิบัติไปยังหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ตามความรับผิดชอบ หรือการสนับสนุน หรือปฏิบัติการในกรณีจำเป็นเร่งด่วนเท่านั้น แต่ควรมีบทบาทเชิงรุกในการบังคับใช้กฎหมายให้เกิดประสิทธิภาพ

1.3 การสร้างดุลยภาพในพื้นที่ โดยที่การพัฒนาที่เน้นเรื่องเศรษฐกิจเป็นหลัก จะสร้างผลกระทบต่อระบบนิเวศทางทะเลและวิถีชีวิตของชุมชนดั้งเดิม ที่มีความผูกพันกับทะเลอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทางทะเล ตั้งแต่ระดับนโยบายลงไปถึงระดับปฏิบัติ ควรให้ความสำคัญกับการสร้างความสมดุลในการพัฒนาที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และชุมชนท้องถิ่นให้การยอมรับหรือสนับสนุนการพัฒนาดังกล่าวด้วย

ดังนั้น พระราชบัญญัติการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล พ.ศ.2562 เป็นกฎหมายที่เป็นมาตรการเสริมจากกฎหมายที่มีอยู่เดิม ซึ่งกฎหมายกำหนดให้หน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจตามกฎหมายใช้

อำนาจของตนเพื่อการบังคับใช้กฎหมาย แต่ถ้าคณะรัฐมนตรีเป็นการบังคับใช้กฎหมายที่มีอยู่เดิมไม่มีประสิทธิภาพ จึงจะเป็นการใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติฉบับนี้

2 กฎหมายเกี่ยวกับการประมง

พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2558 ให้อำนาจกรมประมงในการควบคุมดูแลการทำประมงทั้งประมงชายฝั่ง การประมงพาณิชย์ และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ โดยกำหนดเขตคุ้มครองการทำประมง การควบคุมเครื่องมือทำการประมง การห้ามใช้เครื่องมือบางชนิดในบางพื้นที่ หรือการประกาศกิจการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำควบคุม โดยมีอำนาจออกกฎกระทรวงหรือประกาศกระทรวง เพื่อให้เป็นไปตามพระราชกำหนดการประมง พ.ศ.2558

2.1 การประมงพื้นบ้านและการประมงพาณิชย์

พระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558 มาตรา 5 และมาตรา 6 วรรคหนึ่งบัญญัติให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดให้เขตทะเลชายฝั่งในบริเวณใด มีระยะนับจากแนวชายฝั่งทะเลออกไปน้อย หรือมากกว่าสามไมล์ทะเลก็ได้ แต่ต้องไม่น้อยกว่าหนึ่งจุดห้าไมล์ทะเลและไม่เกินสิบสองไมล์ทะเล สมควรกำหนดเขตทะเลชายฝั่งให้มีระยะนับจากแนวชายฝั่งทะเลออกไปน้อยหรือมากกว่าสามไมล์ทะเล เพื่อประโยชน์ในการกำหนดมาตรการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำในเขตทะเลชายฝั่งให้อยู่ในภาวะที่เหมาะสม และสามารถทำการประมงได้อย่างยั่งยืน

พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2558 มาตรา 32 บัญญัติให้ผู้ใดจะทำการประมงพื้นบ้านโดยใช้เรือประมง หรือเครื่องมือที่มีขนาด หรือลักษณะตามที่อธิบดีประกาศกำหนด ต้องได้รับใบอนุญาตทำการประมงพื้นบ้านจากอธิบดี หรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมาย เว้นแต่เป็นการใช้เรือประมงโดยใช้เครื่องมือทำการประมงประเภทที่อธิบดีประกาศกำหนด ซึ่งการประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านมีข้อจำกัดตามมาตรา 34 ที่บัญญัติห้ามมิให้ผู้ได้รับใบอนุญาตทำการประมงพื้นบ้าน ทำการประมงในเขตทะเลนอกชายฝั่ง เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากอธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมาย ในการอนุญาตดังกล่าว อธิบดีจะประกาศอนุญาตให้เป็นการทั่วไปก็ได้โดยจะกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการทำการประมงในเขตทะเลนอกชายฝั่งด้วยก็ได้ ส่วนมาตรา 36 กำหนดให้ผู้ใดจะทำการประมงพาณิชย์ต้องได้รับใบอนุญาตทำการประมงพาณิชย์จากอธิบดี หรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมาย และมาตรา 38 ห้ามมิให้ผู้ได้รับใบอนุญาตทำการประมงพาณิชย์ ทำการประมงในเขตทะเลชายฝั่ง (พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2558)

กระทรวงการเกษตรและสหกรณ์ได้ประกาศกฎกระทรวงกำหนดเขตทะเลชายฝั่ง พ.ศ.2560 โดยกำหนดให้จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีเขตทะเลชายฝั่ง ดังต่อไปนี้ (1) ระยะสามไมล์ทะเลนับจากแนวชายฝั่งทะเลที่น้ำทะเลจรดแผ่นดินบริเวณชายฝั่ง และบริเวณชายเกาะเต่า (2) ระยะสองไมล์ทะเลนับจากแนวชายฝั่งทะเลที่น้ำทะเลจรดแผ่นดินบริเวณชายเกาะ ยกเว้นเกาะเต่า ต่อมาเมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2565 กระทรวงการเกษตรและสหกรณ์ออกกฎกระทรวงยกเลิกกฎกระทรวงกำหนดเขตทะเลชายฝั่ง พ.ศ.2560 กฎกระทรวงกำหนดเขตทะเลชายฝั่ง พ.ศ.2560 (ฉบับที่ 2) 2563 กฎกระทรวงกำหนดเขตทะเลชายฝั่ง พ.ศ.2560 (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2563 และออกกฎกระทรวงกำหนดแนวเขตชายฝั่งฉบับใหม่เป็นรายจังหวัดจำนวน 23 จังหวัดชายทะเลเพื่อให้เหมาะสมในแต่ละพื้นที่โดยกระทรวงการเกษตรและสหกรณ์ได้ออกกฎกระทรวงฉบับใหม่กำหนดเขตชายฝั่งในบริเวณจังหวัดสุราษฎร์ธานี พ.ศ.2565 กำหนดให้จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีเขตทะเลชายฝั่ง ดังต่อไปนี้ (1) ระยะสามไมล์ทะเลถึงเจ็ดจุดสองไมล์ทะเลนับจากแนวชายฝั่ง

ทะเลที่น้ำทะเลจรดแผ่นดินบริเวณชายฝั่ง (2) ระยะหนึ่งจุดห้าไมล์ทะเลถึงสี่จุดสามไมล์ทะเลนับจากแนวชายฝั่งทะเลที่น้ำทะเลจรดแผ่นดินบริเวณชายเกาะ

กรณีดังกล่าว เป็นปัญหาที่อาจเกิดกับผู้ประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านในพื้นที่อ่าวบ้านดอน การที่กฎกระทรวงประกาศให้แนวเขตทะเลชายฝั่ง มีระยะสามไมล์ทะเลถึงเจ็ดจุดสองไมล์ทะเลนับจากแนวชายฝั่งทะเลที่น้ำทะเลจรดแผ่นดินบริเวณชายฝั่ง หรือระยะหนึ่งจุดห้าไมล์ทะเลถึงสี่จุดสามไมล์ทะเลนับจากแนวชายฝั่งทะเลที่น้ำทะเลจรดแผ่นดินบริเวณชายเกาะ มีผลทำให้ประมงพื้นบ้านไม่สามารถประกอบอาชีพประมงได้ภายในระยะสามไมล์ทะเลจากชายฝั่ง หรือภายในระยะเวลาหนึ่งจุดห้าไมล์ทะเลจากชายฝั่ง ย่อมส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านที่ไม่มีเรือ หรือประมงพื้นบ้านที่มีเรือแต่ไม่ได้ใช้เครื่องมือที่ต้องขออนุญาต แม้ว่าเจตนารมณ์ของการกำหนดเขตพื้นที่ชายฝั่งจังหวัดสุราษฎร์ธานี จะเป็นไปเพื่อการบริหารจัดการพื้นที่ชายฝั่งภายในระยะ 3 ไมล์ทะเลนับชายฝั่ง หรือหนึ่งจุดห้าไมล์ทะเลนับจากเกาะให้เป็นเขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ แต่ภายในเขตชายฝั่งดังกล่าว ยังมีทรัพยากรธรรมชาติอีกหลายชนิดประเภทที่ประมงพื้นบ้านทำการประมงได้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าประกาศกรมประมง เรื่อง การกำหนดขนาดหรือลักษณะของเครื่องมือทำการประมงที่ต้องได้รับใบอนุญาตทำการประมงพื้นบ้าน(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2559 จะนำมาซึ่งความขัดแย้งระหว่างผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและประมงพื้นบ้านในอนาคต

2.2 การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

การเลี้ยงสัตว์น้ำหรือการเพาะพันธุ์สัตว์น้ำมีทั้งโดยวิธีธรรมชาติ วิธีผสมเทียม หรือวิธีอื่นใดในที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นการกระทำในช่วงใดของวงจรชีวิตสัตว์น้ำนั้น ประชาชนทุกคนจึงมีสิทธิในการประกอบอาชีพเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำทั้งในทะเลหรือแหล่งน้ำอื่นได้ โดยพระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558 บัญญัติให้มีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเพื่อเป็นแหล่งผลผลิตของสัตว์น้ำอีกทางเลือกหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำ ให้เกิดความยั่งยืนโดยคำนึงถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในระยะยาว และการรักษา ความสมดุลในระบบนิเวศ รวมทั้งสร้างความมั่นใจในการบริโภคสัตว์น้ำที่ได้จากการเพาะเลี้ยงทั้งในด้านคุณภาพ และสุขอนามัยที่ได้มาตรฐาน โดยกรมประมงมีหน้าที่ในอันที่จะส่งเสริม พัฒนา และแนะนำการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำให้ถูกต้องตามมาตรฐานสินค้าเกษตรที่คณะกรรมการมาตรฐาน สินค้าเกษตรตามกฎหมายว่าด้วยมาตรฐานสินค้าเกษตรประกาศกำหนด และมีให้ มีผลกระทบต่อระบบนิเวศและความสมบูรณ์ของทรัพยากรสัตว์น้ำ และออกหนังสือรับรองความชอบด้วยมาตรฐานของการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำให้แก่ผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดำเนินการโดยถูกต้องตามมาตรฐานดังกล่าว เมื่อได้รับการร้องขอ

อย่างไรก็ตาม พระราชกำหนดการประมง พ.ศ.2558 กำหนดให้การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเป็นกิจการควบคุม จึงบัญญัติอำนาจกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในการออกกฎกระทรวงกำหนดชนิด หรือลักษณะของสัตว์น้ำ หรือประเภท รูปแบบ ขนาด หรือวัตถุประสงค์ของกิจการการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ให้เป็นกิจการการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำควบคุมได้ เพื่อประโยชน์ในการกำกับดูแลการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำให้มีคุณภาพป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรืออันตรายต่อผู้บริโภค หรือต่อกิจการของบุคคลอื่น โดยห้ามมิให้ผู้ใดประกอบกิจการการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำควบคุมนอกเขตพื้นที่ที่คณะกรรมการประมงประจำจังหวัดประกาศกำหนดให้เป็นเขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ กล่าวโดยสรุป พระราชกำหนดการประมง พ.ศ.2558 ให้อำนาจกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในการออกกฎกระทรวงเพื่อกำหนดกิจการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำบางประเภทให้เป็นกิจการควบคุม หากเห็นว่าเป็นไปเพื่อการกำกับดูแลการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำให้มีคุณภาพ ป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

หรืออันตรายต่อผู้บริโภค หรือต่อกิจการของบุคคลอื่น ส่วนการกำหนดพื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเป็นอำนาจของคณะกรรมการประมงจังหวัด

สำหรับพื้นที่บริเวณอ่าวบ้านดอน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ออกกฎกระทรวง กำหนดกิจการการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำให้เป็นกิจการการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำควบคุม พ.ศ.2559 โดยกำหนดให้ (1) การเพาะเลี้ยงกุ้งทะเล (2) การเพาะเลี้ยงกุ้งก้ามแดง หรือกุ้งเครย์ฟิชอเมริกัน (*Procambarus clarkii*) (3) การเพาะเลี้ยงกุ้งก้ามแดง หรือกุ้งเครย์ฟิช ทุกชนิดในสกุล *Cherax* (*Cherax* spp.) (4) การเพาะเลี้ยงจระเข้ (5) การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในกระชัง (6) การเพาะเลี้ยงหอยทะเล เป็นกิจการการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำควบคุม มีผลให้การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำทั้งห้าชนิดต้องดำเนินการภายในเขตที่คณะกรรมการประมงจังหวัดประกาศกำหนดไว้ เมื่อมีการกำหนดให้เฉพาะการเลี้ยงหอยทะเลเป็นกิจการควบคุม ดังนั้น คณะกรรมการประมงจังหวัดสุราษฎร์ธานีจึงได้ประกาศกำหนดพื้นที่เลี้ยงหอยทะเล (1) อ่าวพุมเรียง เขตท้องที่หมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 5 พื้นที่ตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี (2) อ่าวท่าฉาง พื้นที่ตำบลเขาถ่าน ตำบลท่าฉาง ตำบลท่าเคย อำเภอท่าฉาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี (3) อ่าวท้องปึก อ่าว ท่านา อ่าวท้องเขา อ่าวบางอุ่น พื้นที่ตำบลตะเคียนทอง ตำบลกะแดะ ตำบลพลาญวาส ตำบลท่าทอง อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี (4) อ่าวบ้านพอด พื้นที่ตำบลชลคราม อำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี (5) อ่าวหน้าเกาะมัดสุ่ม พื้นที่ตำบลตะลิ่งงาม อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นเขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำสำหรับกิจการการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำควบคุม ประเภทการเพาะเลี้ยงหอยทะเล มีผลให้พื้นที่เลี้ยงหอยเคร่งที่ไม่อยู่ในประกาศของคณะกรรมการประมงจังหวัดเป็นพื้นที่ที่ไม่ได้รับอนุญาต ดังนั้น ผู้เลี้ยงหอยทะเลนอกเขตพื้นที่ควบคุมจึงถือเป็นผู้กระทำความผิดตามพระราชกำหนดการประมง พ.ศ.2558 ตามมาตรา 77 ซึ่งบัญญัติห้ามมิให้ผู้ใดประกอบกิจการการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำควบคุมนอกเขตพื้นที่ที่คณะกรรมการประมงประจำจังหวัดประกาศ กำหนดให้เป็นเขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและมีโทษตามมาตรา 149 อย่างไรก็ตาม ผู้ใดที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำประเภทการเพาะเลี้ยงหอยทะเลอยู่ก่อนวันที่พระราชกำหนดการประมง พ.ศ.2558 มีผลใช้บังคับ และได้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตตามพระราชกำหนดนี้ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชกำหนดนี้ใช้บังคับ และเมื่อได้ยื่นคำขอแล้วให้ทำการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำต่อไปได้จนกว่าจะได้รับแจ้งคำสั่งไม่อนุญาตตามบทเฉพาะการมาตรา 175

อภิปรายผล

จากการวิจัยนั้น กฎหมายที่ใช้บังคับเกี่ยวกับการบริหารจัดการพื้นที่อ่าวบ้านดอนนั้น พบว่าประเทศไทยเข้าเป็นภาคีและให้สัตยาบันในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ซึ่งเป็นหลักกฎหมายระหว่างประเทศที่ใช้ในการกำกับดูแลการใช้ทะเลและทรัพยากรทางทะเลทุกๆ ด้าน เช่น การกำหนดทะเลอาณาเขตและเขตต่อเนื่อง เขตเศรษฐกิจจำเพาะ ทะเลหลวง การคุ้มครองและรักษาสีงแวดล้อมทางทะเล เป็นต้น ประเทศไทยจึงมีความผูกพันตามอนุสัญญาในการปฏิบัติตามข้อตกลงดังกล่าว โดยประเทศไทยในฐานะรัฐภาคีสมาชิกก็ได้บัญญัติกฎหมายภายในที่สอดคล้องหรือเป็นมาตรฐานในการปฏิบัติตามอนุสัญญา ทั้งนี้ ประเทศไทยได้กำหนดการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับทะเลโดยแบ่งเป็น 3 ระบบ

1.1 กฎหมายที่ใช้บังคับกับทะเลชายฝั่ง

1.1.1 กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เช่น พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507 พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย พ.ศ.2535 พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 พระราชบัญญัติการขุดดินและถมดิน พ.ศ. 2543 พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ.2562 พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2562 พระราชบัญญัตินโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ.2510 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 หรือประมวลกฎหมายที่ดิน

1.1.2 กฎหมายเกี่ยวกับการขนส่งและการพาณิชย์นาวี เช่น พระราชบัญญัติเรือไทย พุทธศักราช 2481 พระราชบัญญัติการทำเรือแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2494 พระราชบัญญัติป้องกันเรือโดนกัน พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติป้องกันการกระทำบางอย่างในการขนส่งสินค้าทางเรือ พ.ศ. 2511 พระราชบัญญัติส่งเสริมการพาณิชย์นาวี พ.ศ. 2521) พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. 2530 พระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ. 2534 พระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ. 2534 พระราชบัญญัติการจํานองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 พระราชบัญญัติสภาผู้ส่งสินค้าทางเรือแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2537 พระราชบัญญัติสภาผู้ส่งสินค้าทางเรือแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2537 พระราชบัญญัติการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ พ.ศ. 2548 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางแพ่งและค่าเสียหายจากเรือโดนกัน พ.ศ. 2548 พระราชบัญญัติการช่วยเหลือกู้ภัยทางทะเล พ.ศ.2550 พระราชบัญญัติการช่วยเหลือกู้ภัยทางทะเล พ.ศ.2550 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางแพ่งต่อความเสียหายจากมลพิษน้ำมันอันเกิดจากเรือ พ.ศ.2560 เป็นต้น

1.1.3 กฎหมายเกี่ยวกับทรัพยากรมีชีวิต เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิการประมงในเขตการประมงไทย พุทธศักราช 2482 พระราชบัญญัติจัดระเบียบกิจการแพปลา พ.ศ. 2496 พระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 เป็นต้น

1.1.4 กฎหมายเกี่ยวกับทรัพยากรที่ไม่มีชีวิต เช่น พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 พระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. 2514 พระราชบัญญัติภาษีเงินได้ปิโตรเลียม พ.ศ. 2514 พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2521 พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับสถานที่ผลิตปิโตรเลียมในทะเล พ.ศ.2530 พระราชบัญญัติประกอบกิจการพลังงาน พ.ศ.2550 พระราชบัญญัติควบคุมแร่ดีบุก พ.ศ.2514 พระราชบัญญัติพิกัตอัตราค่าแร่ภาคหลวง พ.ศ.2509 เป็นต้น

1.1.5 กฎหมายเกี่ยวกับความมั่นคงหรือความสงบเรียบร้อยทางทะเล เช่น พระราชบัญญัติให้อำนาจทหารเรือปราบปรามการกระทำผิดบางอย่างทางทะเล พ.ศ. 2490 พระราชบัญญัติเพิ่มอำนาจตำรวจในการป้องกัน และปราบปรามการกระทำผิดทางน้ำ พ.ศ. 2496 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการกระทำอันเป็นโจรสลัด พ.ศ. 2534 เป็นต้น

1.1.6 กฎหมายเกี่ยวกับกิจกรรมทางทะเลอื่นๆ พระราชบัญญัติกำหนดเขตจังหวัดในอ่าวไทยตอนใน พ.ศ. 2502 พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ.

2504 พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2521 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติคุ้มครองซากดึกดำบรรพ์ พ.ศ. 2551 หากมีซากไดโนเสาร์ในทะเล เป็นต้น

1.2 กฎหมายที่ใช้กับทะเลอาณาเขต

กฎหมายที่ใช้กับทะเลอาณาเขต (12 ไมล์ทะเล) ได้แก่ พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2446 และฉบับแก้ไข พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2523 ประมวลรัษฎากร พ.ศ. 2496 พระราชบัญญัติเชื้อโรคและพิษจากสัตว์ พ.ศ. 2525 เป็นต้น

1.3 กฎหมายที่ใช้บังคับกับทะเลเขตเศรษฐกิจจำเพาะ

กฎหมายที่ใช้บังคับกับทะเลเขตเศรษฐกิจจำเพาะ (200 ไมล์ทะเล) ได้แก่ พระราชบัญญัติการปิโตรเลียม พ.ศ. 2514 พระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พระราชบัญญัติเรือไทย พ.ศ. 2481 พระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558 เป็นต้น

สำหรับกฎหมายที่ใช้บังคับเกี่ยวกับการบริหารจัดการพื้นที่อ่าวบ้านดอนที่สำคัญ ได้แก่ 1) กฎหมายเกี่ยวกับการขนส่งและการพาณิชย์นาวี คือ พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระพุทธศักราช 2456 และพระราชบัญญัติเรือไทย พุทธศักราช 2481 และ 2) กฎหมายเกี่ยวกับการรักษาผลประโยชน์ชาติทางทะเล ได้แก่ พระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558 พระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558 พระราชบัญญัติการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล พ.ศ. 2562

หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบและอำนาจตามกฎหมาย ได้แก่

1) หน่วยงานด้านการประมงประกอบด้วย คณะกรรมการนโยบายการประมงแห่งชาติ กรมประมง คณะกรรมการประมงประจำจังหวัด ประมงจังหวัด และประมงอำเภอ

2) หน่วยงานการเดินเรือและการจดทะเบียนเรือ เป็นการดำเนินงาน ตามการจดทะเบียนเรือประมงกับกรมเจ้าท่าตามพระราชบัญญัติเรือไทย พ.ศ. 2481 และการจดทะเบียนผู้บังคับเรือกับกรมเจ้าท่าตามพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456

3) การบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง มีผู้รับผิดชอบ 1) คณะกรรมการการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ได้แก่ คณะกรรมการนโยบายและแผนการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งแห่งชาติ และคณะกรรมการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งจังหวัด 2) กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และ 3) สำนักงานทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

4) เจ้าพนักงานท้องถิ่น ดำเนินการรับมอบอำนาจตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558 และการรับมอบอำนาจตามพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2481

5) หน่วยงานเกี่ยวกับการรักษาผลประโยชน์ทางทะเล

(1) ระดับนโยบาย ได้แก่ คณะกรรมการนโยบายการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล (นปท.)

(2) ระดับปฏิบัติการ ได้แก่ ศูนย์อำนวยการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล (ศรชล.) ศูนย์อำนวยการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเลภาค (ศรชล. ภาค) ศูนย์อำนวยการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเลจังหวัด (ศรชล.จังหวัด)

จากการสำรวจข้อมูลพบว่า การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำนอกเขตพื้นที่อนุญาตจำนวน 100,300 ไร่ โดยมีทั้งการสร้างคอกหอยแครงหรือขนาคอกเฝ้าคอกหอยปิดกั้นลำน้ำ หรือปัญหาการสร้างที่พักอาศัย (Home Stay) ก่อให้เกิดปัญหากับประมงพื้นบ้าน รวมถึงการทิ้งของเสียลงทะเลจากขนาเฝ้าหอยหรือโฮมสเตย์ สะท้อนให้เห็นการบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานภาครัฐและเจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่และอำนาจความรับผิดชอบ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่ามีความบกพร่องจากการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐ ผู้วิจัยเห็นว่าปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในพื้นที่บริเวณอ่าวบ้านดอนเกิดจากโครงสร้างของกฎหมายที่แยกส่วนจากกันที่ให้อำนาจหน่วยงานของรัฐบังคับใช้กฎหมายหลายภาคส่วน จึงทำให้ขาดเจ้าภาพหลัก ก่อให้เกิดสภาวะขาดเอกภาพในการบังคับใช้กฎหมาย แม้ว่า รัฐบาลจะได้แก้ปัญหาด้วยการเสนอพระราชบัญญัติการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล พ.ศ.2562 ซึ่งเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ของชาติทางทะเล รวมถึงกิจกรรมทางทะเล ไม่ว่าจะเป็นการอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางทะเลชายฝั่ง โดยศูนย์อำนวยการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล(ศรชล.) มีหน้าที่และอำนาจและรับผิดชอบเกี่ยวกับการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล นอกจากหน่วยงานรัฐอื่นๆ ที่มีอยู่เดิม แต่ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ การบังคับใช้กฎหมายในบริเวณพื้นที่อ่าวบ้านดอนจึงต้องเป็นการบูรณาการภาครัฐ ภาคประชาสังคม และผู้มีส่วนได้เสีย โดยใช้กลไกของกฎหมายเป็นเครื่องมือสำหรับการบริหารจัดการให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. การขออนุญาตทำการประมง หรือการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเป็นอำนาจหน้าที่ของกรมประมง เมื่อการทำประมงเป็นกิจการที่ต้องได้รับอนุญาตด้วยการอาชญาบัตรใช้เครื่องมือประมงกับกรมประมง ตามพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2558 แล้ว ผู้วิจัยจึงเห็นว่า การจดทะเบียนเรือประมงซึ่งต้องดำเนินการกับกรมเจ้าท่าตามพระราชบัญญัติเรือไทย พ.ศ. 2481 หรือการจดทะเบียนผู้บังคับเรือที่ต้องจดกับกรมเจ้าท่าตามพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 จึงควรให้เป็นอำนาจของกรมประมง ด้วยการแก้ไขพระราชบัญญัติเรือไทย พ.ศ. 2481 และพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 เพื่อให้กรมประมงทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการจดทะเบียนในลักษณะการจัดการแบบครบวงจร

2. การกำหนดร่องน้ำเดินเรือ ในการอนุญาตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำของกรมประมง ควรให้กรมเจ้าท่ากำหนดพื้นที่ร่องน้ำและกันแนวเขตร่องน้ำเพื่อใช้เรือโดยสาร หรือเรือประมงพื้นสามารถใช้สัญจรได้ เช่น ร่องน้ำขนาดใหญ่ กำหนดเขตออกไปจากขอบร่องน้ำจากทุนร่องน้ำ ด้านละ 200 เมตร ร่องน้ำขนาดกลาง กำหนดเขตออกไปจากขอบร่องน้ำด้านละ 100 เมตร และร่องน้ำขนาดเล็ก กำหนดเขตออกไปจากขอบร่องน้ำด้านละ 50 เมตร เป็นต้น

3.การสร้างขนาเฝ้าคอกหอย การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการขออนุญาตปลูกสร้างขนาเฝ้าของหอยควรให้อยู่ในอำนาจของกรมประมง โดยให้ถือว่าการสร้างขนาเฝ้าคอกหอยเป็นอาคารหรือ

สิ่งปลูกสร้างเพื่อใช้สำหรับวิถีสวนชุมชนดั้งเดิม การประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรมและศาสนสถาน ตามประกาศกระทรวงคมนาคม เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการแจ้งและการพิจารณาอนุญาตปลูกสร้างอาคารหรือสิ่งอื่นใดล่วงล้ำลำแม่น้ำตามคำสั่งหัวหน้ารักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 32/2560 ลงวันที่ 24 กรกฎาคม 2560 ข้อ 6(2)(ณ) และไม่อยู่ในบังคับตามพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ.2456 มาตรา 117 ที่ให้ขออนุญาตต่อกรมเจ้าท่า

4. ควรกำหนดให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนประมงท้องถิ่น นอกจากนั้นควรกำหนดให้กรมประมงมีหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสนับสนุนชุมชน หรือประมงพื้นบ้าน ในการจัดการการบำรุงรักษาการอนุรักษ์การฟื้นฟูและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรสัตว์น้ำ เพื่อให้การบริหารจัดการด้านการประมงเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน รวมทั้งกำหนดให้นิติบุคคล คณะบุคคล หรือองค์กรอื่นใดที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการประมงพื้นบ้าน มีสิทธิขอขึ้นทะเบียนเป็นองค์กรชุมชนประมงท้องถิ่นในเขตพื้นที่ที่องค์กรนั้นตั้งอยู่โดยองค์กรดังกล่าวจะมีสิทธิเสนอแนะแนวทางในการพัฒนา หรือแก้ไขปัญหาการประมง รวมทั้งเสนอแนะแนวทางในการออกประกาศต่อคณะกรรมการการประมงจังหวัด เพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่

5. การบังคับใช้กฎหมาย สำหรับผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำนอกพื้นที่อนุญาต โดยการบูรณาการกำลังเจ้าหน้าที่จากทุกภาคส่วนในพื้นที่ ร่วมกันบังคับใช้กฎหมายในการจัดการแปลงเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำแปลงที่รุกล้ำพื้นที่สาธารณะให้เป็นพื้นที่ทำการประมงของชาวประมงพื้นบ้าน การใช้กลไกของคณะกรรมการประมงประจำจังหวัด เพื่อบริหารจัดการพื้นที่ที่เหมาะสมกับการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ โดยประกาศให้เป็นเขตพื้นที่อนุญาตเลี้ยงหอยตามขั้นตอน โดยการให้สิทธิกับชาวประมงพื้นบ้านในการรวมกลุ่มเป็นสหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร หรือองค์กรชุมชนประมงท้องถิ่นด้านการเพาะเลี้ยงเพื่อบริหารจัดการทรัพยากรร่วมกัน

ทั้งนี้ เพื่อให้ทุกฝ่ายสามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันในพื้นที่สาธารณะของอ่าวบ้านดอนได้อย่างเท่าเทียม บนพื้นฐานของความถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อร่วมกันสร้างผลผลิตให้ทรัพยากรคงความอุดมสมบูรณ์ตลอดไป ซึ่งจะเป็นการสร้างความมั่นคงให้กับการประกอบอาชีพประมงได้อย่างยั่งยืนอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กฎกระทรวง แบ่งส่วนราชการกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2563 (2563, 26 พฤษภาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 137, ตอนที่ 38 ก, หน้า 4-11.
- กรมศิลปากร. (2505). “ตำนานเมืองนครศรีธรรมราช” รวมเรื่องเมืองนครศรีธรรมราช. พระนคร: โรงพิมพ์รุ่งเรืองรัตน์.
- บุญศรี จันทร์กลับ และจินตนิษฐ์ รุ้ชื่อ. (2561). โครงการการศึกษาภาวะเศรษฐกิจสังคมของชุมชนประมงปูม้าและการวิเคราะห์ไข่มุกในพื้นที่ยาวบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี.มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. สนับสนุนโดยสำนักงานพัฒนาการวิจัยเกษตร องค์การมหาชน (สวก.) แหล่งที่มา: <https://online.anyflip.com/swuui/call/mobile/index.html> เมื่อ 17 พฤศจิกายน 2565
- พระราชบัญญัติการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล พ.ศ. 2562. (2562, 12 มีนาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 136, ตอนที่ 30 ก, หน้า 1.

- พระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558 (2558, 26 มีนาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 132, ตอนที่ 21 ก, หน้า 49-60.
- พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 (2456, 5 สิงหาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 30, หน้า 74-175.
- พระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิการประมงในเขตการประมงไทย พ.ศ. 2482 (2482, 30 กันยายน) ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 56, หน้า 941-950.
- พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 (2590, 14 มกราคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 64, ตอนที่ 3, หน้า 81-87.
- พระราชบัญญัติกำหนดเขตจังหวัดในอ่าวไทยตอนใน พ.ศ. 2502 (2502, 29 กันยายน) ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 76, ตอนที่ 92, หน้า 430-437.
- เพ็ญญา สวนทอง และโอฬาร ถิ่นบางเตียว. (2562). นิเวศวิทยายการเมืองของการจัดการทรัพยากรชายฝั่งทะเลอ่าวบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี.วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา.7(2), 101-130.
- มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. (2550X). โครงการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง: รายงานฉบับสมบูรณ์การวางแผนการจัดการอ่าวบ้านดอนและเกาะนอกชายฝั่ง: การวิเคราะห์และวินิจฉัยระบบชายฝั่ง. มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ แหล่งที่มา: [http://58.82.155.201/chm-thaiNew/chm/MarineBio/Paper/BOOK/Ban%20Don%20Bay%20_Report\(Thai\).pdf](http://58.82.155.201/chm-thaiNew/chm/MarineBio/Paper/BOOK/Ban%20Don%20Bay%20_Report(Thai).pdf) เมื่อ 18 ตุลาคม 2563.
- Creswell, J. W. (2014). Research Design: Qualitative, Quantitative and Mixed Method Approaches. Thousand Oaks: Sage Publications.

กฎหมายต้นแบบว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ

Model Law on Post Mortem Inquest

วสินระพี ไผ่ประดิษฐ์¹, ภูมิ โชคเหมาะ², และเอกพงษ์ สารน้อย³
Wasinrapee Paipadist¹, Poom Chokmoh², and Egkapong Sarnnoi³

Received: April 30, 2024
Revised: September 24, 2024
Accepted: November 21, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ศึกษาและวิจัยเรื่องกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพของไทย (2) เพื่อศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่าง การชันสูตรพลิกศพของไทยกับต่างประเทศ (3) เพื่อยกร่างกฎหมายเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพของไทย (4) เพื่อประเมินร่างกฎหมายเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพของไทย ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการประชุมสนทนากลุ่ม

ผลการศึกษวิจัยพบว่า การชันสูตรพลิกศพของไไทยนั้น มีปัญหาทางข้อกฎหมายและปัญหาในทางปฏิบัติ ได้แก่ ปัญหากระบวนการชันสูตรพลิกศพ ปัญหามาตรฐานองค์กรที่มีหน้าที่ทำการชันสูตรพลิกศพ ปัญหาการกำหนดเหตุที่ต้องมีการชันสูตรพลิกศพ ปัญหาของขั้นตอนการดำเนินการชันสูตรพลิกศพ ปัญหาการตรวจสอบถ่วงดุล และปัญหาการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาการชันสูตรพลิกศพ อันเป็นการคุ้มครองสิทธิของประชาชนและเป็นพัฒนาระบบกระบวนการยุติธรรม การวิจัยนี้จึงได้นำแนวทางจากการวิเคราะห์มาออกแบบเป็นกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ โดยมีโครงสร้างของกฎหมายประกอบด้วยบททั่วไป คณะกรรมการการชันสูตรพลิกศพ เจ้าพนักงาน สำนักงาน และเขตอำนาจการชันสูตรพลิกศพ และบทกำหนดโทษ

การวิจัยเสนอแนะให้มีการนำกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพจากการวิจัยไปตราเป็นกฎหมายตามกระบวนการทางนิติบัญญัติเพื่อให้มีการใช้บังคับ

คำสำคัญ: กฎหมายต้นแบบ, การชันสูตรพลิกศพ, การผ่าศพ, การค้นหาความจริงเกี่ยวกับการตาย, กระบวนการยุติธรรมทางอาญา

¹ นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม, Email : rodyonz@live.com

Level of Study Doctor of Laws, Faculty School of Law Sripatum University

² อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก หลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม Email : poom.ch@spu.ac.th

Thesis Advisor, Doctor of Laws, Faculty School of Law Sripatum University

³ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม หลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม Email : egkapong.sa@spu.ac.th

Thesis Co-Advisers, Doctor of Laws, Faculty School of Law Sripatum University

Abstract

The research on Model Law On Post Mortem Inquest aimed (1) to study the problem status of a post-mortem inquest in Thailand, (2) to conduct a comparative study between Thai post-mortem inquest and overseas post-mortem inquest, (3) to draft a law on Thai post-mortem inquest, and (4) to evaluate the draft law on Thai post-mortem inquest. The research was conducted based on a qualitative research design, consisting of documentary research, an in-depth interview, and focus group discussion.

The research results revealed that there were legal and practical problems in Thai post-mortem inquest, i.e. problems related to the post-mortem inquest system, problems related to standards of the organizations responsible for performing a post-mortem inquest, problems related to determining the ground for performing a post-mortem inquest, problems related to the procedures required for conducting a post-mortem inquest, problems related to performing check and balance, and problems related to the use of officials' discretion. In order to solve the problems related to a post-mortem inquest, which is a way to protect people's rights and to improve the justice system, this research adopted a guideline from the analysis to design a model law on post-mortem inquest. The structure of the law consisted of general provision, the committee on post-mortem inquest, officers, office and the scope of authority, a post-mortem inquest, and penalty.

The research suggested that the model law on post-mortem inquest should be enacted to be a law in accordance with the legislative process for enforcement.

Keywords: model law, post mortem inquest, autopsy, death investigation, criminal justice

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 68 วรรคแรก กำหนดให้ “รัฐพึงจัดระบบการบริหารงานกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และให้ประชาชน เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวกรวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร ” วรรคสอง “รัฐพึงมีมาตรการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยเคร่งครัด ปราศจากการแทรกแซงหรือครอบงำใด ๆ ” และวรรคสาม “รัฐพึงให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายที่จำเป็นและเหมาะสมแก่ผู้ยากไร้หรือผู้ด้อยโอกาสในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ” ประกอบกับมาตรา 258 กำหนดให้ “ดำเนินการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม รวมทั้ง ปรับปรุงการสอบสวนให้มีการตรวจสอบถ่วงดุลระหว่างพนักงานอัยการและพนักงานสอบสวน สร้างความเชื่อมั่นแก่เจ้าหน้าที่ทุกฝ่าย รวมทั้งกำหนดให้การสอบสวนต้องใช้ประโยชน์จากนิติวิทยาศาสตร์ และให้มีการบริการทางนิติวิทยาศาสตร์มากกว่าหนึ่งหน่วยงานอิสระจากกันให้ประชาชนได้รับการบริการในการพิสูจน์อย่างมีทางเลือก ” ต่อมาได้มีประกาศราชโองการให้ใช้ยุทธศาสตร์ชาตินำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศไทย

บรรลุนิติภาวะ ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว และตามพระราชบัญญัติพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2549 กำหนดให้มีคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ (กพยช.) มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการจัดทำแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 อันเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนและเชื่อมโยงการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนปฏิรูปประเทศ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 โดยอยู่ภายใต้กรอบแนวคิดการบริหารงานยุติธรรม อย่างรวดเร็ว ทัวถึง และเท่าเทียม

กระบวนการยุติธรรมอาญาของไทยปัจจุบันเกิดปัญหาความไม่เป็นธรรมในการเข้าถึง ซึ่งสาเหตุหลักมาจากโครงสร้างทางสังคม การกระทำของประชากรในสังคม การเลือกปฏิบัติของผู้มีอำนาจในสังคม หรือประชาชนบางส่วนไม่มีความรู้หรือไม่มีทุนทรัพย์ อันจะสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ นอกจากนี้ กระบวนการยุติธรรมทางอาญา คือ กระบวนการดำเนินคดีที่จะต้องอาศัยการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ โดยเริ่มตั้งแต่ชั้นพนักงานสอบสวนจะต้องรวบรวมพยานหลักฐานพร้อมความเห็นส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการซึ่งพนักงานอัยการจะได้ทำการฟ้องคดีต่อศาลต่อไป และที่สำคัญในคดีที่จะต้องมีการชันสูตรพลิกศพ ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญในการค้นหาความจริงเกี่ยวกับการตาย ซึ่งเป็นขั้นตอนการเริ่มต้นก่อนจะดำเนินการสอบสวน ซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ ประเทศไทยนับตั้งแต่มีการปฏิรูปกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม เพื่อนำมาบังคับใช้แทนกฎหมายตราสามดวง และได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งมีความเป็นสากล และทันสมัยในช่วงเวลาดังกล่าว จึงถือได้ว่าเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้นานาประเทศยอมรับกระบวนการยุติธรรมของไทย ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาประเทศไทยไม่เคยมีการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมอย่างจริงจัง มีเพียงการแก้ไขปรับปัญหาตามยุคสมัยเป็นบางกรณีเท่านั้น รวมถึงการชันสูตรพลิกศพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ต่างประเทศมีการพัฒนาให้เหมาะกับยุคสมัย และสภาพของสังคมในประเทศนั้น ๆ โดยการชันสูตรพลิกศพนั้นเป็นขั้นตอนสำคัญสำหรับกรณีที่มีเหตุสงสัยว่าบุคคลใดตายโดยผิดธรรมชาติ หรือตายอยู่ในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงาน ซึ่งการชันสูตรพลิกศพจะทำให้สามารถรู้ถึงสาเหตุแห่งการตาย และเป็นข้อมูลสำหรับการสืบสวนค้นหาความจริงในคดี ทั้งนี้ ก็เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิในชีวิตของบุคคล ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในสิทธิตามสิทธิมนุษยชน แต่เนื่องจากปัจจุบันสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป ยังพบว่ามิชอบพอรองเกี่ยวกับการปฏิบัติ และการบังคับใช้กฎหมายหลายประการเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพ การวิจัยนี้เห็นถึงความสำคัญของปัญหาของการชันสูตรพลิกศพซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรม ซึ่งยังพบว่ามีปัญหา ดังเช่น ปัญหาระบบของการชันสูตรพลิกศพ ในปัจจุบันระบบการชันสูตรพลิกศพของประเทศไทย ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือพนักงานสอบสวนเป็นองค์กรหลักในการชันสูตรพลิกศพ และให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจในการสั่งให้มีการผ่าศพ หรือให้ร่วมกับแพทย์ในการชันสูตรพลิกศพ ดังที่ปรากฏตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือที่เรียกว่า ระบบตำรวจ (Police system) ซึ่งในปัจจุบันระบบตำรวจได้ใช้อยู่ในบางประเทศ ซึ่งระบบดังกล่าวองค์กรตำรวจเป็นผู้มีบทบาทหลักในการชันสูตรพลิกศพ ไม่ว่าจะเป็นการตรวจดูสภาพศพภายนอก การสั่งการให้มีการผ่าพิสูจน์ศพ การดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ณ ที่เกิดเหตุ รวมถึงการสอบปากคำพยานที่เห็นเหตุการณ์อีกด้วย (แสวงบุญ บุญเฉลิมวิภาส, 2565) ซึ่งถือเป็นการที่รัฐใช้อำนาจ

ฝ่ายเดียว และยังขาดกลไก หรือมาตรการที่ญาติหรือผู้ที่เกี่ยวข้องจะสามารถดำเนินการขอให้มีการชันสูตรพลิกศพได้ และประเทศไทยหน่วยงานหลักที่มีอำนาจในการสอบสวน และการชันสูตรพลิกศพ คือ องค์การตำรวจ ซึ่งเป็นหน่วยงานเดียวกันในการทำหน้าที่ ย่อมอาจก่อให้เกิดความเป็นกลางและความเป็นอิสระของการปฏิบัติหน้าที่ในระบบการชันสูตรพลิกศพในปัจจุบัน จากกระบวนการชันสูตรพลิกศพดังกล่าว แม้ว่าได้มีการกำหนดให้แพทย์นิติเวชเข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพร่วมกับพนักงานสอบสวน แต่อำนาจและหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพยังคงอยู่กับพนักงานสอบสวนเป็นหลัก ซึ่งมีความสำคัญเพราะเป็นกระบวนการเริ่มต้นของการสอบสวน ซึ่งสามารถทำให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้เสียหาย ญาติ รวมถึงบุคคลที่เกี่ยวข้องซึ่งไม่ทราบสาเหตุการตาย จึงเป็นประเด็นปัญหา ซึ่งนอกจากนี้ ปัญหามาตรฐานขององค์กรที่มีหน้าที่ทำการชันสูตรพลิกศพ การชันสูตรพลิกศพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 กำหนดว่า “กรณีที่ต้องทำการชันสูตรพลิกศพ พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ กับแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ให้ทำการชันสูตรพลิกศพโดยเร็ว หากทางแพทย์นิติเวชศาสตร์ไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ แพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐปฏิบัติหน้าที่ ถ้าแพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แพทย์ประจำโรงพยาบาลเอกชนหรือแพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่ขึ้นทะเบียนเป็นแพทย์อาสาสมัครตามระเบียบของกระทรวงสาธารณสุขปฏิบัติหน้าที่” และมาตรา 150 วรรคสาม กำหนดว่า “ในกรณีที่ความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ให้ พนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองตำแหน่งตั้งแต่ระดับปลัดอำเภอหรือเทียบเท่าขึ้นไปแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ เป็นผู้ชันสูตรพลิกศพร่วมกับพนักงานสอบสวนและแพทย์” กล่าวคือ ในกรณีการตายผิดธรรมชาติ ไม่มีบทบัญญัติกำหนดถึงแพทย์ผู้ทำการชันสูตรพลิกศพว่าต้องมาจากหน่วยงานใด และในกรณีการตายระหว่างการควบคุมของเจ้าหน้าที่ ไม่มีบทบัญญัติกำหนดถึงเจ้าหน้าที่ผู้ทำการชันสูตรพลิกศพที่จะต้องไม่ใช่หน่วยงานเดียวกับเจ้าหน้าที่ที่ทำการควบคุมผู้ตาย และตามมาตรา 151 กำหนดว่า “ในเมื่อมีการจำเป็นเพื่อพบเหตุของการตาย เจ้าพนักงานผู้ทำการชันสูตรพลิกศพมีอำนาจสั่งให้ผ่าศพแล้วแยกธาตุส่วนใด หรือจะให้ส่งทั้งศพหรือบางส่วนไปยังแพทย์หรือพนักงานแยกธาตุของรัฐบาลก็ได้” ดังจะเห็นได้ว่าเจ้าหน้าที่ให้สามารถจัดให้มีการผ่าศพ แต่ยังไม่ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้ทำการผ่าศพเพื่อพิสูจน์ซึ่งมาตรฐานจะแตกต่างกันออกไปจนอาจทำให้ต้องมีการตรวจซ้ำในภายหลัง โดยจะเห็นได้ชัดเจนว่าความสามารถหรือความชำนาญ ความเชี่ยวชาญของผู้ร่วมทำการชันสูตรร่วมกับพนักงานสอบสวน ควรมีความรู้ความเชี่ยวชาญ หรือความชำนาญในงานด้านนิติเวชศาสตร์ เพราะว่า ความเห็นอันเกี่ยวกับสาเหตุเวลา การตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ หรือพฤติการณ์ในการตาย มีความสำคัญที่สุดในการที่จะคุ้มครองสิทธิของผู้ตาย และเป็นการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ หากกฎหมายไม่ได้มีบทบัญญัติในเรื่องของมาตรฐานของเจ้าหน้าที่ในแต่ละองค์กรผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการชันสูตรพลิกศพนั้น จะส่งผลให้ในแต่ละคดี ในแต่ละพื้นที่ หรือในแต่ละบริบท ผลของการค้นหาความจริงในการตายโดยการชันสูตรพลิกศพนั้นมีความแตกต่างกัน อันทำให้เป็นผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมของไทยเป็นอย่างมาก อีกทั้ง กรณีความตายที่เกิดจากการควบคุมของเจ้าหน้าที่ ซึ่งต้องมีพนักงานอัยการ และพนักงานฝ่ายปกครองเข้าร่วมทำการชันสูตรพลิกศพ แต่ไม่มีการกำหนดหรือทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการค้นหาความจริงในการตาย หรือมาตรฐานของเจ้าหน้าที่ที่จะปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับพนักงานสอบสวนและแพทย์ อันจะทำให้เป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ตายได้อย่างแท้จริง และยังมีข้อบกพร่องเกี่ยวกับ

การปฏิบัติ และการบังคับใช้กฎหมายหลายประการเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพ ดังเช่น ปัญหาการกำหนดเหตุที่ต้องมีการชันสูตรพลิกศพ ปัญหาของขั้นตอนการดำเนินการชันสูตรพลิกศพ ปัญหาการตรวจสอบถ่วงดุลการชันสูตรพลิกศพ และปัญหาการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพ เป็นต้น

จากประเด็นปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นนั้น เห็นได้ว่า การชันสูตรพลิกศพของประเทศไทยในปัจจุบันยังมีปัญหาทางข้อกฎหมายอยู่หลายประการ และมีปัญหาในทางปฏิบัติและการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่นำไปสู่การศึกษาและวิจัยเพื่อหาคำตอบเพื่อยกร่างกฎหมายว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้นอันเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาของประเทศชาติให้ลดน้อยลง เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการใช้อำนาจรัฐกับการคุ้มครองสิทธิของประชาชน ดังนั้น การวิจัยนี้จึงมุ่งประสงค์ที่จะทำการศึกษาและวิจัยเรื่อง “กฎหมายต้นแบบว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ”

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพของไทย
2. เพื่อศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างการชันสูตรพลิกศพของไทยกับต่างประเทศ
3. เพื่อยกร่างกฎหมายเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพของไทย
4. เพื่อประเมินร่างกฎหมายเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพของไทย

ขอบเขตของการวิจัย

กำหนดขอบเขตของการวิจัยออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยกำหนดประเด็นเนื้อหาในการศึกษาและวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่การจัดทำ “กฎหมายว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ” โดยมีเนื้อหาครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และหลักการเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพ กฎหมายเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพของไทย อันได้แก่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้องกับการชันสูตรพลิกศพของหน่วยงานต่าง ๆ กฎหมายระหว่างประเทศ อันได้แก่ ข้อแนะนำที่ R (99) 3 ของคณะมนตรีสภายุโรปสำหรับประเทศสมาชิกในเรื่องการประสานความร่วมมือตามหลักเกณฑ์ที่ว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพทางกฎหมายทางการแพทย์ มาตรฐานการชันสูตรพลิกศพ ตามข้อแนะนำของสมาคมแพทย์ชันสูตรพลิกศพแห่งชาติ (National Association of Medical Examiner : NAME) ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (UDHR) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) หลักการว่าด้วยการป้องกันและสอบสวนอย่างมีประสิทธิภาพเกี่ยวกับการวิสามัญฆาตกรรมและการลงโทษประหารชีวิตที่ไร้เหตุผลและรวบรัด (Principles on the Effective Prevention and Investigation of Extra-legal , Arbitrary and Summary Execution 1989) พิธีสารมินนิโซตาว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนกรณีที่เกี่ยวข้องกับการเสียชีวิตที่มิชอบด้วยกฎหมาย (ค.ศ. 2016) และกฎหมายต่างประเทศ อันได้แก่ สหรัฐอเมริกา (รัฐมิชิแกน) สหราชอาณาจักร (ประเทศอังกฤษ) สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ญี่ปุ่น และสิงคโปร์

2. ขอบเขตด้านประชากร การวิจัยกำหนดกลุ่มประชากรที่จะศึกษาเป็นผู้มีส่วนได้เสียกับการปฏิบัติหน้าที่และเกี่ยวข้องกับการชันสูตรพลิกศพ ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่รัฐ นักวิชาการหรือผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมาย และผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งหมด 17 คน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ การวิจัยนี้กำหนดที่กรุงเทพมหานครเป็นพื้นที่ในการศึกษา

ระเบียบวิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วย การค้นคว้าเอกสาร (Documentary Research) ที่เป็นเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และหลักการที่เกี่ยวข้อง ทั้งของไทย และต่างประเทศ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยประกอบด้วยประเด็น การสัมภาษณ์หลัก ดังนี้ 1) สภาพปัญหาเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพของไทย 2) ปัญหามาตรฐานองค์กรที่มีหน้าที่ทำการชันสูตรพลิกศพในปัจจุบัน 3) ปัญหาการกำหนดเหตุที่ต้องทำการชันสูตรพลิกศพตามกฎหมาย 4) ปัญหาในขั้นตอนการปฏิบัติหน้าที่ชันสูตรพลิกศพ 5) ปัญหาการตรวจสอบถ่วงดุลในการปฏิบัติหน้าที่ 6) ปัญหาการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ตามที่กฎหมาย โดยมีประชากรสัมภาษณ์อันเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านกฎหมายและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการชันสูตรพลิกศพ รวมทั้งบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการ ยุติธรรม จำนวน 17 คน และมีการจัดประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อรับฟังความคิดเห็น จากผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมายและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการชันสูตรพลิกศพ รวมทั้งบุคคลที่เกี่ยวข้องกับ กระบวนการยุติธรรม จำนวน 20 คน โดยมีบุคคลที่สนใจเข้าร่วมฟังการจัดประชุมสนทนากลุ่มอีก 3 คน ทั้งนี้ เพื่อเป็นการยืนยันว่า กฎหมายต้นแบบว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ ส่งผลต่อกระบวนการยุติธรรม ของไทยให้มีความเป็นสากล และสร้างความยุติธรรมให้กับประชาชนอย่างสูงที่สุด คำตอบที่ได้จาก วิธีดำเนินการวิจัยดังกล่าว ได้นำไปจัดทำเป็นกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพในรูปแบบของ ร่างพระราชบัญญัติ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- การมีร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ จะก่อให้เกิดประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ดังนี้
1. ทำให้ได้แนวทางที่ดีในการยกร่างกฎหมายเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพของไทย
 2. ทำให้สามารถนำร่างกฎหมายเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพของไทยเสนอเป็นแนวทางแก้ไข ปัญหาการชันสูตรพลิกศพของไทยให้แก่หน่วยงานหรือผู้มีหน้าที่ได้นำไปพิจารณาเพื่อปรับปรุง เพิ่มเติม หรือแก้ไขการชันสูตรพลิกศพของไทยให้ดียิ่งขึ้นต่อไป
 3. ทำให้เกิดการพัฒนาระบบการยุติธรรมของไทยให้เป็นไปตามหลักสากลมากยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

จากการวิจัยใช้วิธีการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วย การค้นคว้าเอกสาร (Documentary Research) ที่เป็นเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และหลักการที่เกี่ยวข้อง ทั้งของไทย และต่างประเทศ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหาของการชันสูตรพลิกศพของไทยที่พบ คือ ปัญหาระบบการชันสูตรพลิกศพ ปัญหามาตรฐานองค์กรที่มีหน้าที่ทำการชันสูตรพลิกศพ ปัญหาการกำหนดเหตุที่ต้องมีการชันสูตรพลิกศพ ปัญหาของขั้นตอนการดำเนินการชันสูตรพลิกศพ ปัญหาการตรวจสอบถ่วงดุล และปัญหาการใช้ดุลพินิจ

ของเจ้าหน้าที่ ซึ่งข้อสรุปจากการวิจัยกล่าวได้ว่า การชันสูตรพลิกศพของไทยยังมีปัญหาทางข้อกฎหมาย ปัญหาในทางปฏิบัติและการบังคับใช้กฎหมาย แนวคิดการวิจัยจึงได้หาคำตอบเพื่อให้มีการใช้กฎหมาย ในการอำนวยความสะดวกและเป็นเครื่องมือในการจัดการเพื่อการคุ้มครองสิทธิของประชาชน

2. การวิจัยได้สรุปสาระสำคัญของกฎหมายไทย กฎหมายมหาชนระหว่างประเทศ และกฎหมาย ต่างประเทศ เพื่อกำหนดเป็นแนวทางสำหรับการจัดทำกฎหมายโดยการเปรียบเทียบ ดังนี้ 1) ประเทศไทย ในปัจจุบันมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการชันสูตรพลิกศพ คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติว่าด้วยการ มอบหมายให้เจ้าหน้าที่ไปร่วมชันสูตรพลิกศพ พระราชกฤษฎีกายกยอระยะเวลาการใช้บังคับมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติการทะเบียน ราษฎร พระราชบัญญัติการให้บริการทางนิติวิทยาศาสตร์ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม การทรมาน และการกระทำให้บุคคลสูญหาย ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 333 ระเบียบสำนักงานอัยการ สูงสุดว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ 10 การชันสูตรพลิกศพ ข้อบังคับ ระเบียบ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่ากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการชันสูตรพลิกศพ กระจายอยู่หลายฉบับ ทำให้การปฏิบัติสามารถบังคับใช้กฎหมายได้ยาก และเจ้าหน้าที่เกิดปัญหาในทาง ปฏิบัติ 2) ข้อค้นพบของการวิจัยในเรื่องกฎหมายมหาชนระหว่างประเทศพบว่า มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ การชันสูตรพลิกศพ คือ ข้อแนะนำที่ R (99) 3 ของคณะมนตรีสภายุโรป มาตรฐานการชันสูตรพลิกศพ (National Association of Medical Examiner : NAME) ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (UDHR) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) หลักการว่าด้วยการป้องกันและ สอบสวนอย่างมีประสิทธิภาพเกี่ยวกับการวิสามัญฆาตกรรมและการลงโทษประหารชีวิตที่ไร้เหตุผลและ รวบรัด ค.ศ. 1989 (Principles on the Effective Prevention and Investigation of Extra-legal, Arbitrary and Summary Execution 1989) และพิธีสารมินนิโซตาว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนกรณี ที่สงสัยว่าเป็นการเสียชีวิตที่มีข้อสงสัยด้วยกฎหมาย (ค.ศ. 2016) โดยเป็นการวางหลักสากลที่เกี่ยวข้องกับการ ชันสูตรพลิกศพที่ทุกประเทศควรปฏิบัติตาม เพื่อให้มีมาตรฐานในการชันสูตรพลิกศพเดียวกัน 3) กฎหมาย ต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการชันสูตรพลิกศพมีหลายประเทศที่การวิจัยได้สรุปสาระสำคัญของแต่ละ ประเทศได้ว่า สหรัฐอเมริกา (รัฐมิชิแกน) มีกฎหมายชันสูตรพลิกศพ (County Medical Examiners Act) โดยมีการใช้ระบบแพทย์ในทุกเคาน์ตีในการชันสูตรพลิกศพและให้อยู่ในความรับผิดชอบของแพทย์ สอบสวนประจำเคาน์ตี (Country Medical Examiner : M.E.) โดยมีวาระการดำรงตำแหน่ง คุณสมบัติ ของเจ้าหน้าที่ มีการกำหนดเหตุที่ต้องทำการชันสูตรพลิกศพไว้อย่างครอบคลุม มีการกำหนดขั้นตอนการ ปฏิบัติ มีการตรวจสอบถ่วงดุลการปฏิบัติหน้าที่ และมีการกำหนดการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ในการ ชันสูตรพลิกศพ สหราชอาณาจักร (ประเทศอังกฤษ) มีกฎหมายชันสูตรพลิกศพ (The Coroners Act) และ (The Coroners Rules) โดยมีการใช้ระบบโคโรเนอร์ (Coroner System) เป็นการให้อำนาจศาลหรือ ผู้ได้รับอำนาจในการชันสูตรพลิกศพ ซึ่งเป็นตำแหน่งที่ได้รับการแต่งตั้งจากรัฐบาลโดยมีการกำหนด คุณสมบัติว่าจะต้องเป็นทนายความ (Solicitor) นักกฎหมาย (Barrister) หรือแพทย์ที่ประกอบวิชาชีพนั้น มาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี มีการกำหนดเหตุที่ต้องทำการชันสูตรพลิกศพไว้อย่างครอบคลุม มีการกำหนด ขั้นตอนการปฏิบัติ และที่สำคัญมีขั้นตอนการร้องขอให้ศาลทบทวนคำวินิจฉัย (Judicial Review) ในการ

มีความเห็นเกี่ยวกับการตายหรือการมีคำวินิจฉัยได้ และมีการกำหนดการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่เอาไว้ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีกฎหมายชันสูตรพลิกศพ (Strafprozessordnung : StOP) และ (Regulation on Medical Post-Mortem Examination) โดยมีการใช้ระบบศาล (Judge System) ในการชันสูตรพลิกศพและให้อำนาจผู้พิพากษาในการสอบสวนการตาย ซึ่งศาลมีอำนาจและหน้าที่โดยตรงในการชันสูตรพลิกศพ โดยอาศัยตำรวจหรือแพทย์เข้ามามีส่วนร่วม มีการกำหนดเหตุที่ต้องทำการชันสูตรพลิกศพไว้อย่างกว้าง ๆ คือ กรณีการตายโดยผิดธรรมชาติ (Unnatural Death) และการตายที่ไม่อาจระบุตัวผู้ตายได้ (Unidentified) มีการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติ มีการตรวจสอบถ่วงดุลการปฏิบัติหน้าที่ และมีการกำหนดการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพ (อุษา จันทลอย บุญเปี่ยม, 2553) ญี่ปุ่น (5 เมืองใหญ่) มีกฎหมายชันสูตรพลิกศพ (Code of Criminal Procedure) (Law Concerning Investigation, etc. of Cause of Death or Background of Corpses Handled by Police, etc.) (Medical Practitioners Act) (Autopsy Preservation Law Enforcement Order) (Autopsy Preservation method) (Basic Law for Promotion of Investigation of Cause of Death) (Regulation for Penal Institutions and Treatment of Inmates 2006) (Medical Practitioners' Act) (Rule of Criminal Procedure) (Ordinance for Enforcement of the Medical Practitioners' Act 1948) (Family Register Act) และ (Penal Code (Act No. 45 of 1907)) โดยมีการใช้ระบบแพทย์ (Medical Examination System) ในการชันสูตรพลิกศพและให้อำนาจแพทย์มีหน้าที่รับผิดชอบการตรวจชันสูตรพลิกศพและพิจารณาหาสาเหตุการตายที่ผิดธรรมชาติ อันเป็นการปกป้องสิทธิของผู้ตาย และให้แพทย์มีหน้าที่ในการเผยแพร่ความรู้ทางการแพทย์ มีการกำหนดคุณสมบัติผู้ที่ชันสูตรพลิกศพจะต้องผ่านการสอบและได้รับใบอนุญาตจากรัฐมนตรีและผู้ที่ทำการผ่าศพ (Autopsy) ต้องยื่นใบสมัครพร้อมประวัติต่อรัฐมนตรี ในส่วนของขั้นตอนการปฏิบัติมีการกำหนดไว้ และได้ให้ศาลมีอำนาจในการอนุญาตให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการตรวจสอบบุคคล ผ่าศพ ขุดหลุมฝังศพ ให้ทำลายวัตถุ หรืออนุญาตให้ผู้เชี่ยวชาญเข้าไปในที่อาศัยของบุคคล เพื่อดำเนินการตรวจสอบได้ มีการกำหนดเหตุที่ต้องทำการชันสูตรพลิกศพไว้อย่างครอบคลุม มีการตรวจสอบถ่วงดุลการปฏิบัติหน้าที่ และมีการกำหนดการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพ และสิงคโปร์มีกฎหมายชันสูตรพลิกศพ (Coroners Act 2010) โดยมีการใช้ระบบโคโรเนอร์ (Coroner System) ในการชันสูตรพลิกศพและเป็นการให้อำนาจโคโรเนอร์ในการทำหน้าที่เกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพ โดยการตัดสินใจหรือการประสานงานเกี่ยวกับการสอบสวนหาสาเหตุการตาย โดยโคโรเนอร์เป็นเจ้าหน้าที่ตุลาการหรือผู้พิพากษาที่ได้รับการแต่งตั้ง โดยคุณสมบัติของโคโรเนอร์ตั้นประธานาธิบดี (The President) อาจแต่งตั้งตามคำแนะนำของประธานศาลสูงสุด มีการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติ มีการกำหนดเหตุที่ต้องทำการชันสูตรพลิกศพไว้อย่างครอบคลุม มีการตรวจสอบถ่วงดุลการปฏิบัติหน้าที่ และมีการกำหนดการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพ (จิณณ์พัชฌาณ์ ไชยมะโน, 2563)

3. การจัดทำร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ เป็นกฎหมายต้นแบบเพื่อนำไปประยุกต์ให้เป็นกฎหมายในการใช้บังคับเพื่อการคุ้มครองสิทธิในชีวิตของประชาชน ซึ่งจากการวิจัยได้ข้อสรุปผลการวิจัยว่า ทั้งกฎหมายไทย กฎหมายมหาชนระหว่างประเทศ และกฎหมายต่างประเทศต่างก็มีข้อดีในแต่ละกฎหมาย ดังนั้น การวิจัยจึงได้จัดทำเป็นกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ โดยมีสาระสำคัญในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพของไทย อันเป็นคุ้มครองสิทธิของประชาชนและเป็นพัฒนาระบบกระบวนการยุติธรรม ซึ่งประเด็นนำไปสู่การจัดทำเป็นกฎหมายต้นแบบ

โดยมีโครงสร้างกฎหมายประกอบด้วยบทบัญญัติ 85 มาตรา แบ่งเป็น 4 หมวด โดยกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ เป็นกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ ดังนั้น ร่างกฎหมายต้นแบบจึงเป็นร่างพระราชบัญญัติ

4. เมื่อได้จัดทำร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ และได้มีการจัดประชุมสนทนากลุ่มเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมายและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการชันสูตรพลิกศพ รวมทั้งบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม รวมถึงบุคคลที่สนใจเข้าร่วมฟังการจัดประชุมสนทนากลุ่มเพื่อเป็นการยืนยันว่า กฎหมายต้นแบบว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ ส่งผลต่อกระบวนการยุติธรรมของไทยให้มีความเป็นสากล และสร้างความยุติธรรมให้กับประชาชนอย่างสูงที่สุด คำตอบที่ได้จากวิธิดำเนินการวิจัยดังกล่าว ได้นำไปจัดทำเป็นกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ

อภิปรายผล

การวิจัยนี้ได้มีการศึกษาสภาพปัญหาของการชันสูตรพลิกศพของไทย โดยศึกษาถึงปัญหาระบบการชันสูตรพลิกศพ ปัญหามาตรฐานองค์กรที่มีหน้าที่ทำการชันสูตรพลิกศพ ปัญหาการกำหนดเหตุที่ต้องมีการชันสูตรพลิกศพ ปัญหาของขั้นตอนการดำเนินการชันสูตรพลิกศพ ปัญหาการตรวจสอบถ่วงดุล และปัญหาการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ ซึ่งได้ข้อสรุปจากการวิจัยการชันสูตรพลิกศพของไทยยังมีปัญหาทางข้อกฎหมาย ปัญหาในทางปฏิบัติและการบังคับใช้กฎหมาย และจากการศึกษากฎหมายมหาชนระหว่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับการชันสูตรพลิกศพเป็นการวางหลักสากลที่เกี่ยวข้องกับการชันสูตรพลิกศพที่ทุกประเทศควรปฏิบัติตาม เพื่อให้มีมาตรฐานในการชันสูตรพลิกศพเดียวกัน ในส่วนของกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการชันสูตรพลิกศพนี้นั้นหลายประเทศที่การวิจัยได้สรุปสาระสำคัญของแต่ละประเทศได้ว่า สหรัฐอเมริกา (รัฐมิชิแกน) มีการใช้ระบบแพทย์ในทุกเคาต์ในการชันสูตรพลิกศพและให้อยู่ในความรับผิดชอบของแพทย์สอบสวนประจำเคาต์ โดยมีวาระการดำรงตำแหน่ง คุณสมบัติของเจ้าหน้าที่มีการกำหนดเหตุที่ต้องทำการชันสูตรพลิกศพไว้อย่างครอบคลุม มีการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติ มีการตรวจสอบถ่วงดุลการปฏิบัติหน้าที่ และมีการกำหนดการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพ สหราชอาณาจักร (ประเทศอังกฤษ) มีกฎหมายชันสูตรพลิกศพ โดยมีการใช้ระบบโคโรเนอร์เป็นการให้อำนาจศาลหรือผู้ได้รับอำนาจในการชันสูตรพลิกศพ ซึ่งเป็นตำแหน่งที่ได้รับการแต่งตั้งจากรัฐบาลโดยมีการกำหนดคุณสมบัติว่าจะต้องเป็นทนายความ นักกฎหมาย หรือแพทย์ที่ประกอบวิชาชีพนั้นมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี มีการกำหนดเหตุที่ต้องทำการชันสูตรพลิกศพไว้อย่างครอบคลุม มีการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติและที่สำคัญมีขั้นตอนการร้องขอให้ศาลทบทวนคำวินิจฉัย ในการมีความเห็นเกี่ยวกับการตายหรือการมีคำวินิจฉัยได้ และมีการกำหนดการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่เอาไว้ด้วย สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีกฎหมายชันสูตรพลิกศพโดยใช้ระบบศาลในการชันสูตรพลิกศพและให้อำนาจผู้พิพากษาในการสอบสวนการตาย ซึ่งศาลมีอำนาจและหน้าที่โดยตรงในการชันสูตรพลิกศพ โดยอาศัยตำรวจหรือแพทย์เข้ามามีส่วนร่วม มีการกำหนดเหตุที่ต้องทำการชันสูตรพลิกศพไว้อย่างกว้าง ๆ คือ กรณีการตายโดยผิดธรรมชาติ และการตายที่ไม่อาจจะระบุตัวผู้ตายได้ มีการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติ มีการตรวจสอบถ่วงดุลการปฏิบัติหน้าที่ และมีการกำหนดการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพ ญี่ปุ่น (5 เมืองใหญ่) มีกฎหมายชันสูตรพลิกศพโดยมีการใช้ระบบแพทย์ในการชันสูตรพลิกศพและให้อำนาจแพทย์มีหน้าที่รับผิดชอบการตรวจชันสูตรพลิกศพและพิจารณาหาสาเหตุการตายที่ผิดธรรมชาติ อันเป็นการปกป้องสิทธิของผู้ตาย

และให้แพทย์มีหน้าที่ในการเผยแพร่ความรู้ทางการแพทย์ มีการกำหนดคุณสมบัติผู้ที่ชันสูตรพลิกศพ จะต้องผ่านการสอบและได้รับใบอนุญาตจากรัฐมนตรีและผู้ที่ทำการผ่าศพต้องยื่นใบสมัครพร้อมประวัติต่อรัฐมนตรีในส่วนของการชันตอนการปฏิบัติมีการกำหนดไว้ และได้ให้ศาลมีอำนาจในการอนุญาตให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการตรวจสอบบุคคล ผ่าศพ ขูดหลุมฝังศพ ให้ทำลายวัตถุ หรืออนุญาตให้ผู้เชี่ยวชาญเข้าไปในที่อยู่อาศัยของบุคคล เพื่อดำเนินการตรวจสอบได้ มีการกำหนดเหตุที่ต้องทำการชันสูตรพลิกศพไว้อย่างครอบคลุม มีการตรวจสอบถ่วงดุลการปฏิบัติหน้าที่ และมีการกำหนดการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพ และสิ่งโคปรักมีกฎหมายชันสูตรพลิกศพโดยมีการใช้ระบบโคโรเนอร์ในการชันสูตรพลิกศพและเป็นการให้อำนาจโคโรเนอร์ในการทำหน้าที่เกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพ โดยการตัดสินใจหรือการประสานงานเกี่ยวกับการสอบสวนหาสาเหตุการตาย โดยโคโรเนอร์เป็นเจ้าหน้าที่ตุลาการหรือผู้พิพากษาที่ได้รับการแต่งตั้ง โดยคุณสมบัติของโคโรเนอร์นั้นประธานาธิบดีอาจแต่งตั้งตามคำแนะนำของประธานศาลสูงสุด มีการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติ มีการกำหนดเหตุที่ต้องทำการชันสูตรพลิกศพไว้อย่างครอบคลุม มีการตรวจสอบถ่วงดุลการปฏิบัติหน้าที่ และมีการกำหนดการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพ

การวิจัยจึงได้จัดทำเป็นกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ โดยมีสาระสำคัญในการแก้ไขปัญหากับการชันสูตรพลิกศพของไทย อันเป็นคุ้มครองสิทธิของประชาชนและเป็นพัฒนาระบบกระบวนการยุติธรรม โดยมีโครงสร้างของกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพเป็นกฎหมายลำดับศักดิ์เป็นพระราชบัญญัติ มี 85 มาตรา 4 หมวด ซึ่งแต่ละหมวด การวิจัยได้กำหนดสาระสำคัญของบทบัญญัติและเป้าหมายไว้ ดังนี้

1. บททั่วไป ว่าด้วยชื่อพระราชบัญญัติเพื่อสื่อให้เห็นถึงเรื่องและสาระสำคัญของกฎหมาย คือพระราชบัญญัติชันสูตรพลิกศพ พ.ศ. วันบังคับใช้เพื่อเป็นการกำหนดวันใช้บังคับเมื่อพ้นระยะเวลาหนึ่ง และเพื่อให้มีการเตรียมความพร้อมของบุคคลที่เกี่ยวข้อง ก่อนที่กฎหมายจะมีผลใช้บังคับ การบังคับใช้กฎหมายเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายรวมเป็นอันเดียวกันกับพระราชบัญญัตินี้ อันเป็นหลักการทั่วไป เมื่อมีกฎหมายใหม่จึงต้องยกเลิกกฎหมายเก่า คำนิยามเพื่อความหมายของคำเฉพาะที่มีในบทบัญญัติกฎหมายฉบับนี้เกิดความเข้าใจตรงกันตามความหมายที่กฎหมายให้ไว้ อันเป็นประโยชน์ต่อการตีความกฎหมาย คำนิยามที่ให้ไว้เป็นคำที่มีความหมายเฉพาะในกฎหมาย ประกอบด้วย คณะกรรมการ การชันสูตรพลิกศพ ชื่อพระราชบัญญัติ ผู้เสียหาย ศพ สำนักงาน เจ้าพนักงานชันสูตรพลิกศพ พนักงานชันสูตรพลิกศพ เจ้าหน้าที่สืบสวนการตาย ลูกจ้าง องค์กร และรัฐมนตรีผู้รักษาการตามกฎหมายเพื่อเป็นการกำหนดบุคคลที่ทำการรักษาการตามพระราชบัญญัติ มีอำนาจดำเนินการหรือปฏิบัติตามกฎหมาย เพื่อให้แต่ละกระทรวงสามารถออกกฎกระทรวง ระเบียบ หรือประกาศได้ในส่วนของตนเองได้

2. หมวดที่ 1 คณะกรรมการการชันสูตรพลิกศพ ว่าด้วยองค์ประกอบของคณะกรรมการ อันเป็นการกำหนดให้มีคณะกรรมการเพื่อทำหน้าที่กำกับดูแลการชันสูตรพลิกศพ การกำหนดนโยบาย รวมถึงการกำหนดมาตรฐานการชันสูตรพลิกศพ โดยตั้งคณะกรรมการแยกเป็น 2 ส่วน คือ คณะกรรมการโดยตำแหน่ง ประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องและคณะกรรมการโดยการแต่งตั้ง ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญสาขาที่เกี่ยวข้อง คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะปฏิบัติหน้าที่และลักษณะต้องห้าม วาระการดำรงตำแหน่งเพื่อให้เกิดความชัดเจนในเรื่องระยะเวลาการดำรงตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ การพ้นจากตำแหน่งเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การพ้นจากตำแหน่งกรณีอื่นของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ หน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการเพื่อกำหนด

ขอบเขตอำนาจให้คณะกรรมการการชันสูตรพลิกศพมีหน้าที่ในการควบคุม กำกับ ดูแลการชันสูตรพลิกศพ ให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้อง องค์ประชุมและการวินิจฉัยชี้ขาดการประชุมเพื่อกำหนดองค์ประชุมคณะกรรมการ และการพิจารณามีมติ ระเบียบที่ประชุมคณะกรรมการเพื่อเป็นการวางระเบียบ ข้อบังคับสำหรับการประชุมคณะกรรมการ ค่าตอบแทนการประชุมเพื่อเป็นการกำหนดค่าตอบแทนในการประชุมโดยได้รับค่าตอบแทนตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด และอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อให้มีการ แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่คณะกรรมการมอบหมายได้

3. หมวดที่ 2 เจ้าพนักงาน สำนักงาน และเขตอำนาจ

ส่วนที่ 1 เจ้าพนักงานชันสูตรพลิกศพ และพนักงานชันสูตรพลิกศพ ว่าด้วยการแต่งตั้ง ผู้มีคุณสมบัติเป็นเจ้าพนักงานเพื่อเป็นการกำหนดคุณสมบัติให้เหมาะสมต่อการปฏิบัติหน้าที่ในการ บริหารงานองค์กร คุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม ระยะเวลาดำรงตำแหน่งเพื่อเป็นการกำหนดระยะเวลา ในการปฏิบัติหน้าที่ และสามารถได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอีกได้ และการพ้นจากตำแหน่ง

ส่วนที่ 2 สำนักงาน และเขตอำนาจ ว่าด้วยการจัดตั้งสำนักงานชันสูตรพลิกศพและเขตอำนาจ การจัดสรรงบประมาณในการดำเนินการชันสูตรพลิกศพทั้งระบบ เขตอำนาจของเจ้าพนักงาน การยื่น คำร้องขอต่อศาลในการเปลี่ยนตัวเจ้าพนักงานชันสูตรพลิกศพ กรณีเหตุการณ์พิเศษในการชันสูตรพลิกศพ อาทิ มีการตายในคราวเดียวกันเป็นจำนวนมาก อำนาจของเจ้าพนักงาน หน้าที่และอำนาจของหัวหน้า สำนักงานชันสูตรพลิกศพ การแต่งตั้งเจ้าหน้าที่สืบสวนการตายเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ การจ้าง ลูกจ้างเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ การมอบหมายและรักษาการแทน เงินเดือนและประโยชน์ตอบแทน การจัดระบบและมาตรฐานองค์กรผู้มีส่วนร่วมในการชันสูตรพลิกศพ และการจัดตั้งศูนย์ประสานงาน การชันสูตรพลิกศพ

4. หมวดที่ 3 การชันสูตรพลิกศพ ว่าด้วยเหตุที่ต้องชันสูตรพลิกศพ รวมถึงกรณีอยู่ในระหว่างการ ควบคุมของเจ้าพนักงาน ขั้นตอนก่อนการชันสูตรพลิกศพ : หน้าที่ของผู้พบเหตุการณ์ตาย เพื่อเป็นการ กำหนดหน้าที่ให้ผู้รู้เรื่องการตายดำเนินการจัดการ การแจ้งเพื่อดำเนินการชันสูตรพลิกศพเพื่อเป็นการ กำหนดหน้าที่หลังจากได้รับแจ้งการตาย ขั้นตอนระหว่างการชันสูตรพลิกศพ : การควบคุมสถานที่ และ รวบรวมพยานหลักฐานโดยพนักงานสอบสวน การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการปฏิบัติ การกำหนดหน้าที่และอำนาจของเจ้าพนักงานชันสูตรพลิกศพในการเข้าไปยังสถานที่ที่พบศพ กรณีมีเหตุ จำเป็นต้องเคลื่อนย้ายศพไปยังสำนักงาน หรือสถานที่ที่กำหนด การผ่าศพ การแจ้งวัน เวลา สถานที่ที่จะทำ การผ่าศพ การปฏิบัติต่อผู้ตาย การเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ภาพ รายละเอียดของผู้ตาย ขั้นตอนหลัง การชันสูตรพลิกศพ : การออกรายงานการชันสูตรพลิกศพและหนังสือรับรองการตาย รายละเอียดรายงาน การชันสูตรพลิกศพ การยื่นคำร้องต่อศาล กรณีขอให้ศาลยกเลิกรายงานการชันสูตรพลิกศพและสั่งให้มีการ ชันสูตรพลิกศพใหม่ หรือขอให้ทำการตรวจ หรือผ่าศพ ศาลขอให้ผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นประกอบการ ไต่สวนและทำคำสั่ง กรณีศาลมีคำสั่งให้ทำการชันสูตรพลิกศพหรือตรวจพิสูจน์ หรือทำการผ่าศพ ศาลจะ กำหนดเจ้าพนักงานชันสูตรพลิกศพอื่นเป็นผู้ทำการชันสูตรพลิกศพ การขุดศพเพื่อชันสูตร การคืนศพ และ การขอศพเพื่อการศึกษาหรือวิจัย ข้อกำหนดในการเผาศพ กำหนดระยะเวลาห้ามมิให้มีการเผาศพ กรณี ปรากฏพยานหลักฐานใหม่อันสำคัญแก่คดี หรือ กรณีพนักงานอัยการร้องขอ บุคคลตามมาตรา สามารถยื่น คำร้องต่อศาลขอให้มีการชันสูตรพลิกศพอีกครั้งได้ วิธีการแจ้งให้บุคคลอื่นทราบและการขอสำเนาเอกสาร พนักงานอัยการเข้าร่วมทำสำนวนชันสูตรพลิกศพ อัยการร้องขอให้ไต่สวนการตาย พนักงานอัยการร่วม

สอบสวน กรณีความตายเกี่ยวข้องกับเจ้าพนักงาน พนักงานอัยการเข้าร่วมการดำเนินการสอบสวน การประกาศหรือแจ้งการไต่สวน การไต่สวนโดยเปิดเผย และช้อยกเว้น อำนาจของศาลในการไต่สวน การตาย ผลของคำสั่งการไต่สวนการตาย ขั้นตอนส่งสำนวนการไต่สวน คำตอบแทนของเจ้าพนักงานผู้ได้ทำการชันสูตรพลิกศพ และผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญที่ศาลขอให้มาให้ความเห็นตามพระราชบัญญัติการส่งรายงานการชันสูตรพลิกศพ

5. หมวดที่ 4 บทกำหนดโทษ ว่าด้วยการนำเอาโทษอาญามาใช้กรณีกระทำความผิดกฎหมาย ละเลย ฝ่าฝืนข้อห้าม หรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติกฎหมาย

6. บทเฉพาะกาล ว่าด้วยความต่อเนื่องในการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ การกำหนดให้มีการออกกฎ ระเบียบ ให้แล้วเสร็จภายในกำหนด การรองรับคณะกรรมการโดยการกำหนดให้มีคณะกรรมการชั่วคราวปฏิบัติหน้าที่ การจัดให้มีเจ้าหน้าที่ประจำสำนักงานให้มีอำนาจชันสูตรพลิกศพในเขตจังหวัด ในระหว่างแต่งตั้งให้มีเจ้าพนักงานชันสูตรพลิกศพ การเริ่มต้นการทำงานของสำนักงานโดย คณะรัฐมนตรีจัดสรรงบประมาณเบื้องต้นตามความจำเป็น

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ร่างพระราชบัญญัติชันสูตรพลิกศพ พ.ศ. ที่ได้จัดทำขึ้นนี้ หากจะนำไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการคุ้มครองสิทธิของประชาชน การวิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. แนวทางการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ การจัดทำร่างพระราชบัญญัติชันสูตรพลิกศพ พ.ศ. จะทำให้การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ง่ายและเป็นธรรม ส่งผลให้มีหน่วยงานเฉพาะที่ทำหน้าที่ด้านชันสูตรพลิกศพและบูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการกำกับดูแลโดยคณะกรรมการการชันสูตรพลิกศพ อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงาน สิทธิของผู้ตาย รวมถึงสิทธิของญาติผู้ตาย ให้เป็นไปด้วยความยุติธรรมและเป็นที่ยอมรับของสังคม ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศในการพัฒนาด้านกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้กฎหมายต้นแบบสามารถนำไปใช้ได้เป็นอย่างดีเป็นรูปธรรม รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการชันสูตรพลิกศพ และเป็นการแก้ไขปัญหาการชันสูตรพลิกศพของไทยที่มีอยู่ในปัจจุบัน จึงเห็นควรได้นำกฎหมายต้นแบบนี้เสนอต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อให้ความเห็นชอบและเข้าสู่กระบวนการตรากฎหมาย

2. ข้อเสนอแนะด้านกฎหมาย เนื่องจากหากมีการตราพระราชบัญญัติชันสูตรพลิกศพ พ.ศ. มีผลเป็นกฎหมายใช้บังคับแล้ว หากมีการประกาศในราชกิจจานุเบกษา การวิจัยเสนอแนะให้ทำการศึกษาเพื่อออกกฎหมายลำดับรอง คือ

1) ระเบียบคณะกรรมการการชันสูตรพลิกศพว่าด้วยการแต่งตั้งเจ้าพนักงานชันสูตรพลิกศพ และพนักงานชันสูตรพลิกศพ พ.ศ. ซึ่งเป็นการกำหนดคุณสมบัติของผู้ทำหน้าที่ชันสูตรพลิกศพ

2) ระเบียบกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการประเมินผลของพนักงานชันสูตรพลิกศพ พ.ศ. ซึ่งเป็นการประเมินผลผู้ทำหน้าที่ชันสูตรพลิกศพ

3) พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยเขตอำนาจสำนักงานชันสูตรพลิกศพ พ.ศ. ซึ่งเป็นการกำหนดเขตพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานชันสูตรพลิกศพ

4) ระเบียบกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการในการจัดแจ้งรายชื่อผู้ที่สามารถ

ทำการผ่าศพ พ.ศ. ซึ่งเป็นการกำหนดรายละเอียดคุณสมบัติและหลักเกณฑ์และจัดแจ้งรายชื่อผู้ที่สามารถทำการผ่าศพได้

5) ระเบียบกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยคุณสมบัติของเจ้าหน้าที่สืบสวนการตาย การศึกษา การฝึกอบรม และประสบการณ์ กรอบอัตรากำลัง วิธีการแต่งตั้งและเพิกถอน พ.ศ. ซึ่งเป็นการกำหนดคุณสมบัติของเจ้าหน้าที่ และเป็นการพิจารณากรอบอัตรากำลังในการปฏิบัติหน้าที่ให้เหมาะสม

6) ระเบียบกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยการบริหารจัดการสำนักงานชันสูตรพลิกศพ พ.ศ. ซึ่งเป็นการกำหนดให้มีระเบียบในการบริหารจัดการภายในสำนักงานชันสูตรพลิกศพ

7) ระเบียบกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยสมาชิกขององค์กรที่จะมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือเจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่ชันสูตรพลิกศพ พ.ศ. ซึ่งเป็นการกำกับดูแลองค์กรเอกชนหรือมูลนิธิในการช่วยเหลือเจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่ชันสูตรพลิกศพ

8) กฎกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยการปิดกั้นอาณาเขตและการรักษาสภาพแห่งสถานที่ พ.ศ. ซึ่งเป็นการกำหนดพื้นที่สำหรับห้ามให้บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องในการเข้าพื้นที่ทำการชันสูตรพลิกศพ

9) กฎกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยการจัดทำบันทึกรายละเอียดทรัพย์สิน การเก็บรักษาและส่งคืนทรัพย์สินแก่ผู้มีสิทธิตามกฎหมาย พ.ศ. ซึ่งเป็นการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของผู้ตาย

10) ระเบียบกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยแบบรายงานการชันสูตรพลิกศพ พ.ศ. ซึ่งเป็นการกำหนดแบบรายงานให้มีความเป็นมาตรฐานสากล

11) ระเบียบกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยการคัดเอกสารอันเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพ พ.ศ. ซึ่งเป็นการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตาย

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2560). *คู่มือการปฏิบัติหน้าที่ชันสูตรพลิกศพของพนักงานฝ่ายปกครอง*. ปทุมธานี: โรงพิมพ์อสาธิตศึกษาดินแดน.

เกรียงไกร เจริญนาวัฒน์. (2565). *หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชน*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

จิณณ์พัชฌาณ โขยมะโณ. (2563). *การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนการตายผิดธรรมชาติ ของประเทศไทย ประเทศสิงคโปร์ และประเทศญี่ปุ่น*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (นิติวิทยาศาสตร์) สาขานิติวิทยาศาสตร์ คณะสหเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

แสวง บุญเฉลิมวิภาส. (2565). *นิติเวชศาสตร์และกฎหมายการแพทย์*. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.

อุษา จันพลอย บุญเปี่ยม. (2553). *การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพของประเทศไทยกับประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และประเทศเยอรมนี*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Hanzlick ,R. Combs D. (2023). *medical examiner and coroner systems : history and trends*. <http://jama.jamanetwork.com/article.aspx?articleid=187352>

Lord Bingham. (2007). *The Rule of Law*. Cambridge Law Journal.

การศึกษาเปรียบเทียบสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุในจังหวัดเลย The comparative study of physical fitness of the elderly in Loei Province

จรัสศรี ศรีโกศา¹, วรศิษฐ์ ศรีบุรินทร์², อาทิตย์ ปัญญาคำ³,
และกวิน บุญประโคน⁴
Jaratsri Sripoka¹, Worasit Seaburin², Artith Panyakham³,
And Kawin Boonprakorn⁴

Received: October 30,2024

Revised: November 1,2024

Accepted: November 21,2024

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุในจังหวัดเลย กลุ่มประชากรคือผู้สูงอายุที่มีอายุระหว่าง 60-69 ปี กำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป G*Power (V 3.1.9.4) ได้จำนวน 160 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เลือกพื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 5 อำเภอ โดยเลือกจากอำเภอที่มีจำนวนประชากรผู้สูงอายุที่มีอายุระหว่าง 60 - 69 ปี อาศัยอยู่มาก 5 ลำดับแรก ได้แก่ อำเภอวังสะพุง อำเภอเมือง อำเภอด่านซ้าย อำเภอเชียงคาน และอำเภอปากชม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ โปรแกรมการทดสอบสมรรถภาพทางกาย ประกอบด้วย องค์กรประกอบของร่างกาย ทดสอบความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ ทดสอบความอ่อนตัว ทดสอบความอดทนของระบบหัวใจและหลอดเลือด ผลการทดสอบสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุ พบว่า ค่าดัชนีมวลกายเฉลี่ยเท่ากับ 25.22 กิโลกรัม/ตารางเมตร อยู่ในเกณฑ์อ้วน ผลการทดสอบความอดทนของระบบหัวใจและหลอดเลือดอยู่ในเกณฑ์ดีมาก มีความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ อยู่ในเกณฑ์ต่ำมาก และมีความอ่อนตัวของกล้ามเนื้อส่วนล่างของร่างกาย อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง และความอ่อนตัวของกล้ามเนื้อส่วนบนอยู่ในเกณฑ์ดี เมื่อเปรียบเทียบ

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Assistant Professor., Sports and Exercise Science Program, Faculty of Science and Technology, Loei Rajabhat University, Email: jaratsri.sri@lru.ac.th

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Assistant Professor Dr., Sports and Exercise Science Program, Faculty of Science and Technology, Loei Rajabhat University

³ ดร. สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Dr., Sports and Exercise Science Program, Faculty of Science and Technology, Loei Rajabhat University

⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Assistant Professor., Physical education Program, Faculty of Education Loei Rajabhat University

สมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุ ในแต่ละอำเภอพบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: ประชากรผู้สูงอายุ, การออกกำลังกาย, การประเมินสมรรถภาพทางกาย, จังหวัดเลย

Abstract

This study aimed to compare the physical fitness among the aging population aged 60–69 years in Loei Province, Thailand. A sample of 160 participants was determined using G*Power (v. 3.1.9.4). A multi-stage sampling technique was employed, selecting five districts with the highest populations of aging population aged 60–69 years: Wang Saphung, Mueang, Dan Sai, Chiang Khan, and Pak Chom. A physical fitness test battery was used to assess body composition, muscular strength, flexibility, and cardiovascular endurance. The results showed that the average body mass index (BMI) was 25.22 kg/m², classifying participants as overweight. Cardiovascular endurance was rated as excellent, while muscular strength was very poor. Lower body flexibility was moderate, and upper body flexibility was good. When comparing physical fitness across the five districts, no statistically significant differences were found at the 0.05 level

Keywords: Aging population, Exercise, Physical fitness test, Loei Province

ความเป็นมาและความสำคัญ

สังคมสูงอายุ หรือสังคมสูงวัย (Ageing Society) เป็นประเด็นที่ทุกประเทศทั่วโลกกำลังเผชิญและให้ความสำคัญ เป็นหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่สำคัญที่สุดในศตวรรษที่ 21 ที่มีผลต่อเกือบทุกภาคส่วนในระดับมหภาค ได้แก่ รายได้ต่อหัวของประชากร งบประมาณของรัฐบาล การจ้างงาน ความต้องการสินค้าและบริการ เป็นต้น ในปี พ.ศ. 2566 ประเทศไทยมีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปสูงถึงร้อยละ 19.31 ของประชากรทั้งประเทศ (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2566) และคาดการณ์ว่าจะมีประชากรสูงอายุถึงร้อยละ 28.55 และร้อยละ 33 ในปี พ.ศ. 2578 และ พ.ศ. 2583 ตามลำดับ สังคมไทยกำลังเผชิญกับสังคมผู้สูงอายุอย่างแท้จริงซึ่งต้องอาศัยองค์ความรู้ความเข้าใจ และสร้างกลไกในการส่งเสริมสุขภาพและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในทุก ๆ ด้านจึงจำเป็นต้องเตรียมรับมือกับสถานการณ์ประชากรสูงวัยอย่างรวดเร็วนี้ เมื่อมีสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นย่อมหมายถึงภาระของรัฐ ชุมชน และครอบครัว ในการดูแลสุขภาพค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพและการดูแลเกี่ยวกับการอยู่อาศัยที่เหมาะสม ที่จะต้องสูงขึ้นตามไปด้วย ผู้สูงอายุมิแนวนั้นที่จะเกิดความเสื่อมถอยของสมรรถภาพทางกายง่ายกว่าคนในวัยอื่นๆ มีเปลี่ยนแปลงที่ทางด้านร่างกาย เกิดขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เช่น ผิวหนังเกิดความเหี่ยว กล้ามเนื้อรวมไปถึงความแข็งแรงของกล้ามเนื้อลดลง กล้ามเนื้อลีบ เล็ก ไม่ค่อยมีแรง เดินช้าและเคลื่อนไหวได้ช้าลง ทำให้เคลื่อนไหวไม่คล่องตัว ระบบหัวใจและหลอดเลือด หลอดเลือดแดงแข็งตัวมี ความเสื่อมและยืดหยุ่นน้อยลงบางคนมีไขมันมากทำให้ผนังหลอดเลือดหนาตัวมากขึ้น ทำให้เกิดความดันโลหิตสูงได้ ระบบหายใจ เซลล์

ของกล้ามเนื้อจะลดจำนวนลง ความยืดหยุ่นของข้อต่อหุ้มข้อลดลง เกิดการแข็งและتيب จึงทำให้การซึมผ่านออกซิเจนในข้อลดลง ทำให้เหนื่อยได้ง่าย ระบบประสาทเซลล์ประสาทลดลง ส่งผลให้ปฏิกิริยาสะท้อนหรือตอบโต้ลดลง (สำนักงานกองทุนสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2564) สมรรถภาพทางกาย (physical fitness) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สามารถบอกได้ว่าผู้สูงอายุจะมีคุณภาพชีวิตและการใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างราบรื่นโดยลดภาวะการพึ่งพาผู้อื่น กล่าวคือ สมรรถภาพทางกาย คือ ภาวะของร่างกายที่อยู่ในสภาพที่ดี เพื่อที่จะช่วยให้บุคคลสามารถทำงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดอัตราความเสี่ยง ของปัญหาทางสุขภาพที่เป็นสาเหตุมาจากการออกกำลังกาย สร้างความสมบูรณ์และแข็งแรงของร่างกายในการที่จะเข้าร่วมกิจกรรมการออกกำลังกายได้อย่างหลากหลาย บุคคลที่มีสมรรถภาพทางกายดี ก็จะสามารถปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน การออกกำลังกาย การเล่นกีฬา และการแก้ไขสถานการณ์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ผู้สูงอายุจึงจำเป็นต้องมีสมรรถภาพทางกายที่ดีซึ่งจะมีส่วนช่วยในการลดปัจจัยเสี่ยงใน การเกิดโรคต่าง ๆ ได้ เช่น โรคหลอดเลือดหัวใจอุดตัน โรคความดันโลหิตสูง โรคปวดหลัง ตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากการขาดการออกกำลังกาย (สุพิตร สมานิติ และคณะ, 2556) สมรรถภาพทางกาย เป็นสิ่งสำคัญในการช่วยเสริมสร้างให้ผู้สูงอายุสามารถประกอบภารกิจและดำรงชีวิตอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งทำให้ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ และมีความแข็งแรง ทนทาน มีความคล่องตัว ที่จะประกอบภารกิจประจำวันให้ลุล่วงไปด้วยดี นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดการพัฒนาทั้งทางด้านจิตใจและอารมณ์ควบคู่กันไปด้วย สมรรถภาพทางกายสามารถสร้างขึ้นได้โดยให้ร่างกายได้มีกิจกรรมทางกายหรือการเคลื่อนไหว ที่เพียงพอและเหมาะสม การรักษาให้ร่างกายมีสมรรถภาพคงอยู่เสมอ นั้น จำเป็นต้องมีกิจกรรมทางกายอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สมรรถภาพทางกายที่คงสภาพและเป็นการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายให้ดียิ่งขึ้น เพิ่มพูนประสิทธิภาพของระบบต่างๆ ในร่างกาย เช่น ระบบหมุนเวียนโลหิต ระบบหายใจ ระบบย่อยอาหาร การทำให้รูปร่างและ สัดส่วนของร่างกายดีขึ้น ควบคุมน้ำหนักหรือไขมันในร่างกาย ช่วยลดความดันโลหิต รวมทั้งช่วยเพิ่มความคล่องตัวเกิดประสิทธิภาพในการดำเนินชีวิตประจำวัน (กองกิจกรรมทางกายเพื่อสุขภาพ กรมอนามัย, 2565) อย่างไรก็ตามการมีสมรรถภาพทางกายและการมีสุขภาวะที่ดีของผู้สูงอายุ ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการทั้งปัจจัยภายใน (Internal factors) และปัจจัยภายนอก (External factors) นอกจากนั้น พื้นที่อยู่อาศัยหรือการอาศัยอยู่ในเขตเมืองหรือชนบทถือเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาวะของผู้สูงอายุ เนื่องจากงานวิจัยส่วนหนึ่งในประเทศไทยระบุว่า ผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตเมืองและเขตชนบทยังมีวิถีการดำเนินชีวิตและปัจจัยเกื้อหนุนการมีสุขภาวะที่ดี ที่แตกต่างกัน

จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญในการศึกษาเปรียบเทียบสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุในแต่ละอำเภอ เพื่อให้ทราบถึงระดับสมรรถภาพทางกายรวมถึงความแตกต่างของระดับสมรรถภาพทางกายในแต่ละอำเภอของจังหวัดเลย เพื่อเป็นข้อมูลในการหาแนวทางส่งเสริมและพัฒนาสมรรถภาพทางกายสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดเลย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่จังหวัดเลย กับเกณฑ์มาตรฐานสมรรถภาพทางกายสำหรับผู้สูงอายุ อายุ 60 - 69 ปี พ.ศ. 2562 (กรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา)
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุของแต่ละอำเภอในจังหวัดเลย

ขอบเขตการวิจัยหรือการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีขอบเขตการวิจัยดังนี้

1. กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้คือ ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดเลย จำนวน 111,799 คน (ระบบสถิติทางการทะเบียน, 2563) กลุ่มตัวอย่าง 160 คน
2. ตัวแปรต้นคือ ผู้สูงอายุ . ตัวแปรตามคือ สมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุ

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) กลุ่มประชากรคือผู้สูงอายุที่มีอายุระหว่าง 60-69 ปี อาศัยอยู่ในจังหวัดเลย โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้คือ ผู้สูงอายุ อายุระหว่าง 60 – 69 ปี ที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดเลย จำนวน 111,799 คน (ระบบสถิติทางการทะเบียน, 2563)

การศึกษาครั้งนี้ได้คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรม G*Power 3.1.9.4 สำหรับการวิเคราะห์ one-way ANOVA โดยตั้งค่าขนาดอิทธิพลที่ 0.15 ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 และอำนาจการทดสอบที่ 0.08 มีการทดลองจำนวน 5 กลุ่ม (5 อำเภอ) ผลการคำนวณพบว่าได้กลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมคือ 160 คน ซึ่งเพียงพอที่จะทดสอบสมมติฐานทางสถิติได้อย่างมีนัยสำคัญ

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอนเพื่อคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากรผู้สูงอายุในจังหวัดเลย โดยขั้นตอนแรกทำการสุ่มแบบเจาะจงเลือกอำเภอในจังหวัดเลยที่มีผู้สูงอายุที่มีอายุระหว่าง 60-69 ปี สูงสุด 5 อำเภอ จาก 14 อำเภอ ได้แก่ อำเภอ อำเภอวังสะพุง อำเภอเมือง อำเภอด่านซ้าย อำเภอเชียงคาน และอำเภอปากชม ตามลำดับ และสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามสัดส่วนจำนวนประชากร ได้กลุ่มตัวอย่างดังนี้ อำเภอวังสะพุง จำนวน 63 คน อำเภอเมือง จำนวน 32 คน อำเภอด่านซ้าย จำนวน 25 คน อำเภอเชียงคาน จำนวน 24 คน และอำเภอปากชม จำนวน 16 คน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple sampling) โดยเลือกผู้ที่มีอายุระหว่าง 60-69 ปี ที่มีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง ผ่านการทำแบบประเมินความพร้อมก่อนการออกกำลังกายสำหรับบุคคลทั่วไปที่มีอายุระหว่าง 15-69 ปี (PAR – Q) และยินดีร่วมมือลงนามในการทดสอบสมรรถภาพทางกาย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การทดสอบสมรรถภาพทางกาย ใช้แบบทดสอบและเกณฑ์มาตรฐานสมรรถภาพทางกายสำหรับผู้สูงอายุ อายุ 60-69 ปี (สำนักวิทยาศาสตร์การกีฬา กรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562) โดยเรียงลำดับ ดังนี้ 1) ประเมินความพร้อมก่อนการออกกำลังกาย 2) วัดความดันโลหิต และชีพจรขณะพัก 3) ชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง เพื่อหาค่าดัชนีมวลกาย วัดสัดส่วนร่างกาย รอบ

เอว รอบสะโพก ร้อยละไขมันร่างกาย ร้อยละน้ำในร่างกาย มวลกล้ามเนื้อ มวลกระดูก และระดับไขมันในช่องท้อง 4) ทดสอบความแข็งแรงของกล้ามเนื้อส่วนบน ด้วยเครื่องวัดแรงบีบมือ (Hand grip dynamometer) 5) ทดสอบความแข็งแรงของกล้ามเนื้อส่วนล่าง ด้วยวิธีการ ลูก-นั่ง บนเก้าอี้ 30 วินาที (30 Seconds Chair Stand) 6) ทดสอบความอ่อนตัว ด้วยวิธีการนั่งงอตัวไปข้างหน้า (Sit and reach) และแตะมือด้านหลัง (Back Scratch Test) 7) ทดสอบความอดทนของระบบหัวใจและไหลเวียนเลือด โดยใช้การยืนยกเข่าสูงขึ้น-ลง 2 นาที (2 Minutes step test)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยยื่นหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และเข้าพบผู้นำชุมชนและประธานชมรมผู้สูงอายุ ให้ข้อมูล ความรู้เกี่ยวกับการทดสอบสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุ และชี้แจงขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปและสมรรถภาพทางกายผู้สูงอายุ ใช้สถิติพรรณนาวิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ (Percentage) เปรียบเทียบความแตกต่างของสมรรถภาพทางกายของแต่ละอำเภอโดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – way ANOVA)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์เพื่อเป็นแนวทางในการจัดหาและพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพและสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุ

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาข้อมูลส่วนบุคคล พบว่ากลุ่มตัวอย่าง จำนวน 160 คน เพศชาย จำนวน 38 คน และเพศหญิง 122 คน มีอายุเฉลี่ย 64.98 ปี ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 72.5 อยู่ในระดับประถมศึกษา สถานภาพส่วนใหญ่คือสมรส ร้อยละ 77.5 การพักอาศัยส่วนใหญ่อยู่กับคู่สมรสและบุตร ร้อยละ 51.3 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 51.9 แหล่งที่มาของรายได้มาจากตนเองและเบี้ยยังชีพ ร้อยละ 70.7 ความพอเพียงของรายได้ต่อเดือนพบว่าร้อยละ 70 ไม่เพียงพอ และผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 65.0 มีโรคประจำตัว

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ ประกอบไปด้วย น้ำหนัก ส่วนสูง ดัชนีมวลกาย ชีพจรขณะพัก และความดันโลหิต

ข้อมูลทั่วไป	ชาย (38 คน) $\bar{X} \pm SD$	หญิง (122 คน) $\bar{X} \pm SD$	ทั้งหมด (160) $\bar{X} \pm SD$
อายุ (ปี)	66.61 $\pm$ 2.22	64.48 $\pm$ 3.13	64.98 $\pm$ 3.07
น้ำหนัก (กก.)	60.37 $\pm$ 12.61	62.46 $\pm$ 11.97	61.96 $\pm$ 12.12
ส่วนสูง (ซ.ม.)	161.82 $\pm$ 5.04	155.11 $\pm$ 7.37	156.71 $\pm$ 7.44
ดัชนีมวลกาย	23.12 $\pm$ 4.97	25.87 $\pm$ 4.33	25.22 $\pm$ 4.63
ชีพจร (ครั้ง/นาที)	68.16 $\pm$ 9.91	80.2 $\pm$ 10.46	77.34 $\pm$ 11.51
ความดันโลหิตบน	138.92 $\pm$ 21.11	138.99 $\pm$ 17.78	138.98 $\pm$ 18.55
ความดันโลหิตล่าง	71.87 $\pm$ 10.18	77.25 $\pm$ 11.75	75.97 $\pm$ 11.59

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ มีค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของอายุ เท่ากับ 64.98 ปี มีค่าดัชนีมวลกายเฉลี่ย เท่ากับ 25.22 กิโลกรัม/ตารางเมตร มีค่าเฉลี่ยของชีพจรขณะพัก เท่ากับ 77.34 ครั้ง/นาที การวัดความดันโลหิต มีค่าเฉลี่ยความดันโลหิตบน/ความดันโลหิตล่าง เท่ากับ 138.98/75.97 มิลลิเมตรปรอท

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลสัดส่วนร่างกายของผู้สูงอายุ ประกอบไปด้วย รอบเอว รอบสะโพก ร้อยละไขมันในร่างกาย ร้อยละน้ำในร่างกาย มวลกล้ามเนื้อ มวลกระดูกและระดับไขมันในช่องท้อง

ข้อมูลทั่วไป	ชาย (38 คน) $\bar{X} \pm SD$	หญิง (122 คน) $\bar{X} \pm SD$	ทั้งหมด (160) $\bar{X} \pm SD$
รอบเอว (ซ.ม.)	84.00 $\pm$ 9.70	90.89 $\pm$ 13.60	89.26 $\pm$ 13.09
รอบสะโพก (ซ.ม.)	94.53 $\pm$ 7.56	102.58 $\pm$ 12.21	100.67 $\pm$ 11.78
ร้อยละไขมันในร่างกาย	19.05 $\pm$ 7.10	36.90 $\pm$ 7.05	32.66 $\pm$ 10.38
ร้อยละน้ำในร่างกาย	59.25 $\pm$ 5.21	46.20 $\pm$ 5.16	49.30 $\pm$ 7.59
มวลกล้ามเนื้อ (กก.)	45.72 $\pm$ 5.58	36.59 $\pm$ 4.32	38.76 $\pm$ 6.06
มวลกระดูก (กก.)	2.51 $\pm$ 0.29	2.23 $\pm$ 0.41	2.30 $\pm$ 0.41
ระดับไขมันในช่องท้อง	11.84 $\pm$ 5.93	8.76 $\pm$ 2.51	9.49 $\pm$ 3.83

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบสมรรถภาพทางกายด้านสัดส่วนร่างกาย พบว่า มีค่าเฉลี่ย ของรอบเอว เท่ากับ 89.26 เซนติเมตร รอบสะโพก เท่ากับ 100.67 เซนติเมตร ร้อยละไขมันในร่างกาย เท่ากับ 32.66 ร้อยละน้ำในร่างกาย เท่ากับ 49.30 มวลกล้ามเนื้อ เท่ากับ 38.76 กิโลกรัม มวลกระดูก เท่ากับ 2.30 กิโลกรัม ระดับไขมันในช่องท้อง เท่ากับ 9.49

ตารางที่ 3 แสดงผลค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานข้อมูลการทดสอบสมรรถภาพทางกายและการแปลผลการทดสอบในผู้สูงอายุ เพศชาย (n=38) อายุระหว่าง 60-69 ปี

ข้อมูลการทดสอบสมรรถภาพทางกาย	$\bar{X}$	SD	ผลการทดสอบ
ความอดทนของระบบหัวใจและไหลเวียนเลือด			
- ยืนยกเข่าสูงขึ้น-ลง 2 นาที	186.87	22.21	ดีมาก
ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อส่วนบน			
- แร่งปีบมือ (กก.)	19.78	4.93	ต่ำมาก
ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อส่วนล่าง			
- ลูกนั่ง (ครั้ง/30 วินาที)	19.95	4.88	ต่ำ
ความอ่อนตัว			
- นั่งงอตัว (ซ.ม.)	5.52	5.40	ปานกลาง
- มือขวาอยู่บน (ซ.ม.)	-13.58	14.73	ดี
- มือซ้ายอยู่บน (ซ.ม.)	-14.08	17.62	ดี

จากตารางที่ 3 ผลการทดสอบสมรรถภาพทางกายและการแปลผลการทดสอบในผู้สูงอายุ เพศชายพบว่า มีค่าเฉลี่ยของยืนยกเข่าสูง 2 นาที (ความอดทนของระบบหัวใจและไหลเวียนเลือด) อยู่ในเกณฑ์ดีมาก การทดสอบแร่งปีบมือ (ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อส่วนบน) อยู่ในเกณฑ์ต่ำมาก การทดสอบลูกนั่ง 30 วินาที (ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อส่วนล่าง) อยู่ในเกณฑ์ต่ำ นั่งงอตัว (ด้านความอ่อนตัวส่วนล่าง) อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง แต่เมื่อด้านหลัง มือขวาอยู่บน มือซ้ายอยู่บน (ความอ่อนตัวส่วนบน) อยู่ในเกณฑ์ดี

ตารางที่ 4 แสดงข้อมูลการทดสอบสมรรถภาพทางกายและการแปลผลการทดสอบในผู้สูงอายุ เพศหญิง (n=122) อายุระหว่าง 60-69 ปี

ข้อมูลการทดสอบสมรรถภาพทางกาย	$\bar{X}$	SD	ผลการทดสอบ
ความอดทนของระบบหัวใจและไหลเวียนเลือด			
- ยืนยกเข่าสูงขึ้น-ลง 2 นาที	191.93	23.32	ดีมาก
ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อส่วนบน			
- แร่งปีบมือ (กก.)	21.28	5.02	ต่ำมาก
ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อส่วนล่าง			
- ลูกนั่ง (ครั้ง/30 วินาที)	19.86	4.92	ต่ำ
ความอ่อนตัว			
- นั่งงอตัว (ซ.ม.)	6.39	4.81	ปานกลาง
- มือขวาอยู่บน (ซ.ม.)	-11.18	13.38	ดี
- มือซ้ายอยู่บน (ซ.ม.)	-14.93	13.68	ดี

จากตารางที่ 4 แสดงข้อมูลการทดสอบสมรรถภาพทางกายและการแปลผลการทดสอบในผู้สูงอายุ เพศหญิงพบว่า มีความอดทนของระบบหัวใจและไหลเวียนเลือด ค่าเฉลี่ยของยืนยกเข่าสูงขึ้น-ลง 2 นาที อยู่ในเกณฑ์ดีมาก ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อส่วนบน การทดสอบแร่งปีบมือ อยู่ในเกณฑ์ต่ำมาก

ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อส่วนล่าง การทดสอบลูกนั่ง 30 วินาที อยู่ในเกณฑ์ต่ำ ความอ่อนตัว นั่งงอตัว อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ตะแล้มด้านหลัง มือขวาอยู่บน มือซ้ายอยู่บน อยู่ในเกณฑ์ดี

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุ ในแต่ละอำเภอ

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
ความอดทนของระบบหัวใจและ ไหลเวียนเลือด						
- ยืนยกเข่าสูงขึ้น-ลง 2 นาที	ระหว่างกลุ่ม	1522.47	4	380.62	0.71	0.59
	ภายในกลุ่ม	83296.98	155	537.40		
	รวม	84819.44	159			
ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อส่วนบน						
- แร่งบีบมือ (กก.)	ระหว่างกลุ่ม	136.62	4	34.15	1.44	0.22
	ภายในกลุ่ม	3678.13	155	23.73		
	รวม	3814.74	159			
ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อส่วนล่าง						
- ลูกนั่ง (ครึ่ง/30วินาที)	ระหว่างกลุ่ม	80.32	4	20.08	0.79	0.53
	ภายในกลุ่ม	3948.82	155	25.48		
	รวม	4029.15	159			
ความอ่อนตัว						
- นั่งงอตัว (ซ.ม.)	ระหว่างกลุ่ม	19.13	4	4.78	0.19	0.94
	ภายในกลุ่ม	3890.75	155	25.10		
	รวม	3909.88	159			
ความอ่อนตัว						
- มือขวาอยู่บน (ซ.ม.)	ระหว่างกลุ่ม	493.46	4	123.37	0.65	0.63
	ภายในกลุ่ม	29366.54	155	189.46		
	รวม	29860.00	159			
ความอ่อนตัว						
- มือซ้ายอยู่บน (ซ.ม.)	ระหว่างกลุ่ม	625.69	4	156.42	0.72	0.58
	ภายในกลุ่ม	33550.21	155	216.45		
	รวม	34175.90	159			

*มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 เปรียบเทียบสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุ ในแต่ละอำเภอ พบว่า มีความอดทนของระบบหัวใจและไหลเวียนเลือด การทดสอบยืนยกเข่าสูงขึ้น-ลง 2 นาที, ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อส่วนบน การทดสอบแร่งบีบมือ, ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อส่วนล่าง การทดสอบลูกนั่ง 30 วินาที, ความอ่อนตัว การทดสอบนั่งงอตัว ตะแล้มด้านหลัง มือขวาอยู่บน มือซ้ายอยู่บน ไม่มีความแตกต่างกัน

อภิปรายผล

ข้อมูลทั่วไป และสัดส่วนร่างกาย ของผู้สูงอายุ ค่าดัชนีมวลกายเฉลี่ย 25.22 กิโลกรัม/ตารางเมตร อยู่ในเกณฑ์อ้วน (เสี่ยง @risk) ทั้งนี้เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุจะพบกับความเปลี่ยนแปลงของร่างกาย มีความเสื่อมของระบบต่าง ๆ ในร่างกาย มวลกล้ามเนื้อลดลง การเก็บสะสมไขมันในร่างกายเพิ่มมากขึ้น ส่งผลต่อระบบเผาผลาญพลังงานในร่างกายลดลง เกิดปัญหาสุขภาพหรือโรคต่าง ๆ ตามมา นอกจากนี้ยังมีการเสื่อมสลายของเซลล์มากกว่าสร้าง สมรรถภาพทางกายของร่างกายลดลง ด้วยเหตุนี้ทำให้ความต้องการพลังงานจากอาหารในแต่ละวันลดลง ในทางตรงกันข้ามผู้สูงอายุบางคนมีการรับประทานอาหารในจำนวนมากเกินกว่าที่ร่างกายควรจะได้รับ และยังขาดการออกกำลังกาย (นันทน์ภัส ธนฐากร, 2562) จึงทำให้น้ำหนักตัวที่เพิ่มขึ้นส่งผลต่อค่าดัชนีมวลกาย

ข้อมูลสัดส่วนร่างกายของผู้สูงอายุ พบว่ามีค่าเฉลี่ยของรอบเอว 89.26 เซนติเมตร เมื่อแยกตามเพศพบว่าขนาดของเส้นรอบเอวผู้สูงอายุเพศชายมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 84 เซนติเมตร อยู่ในเกณฑ์ปกติ และขนาดของเส้นรอบเอวผู้สูงอายุเพศหญิงมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 90.89 เซนติเมตร อยู่ในเกณฑ์อ้วนลงพุง เกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินโรคอ้วนลงพุงสำหรับคนเอเชียคือ เพศชาย เส้นรอบเอว ≥ 90 เซนติเมตร และเพศหญิง ≥ 80 เซนติเมตร (WHO, 2004) หากรอบเอวเกินกว่าที่กำหนดแสดงว่ามีภาวะโรคอ้วนลงพุงและมีความสัมพันธ์กับระดับน้ำตาลและระดับไขมันในเลือด ซึ่งสามารถใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินผลสุขภาพได้ โรคอ้วนในผู้สูงอายุถือเป็นปัญหาที่สำคัญและมีปัจจัยร่วมที่ทำให้เกิดโรคไม่ติดต่อเรื้อรังเช่น โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิต และโรคหัวใจ เป็นต้น (นันทน์ภัส ธนฐากร, 2562)

การทดสอบสมรรถภาพทางกายด้านความอดทนของระบบหัวใจไหลเวียนเลือด โดยวิธีการทดสอบการยืนยกเข่าสูง 2 นาที ของผู้สูงอายุ เพศชาย และเพศหญิง พบว่า อยู่ในเกณฑ์ดีมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร ซึ่งส่งผลให้มีกิจกรรมทางกายที่มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง โดยใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ในการหัดตัวเพื่อให้เกิดการเคลื่อนไหวเป็นประจำ การทำกิจกรรมทางกาย คือการเคลื่อนไหวสัดส่วนของร่างกาย ที่เกิดจากการทำงานร่วมกันของการหัดตัวของกล้ามเนื้อลาย และมีการใช้พลังงานเพิ่มมากขึ้นกว่าระยะพัก (ACSM, 2014) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ นริศรา เปรมศรี และคณะ (2559) ทำการศึกษาสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุในจังหวัดนครพนม ผลการทดสอบค่ายกขาขึ้นลงกับที่ 2 นาที พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความอดทนของระบบหายใจและไหลเวียนเลือด อยู่ในระดับดีมาก

การทดสอบสมรรถภาพทางกายด้านความแข็งแรงของกล้ามเนื้อส่วนบนของร่างกายโดยวิธีการทดสอบแรงบีบมือ และ ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อส่วนล่างของร่างกายโดยวิธีการทดสอบการยืน-นั่ง บนเก้าอี้ 30 วินาที ของผู้สูงอายุเพศชาย และเพศหญิง พบว่า อยู่ในเกณฑ์ต่ำมาก สอดคล้องกับการศึกษาของ สยาม ทองใบ และคณะ (2562) ทำการศึกษาสมรรถภาพทางกายในกลุ่มผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่าค่าเฉลี่ยสมรรถภาพทางกายด้านความแข็งแรงและความอดทนของกล้ามเนื้อขา (ยืน-นั่ง บนเก้าอี้ 30 วินาที) ของผู้สูงอายุทั้งเพศชายและหญิงในทุกช่วงอายุอยู่ในเกณฑ์ ต่ำถึง ต่ำมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุมีความเสื่อมของร่างกาย มีภาวะมวลกล้ามเนื้อน้อย (sarcopenia) ซึ่งเป็นกลุ่มอาการที่พบมากในวัยสูงอายุ ซึ่งเกิดจากความเสื่อมถอยทางด้านร่างกายอันเนื่องมาจากการสูญเสียมวลกล้ามเนื้อและความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ กระบวนการสูงอายุมีความสัมพันธ์กับการเกิดภาวะ

มวลกล้ามเนื้อน้อย เนื่องจากผู้สูงอายุมีจำนวนและขนาดเส้นใยของกล้ามเนื้อลดลง ซึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยา เช่น การฝ่อและตายของเซลล์ประสาทสั่งการ การเปลี่ยนแปลงของฮอร์โมน และกระบวนการอักเสบของร่างกาย นอกจากการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยาแล้วยังพบว่าปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยด้านสุขภาพมีความสัมพันธ์กับการเกิดภาวะมวลกล้ามเนื้อน้อยและส่งผลให้ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อลดลงในผู้สูงอายุอีกด้วย (เดชา พรหมกลาง และคณะ, 2561)

เมื่อเปรียบเทียบผลการทดสอบสมรรถภาพทางกาย แต่ละด้านได้ ยืนยกเข่าสูง 2 นาที (ความอดทนของระบบหัวใจและไหลเวียนเลือด) การทดสอบแรงบีบมือ (ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อส่วนบน) การทดสอบลุกนั่ง 30 วินาที (ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อส่วนล่าง) นั่งงอตัว (ด้านความอ่อนตัวส่วนล่าง) แตะมือด้านหลัง มือขวาอยู่บน มือซ้ายอยู่บน (ความอ่อนตัวส่วนบน) ของแต่ละอำเภอในจังหวัดเลยพบว่าไม่มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในปัจจุบันการรับรู้ ข้อมูลเกี่ยวกับการออกกำลังกายที่ถูกต้องเหมาะสมกับวัยสามารถหาข้อมูลได้ง่าย สะดวก จากสื่อต่างๆ อีกทั้งผู้สูงอายุส่วนใหญ่ มีโรคประจำตัว จึงต้องพบแพทย์และเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพอยู่เป็นประจำซึ่งน่าจะส่งผลต่อพฤติกรรมการดูแลสุขภาพและการออกกำลังกาย จึงส่งผลให้สมรรถภาพทางกายโดยรวมอยู่ในเกณฑ์ และไม่มี ความแตกต่างกันในแต่ละอำเภอ สอดคล้องกับการศึกษาของ บรรจง พลไชย (2560) ผู้สูงอายุรับรู้ประโยชน์ของการออกกำลังกายอยู่ในระดับมาก และมีพฤติกรรมออกกำลังกาย อยู่ในระดับมาก แต่ในการศึกษาของ กุลวดี โรจน์ไพศาลกิจ และคณะ (2561) สุขภาวะผู้สูงอายุในเขตเมืองและเขตชนบทจำแนกรายด้าน สุขภาวะพบว่า ผู้สูงอายุในเขตเมืองมีค่าเฉลี่ยคะแนนสุขภาวะทางกาย ทางสังคม และทางจิตวิญญาณสูงกว่าผู้สูงอายุในเขตชนบท ในขณะที่ผู้สูงอายุในเขตชนบทมีค่าเฉลี่ยคะแนนสุขภาวะทางจิตสูงกว่าผู้สูงอายุในเขตเมือง

สรุปผล

สมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุในแต่ละอำเภอไม่มีความแตกต่างกัน แสดงถึงการเข้าถึงข้อมูลด้านการดูแลตนเองเกี่ยวกับร่างกายที่เหมาะสม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่บ่งบอกถึงการดูแลและใส่ใจสุขภาพและเป็นสิ่งสำคัญในการช่วยเสริมสร้างให้ผู้สูงอายุสามารถประกอบภารกิจและดำรงชีวิตอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งทำให้ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ การมีสมรรถภาพทางกายที่ดีจะช่วยลดภาระการพึ่งพาในผู้สูงอายุได้

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการศึกษาในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายของช่วงอายุ และศึกษาถึงผลกระทบในระยะยาวหากมีสมรรถภาพทางกายที่ไม่ดี เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมสุขภาพและสมรรถภาพทางกาย

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนจากกองทุนสนับสนุนงานวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2566). *สถิติผู้สูงอายุ*. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. สืบค้นเมื่อ วันที่ 20 สิงหาคม 2566, จาก <https://dop.go.th/th/know/1>
- กรมอนามัย. (2566). *แผนงานยุทธศาสตร์สุขภาพกระทรวงสาธารณสุขด้านส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค*. นนทบุรี : กรมอนามัย.
- กองกิจการทางกายเพื่อสุขภาพ กรมอนามัย. (2565). *การประเมินสมรรถภาพทางกายเพื่อลดความเสี่ยงต่อการหกล้มในผู้สูงอายุ*. กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.
- เดชา พรหมกลาง, นพวรรณ เปียเชื้อ, สุจินดา จารุพัฒน์ มารูโอ, และสุกัญญา ตันติประสพลาภ. (2561). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะมวลกล้ามเนื้อน้อยของผู้สูงอายุในชุมชนแออัด เขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารสภาการพยาบาล*, 33(1), 49-60.
- นริศรา เปรมศรี, สุทธิรักษ์ วิเศษสังข์, ประชาชาติ อ่อนคำ, วัฒนพงษ์ คงสืบเสาะ, และชยานนท์ อวิคุณ ประเสริฐ. (2559). การศึกษาสมรรถภาพทางกายและสุขภาพจิตในกลุ่มผู้สูงอายุกรณีศึกษาผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองจังหวัดนครพนม. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*. 6(3), 18 – 25.
- นันท์นภัส ธนฐากร และธนัช กนกเทศ. (2562). โรคอ้วนในผู้สูงอายุ: การประเมินและแนวทางป้องกัน. *วารสารวิชาการอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*, 13(1), 16-26.
- บรรจง พลไชย. (2560). การรับรู้ประโยชน์ ปัญหา และพฤติกรรมออกกำลังกายของผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลเมืองนครพนม. *วารสารพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม*, 18(34), 62-72.
- ระบบสถิติทางทะเบียน. (2563). *สถิติประชากรและบ้าน จำนวนประชากรแยกอายุ*. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2564, จาก http://stat.dopa.go.th/stat/statnew/upstat_age.php
- สยาม ทองใบ, ธนสิริ โชคทวีพาณิชย์, พชรชัย อันโต, วันดี ฉวีจันทร์, และนาสิรมย์ รัตนสัมฤทธิ์. (2562). การศึกษาสมรรถภาพทางกายในกลุ่มผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 7(ฉบับเพิ่มเติม) ตีพิมพ์เผยแพร่ในโอกาส เฉลิมฉลองวันวิสาขบูชาโลก, 380-392.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนบริการสุขภาพ. (2564). *คู่มือรูปแบบการออกกำลังกายและสร้างผู้นำด้านการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ*. มหาวิทยาลัยมหิดล สำนักงานกองทุนสนับสนุนบริการสุขภาพ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2563). *วิเคราะห์และสรุปสถานการณ์ผู้สูงอายุ พ.ศ. 2563 จังหวัดเลย*. สืบค้นเมื่อ วันที่ 20 สิงหาคม 2564, จาก https://loe1.nso.go.th/images/report/j/2.report_elder
- สำนักวิทยาศาสตร์การกีฬา กรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). *แบบทดสอบและเกณฑ์มาตรฐานสมรรถภาพทางกายสำหรับผู้สูงอายุ อายุ 60 - 69 ปี*. กรมพลศึกษา : กรุงเทพมหานคร.
- สุพิตร สมานิติ, สิริพร ศศิณทลกุล, อำพร ศรียาภัย, นันทวัน เทียนแก้ว, อาริสร์ กาญจนศิลาพันธ์, ไพลิน ผ่องประคอง, และเพ็ญนิภา พูลสวัสดิ์. (2556). *แบบการทดสอบและเกณฑ์มาตรฐานสมรรถภาพทางกาย สำหรับผู้สูงอายุ อายุ 60-89 ปี*. กรุงเทพมหานคร : สำนักวิทยาศาสตร์การกีฬา กรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- American College of Sports Medicine. (2014). *ACSM'S Resources for The Personal Trainer*. 4th ed. Baltimore: Lippincott Williams & Wilkins.
- WHO expert consultation. (2004). *Appropriate body-mass index for Asian populations and its implications for policy and intervention strategies*. *Lancet*, 363, 157-63

The Tradition of Ascending the Sacred Cave: Paying Homage to
Great-Grandfather (Thuat) of Wang Ching Mountain and the Beliefs of
Southern Thai Buddhists in Honoring Sacred Mountain Deities in the
Community of Khok Muang Subdistrict, Khlong Hoi Khong District, Songkhla
ประเพณีขึ้นถ้ำศักดิ์สิทธิ์ : การสักการะทวดเขาวังชิงความเชื่อของชาวไทยพุทธภาคใต้
ในการเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์บนภูเขาของชุมชนตำบลโคกม่วง
อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา

Jirawitt Phannarat¹, Jirapat Phookwanthong², Songpop Petarwut³,
and Jirayu Songkhro⁴

จิรวิทย์ พรรณรัตน์¹, จิรภัทร ภูขวัญทอง², ทรงภพ เพชรอาวุธ³
และจิรายุ สงเคราะห์⁴

Received: August 12, 2024

Revised: November 1, 2024

Accepted: December 11, 2024

Abstract

The worship of great-grandfather (Thuat) on Wang Ching mountain and the passing down of this tradition hold significance as an expression of respect and faith toward sacred forces that Southern Thai Buddhists believe protect their community. Additionally, the continuation of this tradition strengthens community unity through shared rituals, food offerings, and the transmission of beliefs to future generations, helping to preserve this valuable heritage. Therefore, the objectives of this research were: 1) to study the

¹ Dr., Department of General Education, Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Srivijaya, Email: jirawitt.ph@rmuts.ac.th

ดร., สาขาศึกษาทั่วไป คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

² Assistant Professor., Department of General Education, Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Srivijaya,

ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาศึกษาทั่วไป คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

³ Lecturer, Department of General Education, Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Srivijaya,

อาจารย์, สาขาศึกษาทั่วไป คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

⁴ Assistant Professor., Department of Foreign Languages, Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Srivijaya,

ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาศึกษาทั่วไป คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

significance of the tradition of ascending the sacred cave, known as “Paying Homage to Great-grandfather of Wang Ching Mountain,” and its influence on the beliefs of people in community regarding the sacredness on mountain, 2) to investigate the perpetuation of these beliefs and their impact on the livelihoods of people within the community. The study employed a qualitative research methodology to investigate the phenomenon. The key informants were 20 local residents and 6 persons hold official positions within the community. This includes village leaders, subdistrict administrators, and local government organizations by using snowball sampling method. Data were conducted by using non-participatory observation, in-depth interviews, and group discussions. Audio recording device, notebook for note-taking, and camera for capturing photographs were utilized in the data collection procedures taken place in Khok Muang community, Khlong Hoi Khong District, Songkhla Province. The results revealed that in the past, people in the community held a deep belief in the sacredness of mountains, viewing them as comparable to guardian deities of the village. With their belief and devotion, the community members joined forces and embarked on a journey to circumambulate the mountain, engaging in a significant ritual of offering food to the monks. This annual tradition is held with great reverence towards the protective and wish-fulfilling powers of the sacred entities. The preservation of this belief is achieved through the oral tradition of passing down the knowledge of the tradition of ascending the cave of Wang Ching Mountain through storytelling from generation to generation.

Keywords: belief, sacred cave, sacredness, tradition, Wang Ching mountain

บทคัดย่อ

การสักการะทวดเขาวังชิงและการสืบทอดประเพณีมีความสำคัญในการแสดงความเคารพและศรัทธาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวไทยพุทธในภาคใต้เชื่อว่าคุ้มครองชุมชน นอกจากนี้ การสืบทอดประเพณียังช่วยสร้างความสามัคคีในชุมชน โดยการรวมตัวทำพิธี การแบ่งปันอาหาร และการส่งต่อความเชื่อให้คนรุ่นหลัง ซึ่งช่วยให้ประเพณีอันทรงคุณค่านี้ยังคงอยู่ต่อไป ดังนั้น วัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้คือ 1) เพื่อศึกษาความสำคัญของประเพณีการขึ้นถ้ำศักดิ์สิทธิ์ที่รู้จักกันในนาม "การสักการะทวดเขาวังชิง" และอิทธิพลที่มีต่อความเชื่อของคนในชุมชนเกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์ของภูเขา 2) เพื่อศึกษาการสืบทอดความเชื่อเหล่านี้และผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของคนในชุมชนโคกม่วง อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา การศึกษาใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อสำรวจปรากฏการณ์ โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นชาวบ้านในท้องถิ่นจำนวน 20 คน และบุคคลที่มีตำแหน่งภายในชุมชนจำนวน 6 คน ซึ่งรวมถึงผู้นำหมู่บ้าน ผู้บริหารตำบล และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบลูกโซ่ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม โดยใช้เครื่องบันทึกเสียง สมุดบันทึก และกล้อง

ถ่ายภาพตลอดกระบวนการเก็บข้อมูลในชุมชนโคกม่วง อำเภอลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา ผลของการศึกษาพบว่า ในอดีตคนในชุมชนมีความเชื่ออย่างลึกซึ้งในความศักดิ์สิทธิ์ของภูเขา โดยมองว่าภูเขาเปรียบเสมือนเทพารักษ์ของหมู่บ้าน ด้วยความเชื่อและศรัทธานี้ สมาชิกชุมชนได้ร่วมมือกันและเริ่มต้นการเดินทางขึ้นภูเขา เข้าร่วมในพิธีที่สำคัญในการถวายอาหารแก่พระสงฆ์ ประเพณีดังกล่าวจัดขึ้นทุกปีเนื่องจากชาวบ้านมีความเคารพอย่างสูงต่อพลังปกป้องและบันดาลความปรารถนาของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของสถานที่แห่งนี้ ซึ่งการอนุรักษ์ความเชื่อประเพณีการขึ้นถ้าเขาวังจึงเกิดขึ้นผ่านการบอกเล่าอย่างต่อเนื่องจากรุ่นสู่รุ่น

คำสำคัญ: ความเชื่อ, ถ้ำศักดิ์สิทธิ์, ความศักดิ์สิทธิ์, ประเพณี, เขาวังชิง

Introduction

The southern region of Thailand is known for its rich cultural heritage, encompassing both indigenous local traditions, Buddhist cultural practices, and Wat Chedi (Srimuang et al., 2023). These cultural traditions have influenced the creation of social customs and fostered a sense of unity and harmony among the people in the community. In the past, the majority of the community in the southern region of Thailand relied heavily on agriculture. Unity and cooperation were crucial for their livelihoods, as they supported each other in agricultural work and protected one another from external threats Pongpaiboon (2001). This fostered a culture of creativity, belief, and devotion that influenced both people and the society, driving social progress and development in both physical and spiritual aspects of people's lives.

Belief is a phenomenon of the human mind that arises from the desire to know and understand, rooted in the innate human nature (Changrieng, 1973). It begins from infancy and develops into conscious awareness during childhood, eventually maturing into adulthood. In childhood, humans seek knowledge and belief through experiential learning, such as using their fingers to touch and feel objects of curiosity, using their tongues to taste and sample, or inhaling to perceive scents. Typically, infants are naturally curious about new and unfamiliar things. As children grow, they start asking questions to seek answers from simple problems around them. As their development progresses with age, humans seek belief through various sensory experiences to gather information for their cognitive processes. Generally, humans have three types of belief. The first type of belief is based on accepting that something exists or is true (Belief), relying on supporting evidence and data as the main testimonial. It is a belief that relies on reasoning. The second type of belief is based on knowledge (Knowledge), which is a belief supported by tangible evidence that can be proven through sensory perception. It is a belief derived from accepting the existence of something (Objective) that can be proven through experience and knowledge

which is universally accepted knowledge such as scientific knowledge (Kenny, 2007). The third type of belief is faith (Faith), such as religious belief in the doctrine of faith in a higher power, in the sacred, or in the faith in individuals, prophets, or charismatic leaders. It is a belief that cannot be substantiated by logical reasoning. It is a belief of faith because one desires to believe (Kenny, 2007). It is a subjective belief that arises from emotions such as goodwill, devotion, or arises from passionate confidence because one wants to believe (Credulity). Belief of this nature, rooted in faith, are considered a state of mind that does not require reasoning.

Belief thus can be considered as part of the culture that humans create, allowing them to assign meaning to life and the things around them. Humans define the meaning of life in various forms, such as religious belief, rituals, cosmology, astrophysics, etc. Once humans define the meaning of their belief, it becomes the foundation for the process of determining the meaning of fundamental ideas, which can vary depending on historical and contextual factors in a particular society (Santasombat, 2005). Belief can reflect hidden truths in various cultural activities, and therefore, traditional customs are belief-based practices that have been passed down from the past to the present. Traditions can be classified into two main parts: religious-based traditions and local belief-based traditions. These traditions are activities that drive and play a role in the social and moral development of people in a society

The tradition of ascending the sacred cave to pay homage to the great-grandfather (Thuat) of Wang Ching mountain, observed by southern Thai buddhists in the Khok Muang community, Khlong Hoi Khong district, Songkhla province, has been passed down based on the beliefs of the ancestors in the Klong Hoi Khong area for over 100 years. The local people believe that the great-grandfather of Wang Ching mountain is a sacred being who grants wishes to those who are virtuous and ethical in their actions. Those who make vows and ask for blessings often have their wishes fulfilled.

The tradition is held on one specific day, the 15th day of the waning moon in April each year. The community sets the date according to their beliefs and informs everyone in the area. On the day of the ceremony, those who have made vows or have strong faith will walk up to the sacred cave of Wang Ching mountain to fulfill their promises. They bring offerings such as pigs, chickens, fruits, and khao lam (sticky rice in bamboo tubes). Khao lam is made by packing sticky rice mixed with coconut milk into bamboo tubes, which are then sealed with a sago plug. The tubes are placed near a fire to cook, making the rice soft and delicious with a distinct bamboo aroma. It is a popular offering for monks, to honor

the great-grandfather of Wang Ching Mountain, and shared among family members while hiking up to the cave.

In this study, the researchers aim to explore the significance of the ritual of ascending the sacred cave of paying homage to great-grandfather of Wang Ching Mountain and its influence on the belief of people in the community towards sacred entities on the mountain. We also aim to examine the continued practice and the impact of these belief on people's way of life in the community. Apart from this, the researchers attempt to revitalize and preserve the cultural heritage within society, focusing on the belief and reverence held towards the sacred entities on Wang Ching Mountain, which significantly influence the spiritual and moral values of the community members. This will foster a sense of unity, harmony, and cultural appreciation among the community members. The study investigates the historical practices and continuity of the ritual of ascending the cave in Wang Ching, analyzing its development from the past to the present. Additionally, it explores potential strategies for tourism development, transforming it into a cultural tourism destination in the Khok Muang community, Khlong Hoi Khong district, Songkhla province. This research is expected to generate policy-related data based on the community's aspirations, contributing to the promotion of cultural tourism as another recognized attraction in Songkhla Province as well as supporting its development as a tourism destination within the ASEAN region.

Research Purposes

1. to study the significance of the ritual of ascending the sacred cave of paying homage to great-grandfather (Thuat) of Wang Ching Mountain and its influences on the belief of the community towards the sacred entities on the mountain.
2. to examine the ways in which these beliefs are practiced and their impact on the daily lives of individuals in the community.

Scope of Research

This research focuses on understanding the cultural and social significance of the tradition known as “Paying Homage to Great-grandfather of Wang Ching Mountain” in the Khok Muang community, Klong Hoi Khong District, Songkhla Province, Thailand.

Research Methodology

This research is a qualitative research study, specifically a phenomenological research. It employs the philosophical foundations and perspectives of phenomenology as a tool to study the phenomena and experiences of individuals, aiming to understand

the meaning they have encountered in their life experiences (Phosita, 2007). This study utilized the snowball sampling technique, where the researchers established inclusion-exclusion criteria based on the research objectives and conceptual framework. Participants were selected from within a community that met these criteria, with a guide designated to introduce the researchers to primary informants. The researchers introduced themselves, explained the purpose of their presence in the community, and clarified whom they were there to engage with, as facilitated by local community members. Given the sensitive and personal nature of the information sought, centered around personal narratives and experiences, the researchers placed particular emphasis on understanding the feelings, thoughts, and emotions of participants, along with the meanings they associated with their experiences (Posita, 2021). This approach to sampling began by collecting data from initial informants related to the study's themes, with each participant subsequently recommending others until data saturation was achieved, marked by recurring patterns and sufficient coverage of the study topics (Prasongthan, 2020).

The research procedures involve the following steps:

1. Key Informants

The key informants were the residents living in the Khok Muang community and its surrounding areas in Khlong Hoi Khong District, Songkhla Province. The primary data providers are specifically selected and the criteria for its selection were as follows:

The primary data providers in the first group were 20 local residents in the community who continue to preserve the tradition of performing the ritual of paying homage to great-grandfather (Thuat) of Wang Ching Mountain at the Wang Ching Mountain.

The secondary data providers in the second group were 6 persons who hold official positions within the community. This includes village leaders, subdistrict administrators, local government organizations, cultural and tourism authorities in Songkhla Province, and relevant government sectors.

2. Research Instruments

To collect data, the following research instruments were employed: non-participatory observation, in-depth interviews, and focus group discussions. Additionally, recording device, notebook for note-taking, and camera for capturing photographs were utilized as research equipment.

3. Data Collection

To collect the data, the researchers firstly created in-depth interviews questions by using informal interviews technique and reviewing relevant documents and research. The in-depth interviews questions were then cross checked for its reliability by 3 experts in the

field of Humanities and Social Science. The questions demonstrated a validity coefficient exceeding 0.50, indicating its favorable validity. After gaining the reliable questions, the researchers conducted the data by means of in-depth interviews from 20 local residents and 6 persons who hold official positions within the community. After that focus group discussions were arranged. The key informants were divided into 2 groups. The first group were 7 local people selected by using snowball sampling technique. They were asked to discuss about their belief on Great-grandfather (Thuat) on Wang Ching Mountain and its significance. This session lasted approximately one hour and a half. The second group were 6 Local government officials, community leaders, and stakeholders selected by using purposive sampling technique. They were required to discuss about the feasibility of preserving and passing on the tradition, and future management for development into a sustainable tourism destination. This session also approximately took one hour and a half. Apart from this, during the data collection, the researchers employed non-participatory observation without direct involvement with the research key informants by selecting specific and targeted individuals.

4. Data Analysis

The researchers collected data in the research field until data saturation was achieved. Data from the in-depth interviews were gathered using the snowball sampling method. The collected data was then categorized and analyzed through data interpretation and synthesis. Subsequently, the data was cross-checked using the triangulation method to ensure its reliability and validity. The findings were summarized and discussed in relation to the research objectives in the descriptive manner form. Finally, the overall study results were summarized, and the implications of the research findings were discussed.

5. Expected Benefits

1) Cultural Preservation: The research will contribute to the documentation and preservation of the cultural heritage of the Khok Muang community, ensuring that the tradition of “Paying Homage to Great-grandfather of Wang Ching Mountain” is recorded for future generations.

2) Community Awareness: By focusing the significance of the tradition and its impact on community belief and livelihoods, the study can enhance awareness and appreciation among community members which can foster a sense of pride and unity.

3) Policy Implications: The research can inform local policymakers and cultural organizations about the importance of supporting and promoting traditional practices, leading to initiatives that protect and sustain the community's cultural heritage.

4) Cultural Tourism: The study may attract cultural tourism, benefiting the local economy and providing opportunities for community development.

Results

1. The results below indicated the overview information and the significance of the ritual of ascending the sacred cave of paying homage to great-grandfather (Thuat) of Wang Ching Mountain as well as its influences on the belief of the community towards the sacred entities on the mountain.

The current geographical condition of the community reveals that it is located in the urban area of Hat Yai District, Songkhla Province. Hat Yai is considered a significant district and a major city for commerce and tourism in the southern region of Thailand. It is also in close proximity to the Air Force Base, Army Barracks, and Hat Yai International Airport. As for the location of Wang Ching Mountain, it holds military importance and is designated as a reserved forest area, with government agencies responsible for its management. In terms of the geographical characteristics of Khok Muang Subdistrict, Khlong Hoi Khong District, Songkhla Province, it is currently under the jurisdiction of government agencies. The majority of the area consists of undulating coastal plains, hilly slopes, and low-lying areas that were formed by sedimentation from various rivers in the past. These water sources were primarily used for agricultural purposes from natural water sources. Over time, various canals have been constructed for irrigation purposes, including the Irrigation Canal, which diverts water from the Jum Lai Canal and Khong La Reservoir. During the dry season, water storage in these canals is limited, while in the rainy season, water fluctuates and often flows out of the area too quickly, resulting in flooding in agricultural fields. In terms of climate, Khok Mueang Subdistrict is influenced by the southwestern monsoon winds and the northeastern monsoon winds. There are two seasons: the hot season, which begins from February to May, and the rainy season, which starts from August to December. As for natural resources, the general soil resource in the area is loamy soil, suitable for agriculture such as farming, fruit trees, rubber plantations, and livestock grazing in grass fields. There are also forested areas, primarily located on the slopes of Wang Ching Mountain. The important natural resource in the area is surface water sources, including Sai Canal, Jam Rai Canal, and Khok Reang Canal. In addition, Khok Mueang Subdistrict has the Phrulom Chang Reservoir, which can collect rainwater flowing from Wang Ching Mountain. The water is stored at the Khok Mueang Subdistrict Municipality and is utilized for the benefit of three villages: Ban Khok Reang, Village 1; Ban Khok Saktok, Village 3; and some parts of Ban Plak Khla, Village 4. The area at the foothills of Wang Ching Mountain is home to Chandee Cave and Suwan Cave. In the study, it was found that the area has attracted the involvement of government agencies and universities in Songkhla Province. These

organizations have collaborated with local government agencies in certain areas to develop community tourism maps and natural cycling routes.

The interpretation of the local community regarding the significance of the tradition of ascending to the sacred cave of paying homage to Thuat Wang Ching Mountain.

The tradition of ascending to the sacred cave in Wang Ching Mountain is a collective belief and ceremonial activity of the people in the community, associated with the sacredness beyond natural phenomena. The research examines the significance attributed by the community members to this tradition, which involves a group of villagers who share belief and devotion, practicing the customs in accordance with the community's belief. The "Cave Day" event, held annually on the 15th night of the 5th lunar month, can be considered a ritual in the traditional ceremony. It is a custom where the villagers gather in an open area at the foot of Wang Ching Mountain. This tradition is well-known within the community, and the villagers come together to prepare and form a procession to ascend the cave on Wang Ching Mountain to perform the ritual of paying respects and making merit to nourish the sacred beings. This tradition has been practiced continuously by the community for over a hundred years, according to the accounts of the elderly in the village. In the past, every year, the villagers from Khok Muang Subdistrict, Thung Lan Subdistrict, and some parts of neighboring subdistricts would ascend the cave to pay respects and make merit, carrying out this religious duty based on their deep religious belief. Each year, approximately 100 to 200 people would participate in the cave ascent. However, in recent times, the number of people going up the cave has decreased significantly. The younger generation, in particular, tends to show more interest in engaging in recreational activities rather than participating in the religious ceremony, treating it more like a festive event.

Picture 1: The image displays the performance of Manohra, a traditional folk dances and dramas, on Wang Ching Mountain, showcasing the success achieved by the participants who made a vow. This picture was captured by the researcher.

The belief of the people in the community, as discovered through the research, reveals that the tradition of ascending the Wang Ching Mountain and performing the "Paying homage to great-grandfather (Thuat)" ceremony has been passed down for over a hundred years. The residents of the community, from the past to the present, hold the belief that the "Wang Ching Mountain" is a sacred place, a celestial abode of "Thuat" (a spiritual entity). Elderly members of the community have shared legends and belief surrounding the Wang Ching Mountain and the Thuat deities, which are highly revered by the villagers and have been passed down through generations until today. For example, the Thuat Rasami, Luang Pho Tub, at Prang Kaew temple are mentioned, and they have been incorporated into the worship of the revered "Luang Pho Rasami" deity. Another belief is in the enchanting and alluring "Thuat Ta Loe Thae," believed to be a magical tiger capable of transforming into a human form. It is said that when cattle or buffaloes go missing or when the villagers' livestock fall ill, they seek the assistance or healing from the Thuat Ta Loe Thae by offering cigarettes and requesting its help. When a sick buffalo or cow is found, it is believed that it will recover after being touched with a lit cigarette. The offering of an enchanting cigarette is performed, and it can be any kind of cigarette, depending on the personal belief. This belief has passed down through generations, continuing until the present day. When the sun rises, villagers will bring food, particularly "Khao Lam" (sticky rice in bamboo) to offer and dedicate to the monks and for religious rituals. They have made "La Thuat" as a base to place the offerings. Whoever requests something with Thuat at the Wang Ching Mountain will ascend to the "Gae Bon" (fulfill one's vow). For example, if they get what they requested, they will place a "pig's head" or a "golden-mouthed chicken" (a boiled chicken with a gold ring placed in its beak) and then bring it up to offer. After the ceremony is completed, they will distribute the offerings among themselves to share and eat. Before taking the food above, one must recite a chant by saying "Den-chan-tam-luk-lan-kor" and then can proceed to pick them up. Regarding various stories related to the Wang Chiang Cave in the past, some people from the village have gone up to perform shadow plays and recite chants on the cave on the night before the "Cave Day" for over a hundred years. Due to the belief and the increased success experienced by the villagers, news and rumors about this have spread continuously outside the community.

From the study, it was found that there are individuals from outside the community who have faith and belief in this ritual and come to request blessings or seek assistance from the sacred entities on Wang Chiang Mountain. They, for example, seek protection from being drafted in military conscription, wish to be free from illness and fever, or desire to receive good luck in lottery or raffle winnings. Upon achieving the desired success,

people will prepare sweet and savory offerings to make merit for the Buddhist monks. They would also create a sacred atmosphere by hiring a group of musicians or shadow play performers to perform directly at the entrance courtyard of the cave, accompanied by lighting and decorations.

The research on the continuity of the Wang Ching cave ritual from the past to the present in the Khok Muang community, Khlong Hoi Khong District, Songkhla Province, reveals that in the past, knowledge about the cave ritual was passed down through oral traditions from one generation to another. The stories and legends related to the cave were recorded in the form of poetic verses used for requesting blessings during the Wang Ching Cave ritual. When a request is achieved, there will be a performance of traditional music and dance, including musicians who perform on the stage alongside shadow play performers or traditional dance performers. This is done to express gratitude for the successful outcome resulting from the requested blessings. The following are interviews with local residents regarding this matter.

“In the past, people recorded the stories of Wang Ching Mountain in the form of poetic verses derived from the performances of the ritual. These verses were recited to request blessings to Thuat.”

People, in the past, have preserved the tradition of ascending Wang Ching Mountain by performing the ritual on the mountain every year. They allowed young children to witness the adults carrying out the ritual, which sparked their interest in wanting to ascend Wang Ching Mountain on the specific days and times when the ritual takes place. As they grew up and became adults, they acquired knowledge about the stories related to Khao Wang Mountain and developed their own faith. They continued to pass down this knowledge and practice from generation to generation. Their main objective is to go on a pilgrimage and pay respects by performing the ritual, which is considered a sacred site that people hold in high esteem and practice devotion towards the forest monastery located in the area. The following are interviews with local residents regarding this matter.

“In the past, people used to go to worship and request blessings through the ritual every year. They sought good fortune or made vows, such as requesting the return of lost items at home. If the lost item was found, they would light firecrackers as an act of gratitude. People held these beliefs because it had been passed down through generations. When unable to find a lost item, they would perform rituals such as offering a pig's head as a way of making a vow or offering”.

The interview was given by 78-year-old male in the area.

In the belief system associated with the tradition of going up and paying homage to Thuat on Wang Ching Mountain, it is believed that this practice will bring success to people.

Those who have faith regarding this practice must be virtuous and possess moral integrity, aligning their daily lives with sacred principles that will protect and assist them as requested. This is reflected in the interview responses of the local people in the area as follows:

“When we sincerely believe in sacred principles, we must conduct ourselves in accordance with moral precepts, as it is a part of it. This is because if you do not behave well, there is nothing that will protect you.”

The interview was given by a 45-year-old male in the area.

It was found in this study that the younger generation in the community still holds these beliefs and has acquired them through storytelling from family members and other community members. Currently, the younger generation in the community actively participates in and follows the tradition of paying homage to Thuat on Wang Ching Mountain. On this occasion, they express a desire to engage in family activities and have the opportunity to participate in community events, fostering social interactions and exchanging experiences. This provides an opportunity to discuss both personal and communal joys and sorrows, and it also allows them to admire the beautiful scenery and experience the natural environment of Wang Ching Mountain. This is reflected in the interview responses of the local people as following:

“Since childhood, I can’t remember exactly how old I was, even since elementary school, I would see mothers with pig heads on top of their heads during the Wang Ching ritual. They would pray for finding jobs, healing illnesses, and finding lost things when the ceremony took place at the cave, as it would be transformed into a tourist attraction. I wanted to go and admire the view from the top as it would be a source of emotional support more than fulfilling any personal desires. It would be comforting for me if I could reach the top of something close to me, and I would consider it a spiritual center for the community. People who share the same belief could foster a sense of unity, similar to when we believe in something together, making us feel like we are part of the same group.”

The interview was given by a 45-year-old female in the area.

This tradition takes place in the community, leading to the strengthening and preservation of the belief associated with the ritual of climbing into the cave of Wang Ching Mountain. It encompasses local performing arts, including dance-drama and shadow play, which have been deeply rooted in the cultural heritage of the southern region of Thailand for a long time and are still being practiced today. These performances reflect the significance attributed by the community to these elevated forms of art, which can be offered as a tribute to sacred entities in order to address any challenges or seek blessings

following the success individuals have achieved by ascending the steps of the divine court, as expressed through the ritual of Wang Ching Mountain.

Based on the research result, it has been found that from the past to the present, people in the community recognize the importance of the tradition of paying homage to Thuat at the sacred Wang Ching Cave and have a deep respect for the sacred entities from the past. Over a century ago, the villagers united and faced the challenging journey up Wang Ching Mountain, which involved steep slopes and slippery grass that posed a risk of falls and injuries. Once they reached the cave's entrance, there was a spacious courtyard used for conducting rituals in the past. The path leading to the cave and the cave itself became a sacred path for the monks' meditation. Therefore, prior to the ritual of Wang Ching Mountain, the monks would reside near the cave, prompting the villagers who climbed the hill to prepare food offerings and participate in the merit-making ceremony, combining it with paying respects to the sacred entities on Wang Ching Mountain.

2. The results below explained the ways in which these beliefs are practiced and their impact on the daily lives of individuals in the community.

In the present day, due to an increasing devotion to the sacred entities, the villagers in the community have come together to place Buddha statues on Wang Ching Mountain and create a sculpture of Luang Pu Thuat, a revered monk who stepped on fresh sea water. These sacred entities serve as a unifying force for the people of the southern region. A pavilion has been built and sculptures have been crafted, representing the revered Thuat, which the majority of the community respects and venerates. These sculptures depict elderly male figures based on the community's imaginative belief, replacing the traditional facial features of Thuat that are currently revered in the community. People continuously flow in, driven by belief associated with achieving success in various aspects of life and seeking solutions to their problems, as has been the tradition.

Currently, the community has provided more convenience for traveling up the hill compared to the past. For example, they have constructed rope staircases that can be easily grasped while climbing and have cleared paths that allow vehicles of larger sizes to ascend. Upon reaching the courtyard in front of the Wang Ching Cave, they have built resting pavilions and installed bathrooms with a water supply system from the water source on Wang Ching Mountain, ensuring the convenience of water usage for those participating in the tradition. Through research, it has been found that people from outside the community have joined in this traditional event and achieved success as desired. They have returned to make offerings and continue to participate in the ceremony on Wang Ching Mountain. Some people engage in various activities such as offering donations to the

Buddhist monks, performing traditional folk dances and shadow puppetry. The choice of activities varies based on the belief held by each person who has participated in the event.

With the increasing opportunities for outsiders to enter the community, both to participate in the ceremony and to explore the community as tourists, it is suitable for relevant government agencies and the community to develop cultural tourism routes in the future. According to the research, it has been found that government agencies and educational institutions have entered the community to study the community and develop tourism routes with a cultural focus.

Picture 2: The image captures various sacred sculptures and statues inside the pavilion on the courtyard in front of Wang Ching Cave, taken by the researcher.

Discussion

According to the research results, the ritual of ascending the sacred cave in Wang Ching Mountain serves as a collective belief activity of the community in conjunction with the sacred objects above nature. The findings of this study are consistent with the research conducted by Wiese (2023) on "Karma and Honest Behavior: An Experimental Study," which revealed that people who believe in karma in Buddhism tend to have higher levels of honesty and are less inclined to deceive others compared to the general people. This also aligns with the findings of the study "The Power of Belief: Religious Tradition and Rent-Seeking of Polluting Enterprises in China," which found that religious traditions help curb unethical behavior and reduce fraudulent practices among Chinese people who adhere to religious belief. (Weijian Du, Yuhuan Fan, Sunfan Liang & Mengjie Li, 2023) As additionally confirmed by Dwi Puspitarini, I Nyoman Sudana Degeng, Henry Praherdhiono, and Nunung Suryati (2023) studied on Humanistic Pesantren: Systematic Literature Review and

Bibliometric Visualization Analysis on Character, Moral, and Ethical Values. The research found that humanitarian values encompass religious principles such as friendliness, effective communication, environmental and social consciousness, and a sense of responsibility. These values can be further classified into various categories, including religious values (such as Islamic values, spiritual growth, and faith), social-cultural values (such as love, tolerance, solidarity, and effective communication), personal maturity (including discipline, confidence, responsibility, and optimism), and national values (such as nationalism). The aforementioned belief help instill a sense of conscience in people and promote honesty within organizations. This result is in accordance with the findings of the research on the worship ceremony of the "Chao Baonoi" in Khuan Khao Song Subdistrict, Thung Yai District, Songkhla Province, conducted by Buakaew (2023). Phru Toh community holds strong belief and devotion towards Chao Baonoi, as it serves as a spiritual support system, capable of alleviating suffering and protecting against dangers. By expressing their wishes and seeking protection through the worship ceremony of Chao Baonoi, the community members reciprocate their gratitude and help create blessings and encouragement that bring comfort and enable them to overcome obstacles in their lives.

The tradition of ascending the sacred cave paying homage to "Thuat" " at Wang Ching Mountain hold significant meaning for the community. This tradition helps keep the community closely connected to Buddhism and its teachings, supporting the continuity of the Buddhist faith. It provides an opportunity for the younger generation and outsiders to participate in local religious customs, instilling values of virtue and ethics. Culturally and socially, this tradition strengthens community bonds and preserves ancestral knowledge, fostering unity within the community. By engaging in these ceremonies, community members connect, share activities, and reinforce social ties. Despite the influence of Westernization, which often promotes individualism, this tradition encourages collective consciousness and respect for sacred entities. It nurtures reverence for nature alongside faith in the sacred, aligning with eco-religious principles that maintain human-environment relationships, thus preserving ecological richness in the area. This tradition exemplifies how beliefs about spirits or supernatural entities historically mediate the relationship between humans and nature's forces. Rituals related to spirits aim to summon rain, prevent natural disasters, and ward off epidemics, reflecting humankind's efforts to adapt to uncontrollable natural forces (Wittayapak, 2018). Such customs have become an integral part of each culture, providing spiritual refuge for communities.

It can be concluded that the tradition of ascending the sacred cave paying homage to "Thuat" " at Wang Ching Mountain is a belief held by people who have a reverence for supernatural elements. It fulfills the emotional needs of the community members and

serves as a metaphorical entity that helps alleviate the hardships of the people in the community. It also fosters a sense of unity and collective activities among the community members, reflecting the gratitude and devotion of the Thai people towards sacred entities within their communities. Moreover, it plays a role in the conservation of the natural environment, particularly the mountainous forests, by drawing from the belief of the local residents. Crucially, this study has the potential to guide the development of a cultural tourism route in Khok Muang, Khlong Hoi Khong District, Songkhla Province. It aims to generate policy-relevant insights based on community needs and promote cultural tourism, potentially establishing it as a key attraction within Songkhla and across ASEAN countries.

Recommendation for Utilization

1. The government can support initiatives to develop the local community around Wang Ching Mountain. This could include infrastructure improvements, skill development programs, and promoting local products. The tradition can be a key selling point to attract tourists, generating income for the community.

2. Recognizing the tradition's role in preserving the mountain forests, the government can implement policies to protect the environment while promoting sustainable tourism. This could involve creating eco-tourism packages and enforcing regulations to prevent environmental damage.

Recommendation for Further Research

Researching the specific ways in which the ritual influences environmental conservation efforts among the local residents is suggested. This can include studying the effectiveness of these practices and how they can be enhanced or replicated in other communities to promote sustainable tourism and environmental management.

References

- Buakaew, J. (2017). The ritual of paying respect to Chao Bao Noi of Khuan Sung Hill, Thung Yai Sub-district, Hat Yai District, Songkhla Province. *Academic Services Journal Prince of Songkla University*, 28(2), 208-217. <http://dx.doi.org/10.14456/asj-psu.2017.38>
- Changrieng, P. (1973). *Encyclopedia of sociology*. Bangkok: Praepittaya.
- Dwi Puspitarini, I Nyoman Sudana Degeng, Henry Praherdhiono & Nunung Suryati. (2023). Humanistic Pesantren: systematic literature review and bibliometric visualization analysis on character, moral, and ethical values. *Pertanika Journal of Social Sciences & Humanities*, 31(2): 465 – 490. <https://doi.org/10.47836/pjssh.31.2.01>

- Education Division, Knok Muang Municipality. (2021). *History of Tumbon Knok Muang, Hat Yai*. Education Division, Knok Muang Municipality.
- Kenny, A. (2007). Knowledge, Belief, and Faith. *Philosophy*, 82(321), 381–397.
- Phothisita, C. (2007). *Science and art of qualitative research* (3rd ed.). Bangkok: Amarin Printing & Publishing Public Company Limited. (in Thai).
- Phothisita, C. (2021). *The science and art of qualitative research* (9th ed.). Bangkok: Amarin Printing and Publishing.
- Pongpaiboon, S. (2001a). *Scratching the rust of Krish and the way of life of the people in the lower south*. The Thailand Research Fund Office.
- Prasongthan, S. (2020). *Qualitative research in tourism: Concepts and research methods*. Bangkok: Sirichai Printing Company Limited.
- Santasombat, Y. (1977). *Human and culture*. Bangkok. Thammasat University Press.
- Srimuang, K.; Thinnakorn, W.; Issarawattana, S.; Noithapthim, N.; Saemmongkhon, P.; Garcia, R. (2023). Vernacular Sacred Architectural Heritage Assessment: The Case of Wat Chedi, Southern Thailand. *Heritage*, 6, 3622-3637.
<https://doi.org/10.3390/heritage6040193>
- Weijing Du., Yuhuan Fan., Sunfan Liang., Mengjie Li. (2023). The power of belief: Religious Traditions and Rent-seeking of Polluting Enterprises in China. *Finance Research Letters*. 54:6
- Wittayapak, C. (2018). *Human ecology: A study of environment in the social and cultural dimension*. Chiang Mai: Research Administration Center, Chia

มาตรการทางกฎหมายในการกำหนดอำนาจหน้าที่และลักษณะคดีแพ่ง
ในระบบไต่สวนของศาลยุติธรรม
Legal Measures on Determining Judicial Authority and Civil Case
Characteristics in the Inquisitorial System of Courts of Justice

ธีรวรรณ กลางณรงค์¹
Thirawan Klangnarong¹

Received: August 16, 2024
Revised: November 20, 2024
Accepted: December 11, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมที่ต้องใช้ระบบไต่สวนในการพิจารณาคดี และวิเคราะห์ลักษณะของคดีที่ต้องใช้ระบบไต่สวนในการพิจารณาคดีในศาลยุติธรรม โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย บทบัญญัติของกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ คำพิพากษาศาลฎีกา หนังสือ บทความทางวิชาการ และรายงานการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า แม้ระบบศาลยุติธรรมไทยจะเปิดโอกาสให้ใช้ระบบไต่สวนในการพิจารณาคดี แต่ในทางปฏิบัติผู้พิพากษาส่วนใหญ่ยังคงยึดติดกับวัฒนธรรมระบบกล่าวหา อันเนื่องมาจากปัจจัยหลายประการ ได้แก่ ความกังวลเกี่ยวกับการรักษาความเป็นกลางของศาล ข้อจำกัดด้านทรัพยากรบุคคลและระยะเวลาในการพิจารณาคดี การขาดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนในการใช้ระบบไต่สวน และปัญหาความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ดังนั้น การกำหนดลักษณะคดีที่ควรใช้ระบบไต่สวนควรพิจารณาจากปัจจัยสำคัญสองประการ ได้แก่ (1) สถานะของคู่ความ ซึ่งประกอบด้วย สถานะทางการเงิน สถานะทางสังคม พื้นฐานการศึกษา และอำนาจต่อรองในกระบวนการยุติธรรม และ (2) ลักษณะของคดี ซึ่งครอบคลุมถึงคดีที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะ คดีที่มีความซับซ้อนทางเทคนิคและต้องการความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน การวิจัยนี้ มีข้อเสนอแนะให้มีการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมทางกฎหมายดั้งเดิมคือ ระบบกล่าวหา กับระบบไต่สวน เพื่อสร้างวัฒนธรรมทางกฎหมายใหม่ที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย อันจะนำไปสู่การอำนวยความยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพและสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม นอกจากนี้ ยังมีข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องให้มีความชัดเจนและสอดคล้องกับการใช้ระบบไต่สวน เพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและโปร่งใส

¹ ดร., อาจารย์ประจำ, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา, E-mail: Thirawan.kl@up.ac.th
Dr., Lecturer, School of Law, University of Phayao

คำสำคัญ : ระบบไต่สวน, อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษา, การกำหนดลักษณะคดีแพ่ง

Abstract

This research aims to study the authority of judges in the judicial system who are required to use the inquisitorial system in trial proceedings. It also seeks to analyze the characteristics of cases suitable for adjudication under the inquisitorial system in the judiciary. The study employs qualitative research methods by examining and analyzing relevant documents, including legal provisions, regulations, judicial decisions from the Supreme Court, books, academic articles, and research reports.

The findings reveal that although the Thai judicial system allows for the use of the inquisitorial system in trial proceedings, in practice, most judges remain attached to the adversarial system culture due to several factors. These include concerns about maintaining judicial impartiality, limitations in human resources and time for case proceedings, the lack of clear guidelines for applying the inquisitorial system, and inequities in access to justice. Therefore, determining the types of cases that should employ the inquisitorial system should consider two key factors (1) **The status of the parties**, including financial standing, social status, educational background, and bargaining power within the justice process. (2) **The nature of the case**, encompassing cases involving public interest, technically complex cases requiring specialized expertise. The study recommends integrating the traditional legal culture of the adversarial system with the inquisitorial system to create a new legal culture that aligns with the context of Thai society. This integration aims to enhance the efficiency of justice delivery and build public trust in the judicial process. Additionally, the research suggests improving relevant laws and regulations to provide clarity and alignment with the application of the inquisitorial system, ensuring that trial proceedings are conducted efficiently and transparently.

Keywords: Inquisitorial System, Judicial Authority, Civil Case Classification

บทนำ

ระบบการพิจารณาคดีของศาลในปัจจุบันสามารถจำแนกได้เป็น 2 ระบบหลัก คือ ระบบกล่าวหา (Accusatorial System) และระบบไต่สวน (Inquisitorial System) โดยประเทศไทยใช้ระบบกล่าวหาเป็นหลักในศาลยุติธรรม ซึ่งผู้พิพากษาจะถูกจำกัดกรอบในการพิจารณาเฉพาะจากข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่คู่ความนำเสนอต่อศาลเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันได้มีการนำระบบไต่สวนมาใช้ในคดีบางประเภทของศาลยุติธรรม เช่น คดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง คดีทุจริตและประพฤติมิชอบ และคดีค้ามนุษย์ ทำให้เกิดความท้าทายในการปรับตัวของผู้พิพากษาที่คุ้นเคยกับระบบกล่าวหาอย่างมาก

ระบบไต่สวนเป็นระบบที่ให้อำนาจผู้พิพากษาในการแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานได้อย่างกว้างขวาง โดยไม่ถูกจำกัดเฉพาะพยานหลักฐานที่คู่ความนำเสนอ ซึ่งเป็นระบบที่เหมาะสมกับคดีที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะและกฎหมายมหาชน เช่น คดีปกครองและคดีรัฐธรรมนูญ การนำระบบไต่สวนมาใช้ในศาลยุติธรรมจึงต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมของประเภทคดีและผลกระทบต่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน แต่ในบริบทของประเทศไทย ระบบไต่สวนเพิ่งได้รับการนำมาใช้อย่างเป็นรูปธรรมเมื่อมีการจัดตั้งศาลปกครองในปี พ.ศ. 2542 ซึ่งนับเป็นระยะเวลาเพียง 25 ปี เมื่อเทียบกับการใช้ระบบกล่าวหาที่มีมาอย่างยาวนานในศาลยุติธรรมไทย ส่งผลให้แนวทางการปฏิบัติและความเข้าใจในการใช้ระบบไต่สวนยังไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน อันอาจนำไปสู่ความแตกต่างในการตีความและการวินิจฉัยคดีของศาล"

การศึกษาวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นที่จะวิเคราะห์ความเหมาะสมของการนำระบบไต่สวนมาใช้ในศาลยุติธรรม โดยเฉพาะการกำหนดลักษณะของคดีแพ่งที่ควรใช้ระบบไต่สวนแทนระบบกล่าวหา ทั้งนี้ เพื่อให้การค้นหาค้นข้อเท็จจริงในคดีเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยคำนึงถึงการรักษาสสมดุลระหว่างประโยชน์สาธารณะและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ผลการศึกษาจะนำไปสู่การพัฒนากระบวนการพิจารณาคดีที่เหมาะสมและเป็นธรรมยิ่งขึ้น อันจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อกระบวนการยุติธรรมและสังคมโดยรวม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมในการพิจารณาคดีระบบไต่สวน
2. เพื่อวิเคราะห์ลักษณะคดีแพ่งของศาลยุติธรรมในการพิจารณาคดีระบบไต่สวน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบอำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาในการใช้ระบบไต่สวนของศาลยุติธรรม อันจะนำไปสู่การพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงานที่ชัดเจน
2. ทำให้ทราบลักษณะคดีที่ควรใช้ระบบไต่สวนในศาลยุติธรรม ซึ่งจะช่วยในการจำแนกประเภทคดีและการกำหนดวิธีพิจารณาที่เหมาะสม
3. เพื่อพัฒนาระบบไต่สวนในศาลยุติธรรมให้มีความสมดุลระหว่างการค้นหาค้นความจริงและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน อันจะนำไปสู่กระบวนการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง "มาตรการทางกฎหมายในการกำหนดอำนาจหน้าที่และลักษณะคดีแพ่งในระบบไต่สวนของศาลยุติธรรม" เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) มีระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีหนังสือและตำราทางวิชาการ บทความทางวิชาการ งานวิจัยและวิทยานิพนธ์ เอกสารทางวิชาการอื่นๆ ที่เผยแพร่ทั้งในรูปแบบสิ่งพิมพ์ และอิเล็กทรอนิกส์

1.2 การศึกษากฎหมายและเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยมี กฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง คำพิพากษาของศาล รายงานการประชุมและเอกสารประกอบการประชุม เอกสารทางราชการที่เกี่ยวข้อง

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา จากข้อมูลที่รวบรวมในข้อ 1.1 เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับระบบไต่สวนหลักการและเหตุผลในการนำระบบไต่สวนมาใช้ในการพิจารณาคดี

2.2 การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากข้อมูลที่รวบรวมในข้อ 1.2 เพื่อศึกษา หลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับระบบไต่สวน แนวทางการปรับใช้ระบบไต่สวนในคดีประเภทต่างๆ

2.3 การสังเคราะห์ เพื่อกำหนดลักษณะคดีที่เหมาะสมสำหรับการใช้ระบบไต่สวนในศาลยุติธรรม

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. ทฤษฎีและแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับระบบวิธีพิจารณาคดี

ระบบไต่สวน (Inquisitorial System) เป็นระบบที่ศาลมีบทบาทสำคัญในการค้นหาความจริง โดยศาลมีอำนาจในการแสวงหาข้อเท็จจริง สืบพยานและรวบรวมพยานหลักฐานด้วยตนเอง ผู้พิพากษามีบทบาทเชิงรุกในการดำเนินกระบวนการพิจารณามุ่งเน้นการค้นหาความจริงแท้ของคดีมากกว่าการแข่งขันระหว่างคู่ความ บทบาทของผู้พิพากษาในการค้นหาความจริงมีความชัดเจน มีกระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานที่เป็นระบบ

ระบบกล่าวหา (Adversarial System) มีลักษณะที่คู่ความมีบทบาทหลักในการนำเสนอพยานหลักฐาน การดำเนินคดีเป็นการต่อสู้ระหว่างคู่ความ พยานหลักฐานถูกนำเสนอโดยคู่ความเป็นหลัก

2. หลักการค้นหาความจริง

หลักการค้นหาความจริง เป็นหลักการสำคัญในระบบไต่สวนที่ให้อำนาจศาลในการค้นหาความจริงอย่างกว้างขวาง โดยศาลมีอำนาจริเริ่มในการแสวงหาข้อเท็จจริง สามารถสั่งให้คู่ความนำพยานหลักฐานมาแสดง และมีอำนาจเรียกพยานมาสืบเพิ่มเติมได้เอง รวมถึงสามารถตั้งคำถามพยานได้อย่างกว้างขวาง ในด้านการรับฟังพยานหลักฐาน ระบบนี้ไม่จำกัดรูปแบบของพยานหลักฐาน โดยรับฟังพยานหลักฐานทุกชนิดที่เกี่ยวข้องกับประเด็น และให้น้ำหนักพยานหลักฐานตามความน่าเชื่อถือ โดยไม่ผูกมัดกับคำรับหรือข้อตกลงของคู่ความที่ขัดต่อความจริง

โดยผู้พิพากษามีบทบาทสำคัญในการค้นหาความจริงอย่างกระตือรือร้น สามารถซักถามพยานได้อย่างละเอียด ควบคุมทิศทางการสืบพยานให้ตรงประเด็น และวิเคราะห์ซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐานอย่างรอบด้าน ขณะเดียวกันก็ต้องคุ้มครองสิทธิของคู่ความโดยให้โอกาสในการโต้แย้งพยานหลักฐาน แจ้งให้ทราบถึงการแสวงหาพยานหลักฐานเพิ่มเติม เปิดโอกาสให้นำสืบหักล้าง และรับฟังความเห็นในประเด็นสำคัญ การพิจารณาพยานหลักฐานต้องพิจารณาทั้งหมดประกอบกัน ไม่จำกัดเฉพาะที่คู่ความนำเสนอ ต้อง

คำนึงถึงพฤติการณ์แวดล้อมของคดีและวิเคราะห์ความสอดคล้องของพยานหลักฐาน การใช้ดุลพินิจของศาลต้องอยู่บนพื้นฐานของเหตุผล ต้องอธิบายเหตุผลในการรับฟังพยานหลักฐาน คำนึงถึงหลักความยุติธรรม และต้องสามารถตรวจสอบได้

3. กฎหมายที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินคดีแพ่ง มีการระบุอำนาจศาลในการไต่สวนและแสวงหาข้อเท็จจริง กำหนดบทบาทของคู่ความและศาลในการดำเนินคดี

4. การศึกษาเปรียบเทียบกับต่างประเทศในระบบ Civil Law

การศึกษาระบบไต่สวนในประเทศฝรั่งเศส เยอรมนี เพื่อวิเคราะห์บทบาทผู้พิพากษาในการค้นหาความจริง รวมถึงการศึกษากระบวนการรวบรวมพยานหลักฐาน ประเทศฝรั่งเศสและเยอรมนีเป็นประเทศที่พัฒนาระบบไต่สวนมาอย่างยาวนาน มีวิวัฒนาการของระบบกฎหมายที่เป็นแบบอย่างให้หลายประเทศนำไปปรับใช้ มีการพัฒนาทฤษฎีและหลักการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมในการพิจารณาคดีระบบไต่สวน

ศาลยุติธรรมไทยมีวัฒนธรรมทางกฎหมายที่ยึดถือระบบกล่าวหาเป็นหลักในการพิจารณาคดีมาอย่างยาวนาน ระบบนี้ให้ความสำคัญกับบทบาทของคู่ความทั้งสองฝ่ายในการเสนอพยานหลักฐานและข้อโต้แย้ง ในขณะที่ผู้พิพากษามีหน้าที่หลักในการพิจารณาข้อเท็จจริงและตัดสินคดีบนพื้นฐานของหลักฐานที่ฝ่ายคู่ความนำเสนอ อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันได้เกิดความเปลี่ยนแปลงในกระบวนการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรม ซึ่งมีการนำระบบไต่สวนมาใช้ในการพิจารณาคดีแพ่งในศาล โดยผู้พิพากษามีอำนาจหน้าที่เชิงรุกในการแสวงหาข้อเท็จจริง โดยไม่เพียงแค่ฟังพยานหลักฐานที่ฝ่ายต่างๆ นำเสนอ แต่ยังสามารถสอบสวนและค้นหาข้อเท็จจริงด้วยตนเอง วัตถุประสงค์ของการพิจารณาคดี จะเน้นไปที่การแสวงหาความจริงและความยุติธรรมเพื่อประโยชน์ของสังคมโดยรวมมากกว่าผลประโยชน์ของคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง การพิจารณาคดีในระบบนี้อาจมีทั้งการพิจารณาแบบลายลักษณ์อักษร และการพิจารณาแบบวาจา ซึ่งการพิจารณาแบบลายลักษณ์อักษรเป็นลักษณะหลักในการแสวงหาข้อเท็จจริง ศาลมีอำนาจในการเรียกพยานหลักฐานหรือขอข้อมูลเพิ่มเติมจากฝ่ายต่าง ๆ เพื่อให้ศาลสามารถตัดสินคดีได้อย่างถูกต้องและยุติธรรม อำนาจหน้าที่การใช้อำนาจของศาลต้องใช้อำนาจอย่างเป็นธรรม ไม่ลำเอียง เพื่อประโยชน์ของสาธารณะ และเพื่อความยุติธรรมในการพิจารณาคดีของศาล

การนำระบบไต่สวนแบบผสมผสานมาใช้ในศาลยุติธรรมของไทยอาจมีผลกระทบต่อ

วัฒนธรรมทางกฎหมายและความคุ้นชินดั้งเดิมของสังคมผู้พิพากษาและทนายความที่มีความคุ้นเคยกับระบบกล่าวหาอาจต้องปรับตัวให้เข้ากับระบบไต่สวน แม้กฎหมายจะเปิดช่องให้มีการแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมก็ตาม แต่วัฒนธรรมทางกฎหมายของไทยยังคงยึดติดกับระบบกล่าวหาเป็นหลัก ผู้พิพากษาจึงอาจรู้สึกว่าการแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมเป็นการก้าวล่วงหน้าที่ของคู่ความ ซึ่งอาจต้องใช้เวลาในการใช้ระบบ

ผสมผสาน การปรับตัวของผู้พิพากษาที่คุ้นเคยกับระบบกล่าวหา มาตลอดอาจพบความท้าทายในการปรับตัวสู่ระบบไต่สวน เนื่องจากทั้งสองระบบมีแนวคิดและวิธีปฏิบัติที่แตกต่างกัน การปรับเปลี่ยนนี้สะท้อนให้เห็นถึงการผสมผสานวัฒนธรรมทางกฎหมายที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจนำมาซึ่งปัญหาในการตีความกฎหมายที่แตกต่างกัน การที่ผู้พิพากษาต้องปรับอำนาจหน้าที่จากระบบกล่าวหาไปสู่ระบบไต่สวนมากขึ้น อาจนำไปสู่การตีความกฎหมายที่แตกต่างกันในช่วงเปลี่ยนผ่าน เนื่องจากผู้พิพากษาแต่ละคนอาจมีพื้นฐานความเข้าใจและประสบการณ์ที่แตกต่างกัน เนื่องจากในระบบกล่าวหา เป็นการต่อสู้คดีของคู่ความที่ต้องต่อสู้คดีกันเอง โดยศาลมีอำนาจหน้าที่เป็นผู้ตัดสินคดีตามข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่คู่ความนำเสนอ การพิจารณาคดีมุ่งเน้นไปที่การรักษาสีทึบและเสรีภาพของคู่กรณี และการให้คู่ความมีโอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเท่าเทียมกัน ในการพิจารณาคดีเน้นการพิจารณาคดีแบบวาจา การสืบพยาน เปิดความที่คู่กรณีมีโอกาสในการแสดงพยานหลักฐานและโต้แย้งกันในศาล ทั้งนี้ การพิจารณาคดีในศาลไทยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 116 แสดงให้เห็นถึงการผสมผสานระหว่างระบบไต่สวนและระบบกล่าวหา โดยกฎหมายได้ให้อำนาจแก่ศาลในการมีอำนาจหน้าที่เชิงรุกในการค้นหาความจริง กล่าวคือ ศาลมีอำนาจในการถามพยานเบื้องต้นเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป เช่น ชื่อ อายุ อาชีพ ที่อยู่ และความเกี่ยวข้องกับคู่ความ นอกจากนี้ ศาลยังสามารถถามพยานเพิ่มเติมเพื่อให้คำเบิกความมีความชัดเจนยิ่งขึ้น และหากเห็นว่าข้อเท็จจริงที่ได้จากคู่ความยังไม่เพียงพอ ศาลก็มีอำนาจในการสืบพยานเพิ่มเติมเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ ผู้พิพากษามักไม่ใช้อำนาจในการแสวงหาข้อเท็จจริงหรือแทบจะไม่ใช้อำนาจหน้าที่ในเชิงรุกเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมอย่างเต็มที่ แม้ว่าข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคดียังไม่ยุติก็ตาม ทั้งนี้ เนื่องจากผู้พิพากษาส่วนใหญ่ยังคงยึดถือแนวคิดของระบบกล่าวหา ซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่ของคู่ความในการนำเสนอพยานหลักฐานเข้าสู่คดี หากคู่ความฝ่ายใดไม่สามารถนำพยานมาสืบได้ก็อาจส่งผลให้ฝ่ายนั้นแพ้คดี ด้วยเหตุนี้ ผลของคดีจึงมักขึ้นอยู่กับความสามารถและความชำนาญของทนายความในการนำเสนอพยานหลักฐานมากกว่าการค้นหาความจริงโดยศาลเอง ทั้งนี้ ตัวผู้พิพากษาเองนั้นเกิดความกังวลเนื่องจากการแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมนั้น อาจถูกมองว่าเป็นการเอนเอียง หรือไม่เป็นกลาง การวางตัวเป็นกลางถือเป็นหลักการสำคัญในกระบวนการยุติธรรม ผู้พิพากษาจึงอาจลังเลที่จะดำเนินการใดๆ ที่อาจถูกตีความว่าเป็นการช่วยเหลือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ถึงความขัดแย้งระหว่างเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ต้องการให้ศาลมีอำนาจหน้าที่ในการค้นหาความจริงมากขึ้นตามแนวทางของระบบไต่สวน และการปฏิบัติจริงที่ยังคงยึดติดกับแนวทางของระบบกล่าวหา ซึ่งความไม่สอดคล้องนี้อาจส่งผลต่อการอำนวยความยุติธรรมในคดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่คู่ความมีความไม่เท่าเทียมกันในการต่อสู้คดีหรือความสามารถในการว่าจ้างทนายความที่มีประสบการณ์ จากการศึกษาพบว่าสาเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้พิพากษาไทยไม่สามารถใช้อำนาจในระบบไต่สวนได้อย่างเต็มที่ที่มีหลายประการ ดังนี้

ประการแรก วัฒนธรรมทางกฎหมายของไทยนั้น ผู้พิพากษาไทยถูกหล่อหลอมด้วยระบบกล่าวหา มาอย่างยาวนาน ซึ่งมีหลักการพื้นฐานว่าคู่ความต้องต่อสู้คดีกันเอง โดยศาลมีหน้าที่เพียงตัดสินตามพยานหลักฐานที่คู่ความนำเสนอ ตัวอย่างเช่น ในคดีแพ่งทั่วไป แม้ผู้พิพากษาจะเห็นว่าพยานหลักฐานสำคัญที่อาจช่วยค้นหาความจริงได้ แต่หากคู่ความไม่นำสืบพยานหลักฐาน ผู้พิพากษามักจะไม่ใช้อำนาจเรียกพยานหลักฐานนั้นมาเอง เพราะเกรงว่าจะเป็นการก้าวล่วงบทบาทของคู่ความ

ประการที่สอง ความกังวลเรื่องความเป็นกลาง ผู้พิพากษามักลังเลที่จะแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติม เพราะเกรงว่าจะถูกมองว่าเอนเอียงหรือช่วยเหลือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ตัวอย่างเช่น หากผู้พิพากษาเห็นว่า

คู่ความฝ่ายหนึ่งมีพยานหลักฐานที่อาจเป็นประโยชน์แต่ไม่ได้นำมาแสดง การที่ศาลจะเรียกพยานหลักฐานนั้นมาเอง อาจถูกอีกฝ่ายมองว่าศาลกำลังช่วยเหลือคู่ความฝ่ายตรงข้าม

ประการที่สาม ข้อจำกัดด้านทรัพยากรและเวลา การแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมโดยศาลต้องใช้เวลาและทรัพยากรมากกว่าการปล่อยให้คู่ความดำเนินการเอง เช่น หากศาลต้องการสืบพยานเพิ่มเติม อาจใช้เวลาในการออกหมายเรียก ร้องการสืบพยาน และอาจต้องเลื่อนนัดพิจารณาออกไป ซึ่งกระทบต่อการบริหารจัดการคดีที่มีอยู่จำนวนมาก

ประการที่สี่ การขาดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน แม้กฎหมายจะให้อำนาจศาลในการแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติม แต่ไม่มีแนวทางปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานว่าควรใช้อำนาจนี้ในสถานการณ์ใดและอย่างไร ตัวอย่างเช่น ในกรณีที่คู่ความฝ่ายหนึ่งไม่มีทนายความ และนำสืบพยานไม่ครบถ้วน ผู้พิพากษาอาจไม่แน่ใจว่าควรใช้อำนาจช่วยค้นหาความจริงเพียงใด จึงมักเลือกที่จะวางเฉยตามแบบระบบกล่าวหา

ประการสุดท้าย ความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงความยุติธรรม การที่ผู้พิพากษาไม่ใช้อำนาจในการแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติม ส่งผลกระทบโดยตรงต่อคู่ความที่มีทรัพยากรจำกัด ตัวอย่างเช่น ในคดีที่ประชาชนทั่วไปฟ้องบริษัทใหญ่ หากศาลไม่ช่วยแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติม ฝ่ายที่มีทรัพยากรน้อยกว่าอาจเสียเปรียบเพราะไม่สามารถเข้าถึงพยานหลักฐานสำคัญหรือว่าจ้างทนายความที่มีความเชี่ยวชาญได้

ผลกระทบจากปัญหาดังกล่าวทำให้การอำนวยความยุติธรรมอาจไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร เพราะศาลอาจต้องตัดสินคดีโดยอาศัยเพียงข้อเท็จจริงที่ไม่ครบถ้วนจากการนำเสนอของคู่ความ แทนที่จะได้ความจริงที่สมบูรณ์จากการที่ศาลใช้อำนาจแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติม การแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้จึงต้องอาศัยทั้งการปรับเปลี่ยนทัศนคติของผู้พิพากษา การสร้างแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน และการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายในกระบวนการยุติธรรม

การปรับเปลี่ยนกระบวนการยุติธรรมไทยจากระบบกล่าวหาสู่การผสมผสานกับระบบไต่สวนนั้นสามารถพิจารณาเทียบเคียงกับประเทศที่ใช้ระบบไต่สวนมาอย่างยาวนานได้ โดยเฉพาะประเทศในภาคพื้นยุโรปที่เป็นต้นแบบของระบบนี้ ในประเทศฝรั่งเศส ซึ่งถือเป็นต้นแบบของระบบไต่สวน ผู้พิพากษามีบทบาทอย่างมากในการดำเนินกระบวนการพิจารณา โดยเฉพาะในคดีแพ่ง ผู้พิพากษาฝรั่งเศสมีอำนาจเต็มที่ในการแสวงหาข้อเท็จจริง สามารถเรียกพยานหลักฐานเพิ่มเติม และกำหนดทิศทางการพิจารณาคดีได้อย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ ระบบศาลฝรั่งเศสยังมีผู้พิพากษาไต่สวน ที่ทำหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานในคดีอาญาสำคัญ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการค้นหาความจริง ส่วนในประเทศเยอรมนี ระบบศาลมีการผสมผสานระหว่างระบบไต่สวนกับระบบกล่าวหาได้อย่างลงตัว ผู้พิพากษาเยอรมันมีบทบาทสำคัญในการกำกับพิจารณาคดีและค้นหาความจริง แต่ในขณะเดียวกันก็ให้ความสำคัญกับสิทธิของคู่ความในการนำเสนอพยานหลักฐาน ระบบศาลเยอรมันยังมีการจัดการคดีแบบต่อเนื่องที่มีประสิทธิภาพ และมีการใช้ผู้เชี่ยวชาญที่ศาลแต่งตั้งอย่างเป็นระบบ

เมื่อเปรียบเทียบในบริบทของคดีแพ่งจะพบว่ามีความแตกต่างดังนี้

- 1) การแสวงหาข้อเท็จจริงในประเทศไทย ผู้พิพากษาทำหน้าที่พิจารณาข้อเท็จจริงที่คู่ความนำเสนอเท่านั้น หากคู่ความฝ่ายใดมีข้อจำกัด เช่น ขาดพยานหรือหลักฐาน อาจทำให้เสียเปรียบในกระบวนการ แต่ฝรั่งเศสและเยอรมนี ผู้พิพากษามีอำนาจรวบรวมข้อเท็จจริงเอง โดยเฉพาะในคดีที่ซับซ้อนหรือคู่ความมีความไม่เท่าเทียม เช่น คดีผู้บริโภคหรือสิ่งแวดล้อม ทำให้กระบวนการพิจารณามีความยืดหยุ่นและครอบคลุมมากขึ้น

2) การสืบพยานและหลักฐาน ประเทศไทย การสืบพยานขึ้นอยู่กับความเป็นหลัก ผู้พิพากษามีบทบาทเพียงตรวจสอบและวิเคราะห์หลักฐานที่น่าเสนอ ทำให้คู่ความที่ขาดทรัพยากรเสียเปรียบในคดีที่ต้องใช้พยานหลักฐานที่ซับซ้อน แต่ฝรั่งเศสและเยอรมนี ผู้พิพากษามีบทบาทสืบพยานและรวบรวมหลักฐานเพิ่มเติม เช่น ในคดีที่ต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญหรือการวิเคราะห์ทางเทคนิค ผู้พิพากษาสามารถขอข้อมูลเพิ่มเติมหรือสอบพยานที่เกี่ยวข้องได้

3) ความเป็นกลาง ประเทศไทย จะมีความเป็นกลางของผู้พิพากษาเน้นการไม่ก้าวล่วงบทบาทของคู่ความ ซึ่งช่วยลดความเสี่ยงในการลำเอียง แต่ในบางกรณีอาจขาดความยืดหยุ่นในการช่วยเหลือคู่ความที่เสียเปรียบ ส่วนฝรั่งเศสและเยอรมนี แม้ผู้พิพากษามีบทบาทเชิงรุก แต่ยังรักษาความเป็นกลางโดยรวมข้อเท็จจริงที่สมดุลทั้งที่เป็นผลดีและผลเสียต่อคู่ความ ทำให้กระบวนการเกิดความยุติธรรมมากขึ้นในคดีที่คู่ความมีความไม่เท่าเทียม

2. การกำหนดลักษณะคดีแพ่งของศาลยุติธรรมในการพิจารณาคดีระบบไต่สวน

จากการศึกษาหลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่าควรนำระบบไต่สวนมาใช้ นั้น พิจารณาจากลักษณะของคู่ความและลักษณะของคดี ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความเท่าเทียมและความถูกต้องในการตัดสินคดี

ประการแรก หลักเกณฑ์ด้านสถานะของคู่ความ เป็นเกณฑ์ที่สำคัญในการพิจารณาว่าจะนำระบบไต่สวนมาใช้ในการพิจารณาคดีหรือไม่ เกณฑ์นี้มุ่งเน้นให้ศาลพิจารณาถึงความไม่เท่าเทียมกันในด้านต่างๆ ระหว่างคู่ความ อาทิ สถานะทางการเงิน สถานะทางสังคม พื้นฐานการศึกษา อำนาจต่อรองในกระบวนการยุติธรรม และความเชี่ยวชาญด้านกฎหมาย หากศาลพบว่ามีความไม่เท่าเทียมกันในบางประการ ควรนำระบบไต่สวนมาใช้เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่ความทุกฝ่าย โดยมุ่งเน้นให้ศาลพิจารณาถึงความไม่เท่าเทียมกันในด้านต่าง ๆ ระหว่างคู่ความ ดังนี้

1) สถานะทางการเงิน สถานะทางการเงินของคู่ความเป็นปัจจัยสำคัญที่อาจส่งผลกระทบต่อความสามารถในการจัดหาทนายความ การรวบรวมพยานหลักฐาน และการต่อสู้คดีในศาล หากคู่ความฝ่ายหนึ่งมีฐานะทางการเงินที่ดีกว่า อาจมีความได้เปรียบในการต่อสู้คดี ดังนั้น การนำระบบไต่สวนมาใช้จะทำให้ศาลมีอำนาจหน้าที่ในการรวบรวมพยานหลักฐานเอง ทำให้คู่ความที่มีฐานะทางการเงินต่ำกว่าไม่เสียเปรียบในกระบวนการยุติธรรม ในประเทศเยอรมนี ระบบไต่สวนช่วยให้ศาลมีบทบาทเชิงรุกในการสืบพยานและรวบรวมหลักฐาน ไม่ว่าคู่ความจะมีฐานะการเงินเพียงใดก็ตาม ตัวอย่างเช่น คดีแรงงานที่ลูกจ้างไม่สามารถเข้าถึงทนายความ ศาลจะช่วยเหลือโดยให้คำแนะนำทางกฎหมายหรือเรียกพยานที่เกี่ยวข้องมาให้ข้อมูลด้วยตนเอง แนวทางนี้ช่วยลดความเสียเปรียบสำหรับคู่ความที่มีข้อจำกัดทางการเงินและเพิ่มโอกาสในการได้รับความเป็นธรรม

2) ฐานะทางสังคม ฐานะทางสังคมของคู่ความอาจส่งผลต่อการได้รับความเชื่อถือและการปฏิบัติที่เป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรม คู่ความที่มีฐานะทางสังคมสูงกว่าอาจมีอิทธิพลมากกว่าในสังคมในประเทศฝรั่งเศส ผู้พิพากษามีอำนาจในการแสวงหาข้อเท็จจริงอย่างเป็นอิสระ โดยไม่คำนึงถึงสถานะทางสังคมของคู่ความ ในระบบกฎหมายฝรั่งเศส ผู้พิพากษามีบทบาทสำคัญในการตรวจสอบและแสวงหาข้อเท็จจริงโดยอิสระ เพื่อให้มั่นใจว่าคู่ความทุกฝ่ายจะได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม โดยไม่คำนึงถึงสถานะทางสังคม เช่น คดีที่เกี่ยวข้องกับคนกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้ลี้ภัย ผู้ด้อยโอกาส หรือกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนั้น การนำระบบไต่สวนมาใช้จะช่วยลดความเหลื่อมล้ำในการพิจารณาคดี

3) พื้นฐานการศึกษา การที่คู่ความมีพื้นฐานการศึกษาที่แตกต่างกัน อาจส่งผลต่อความเข้าใจในกระบวนการยุติธรรมและความสามารถในการต่อสู้คดี คู่ความที่มีการศึกษาน้อยกว่าอาจไม่เข้าใจสิทธิและกระบวนการทางกฎหมาย ในประเทศเยอรมนี ศาลมีหน้าที่ให้คำแนะนำ แก่คู่ความเกี่ยวกับประเด็นทางกฎหมายและข้อเท็จจริงที่สำคัญ ความเข้าใจในกระบวนการยุติธรรมของคู่ความมักแตกต่างกันตามพื้นฐานการศึกษา ในกรณีที่คู่ความไม่มีความรู้ด้านกฎหมายหรือมีข้อจำกัดในการอ่านเอกสาร ในประเทศเยอรมนีศาลจะมีหน้าที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับข้อกฎหมายที่สำคัญ และช่วยให้คู่ความเข้าใจกระบวนการพิจารณาคดี ดังนั้น การนำระบบไต่สวนมาใช้จะทำให้ศาลสามารถอธิบายและจัดการกระบวนการได้อย่างเป็นธรรม

4) อำนาจต่อรองในกระบวนการยุติธรรม คู่ความที่มีอำนาจต่อรองมากกว่า สามารถใช้ความได้เปรียบนี้ในการเจรจาหรือการต่อรองต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรม ในคดีที่คู่ความมีอำนาจต่อรองไม่เท่ากัน เช่น คดีผู้บริโภคที่ฟ้องผู้ประกอบการขนาดใหญ่ หรือคดีแรงงานที่ถูกจ้างฟองนายจ้าง ในประเทศฝรั่งเศสให้อำนาจแก่ผู้พิพากษาในการรวบรวมพยานหลักฐานทั้งที่เป็นผลดีและผลเสียแก่คู่ความ เพื่อให้เกิดความสมดุล เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม ดังนั้น การนำระบบไต่สวนมาใช้จะช่วยให้ศาลมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมกระบวนการให้เป็นธรรมแก่คู่ความทุกฝ่าย

ประการที่สอง ลักษณะของคดี ที่มีผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ คดีที่มีความซับซ้อนทางเทคนิคและความเชี่ยวชาญเฉพาะ หรือคดีที่คู่ความมีความไม่เท่าเทียมกัน ดังนี้

1) ลักษณะของคดีที่เกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะ คดีแพ่งบางประเภทที่มีผลกระทบต่อสังคมในวงกว้าง ซึ่งต้องการความละเอียดในการค้นหาข้อเท็จจริงและคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะ เช่น คดีการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม คดีที่เกี่ยวกับความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ และคดีเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค คดีเหล่านี้มีลักษณะพิเศษคือมีผลประโยชน์ที่เป็นประโยชน์แก่สังคมโดยรวมมากกว่าผลประโยชน์ของปัจเจกบุคคล เกณฑ์การพิจารณาคดีประเภทนี้มุ่งเน้นให้ศาลพิจารณาว่าคดีนั้นๆ มีผลกระทบต่อผลประโยชน์สาธารณะหรือไม่ ซึ่งผลกระทบต่อผลประโยชน์สาธารณะสามารถแสดงออกมาได้ในหลายรูปแบบ เมื่อพิจารณาผลกระทบต่อผลประโยชน์สาธารณะ ศาลต้องพิจารณาผลกระทบของคดีที่มีต่อสังคมโดยรวม หากพบว่า มีผลกระทบต่อผลประโยชน์สาธารณะ การนำระบบไต่สวนมาใช้ในการพิจารณาคดี จะทำให้ศาลสามารถรวบรวมและแสวงหาข้อเท็จจริงได้อย่างละเอียด สามารถรวบรวมพยานหลักฐานและตรวจสอบข้อเท็จจริงได้อย่างครอบคลุม ทำให้คำตัดสินของศาลเป็นไปอย่างเที่ยงตรงและคุ้มครองผลประโยชน์สาธารณะ ดังนั้น ผลประโยชน์ของสาธารณะจึงเป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญเนื่องจากเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อความเป็นอยู่และความปลอดภัยของประชาชนในสังคม การนำระบบไต่สวนมาใช้จึงเป็นวิธีการสำคัญที่จะทำให้สามารถคุ้มครองผลประโยชน์สาธารณะได้อย่างเต็มที่

2) ลักษณะของคดีที่มีความซับซ้อนทางเทคนิค และความเชี่ยวชาญเฉพาะ

ในคดีที่ข้อเท็จจริงลักษณะของความซับซ้อนทางเทคนิคที่ต้องการความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน หรือคดีที่มีความซับซ้อนในการรวบรวมพยานหลักฐาน โดยเฉพาะในคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาคดีที่เกี่ยวข้องกับสิทธิบัตร ลิขสิทธิ์ หรือเครื่องหมายการค้า คดีที่เกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศหรือภาษีอากร ซึ่งมีรายละเอียดเชิงเทคนิคสูง จำเป็นต้องใช้ผู้พิพากษาที่มีความรู้เฉพาะทาง เนื่องจากอาจมีประเด็นที่ต้องใช้ความเชี่ยวชาญทางกฎหมายและเทคโนโลยี หากผู้พิพากษานำระบบไต่สวนมาใช้จะสามารถซักถามผู้เชี่ยวชาญหรือค้นหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อตัดสินคดีได้อย่างละเอียด เพื่อให้การพิจารณาคดีมีความ

แม่นยำยิ่งขึ้น จะเห็นได้ว่าการกำหนดลักษณะคดีเหล่านี้ จะช่วยให้ศาลสามารถใช้อำนาจในการแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมได้อย่างเหมาะสม นำไปสู่การพิจารณาคดีที่มีประสิทธิภาพและเป็นธรรมมากขึ้น

3) ลักษณะของคดีที่คู่ความมีความไม่เท่าเทียมกัน

คดีแพ่งมักเกี่ยวข้องกับข้อพิพาททางผลประโยชน์และสิทธิที่มีมูลค่าการที่คู่ความมีฐานะหรืออำนาจต่อรองต่างกันอาจส่งผลให้เกิดความไม่เท่าเทียมในกระบวนการพิจารณา เช่น คดีผู้บริโภคฟ้องผู้ประกอบการรายใหญ่ กรณีที่ผู้บริโภคเป็นฝ่ายเสียเปรียบ เช่น การฟ้องร้องเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการที่ไม่ได้มาตรฐาน ระบบไต่สวนจะทำให้ศาลสามารถรวบรวมพยานหลักฐาน เช่น สัญญาทางการค้า หรือผลการตรวจสอบคุณภาพสินค้าได้ด้วยตนเอง หรือคดีแรงงานที่ลูกจ้างฟ้องนายจ้าง ลูกจ้างมักมีข้อจำกัดในการรวบรวมหลักฐาน เช่น บันทึกเงินเดือนหรือสัญญาจ้างงาน ในระบบไต่สวน ศาลสามารถออกคำสั่งให้นายจ้างนำหลักฐานดังกล่าวมาแสดง เพื่อสร้างความเป็นธรรมแก่ฝ่ายลูกจ้าง คดีแรงงานหรือผู้บริโภคที่คู่ความฝ่ายหนึ่งเสียเปรียบอย่างเห็นได้ชัด ศาลจึงควรมีบทบาทช่วยเหลือในการรวบรวมพยานหลักฐาน

อภิปรายผล

การนำระบบไต่สวนมาใช้ในศาลยุติธรรมส่งผลให้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาเปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ ในระบบไต่สวน ผู้พิพากษามีอำนาจหน้าที่เชิงรุกในการแสวงหาข้อเท็จจริง ไม่เพียงแต่รับฟังพยานหลักฐานที่คู่ความนำเสนอ แต่ยังสามารถสอบสวนและค้นหาข้อเท็จจริงด้วยตนเอง การเปลี่ยนแปลงนี้สอดคล้องกับแนวคิดในการแสวงหาข้อเท็จจริง ที่เสนอว่าระบบไต่สวนมุ่งเน้นการค้นหาความจริง โดยศาลมีอำนาจหน้าที่สำคัญการเปลี่ยนแปลงนี้อาจนำมาซึ่งความท้าทายสำหรับผู้พิพากษาที่คุ้นเคยกับระบบกล่าวหา โดยการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมทางกฎหมายเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลาและการสนับสนุนอย่างเป็นระบบ ดังนั้น การฝึกอบรมและการพัฒนาทักษะใหม่ ๆ สำหรับผู้พิพากษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการนำระบบไต่สวนมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ผลการวิจัยเสนอหลักเกณฑ์สองประการในการพิจารณาว่าคดีใดควรใช้ระบบไต่สวน ได้แก่ หลักเกณฑ์ด้านสถานะของคู่ความ และหลักเกณฑ์ด้านผลประโยชน์สาธารณะ เกณฑ์เหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการสร้างความเป็นธรรมและคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของหลักประโยชน์สาธารณะ ที่เสนอว่าระบบยุติธรรมควรคำนึงถึงความเท่าเทียมและประโยชน์ของสังคมโดยรวม การใช้เกณฑ์ด้านสถานะของคู่ความ โดยเฉพาะในประเด็นความไม่เท่าเทียมทางการเงินและความรู้ทางกฎหมาย สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการลดความเหลื่อมล้ำในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยการพัฒนาระบบการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมในการค้นหาความจริงเพื่ออำนวยความสะดวกยุติธรรมแก่ประชาชนตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ที่ชี้ให้เห็นว่าความไม่เท่าเทียมระหว่างคู่ความส่งผลต่อผลลัพธ์ของคดีอย่างมีนัยสำคัญ ในขณะเดียวกัน การใช้เกณฑ์ด้านผลประโยชน์สาธารณะ แสดงให้เห็นถึงความตระหนักในอำนาจหน้าที่ของศาลในการคุ้มครองประโยชน์ของสังคมโดยรวม นอกจากนี้ การนำระบบไต่สวนมาใช้ในบางประเภทคดีอาจส่งผลกระทบต่อระบบยุติธรรมและสังคมในวงกว้าง ระบบนี้อาจช่วยเพิ่มความเป็นธรรมและความโปร่งใสในกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะในคดีที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์สาธารณะ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของหลักความยุติธรรมที่เสนอว่าระบบยุติธรรมควรมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาสังคมมากกว่าการตัดสินแพ้ชนะระหว่างคู่ความ แต่อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงนี้อาจนำมาซึ่งความท้าทายในการปรับตัวของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม ทั้งผู้

พิพากษา หมายความ และคู่ความ ดังนั้น การสร้างความเข้าใจและการยอมรับในวงกว้างจึงเป็นสิ่งสำคัญในการนำระบบใหม่มาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสรุป ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงความเป็นไปได้และความท้าทายในการนำระบบไต่สวนมาใช้ในศาลยุติธรรมไทย การพิจารณาอย่างรอบคอบถึงผลกระทบในด้านต่างๆ และการเตรียมความพร้อมของบุคลากรและระบบจึงเป็นสิ่งสำคัญในการปฏิรูประบบยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของสังคมมากยิ่งขึ้น

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

อำนาจและหน้าที่ของผู้พิพากษาในระบบไต่สวน ผลการวิจัยพบว่าในระบบไต่สวน ผู้พิพากษามีอำนาจหน้าที่เชิงรุกในการแสวงหาข้อเท็จจริง โดยไม่เพียงแต่รับฟังพยานหลักฐานที่คู่ความนำเสนอ แต่ยังสามารถสอบสวนและค้นหาข้อเท็จจริงด้วยตนเอง วัตถุประสงค์ของการพิจารณาคดีในระบบนี้เน้นการแสวงหาความจริงและความยุติธรรมเพื่อประโยชน์ของสังคมโดยรวม มากกว่าผลประโยชน์ของคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง โดยศาลมีอำนาจในการเรียกพยานหลักฐานหรือขอข้อมูลเพิ่มเติมจากฝ่ายต่าง ๆ เพื่อให้สามารถตัดสินคดีได้อย่างถูกต้องและยุติธรรม อย่างไรก็ตาม การใช้อำนาจของศาลต้องเป็นไปอย่างเป็นธรรม ไม่ลำเอียง และเพื่อประโยชน์ของสาธารณะ นอกจากนี้ การกำหนดลักษณะและประเภทของคดีที่ต้องใช้ระบบไต่สวน ผลการวิจัยเสนอหลักเกณฑ์สำคัญสองประการในการพิจารณาว่าคดีใดควรใช้ระบบไต่สวน ประการแรก หลักเกณฑ์ด้านสถานะของคู่ความศาลควรพิจารณาความไม่เท่าเทียมกันระหว่างคู่ความในด้านต่างๆ เช่น สถานะทางการเงิน ฐานะทางสังคม พื้นฐานการศึกษา อำนาจต่อรองในกระบวนการยุติธรรม ความเชี่ยวชาญด้านกฎหมาย ในกรณีที่พบว่ามีความไม่เท่าเทียมกันอย่างมีนัยสำคัญ ควรนำระบบไต่สวนมาใช้เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่ความทุกฝ่าย ประการที่สอง หลักเกณฑ์ของลักษณะของคดีด้านผลประโยชน์สาธารณะ คดีที่มีความซับซ้อนทางเทคนิคและความเชี่ยวชาญเฉพาะ หรือคดีที่คู่ความมีความไม่เท่าเทียมกัน โดยศาลควรพิจารณาว่าคดีนั้น ๆ มีผลกระทบต่อผลประโยชน์สาธารณะหรือไม่ โดยพิจารณาจากผลกระทบต่อความปลอดภัยของประชาชน หรือผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยในสังคม หากคดีมีผลกระทบต่อผลประโยชน์สาธารณะ ศาลควรใช้ระบบไต่สวนเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ชัดเจนและคำตัดสินที่เป็นธรรม

แต่อย่างไรก็ตาม การนำระบบไต่สวนมาใช้ในศาลยุติธรรมอาจมีข้อดี ช่วยให้การรวบรวมข้อเท็จจริงมีความครบถ้วนเป็นระบบมากขึ้น และเป็นการปกป้องผลประโยชน์สาธารณะได้ดีขึ้น สร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม เนื่องจากการพิจารณาคดีเป็นไปอย่างโปร่งใสและยุติธรรมมากขึ้น แต่ทั้งนี้ผู้พิพากษาและทนายความที่คุ้นเคยกับระบบกล่าวหาอาจต้องปรับตัว รวมถึงการปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนต้องมีการฝึกอบรมบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมให้เข้าใจและสามารถปฏิบัติงานในระบบใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับอำนาจหน้าที่และหน้าที่ของผู้พิพากษาในระบบไต่สวน

1.1 การฝึกอบรมและพัฒนาทักษะ เช่น การจัดหลักสูตรฝึกอบรมเฉพาะทางเกี่ยวกับระบบไต่สวนให้แก่ผู้พิพากษา โดยเน้นการพัฒนาทักษะการสืบค้นข้อเท็จจริงเชิงรุก การตั้งคำถาม และการวิเคราะห์พยานหลักฐาน จัดให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับตุลาการศาลปกครองซึ่งใช้การพิจารณาคดีแบบระบบไต่สวน

1.2 การพัฒนาแนวทางปฏิบัติ เช่น จัดทำคู่มือแนวทางการปฏิบัติงานสำหรับผู้พิพากษาที่ต้องใช้การพิจารณาคดีโดยระบบไต่สวน และการกำหนดขั้นตอนและวิธีการในการแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมโดยศาล และสร้างระบบการตรวจสอบและถ่วงดุล อย่างเช่นศาลปกครองที่มีตุลาการผู้แถลงคดี

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการกำหนดลักษณะและประเภทของคดีที่ต้องใช้ระบบไต่สวน

2.1 การพัฒนาเกณฑ์การพิจารณา เช่น การพิจารณากำหนดหลักเกณฑ์ทางคดีในการใช้ระบบไต่สวน จากความไม่เท่าเทียมระหว่างคู่ความและผลกระทบต่อสาธารณะ และกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจนสำหรับแต่ละเกณฑ์ เช่น คดีที่มีความไม่เท่าเทียมกันระหว่างคู่ความ ได้แก่ คดีผู้บริโภค คดีแรงงาน ที่ฝ่ายหนึ่งอาจมีอำนาจต่อรองน้อยกว่า

2.2 การจัดกลุ่มประเภทคดี โดยแบ่งประเภทคดีที่ควรใช้ระบบไต่สวนอย่างชัดเจน และกำหนดแนวทางการพิจารณาสำหรับคดีแต่ละประเภท โดยกำหนดกลุ่มคดีที่มีความซับซ้อนทางเทคนิค เช่น คดีทรัพย์สินทางปัญญา ที่ต้องการความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และกลุ่มคดีที่มีผลกระทบต่อสาธารณะ ที่ต้องการการค้นคว้าความจริงอย่างละเอียด กลุ่มคดีที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์สาธารณะ เช่น คดีการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม

3. การปรับปรุงกฎหมายและระเบียบ แก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งให้รองรับระบบไต่สวน ออกระเบียบเฉพาะให้สอดคล้องสำหรับการพิจารณาคดีในระบบไต่สวน

เอกสารอ้างอิง

- คณิต ญ นคร และคณะ. (2562) ปัญหาในการนำการพิจารณาคดีตามระบบไต่สวนมาใช้ในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลไทย. ใน สำนักงานศาลปกครอง, การเสวนาทางวิชาการ ณ ห้องออติทอเรียม โรงแรมเซ็นทรา บายเซ็นทารา ศูนย์ราชการแจ้งวัฒนะ, กรุงเทพมหานคร.
- ชาญชัย แสวงศักดิ์. (2563). กฎหมายมหาชน วิวัฒนาการของกฎหมายมหาชนในต่างประเทศและในประเทศไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- ธนภุต วรณัชชากุล. (2564). ระบบกล่าวหาและระบบไต่สวนกับบทบาทของคู่ความและศาล. *ข่าวเนติบัณฑิตยสภา*, 34(381), 13-17.
- ธีระ สุธีวรากล. (2563). ระบบศาลและการพิจารณาคดีของศาลในทางกฎหมายมหาชน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอนคณะนิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับที่ 32 (2563, 8 กันยายน) ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 137 ตอนที่ 71 ก, หน้า 1 – 3.

- ไพโรจน์ วายุภาพ. (2553). คำอธิบายระบบศาลและพระธรรมนูญศาลยุติธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 7) กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- วีระพงษ์ บุญโญภาส และคณะทำงาน. (2558). การพัฒนาระบบการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมในการค้นหาความจริงเพื่ออำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย. คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.
- ศันท์ภรณ์ โสถิพันธ์. (2562). คำอธิบายหลักพื้นฐานของกฎหมายเอกชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- ศูนย์บริการวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. (2556). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ การนำระบบไต่สวนมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา: ศึกษาเปรียบเทียบนานาประเทศ. สำนักงานอัยการสูงสุด. กรุงเทพฯ.
- ศูนย์วิจัยคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2546). รวบรวมข้อมูลด้านการเมืองการปกครองของไทย ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสถาบันฝ่ายตุลาการ. สถาบันพระปกเกล้า. กรุงเทพฯ.
- โสภณ รัตนกร. (2565). คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- สำนักงานศาลปกครอง. (2563). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. โครงการวิจัยระบบไต่สวนกับการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลในประเทศไทย: แนวคิดที่มาของต่างประเทศและทิศทางการใช้ในศาลไทย. กรุงเทพฯ.
- อุดม รัฐอมฤต และคณะ. (2563) การพิจารณาคดีแบบระบบไต่สวน หลักการและทางปฏิบัติที่เป็นอยู่, ใน ศูนย์กฎหมายมหาชน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, สัมมนาวิชาการ ณ ห้องจัดประชุมศูนย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์, กรุงเทพมหานคร.

การสร้างภาคีเครือข่ายบนฐานทุนพหุวัฒนธรรม “ว่าวเบอร์อามัส” สู่มหกรรมการแข่งขันว่าวนานาชาติ จังหวัดยะลา

The Creation of a Multicultural Network Based on the "Wao Beramas" Kite towards the International Kite Competition Festival in Yala Province

ศรินทร์ญา จังจรง¹, ปพน บุชยมาลัย², นูรีดา จะปะเกีย³,
สถาวิทย์ จันจุฬา⁴, และมะพารี กะมุNING⁵
Sarinya Jungjing¹, Papon Budsayamarn², Nureeda Japakeeya³,
Satawit Junjula⁴, and Maphari kamuning⁵

Received: October 17,2024

Revised: November 25,2024

Accepted: December 23,2024

บทคัดย่อ

การสร้างภาคีเครือข่ายบนฐานทุนพหุวัฒนธรรม “ว่าวเบอร์อามัส” สู่มหกรรมการแข่งขันว่าวนานาชาติ จังหวัดยะลา มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของว่าวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมจังหวัดชายแดนภาคใต้ 2. เพื่อสร้างภาคีเครือข่ายบนฐานทุนพหุวัฒนธรรมสืบสานผ่านมหกรรมการแข่งขันว่าวนานาชาติ การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยให้ความสำคัญกับมุมมองของเจ้าของปัญหา (Lay views) และจัดเวทีประชุมเชิงปฏิบัติการ แบ่งแยกเป็นกลุ่มตามเนื้อหา ตัวแปร และประเด็นหลักตามที่กำหนดคัดสรรข้อมูลที่ต้องการ และนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ โดยแบ่งผู้ให้ข้อมูลเป็น 4 กลุ่มดังนี้ 1) หน่วยงานภาครัฐ 2) ประชาชนชาวบ้าน,ประชาชนพื้นถิ่น 3) ศิลปินในพื้นที่ 4) ผู้ประกอบการทางวัฒนธรรม และ 5) เยาวชนในจังหวัดยะลา

ผลการศึกษา พบว่า 1.การศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของว่าวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย 1) ด้านวัฒนธรรมความเชื่อและการใช้งานว่าวเบอร์อามัส

¹ อาจารย์, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

Lecturer, Faculty of Humanities and Social Sciences, Yala Rajabhat University, Sarinya.j@yru.ac.th

² ดร., คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา,

Dr., Faculty of Humanities and Social Sciences, Yala Rajabhat University, Papon.b@yru.ac.th

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา,

Asst. Prof., Faculty of Humanities and Social Sciences, Yala Rajabhat University, Nureeda.j @ yru.ac.th

⁴ อาจารย์, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา,

Lecturer, Faculty of Humanities and Social Sciences, Yala Rajabhat University, Satawit.j@yru.ac.th

⁵ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา,

Asst. Prof. Dr., Faculty of Humanities and Social Sciences, Yala Rajabhat University, Maphari.k@yru.ac.th

2) ด้านความเชื่อมโยงกับตำนานและการแสดง 3) ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม 4) ด้านการส่งผลกระทบต่อชุมชน 2. เพื่อสร้างภาคีเครือข่ายบนฐานทุนพหุวัฒนธรรมสืบสานผ่านมหกรรมการแข่งขันว่าวนานาชาติ

คำสำคัญ : ภาคีเครือข่าย, ทุนพหุวัฒนธรรม, การแข่งขันว่าว

Abstract

The creation of a network based on the multicultural capital of "Wau Beramus" toward the International Kite Competition in Yala Province has the following objectives: 1) To study the historical background of the kite within the context of cultural capital in the southern border provinces, and 2) To build a network based on multicultural capital through the continuation of the International Kite Competition. This research is qualitative (Qualitative Research), utilizing in-depth interviews, focus group discussions, and non-participatory observations. The research places emphasis on the perspectives of the stakeholders (Lay views), organizing workshops by grouping content variables and key issues for selecting the desired data. The collected data will be analyzed and synthesized, dividing the informants into the following five groups: 1) Government agencies 2) Local scholars and community intellectuals 3) Local artists, 4) Cultural entrepreneurs and 5) Youth in Yala Province.

The study's findings are as follows: 1) The historical study of the kite within the context of cultural capital in the southern border provinces consists of: 1) The cultural beliefs and uses of Wau Beramus, 2) Its connection to legends and performances, 3) Cultural preservation efforts, and 4) Its impact on the community. 2) The creation of a network based on multicultural capital through the continuation of the International Kite Competition.

Keyword : Partnership Network, Multicultural Grants , Kite Competition

บทนำ

การเล่นว่าวในประเทศไทยถือเป็นวัฒนธรรมที่มีคุณค่าและเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวไทยมาตั้งแต่อดีตการเล่นว่าวไม่เพียงแต่เป็นกิจกรรมสันทนาการแต่ยังสะท้อนถึงภูมิปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ที่คนไทยได้พัฒนาในแต่ละยุคสมัย แต่อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจในยุคปัจจุบันส่งผลให้วัฒนธรรมนี้เริ่มซบเซา จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ การเล่นว่าวเริ่มปรากฏตั้งแต่มัยสุโขทัยและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในแต่ละยุคสมัย เช่น การใช้ว่าวในกิจกรรมทางการสงครามในสมัยสมเด็จพระเพทราชา ซึ่งสะท้อนถึงบทบาทของว่าวในด้านอื่นนอกเหนือจากความบันเทิง ในยุค

กรุงรัตนโกสินทร์ ว่าวกลายเป็นส่วนหนึ่งของการละเล่นและการแข่งขันในระดับราชสำนัก โดยเฉพาะในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่มีการจัดประกวดและการแข่งขันว่าวอย่างเป็นทางการที่ท้องสนามหลวง สถานที่ที่เคยเป็นพื้นที่กลางสำหรับการละเล่นว่าวของประชาชนทั่วไป

อย่างไรก็ตาม เมื่อเข้าสู่ยุคของการพัฒนาเมือง การเล่นว่าวเริ่มลดลงเนื่องจากความหนาแน่นของสิ่งก่อสร้างและปัญหาทางเศรษฐกิจที่ทำให้ผู้คนมีเวลาว่างลดลง ส่งผลให้กีฬาว่าวชบเซาอยู่ช่วงหนึ่งจนกระทั่งในปี พ.ศ. 2526 มีความพยายามฟื้นฟูกีฬาว่าวอย่างจริงจังโดยหน่วยงานราชการและเอกชนที่ร่วมกันจัด "มหกรรมว่าวไทย" ณ ท้องสนามหลวง ซึ่งได้รับพระกรุณาธิคุณจาก สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ เป็นองค์ประธาน ในปีต่อมากรุงเทพมหานครยังได้จัดงาน "ประเพณีว่าวไทย" และได้มีการแสดงว่าวสมัยรัชกาลที่ 5 ให้ประชาชนได้ชมงานนี้ยังคงสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบันและได้รับความสนใจจากประชาชนในวงกว้าง ประเภทของว่าวที่เล่นในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทยมีความหลากหลาย ภาคกลางมีว่าวจุฬา ว่าวปักเป้า ว่าวด้ยด้ย ภาคเหนือมีว่าวที่คล้ายว่าวปักเป้าแต่ไม่มีหาง ภาคตะวันออกมีว่าวอีลุ้ม ว่าวกระต่าย ว่าวมะกอก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีว่าวหางและว่าวด้ยด้ย ส่วนภาคใต้มีว่าวนกปักแอ่น ว่าวนกยูง ว่าวปลาวาฬ และว่าวเบอร์อามัส วัฒนธรรมการเล่นว่าวในแต่ละภูมิภาคสะท้อนถึงภูมิปัญญาและการสร้างสรรค์ของคนไทยที่ถ่ายทอดมาหลายยุคสมัย (ทวีสินธุ์ ตั้งแข็ง, 2563)

ว่าวเบอร์อามัส หรือที่รู้จักในชื่อ “ว่าวทองแห่งมลายู” เป็นว่าวในวัฒนธรรมของชาวมลายูในสมัยโบราณ ว่าวเบอร์อามัส ถือเป็นว่าวชั้นสูงสำหรับชนชั้นเจ้าเมืองเท่านั้นที่จะมีสิทธิ์เล่นว่าวชนิดนี้ ในอดีตนั้นการเล่นว่าวเบอร์อามัสถูกจัดขึ้นเป็นประเพณีหลังเก็บเกี่ยวในช่วง ในช่วง 7 หัวเมืองมลายู โดยมีเจ้าเมืองแต่ละหัวเมืองเป็นผู้ขึ้นว่าวเป็นคนแรก และก่อนที่เจ้าเมืองจะขึ้นว่าวขึ้นสู่ท้องฟ้า จะต้องทำพิธีเปิด “ทอง” ที่หัวว่าวเสียก่อน ในภาษามลายูจึงเรียกชื่อว่าวชนิดนี้ว่า “ว่าวเบอร์อามัส” หรือ ว่าวเบอร์มะห์ และภาษามลายูกลางเรียกว่า “ว่าวเบอร์อือมัส” ด้วยคำว่า “อามัส” (หรืออือมัส ในภาษามลายูกลาง) แปลทอง “ทอง” การขึ้นว่าวเบอร์อามัสนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อทำนาย หรือพยากรณ์ ดิน ฟ้า อากาศ สำหรับการเพาะปลูก หรือการทำเกษตรในปีต่อไปว่าจะมีลักษณะ ดินฟ้า อากาศเป็นเช่นไร จะสามารถทำการเกษตรในปีต่อไปว่าจะมีลักษณะ ดินฟ้า อากาศเป็นเช่นไร จะสามารถทำการเกษตรได้อุดมสมบูรณ์หรือไม่ โดยมีผู้รู้เป็นผู้ทำหน้าที่ในการทำนาย เมื่อมีการขึ้นว่าวเบอร์อามัสแล้ว ประชาชนทั่วไปจึงจะสามารถว่าวกันได้ อย่างอิสระ (รัชมินทร์ นิติธรรม, 2558)

ปัจจุบันการแข่งขัน “ว่าวบินง” ในจังหวัดยะลาได้มีการจัดอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2556 - จนถึงปัจจุบัน เพื่อเป็นการเสริมสร้างภาพลักษณ์สู่สันติสุขตามวิสัยทัศน์ของจังหวัดยะลา เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ ส่งเสริมการท่องเที่ยว เสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน และสร้างความสามัคคีสมานฉันท์ มีการสร้างอัตลักษณ์และสืบสานการละเล่นท้องถิ่นเป็นการยกระดับ Soft Power ของประชาชน และผู้ประกอบการทางวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการเล่นว่าวในหลายพื้นที่เริ่มลดลงเนื่องจากความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ การส่งเสริมและอนุรักษ์การเล่นนี้จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก โดยเฉพาะการสร้างภาคีเครือข่ายบนฐานทุนวัฒนธรรมผ่านกิจกรรมการแข่งขันว่าวนานาชาติในจังหวัดยะลา ซึ่งเป็นวิธีการที่สามารถสร้างความแข็งแกร่งให้กับวัฒนธรรมท้องถิ่นและขยายขอบเขตการรับรู้ไปยังระดับสากล การสร้างเครือข่ายนี้จะช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างผู้เล่นว่าวจากหลากหลายภูมิภาคและประเทศ ส่งเสริมการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจในพื้นที่ และส่งเสริมความสามัคคีในชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ เกิดการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชนท้องถิ่น ช่วยให้การจัดงานมหกรรมการแข่งขันว่าวนานาชาติสามารถเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับจังหวัดยะลา และเปิดโอกาสให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมในระดับโลก นอกจากนี้ยังสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศที่มีความสนใจในวัฒนธรรมและกิจกรรมพื้นบ้าน โดยมีว่าวเบอร์อามัส เป็นสัญลักษณ์สำคัญในการเสริมสร้างความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นและการส่งเสริมความร่วมมือในระดับพหุวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของว่าวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อสร้างภาคีเครือข่ายบนฐานทุนพหุวัฒนธรรมสืบสานผ่านมหกรรมการแข่งขันว่าวนานาชาติ

ระเบียบวิธีการวิจัยหรือศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม (Focus Group) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยให้ความสำคัญกับมุมมองของเจ้าของปัญหา (Lay views) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนความเป็นจริงจากผู้มีประสบการณ์โดยตรง การวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้หลักการ สามเส้า (Triangulation) โดยพิจารณาและเปรียบเทียบข้อมูลจากแหล่งที่มาและวิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้เกิดความแม่นยำและสมบูรณ์ การพรรณนาวิเคราะห์จะทำการอย่างเป็นระบบตามประเด็นเนื้อหาที่กำหนดไว้ในกรอบการศึกษา โดยข้อมูลที่ได้จะถูกจัดกลุ่มตามเนื้อหา ตัวแปร และประเด็นหลักที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า การปฏิบัติพัฒนา (Development Action) จะช่วยให้การรวบรวมข้อมูลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในงานวิจัยนี้ประกอบด้วย ศิลปินพื้นบ้าน, ประชาชนชาวบ้าน, ผู้ประกอบการทางวัฒนธรรม, หน่วยงานภาครัฐ และเยาวชน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. งานวิจัยช่วยให้เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ประเพณีการเล่นว่าวเบอร์อามัส ซึ่งถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาวมลายู การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพิธีกรรม ความเชื่อ และรูปแบบการเล่นว่าว จะช่วยให้ประเพณีนี้ไม่สูญหายไปจากการเปลี่ยนแปลงของสังคม

2. งานวิจัยทำให้ทราบถึงลักษณะและเอกลักษณ์ที่สำคัญของว่าวเบอร์อามัสและสามารถนำไปต่อยอดในการพัฒนาเทศกาลและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ ซึ่งจะช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ

ผลการศึกษา

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1. เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของว่าวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมจังหวัดชายแดนภาคใต้

1. นายตีพะลี อะตะบู (ปราชญ์ชาวบ้าน) ตำบลตะโละหะลอ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของว่าวเบอร์อามัสดั้งเดิมเป็นว่าว ของเจ้าเมืองรามัน มีมาตั้งแต่เมืองรามันเดิม ภายหลังจากฤดูเก็บเกี่ยวข้าวแล้วจะมีการขึ้นว่าวเบอร์ อามัส ซึ่งเป็นว่าวของเจ้าเมือง เป็นว่าวที่ใช้ในการทำนายพยากรณ์อากาศว่า ทำนายฝนและฤดูกาล เพราะเจ้าเมืองในสมัยก่อน ตั้งแต่อาศัยที่เมืองรามันและย้ายไปอยู่โกตาบารูจะต้องทำนาย ว่าวเบอร์ อามัสเปรียบเสมือนเป็นว่าวทำนายฝน ความเป็นมาของว่าวเบอร์อามัสตามตำนานเล่าขานมาจาก “เมาะโย่ง” ซึ่งการทำนายจะมีความเชื่อมโยงเกี่ยวกับวรรณกรรม เทวบุตร (แควมุดอ) ซึ่งเป็น เทวบุตรของเมาะโย่ง ว่าวเบอร์อามัสที่เขาสรรหากันในเรื่องของเมาะโย่งนั้น เขาได้ไปเจอแต่กระดูก สันหลังของว่าว ซึ่งมีรูปแบบคล้ายกระดูกสันหลัง มีลักษณะสามเหลี่ยม โดยมีการขั้วร้องเพลงว่าว เบอร์อามัสว่า ชายัตตาแน หมายถึง การเติมปีก และมีสัญลักษณ์เป็นข้างศึกในตัวว่าวอยู่ด้วย ซึ่งจะมี 7 งา จะสูงถึง 7 ชั้น กว้าง 7 ลาแค การใช้สีของว่าวเบอร์อามัส มี 7 สี (ด้าย 7 สี) และผูก 7 คน ที่ทำว่าว คือคุณมะละเซ็ง วาแมติซา อำเภอรามัน จังหวัดยะลา สำหรับกระบวนการในการทำว่าวนั้น เจ้าเมือง สมัยก่อนมีความฉลาด ใช้วิธีการรวมผู้คนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำว่าว

ในอดีตการทำว่าวต้องสรรหาช่างจำนวน 7 คน เพื่อทำหน้าที่ขึ้นรูปโครงว่าว และทำหน้าที่ตรวจสอบว่า โดยจะต้องดูลักษณะ รูปร่าง ความสวยงาม และตรวจสอบการขึ้นลอยรวมทั้งลวดลาย ของว่าว เป็นต้น เมื่อมีการแข่งขัน จะมีการตั้งกะลาเป็นการเชิดเวลา ช่างตรวจสอบว่าวต้องสามารถ ตรวจสอบได้ มีความชำนาญ สามารถบอกได้ว่าว่าวสามารถขึ้นได้หรือขึ้นไม่ได้ต้องรู้ข้อมูลของว่าวได้ ทั้งหมด ถึงแม้ว่าหากตาบอดก็ต้องสามารถสัมผัสว่าวได้ทุกส่วน การทำว่าวเบอร์อามัสจะต้องมี พิธีกรรมก่อนการทำว่าว เพราะเป็นว่าวของเจ้าเมืองถือว่าเป็นของศักดิ์สิทธิ์ กระบวนการทำว่าวเบอร์ อามัส จะมีหลายกระบวนการสำหรับฤดูกาลในการจัดกิจกรรมหรือเทศกาลการเล่นว่าวที่ผ่านมานั้น ปกติจะจัดขึ้นเดือนมีนาคมกับเดือนเมษายน เพราะหลังจากนั้นไม่สามารถขึ้นว่าวได้แล้วเพราะเข้าฤดูฝน - กระดาด ในอดีตมีการเตรียมกระดาดจากกระดาดสาแต่ปัจจุบันจะไม่มีการใช้กระดาดสา - คนเหลาไม้ไผ่ ทำจากไผ่หนาม และจะมีมัดไผ่เหลา และส่วนที่ทำเป็นแอก จะทำจากไม้ไผ่งา (บุลิ๊ะหะมาเต็ง) และตัวจะมีปีก และข้างที่ออกศึกในตัวของว่าว ส่วนสีต้อง 7 สี แล้วแต่จะเป็นสีอะไร แต่ครบ 7 สี 7 สี - ช่าง ต้องมีครบถึง 7 คน ประกอบด้วย 1) ช่างเหลา 2) ช่างทำกระดาดสา 3) ช่างทำเชือก ในส่วนของเชือกเมื่อทำเสร็จแล้วจะมาเชื่อม กับยางที่ได้จากต้นไม้ชนิดหนึ่ง 4) ช่างลวดลาย 5) ช่างผูกเงื่อน 6) ช่างเชิดหรือตรวจสอบว่าว และ 7) หมอว่าว เพื่อทำพิธีจะขึ้นว่าว ซึ่งจะใช้กริชในการทำพิธี ขึ้นว่าว ก่อนจะทำว่าวต้องมีพิธี ซึ่งเป็นความเชื่อ นอกจากนี้ นายตีพะลี อะตะบู (ปราชญ์ชาวบ้าน) ยังได้กล่าวถึงในส่วนของครูเวฮาไม วานิ จะ ไม่มีการนำความเชื่อในการทำพิธีในส่วนนี้ เพื่อไม่ให้มีความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ความเชื่อนี้อยู่ที่แต่ละ บุคคลที่จะเชื่อ ว่าวเบอร์อามัสเป็นว่าวของเจ้าเมือง ต้องเอาตระกูลของเจ้าเมืองอนุญาตขึ้นว่าว เพราะ ถ้าไม่ได้รับการอนุญาตจากเจ้าเมือง ไม่

2. นายสมาน โตขอมิ ตำบลอาซ่อง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา อธิบายเกี่ยวกับเรื่องราวประวัติความเป็นมาของว้าวเบอร์อามัสนั้นมาจากความเชื่อว่าบน สวรรค์มี กายาหั่น (คือ เมืองบนฟ้า/ ชั้นฟ้า) มีพระสูตรเทพอยู่ 2 องค์ เป็นเทพน้อยกับเทพองค์ใหญ่ เทพเทวดาให้ท่านายว่า ลูก 2 คนนี้ใครผู้มีบุญ และลูกชายคนโตรู้ว่าผู้เป็นน้องมีบุญที่จะมาปกครองกายาหั่น (คือเมืองบนฟ้า/ ชั้นฟ้า) คนพี่ได้กล่าวไว้ว่า จะต้องส่งให้คนน้องมายังบนดิน เพื่อโลกจะได้สงบ สุข เนื่องจากคนน้องจะอยู่บนฟ้าไม่ได้ อาจจะเกิดเรื่องไม่ดีไม่สงบบนโลกมนุษย์จึงต้องส่งน้องมายัง โลกมนุษย์ เมื่อส่งคนน้องลงมาแล้วจะมีม้าตัวหนึ่งมารับ ซึ่งจะตั้งน้องบนปีกของม้า (ม้าเขียว) ซึ่งเป็น ม้าเขียวเทวดา เป็นม้าที่มีปีก และมีลักษณะเป็นหน้าคล้ายคน โดยมีตา 2 คน ซึ่งเป็นสิ่งค้อยู่ในป่า ช่วยเลี้ยงกันเลี้ยงน้อง อยู่มาวันหนึ่งได้พาเข้าไปในงานจนได้พบกับสตรีนางหนึ่งซึ่งเป็นราชินีไม่มีลูกจึง ได้รับเป็นลูกบุญธรรม โดยมีตาที่เป็นคนเลี้ยงดูอยู่ข้างๆ เพราะได้สัญญากับชั้นฟ้าแล้วว่า จะดูอย่างดี ที่สุด ภายหลังจากที่ศาสนาฮินดูเริ่มเสื่อมลงและศาสนาอิสลามเข้ามาแทนที่ แต่การแสดงมะโยงก็ ยังมีการแสดงต่อไป ภายหลังจากนั้นได้มีการปรับวิถีความเชื่อและหลักการศรัทธาตามศาสนาอิสลาม มีการปรับเปลี่ยนชุดแสดงมะโยงจากที่แสดงเนื้อหาเกี่ยวกับเทวดา ก็ปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับ ศาสนาอิสลามมากขึ้น เพราะการศรัทธาของมุสลิมต้องศรัทธาต่อพระเจ้าองค์อัลลอฮ์องค์เดียวเท่านั้น การแสดงลิเกก็ถูกพัฒนามาจากการแสดงมะโยงเหมือนกัน เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยมี คนที่ชื่อว่าตาเสือ ได้นำละครมาล่ายปัตตานีไปเสนอแสดงที่กรุงเทพฯ เรื่องการเล่นว่าวนั้นจะมี กระบวนการเล่น บำทำในรูปแบบต่าง ๆ เหมือนกับว้าวเบอร์อามัสชายัตซาเน ซึ่งเป็นตำภาษามลายู ที่ แปลว่าว้าวมีลักษณะโค้งสวย ซึ่งในการเล่นว้าวมักจะต้องใช้ช่างคนเดียวกันในการทำว้าว และได้มี การพัฒนาเป็นแหวนเบอร์อามัสการเลือกวัสดุที่ใช้ในการทำว้าวให้สามารถขึ้นลอยบนฟ้าได้นั้นต้องมีวิธีในการเลือกวัสดุ ดังนี้ - ไม้ไผ่ เป็นไม้ไผ่ไม้แก่จัดหรืออ่อนเกินไป ไม้ไผ่ต้องแก่พอประมาณและต้องเก็บไม้ไผ่ก่อนให้ อยู่ตัว จึงสามารถทำว้าวได้ - วิธีการเหลาไม้ไผ่ควรเหลาให้มีความยืดหยุ่น - ว้าวที่มีการเล่นบริเวณชายทะเล (ว้าวลงทะเล) ต้องมีการออกแบบโครงว้าวให้มีปีกกว่าที่ แข็งแรง - ต้องรู้สัดส่วนขนาดของว้าวในการทำว้าวจะต้องรู้และแม่นยำให้ถูกต้องแบ่งตามสัดส่วนของ ว้าวให้ถูกต้อง - ขนาดของปีกตามลำตัว ความสูงจะต้องมีความถูกต้อง ตามชนิดว้าวที่จะทำ - การก๊ัก (กะห) ในภาษามลายูโบราณ หมายถึง ประมาณ/ คอก เช่น 0 หรือ 7 คอก ประมาณนี้ ความแตกต่างของว้าวของจังหวัดปัตตานีมีความละเอียดอ่อนในการทำว้าวแต่ของยะลาจะไม่

ค่อนข้างความละเอียดมาก ซึ่งความละเอียดอ่อนของว้าวมักจะอยู่ในอำเภอสาบบุรี จังหวัดปัตตานี แถบบริเวณชาวเลคนชาวเลหรือติดชายทะเล การสนับสนุนในการทำว้าวที่จังหวัดปัตตานีมีวิทยาลัย ชุมชนปัตตานีเป็นผู้วิจัยและดำเนินการเรื่องว้าว ในขณะที่จังหวัดยะลาซึ่งไม่มีหน่วยงานเข้ามา สนับสนุนการทำว้าว ว้าวเบอร์อามัสไม่ใช่ว้าวดั้งเดิมของอินโดนีเซียแต่เป็นว้าวของชาวซาฟารีปัตตานี ซึ่งเมื่อก่อน มักจะเรียกว่าซาฟารีทั้งหมด (สมาน ดอซอมิ สัมภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2567)

3. นางซิมซีเยาะห์ ดาโอะมารียอ เทศบาลตำบลโกตาบารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลา เป็นผู้ก่อตั้งพิพิธภัณฑ์วัฒนธรรมโกตาบารู (บ้าน ดาโตะมุสลิยอ) ประวัติความเป็นมาของว้าวเบอร์อามัส จะต้องเป็น ชายัตซาแน (ปีกโค้งสวย) โดยในว้าวจะ ติดกระดาดทองและมีลวดลายสวยงาม การเลือกช่างทำว้าวจะเป็นช่างที่มีฝีมือในการทำว้าว ซึ่ง กษัตริย์จะจ้างช่างทำว้าวที่มีฝีมือดี ตำนานของว้าวเบอร์อามัสจะมีอยู่ 2 เรื่อง ได้แก่ จังหวัดปัตตานีที่ จะเป็นทั่วไป ที่ไปหาเจ้าหญิงในสวรรค์ และอีกตำนานจะเป็นของอำเภอรามัน จังหวัดยะลา จะเป็น ของกษัตริย์กอแน (กอแน หมายถึง หอยขมชนิดหนึ่งพบในบริเวณแหล่งน้ำจืดในคู คลอง หนอง บึง และในนาข้าว) ซึ่งจะเป็นการละเล่นในการแสดงมโหรีในสมัยนั้น เรื่องมีอยู่ว่า มีกษัตริย์องค์หนึ่ง ได้มี บุตร 7 คน คนสุดท้ายได้เป็นหอย นั้นก็คือ รายอกอแน (กษัตริย์กอแน) ซึ่งพ่อแม่จะรักหอยนั้นมาก โดยที่พ่อแม่ไม่รู้ว้าวในหอยนั้นมีมนุษย์อีกคนเมื่อโตขึ้น เด็กก็จะออกมาเล่นกับเพื่อน ๆ ตามประสาเด็ก และได้มีคนไปบอกพ่อแม่ของเด็กที่เป็นหอยนั้นว่ามีเด็กอยู่ในนั้น (อยู่ในหอย/ เปลือกหอย) เมื่อโอรสสุดท้ายรู้ว้าวมารดาเป็นห่วง และได้มีการเข้าฝันว่าจะให้เด็กออกมาตลอด โดยที่ไม่ต้องซ่อนตัวในหอย อีกแล้ว จึงมีการตั้งสัญญาว่า จะทำว้าวเบอร์อามัสชายัตซาแน คำว่าชายัตซาแน เป็นคำภาษามลายู 56 แปลว่า โค้งสวย โดยว้าวตัวนี้จะทำจากทอง และกษัตริย์ได้มีการจ้างช่างทั้ง 3 พี่น้อง โดยมีฝีมือในการทำว้าว และพี่น้องได้แบ่งหน้าที่กันทำว้าว ซึ่งคนที่พี่จะไปหาไม้ไผ่กอใหญ่ และมาช่วยกันทำว้าว ในสมัยก่อนว้าวเบอร์อามัส จะมีลักษณะเป็นวงเดือนมีพื้นฐานมาจากวงเดือนเป็นหลักและใน ส่วนของปีกจะคล้ายกับนกนางแอ่น เวลาบินมีปีกที่สวยงาม และเป็นกระดาดเหลืองทองที่ทำจากทอง ทั้งหมดที่สวยงาม เมื่อมีการทำว้าวเสร็จเรียบร้อย กษัตริย์จะให้ประชาชนมาชมว้าว ตอนที่ทำการ ปล่อยว้าวขึ้นไปบนท้องฟ้าจะมี พระโอรสทั้ง 3 พระองค์ จะมาช่วยกันจับว้าว ได้แก่ พระโอรสองค์ที่ หนึ่ง จะเป็นคนที่จับเชือกว้าว พระโอรสองค์ที่สองจับคอกว้าวและพระโอรสองค์ที่สามจะจับตัวว้าว ซึ่ง จะมีครุหมอว้าวมาทำพิธีถ่างมะพร้าวตั้งก้านใบออก ในส่วนที่เป็นใบมาผูกเป็นเงื่อนติดกันจากนั้นก็ ทำพิธีตั้งปมเงื่อนมะพร้าวให้หลุดจาก แล้วทิ้งว้าว หรือปล่อยว้าวลอยขึ้นไปสู่ท้องฟ้า (เป็นพิธีกรรม การสะเดาะเคราะห์) วัตถุประสงค์การเล่นว้าวเพื่อสร้างความสุขให้กับประชาชนและว้าวเบอร์อามัส จะมีการขึ้นลอยบนฟ้าที่สูงมากขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่งจะเห็นตัวว้าวที่เล็กลง และลอยเข้าไปสู่ในก้อน เมฆ และหายไป หลังจากนั้นมีการเรียกช่างทั้ง 3 คนที่จ้างทำว้าวทำการดึงว้าวลงมา ด้วยการอ่าน คาถาเพื่อดึงว้าวลงมา แต่ช่างคนสุดท้ายได้กล่าวไว้ว่า ว้าวเบอร์อามัสนั้นจะไม่สามารถดึงว้าวลงมาจึง ต้องปล่อยว้าวเบอร์อามัสลอยอยู่บนฟ้าไปตลอด ซึ่งเมื่อโอรสหอยกอแนได้ยินคำพูดดังกล่าวจึงได้ออก จากหอยกอแนกลายเป็นกษัตริย์ที่รุ่งงาม เรียกว่า รายอมูดอ (กษัตริย์มูดอ) กษัตริย์รูปโฉมงามนั่นเอง แล้วปกครองเมืองต่อจากพ่อต่อไป หลังจากกษัตริย์มูดอได้ปกครองบ้านเมืองก็ได้มีการเรียกประชุม เรื่องให้มีการเล่นว้าวในเดือน 7 ซึ่งเดือนเก็บเกี่ยวข้าวเพื่อทำพิธีสะเดาะเคราะห์ให้กับเบอร์อามัส จึงได้ มีการทำว้าว 7 ชนิดด้วยกัน ดังนี้ ได้แก่ ว้าวบุแล (ว้าววงเดือน), ว้าวบุรง (ว้าวนก), ว้าวงู, ว้าวจระเข้, ว้าวคน, ว้าวเขากวาง และว้าวนกยูง ว้าวทั้ง 7 ชนิดนี้จึงได้มีการกระจายตามจังหวัดต่างๆ ที่ได้มีการ เล่นว้าว ซึ่งจะใช้ว้าวทั้ง 7 ชนิดนี้ เพื่อที่จะดึงว้าวเบอร์อามัสที่ปล่อยลงมา และ

นอกจากนี้เรื่องความ เป็นมาของว้าวเบอร์อามัส ก็จะเชื่อมโยงมาจากละครมโหรีด้วยเหมือนกัน (ชมซีเเยะห์ คาโอะมารียอ สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2567)

4. นายไวโรจน์ วานี (ครูวี) ทายาทช่างศิลป์หัตถกรรม ได้กล่าวถึงประวัติของการทำว้าวเบอร์อามัส มีจุดเริ่มต้นในการทำว้าวมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 เพราะความตั้งใจแรกของการที่ต้องการศึกษาว่าววงเดือนหรือที่มุสลิมเรียกว่า ว้าวบุหลัน ซึ่งหลังจากได้ข้อมูล จากกลุ่มนักศึกษาศิษย์เก่า พบว่า ในอำเภอสายบุรี ตำบลตะลุบัน ชุมชนบลูกาบายะห์มีช่างทำว้าวอยู่ หลายคน ครูวีได้พูดถึงเรื่องว้าวเบอร์อามัส ซึ่งเป็นว้าวที่มีรูปร่างหน้าตาแปลกตา เป็นว้าวที่ไม่เคยเห็น มาก่อน ด้วยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากช่างทำว้าวหลายคนในพื้นที่ จนกระทั่งพบช่างที่มีฝีมือในการทำว้าวได้ สวยงาม และยังมีความรู้ในเรื่องอีกหลายด้านทั้งเรื่องฝีมือลายมือที่ดีและช่างสามารถเพ้นท์สี ที่โดดเด่น ที่สวยงาม เรื่องการออกแบบว้าวพบว่าผู้หญิงจะเก่งในเรื่องงานวาดและงานแกะต่าง ๆ ผู้ชายก็จะมี ความเก่งด้วยเหมือนกัน วัตถุประสงค์การทำว้าวเนื่องจากคุณพ่อของครูวี ซึ่งก็คือนายแวฮามิ วานี เคยเป็นอดีตช่างหลวงทำว้าวเบอร์อามัสให้กับเจ้าเมืองในอดีต ประกอบกับที่ครูวีเองก็ได้เรียนรู้การทำว้าวมาตั้งแต่เด็ก และสนใจที่อยากจะทำว้าวเบอร์อามัสขึ้นมา เพื่อรวบรวมข้อมูลว่าวและประชาสัมพันธ์สื่อสารให้คน อื่นรู้จักว่าวมากขึ้น การทำว้าวยังสะท้อนให้เห็นถึงพลังการทำงานแบบร่วมมือของคนหลายคน เป็น การทำงานที่ต้องใช้ฝีมือความประณีตจึงจะได้ว้าวที่สวยงามและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ครูวีก็ได้มี การสอนทำว้าวในโรงเรียนมาแล้วจำนวน 6 โรงเรียน มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 มีการจัดทำระบบ การเรียนการสอนออนไลน์ เพื่อให้การเรียนรู้มีความเป็นระบบมากขึ้นและโรงเรียนสามารถนำไปปรับ ใช้ในรายวิชาอื่นได้ จากการที่มีเป้าหมายชัดเจนและได้มีการลองผิดลองถูกเกิดเป็นผลงานที่มีประสิทธิภาพและได้รับรางวัลสาขาศิลปหัตถกรรม เครื่องกระดาศ (ว้าวเบอร์อามัส) การต่อยอดของว้าวเบอร์อามัส มีการคิดแม่พิมพ์เพื่อออกแบบตัวพัฒนาจนได้แบบออกเป็น แม่พิมพ์ที่สวยงามที่สุด สำหรับนำไปใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์อื่นได้และการไปศึกษาที่กลันตัน ประเทศมาเลเซียก็มีไอเดียการจัดตั้งอาคาเดมี่ Academy รูปแบบโรงเรียนช่างศิลป์เพราะหลักสูตรมี อยู่แล้ว (ไวโรจน์ วานี สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2567)

5. นายรัศมีนทร์ นิตธิธรรม (ผู้ใหญ่มิง) ตำบลละหาร อำเภอยี่งอ จังหวัดนราธิวาส ผู้ก่อตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นขุนละหาร ตั้งอยู่บ้านกาเต็ง หมู่ที่ 7 ตำบลละหาร เมื่อ ปีพ.ศ. 2552 ได้สืบทอดเจตนารมณ์ของบรรพบุรุษ เพื่อรักษาศิลปะ ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่ง เรียนรู้ทางวัฒนธรรมให้กับเยาวชนรุ่นหลัง ได้กล่าวถึงประวัติของว้าวเบอร์อามัสว่า ชาวบ้านมักจะพูดกันว่าเป็นว้าวที่มีความสวยงาม เมื่อได้มีการชักถามชาวบ้านเรื่องรูปตัวว้าวเบอร์อามัส มีโครงการว้าวและหน้าตาของว้าวไม่มีใคร สามารถตอบได้ เพราะคนรุ่นใหม่ไม่มีความทรงจำและไม่มีภาพจำเกี่ยวกับตัวว้าวเบอร์อามัสรูปร่าง เป็นแบบไหน ได้มีการสืบไปสืบมา ซึ่งว้าวเบอร์อามัสได้มีอยู่ในการแสดงของเมาะโยงใน 12 เรื่องของ เมาะโยง จะมีเรื่องหนึ่งที่ชื่อว่า เดวอมุดอ หมายถึง เทวดาหนึ่ง ซึ่งเดวอมุดอเวลาจะขึ้นไปหาเจ้าหญิงที่ อยู่บนสวรรค์ก็จะใช้ว้าวเบอร์อามัสตัวนี้เป็นพาหนะเพื่อขึ้นไปหาเจ้าหญิงในสวนสวรรค์ ทำให้ใน การแสดงเมาะโยง เราจะสังเกตว่าจะมีว้าวอยู่ซึ่งเป็นความเชื่อของสมัยก่อน จากการวิจัย เรื่อง การหาอัตลักษณ์ตัวตนของว้าวเบอร์อามัส ก็ได้มีการเชิญหมอพื้นบ้านที่ แสดงเมาะโยงมาที่บ้าน มาเคาะรูปร่างของว้าวเบอร์อามัสและช่างว้าวมาด้วย เป็นช่างว้าวมาจากสายบุรีและมาจากปัตตานี ปรากฏว่าว้าวเบอร์อามัสที่ได้เอากมานั้น ลักษณะจะเป็นรูปร่างเหมือนเทวดา ในครั้งแรกคิดว่าเรื่องของว้าวเบอร์อามัสนั้นมีแค่ในการแสดงเมาะโยงเท่านั้น แต่ปรากฏว่าว้าวเบอร์ อามัสเคย

มีอยู่จริงในยุคของ 7 หัวเมืองที่แบ่งแยกออกมา และสืบได้ความมาว่าช่างวาวเบอร์อามส์อยู่ ที่สายบุรี ปัตตานีและที่รามันจังหวัดยะลา ได้มีการพูดคุยกับช่างทำวาวอำเภอสายบุรี คุณแวฮามิ วานี (แบม) ทายาทช่างหลวงของสายบุรี เคยทำวาวเบอร์อามส์ การเปรียบเทียบวาวเบอร์อามส์ก็จะคล้ายกับวาวมโนราห์ซึ่งในทางภาคใต้ จะมีวาวชนิดหนึ่ง คือวาวมโนราห์มีรูปร่างความคล้ายกับวาวเบอร์อามส์ ขั้นตอนการทำวาวเบอร์อามส์นั้นมีความยากกว่าการทำวาววงเดือน เพราะต้องใช้ไม้ไผ่ จำนวนมาก ใช้ไม้ไผ่ประมาณ 20 กว่าซีก สำหรับเรื่องการเล่นวาวเบอร์อามส์ในสมัยก่อนจะเริ่มที่ยุค 7 หัวเมือง เพราะในอดีต พื้นที่นาส่วนใหญ่จะเป็นของกษัตริย์ ชาวบ้านมักจะทำนาให้กับกษัตริย์ ในยุค 7 หัวเมือง เมื่อเวลาชาวบ้านทำนาให้กับเจ้าเมืองเสร็จเรียบร้อยแล้ว เจ้าเมืองจะตอบแทนด้วยการให้ การละเล่นความสนุกสนาน เพื่อให้กับชาวบ้าน และข้าวที่ได้มานั้นก็จะเก็บไว้ในคลังของแผ่นดิน เพื่อที่ ในยุคนั้นนั้นเมื่อเวลาเกิดน้ำท่วม ก็จะได้เอาข้าวมาใช้ และจะมีการละเล่นสนุกสนานต่างๆ ในงาน เฉลิมฉลองประมาณ 3 วัน 3 คืน ซึ่งหนึ่งในนั้นก็มีการแข่งขันวาว แต่ก่อนที่จะแข่งวาวนั้น ก็จะมี การขึ้นวาวของกษัตริย์ขึ้นนำร่องก่อน จะเรียกว่าวาวของกษัตริย์ ซึ่งได้แก่ วาวเบอร์อามส์ นั้นเอง เป็น วาวที่มีการติดทอง คำว่าเบอร์อามส์ หมายถึง ทองคำ จะมีการติดทองที่คำข้างบนของวาว วาวตัวนั้น ก็จะเป็นคล้ายๆพิธีกรรมหนึ่งในอดีต เพราะการขึ้นวาวเป็นส่วนหนึ่งของการพยากรณ์อากาศ เป็นวาว เสี่ยงทาย ถ้าของไทยก็จะเป็นวาวด้วยด้ายอยู่ที่จังหวัดตราด วาวด้วยด้าย ที่จังหวัดตราด เป็นวาวอีกชนิดหนึ่ง ซึ่งจะมีลักษณะของความเชื่อเหมือนกัน เพื่อพยากรณ์อากาศ ซึ่งจะมีโหนดคอยทำนายฟดูกาล ฝน ตกหรือแล้ง เพื่อที่ได้วางแผนในการทำนา ให้ได้ผลผลิตมากและสมบูรณ์ที่สุด หลังจากมีการขึ้นวาว เบอร์อามส์เสร็จเรียบร้อยแล้วชาวบ้านก็จะขึ้นเล่นปกติได้ วาวเบอร์อามส์ที่เจอจะมีอยู่ 2 หัวเมือง ได้แก่เมืองสายบุรีกับเมืองรามัน ซึ่งจะมีความต่างกันของเมืองสายบุรีจะคล้ายกับเทวดาและการปิดทองบนตัววาวซึ่งอาจขัดกับหลักความเชื่อของอิสลาม เมื่อมีความเชื่อศาสนาอิสลามเข้ามา ไม่ขัดกับอิสลาม ซึ่งของรามันจะมีอยู่ 2 เพศ ได้แก่ วาวของเจ้าเมืองและเจ้ามัยสุรี จะมีเพศผู้เพศเมียอยู่ในวาว ซึ่งถ้าหากเราดูแล้ว ก็จะคล้ายกับวาววงเดือน สำหรับการลดทอนจากศาสนาอิสลามที่เข้ามาในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ จากเดิมที่มีรูปร่าง หน้าตาคล้ายเทวดามาเป็นวงสายบุรี และลดลงมา มาเป็นรามัน และมาเป็นวาววงเดือนจนถึงทุกวันนี้ ในการลดทอนออกมานั้นมันเพราะเกี่ยวกับในเรื่องของศาสนาอิสลามเพราะอิทธิพลของศาสนาเข้ามา มีอิทธิพลตรงนี้ จะเป็นกลุ่มคนที่อพยพย้ายถิ่นฐาน ซึ่งผู้ใหญ่เองได้สร้างช่อง Youtube เพื่อตามหา ร่องรอยของอิสลามสู่ขุนตารา ยุคที่ศาสนาอิสลามเริ่มมาเข้มแข็งในขุนตาราในยุคประมาณปลายๆ ปี 2012 เพราะช่วงนั้นอิสลามจะเริ่มเข้ามา การแบ่งช่วงที่ศาสนาอิสลามที่เข้ามาที่นี้มีด้วยกัน 3 ได้แก่ ยุคจะเป็นยุคของสมัยสาวกของ ท่านศาสดามูฮัมหมัด ที่เดินทางเข้ามาแค่ผ่านที่จีน ยุคที่ 2 คืออิสลามเข้ามาที่มองโกเลีย และยุคออโต มัน (ออโตมันอุสมาน นียะฮ์ ตุรกี) แบ่งอิสลามเข้ามา จะมีการแผ่กระจายไปทั่วโลก ซึ่งในอดีตประเทศ เวียดนามไม่มีประเทศจำปา หรือคนจะเห็นได้ว่าความผูกพันของขุนตาราคือเป็นโยแมงมูม จะเป็น เครือญาติทั้งหมด (รัศมีนทร์ นิตธิธรรม สัมภาษณ์, 15 กุมภาพันธ์ 2567)

6. นายแวฮามิ วานี (ศิลปินหัตถกรรม สาขาเครื่องกระดาช) ในมุมมองของนักปราชญ์ชาวบ้าน ที่สืบทอดการทำวาวเบอร์อามส์จากบรรพบุรุษและยังคง สืบทอดวิชาการทำวาวที่อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี ให้กับประชาชนทั่วไปที่ต้องการเรียนรู้วิธีการ ทำวาวโบราณ “แวฮามิ วานี อายุ 70 ปี ปราชญ์ชาวบ้าน ประเภทเครื่องกระดาช (วาวเบอร์อามส์) อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี บอกว่าชื่นชอบการทำวาวมาตั้งแต่เด็กอายุประมาณ 8 ปี และเริ่มทำ วาวตอนอายุ 14 ปี บอกว่า อยากให้วิชาการทำวาวยังคงอยู่ถูกสืบทอดต่อไปยังคนรุ่นใหม่ ๆ จึงเปิด สอนกับคนทั่วไป ใครอยากเรียนสามารถมาเรียนรู้ได้ฟรี แวฮามิบอกว่า

ลวดลายในว้าวเบอร์อามัสจะเป็นลายสะท้อนให้เห็นถึงลายแบบมลายูโบราณ เช่น ลายใบพลู ลายใบสาเก ลายผักบุ้ง ลายดอกขบา โดยในสมัยโบราณว้าวเบอร์อามัสถือเป็นว้าว ชั้นสูง ชนชั้นเจ้าเมืองเท่านั้นที่จะมีสิทธิ์เล่นว้าวชนิดนี้ ในอดีตนั้นการเล่นว้าวเบอร์อามัสถูกจัดขึ้นเป็นประเพณีหลังฤดูเก็บเกี่ยวในช่วงยุค 7 หัวเมือง มลายู โดยมีเจ้าเมืองแต่ละหัวเมืองเป็นผู้ขึ้นว้าวเป็นคนแรกและก่อนที่จะขึ้นว้าวสู่ท้องฟ้าจะต้องทำพิธีปิดทอง ที่หัวว้าวเสียก่อน ในภาษามลายูจึงเรียกว้าวชนิดนี้ว่า “ว้าวทองคำ” การทำว้าวเบอร์อามัสมีความยากมากกว่าการทำว้าวชนิดอื่น เพราะเป็นว้าวที่ต้องใช้ไม้ไผ่ที่ ใช้ประกอบขึ้นมากถึง 27 ซี่ขึ้นไป หรืออาจจะต้องใช้ถึง 30 ซี่ หากมีขนาดใหญ่และในอดีตว้าวเบอร์ อามัสจัดได้ว่าเป็นว้าวที่มีขนาดใหญ่ที่สุด การทำว้าวจึงใช้ไม้ไผ่จำนวนมากเพื่อให้รับน้ำหนักและมี ความสมดุลในโครงสร้างว่าภูมิปัญญาที่สะท้อนเอกลักษณ์ “หัวใจสำคัญของการทำว้าวเบอร์อามัสอยู่ที่การเหลาไม้ไผ่ การตัดไม้ไผ่ที่ต้องใช้ภูมิปัญญา หลักร้อนเย็น ใช้ไฟและน้ำ เพื่อตัดไม้ไผ่ให้ตรง ไม้ไผ่ที่ใช้ประกอบโครงว้าวนั้นต้องเหลาให้มีความสม่ำเสมอ และมีน้ำหนักที่เท่ากันทั้ง 27 ซี่ โดยเฉพาะในส่วนกระดูกสันหลังหรือแกนกลาง ของตัวว้าว ความยากอยู่ที่ต้องผูกโครงว้าวให้ถูกตามหลักโครงสร้างน้ำหนักและความสมดุลที่ต้องมี ความเท่ากันทั้งหมด ทั้งซ้ายและขวาและศูนย์กลาง หากน้ำหนักไม่เท่ากันว้าวก็จะไม่ขึ้นหรือขึ้นไปก็จะ เียงไปด้านใดด้านหนึ่งดูไม่มีความสง่างาม (แวฮามิ วานิ สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2567)

7. นายมะลาเซ็ง วาแมติซา ช่างทำว้าวจากอำเภอรามัน จังหวัดยะลา จากการสัมภาษณ์ช่าง ทำว้าวเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของว้าวเบอร์อามัสได้พูดถึงว้าวเบอร์อามัสเดิมทีนั้นมีรากศัพท์มา จากคำว่า bergemas ซึ่งหมายถึง คึกคักในการต่อสู้ ในอดีตนั้นเจ้าเมืองมีการทำว้าวเบอร์อามัสไว้ใน การรบกับศัตรู ซึ่งเป็นว้าวที่ต้องใช้ไม้ไผ่ที่เหมาะสมในการทำว้าว เพื่อให้ว้าวมีน้ำหนักสมดุลกัน ที่ผ่าน มาได้ไปแข่งขันว้าว ที่กรุงเทพฯได้รับรางวัลมากมาย ตามความคิดเห็นของช่างว้าวพูดถึงตัวโครงว้าว เบอร์อามัสนั้นมีจุดเด่นที่ โครงว้าวต้องที่แข็งแรงแต่ละพื้นที่มีลักษณะปีกแตกต่างกัน การวัดสัดส่วน ของไม้ไผ่ทำว้าวนั้นไม่ตายตัวแต่ต้องมีเทคนิคในการเหลาไม้ไผ่เพื่อให้ได้น้ำหนักสมดุลกันจึงจะทำให้ ว้าวสามารถลอยขึ้นบนฟ้าได้ สำหรับปัจจุบันนี้นายมะลาเซ็ง วาแมติซา ไม่กล้าทำว้าวเบอร์อามัส เพราะเนื่องจากว่ามีความเชื่อขัดแย้งกับหลัก ศาสนาอิสลามและข้อจำกัดเรื่องของการออกแบบ ลวดลายบนตัวว้าวเบอร์อามัส (มะลาเซ็ง วาแมติซา, 27 กุมภาพันธ์ 2567)

พบว่า ว้าวเบอร์อามัสของจังหวัดยะลามีความเชื่อว่าเป็นว้าวของเจ้าเมืองในสมัยรามัน เพื่อใช้สร้างความบันเทิงและใช้ในการพยากรณ์อากาศในฤดูเก็บเกี่ยวข้าวในอดีต โดยก่อนการขึ้นว้าวต้อง ประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อแบบพราหมณ์ฮินดู ต่อมามีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับความเชื่อใน ศาสนาอิสลาม ลักษณะของว้าวทำจากไม้ไผ่และกระดาษสีทอง มีปีกโค้งที่เรียกว่า “ชายัดซาแน” (แปลว่า ปีกโค้งสวย) การทำว้าวในอดีตเชื่อว่าต้องใช้ช่าง 7 คน ที่มีความชำนาญในหน้าที่ต่าง ๆ ว้าวเบอร์อามัสเป็น ตัวแทนของวัฒนธรรมความเชื่อของชาวยะลา มีบทบาทสำคัญในการรวมคนในชุมชนให้มีส่วนร่วม และ สร้างความสุขผ่านเทศกาลต่าง ๆ เช่นการแข่งขันว้าว ว้าวเบอร์อามัสสะท้อนถึงความหลากหลายทาง วัฒนธรรม ความเชื่อดั้งเดิม และการเปลี่ยนแปลงทางศาสนาและสังคมในพื้นที่ภาคใต้ของไทย การอนุรักษ์ และพัฒนาว้าวชนิดนี้มีศักยภาพในการเป็นสัญลักษณ์ที่โดดเด่นของท้องถิ่นและวัฒนธรรมไทย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2. เพื่อสร้างภาคีเครือข่ายบนฐานทุนพหุวัฒนธรรมสืบสานผ่านมหรกรรมการแข่งขันว่าวนานาชาติ

1. จัดทำประชาคมภาคีเครือข่ายว่าวจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย

- หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา , จังหวัดยะลา , เทศบาลนครยะลา , องค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลา , วัฒนธรรมจังหวัดยะลา , การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย , หอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติฯ ยะลา , สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดยะลา , ที่ว่าการอำเภอเมืองยะลา , โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา , กองสันติวิธี ศูนย์สันติวิธี กอ.รมน.ภาค 4 ส่วนหน้า , และโรงเรียนในเขตเทศบาลนครยะลา

- หน่วยงานเอกชน ได้แก่ ทีมตลาดท่าพระยาเมืองสาย , อำเภอสายบุรี , ทีมงาน New Wave Multimedia & Organize , พิพิธภัณฑ์โกตาบารู , มูลนิธิแม่กอเหนี่ยวจังหวัดยะลา , บริษัททัพ ทองธรรมชาติ จำกัด , บริษัทมิตรผล จำกัด , บริษัทผลบุญ 88 จำกัด

- ผู้ประกอบการ Brand ยาลู้น , โรงแรมยะลาแกรนด์พาลัส , บริษัททีพีซีเอช เพาเวอร์

- ผู้ประกอบการทางวัฒนธรรม จำนวน 42 ราย

- เครือข่ายคนเล่นว่าว จำนวน 56 ทีม จำนวนว่าวส่งแข่งขันทั้งหมด 1,333 ตัว

อภิปรายผล

1. เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของว่าวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย

1) ด้านวัฒนธรรมความเชื่อและการใช้งานว่าวเบอร์อามัส

ว่าวเบอร์อามัสมีรากฐานที่เชื่อมโยงกับศาสนาอิสลาม และมีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ก่อนสร้างว่าว เชื่อว่าเป็นว่าวเบอร์อามัสเป็นว่าวชั้นสูง ซึ่งมีเฉพาะชนชั้นเจ้าเมืองหรือผู้มีสถานะสูงในสังคมเท่านั้นที่สามารถเล่นได้ ดังนั้น ว่าวนี้จึงมีความเกี่ยวข้องกับสถานะและอำนาจทางสังคมของผู้เล่น นอกจากการทำนายพยากรณ์แล้ว ว่าวเบอร์อามัสยังถูกใช้ในบริบทที่เกี่ยวข้องกับการรบ โดยเจ้าเมืองในอดีตเชื่อว่าว่าวนี้มีพลังในการช่วยต่อสู้กับศัตรู ซึ่งสอดคล้องกับรากศัพท์ของชื่อว่าว คำว่า "เบอร์อามัส" มาจากคำว่า "bergemas" ในภาษามลายู หมายถึงความคึกคักในการต่อสู้

2) ด้านความเชื่อมโยงกับตำนานและการแสดง

ว่าวเบอร์อามัสไม่เพียงแต่มีความสำคัญในด้านสังคมและการทำนายพยากรณ์ แต่ยังเกี่ยวข้องกับตำนานพื้นบ้าน โดยในบางตำนานความเชื่อเกี่ยวกับการส่งลูกชายจากสวรรค์มาสู่โลกทำให้ว่าวเบอร์อามัสมีความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่สูงกว่าแค่การเล่นหรือการแข่งขันเป็นพาหนะที่ใช้ในการเดินทางไปยังสวรรค์ นอกจากนี้ ยังมีความเชื่อมโยงกับการแสดงละครมโหรี ซึ่งเป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านของชาวมลายูในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยละครมโหรีมักใช้ว่าวเบอร์อามัสเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงเพื่อสะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์

3) ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม

การสนับสนุนจากภาครัฐ: ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการทำว่าวเบอร์อามัสขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ทำให้มีความเสี่ยงต่อการสูญหายของวัฒนธรรมที่สำคัญนี้ จึงจำเป็นต้องมีการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ควรมีการเผยแพร่การสอนทำว่าวในโรงเรียนและการ

ใช้เทคโนโลยีการเรียนการสอนออนไลน์เพื่อเข้าถึงคนรุ่นใหม่ ช่วยสร้างการรับรู้และความสนใจในวัฒนธรรมพื้นบ้าน การศึกษาเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการรักษาวัฒนธรรมและสร้างสำนึกในชุมชน

4) ด้านการส่งผลกระทบต่อชุมชน

สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน: การร่วมมือกันในการทำว่าวไม่เพียงแต่สร้างความสามัคคีในชุมชน แต่ยังเป็นโอกาสในการสร้างงานและสร้างรายได้จากการผลิตและจำหน่ายว่าวเบอร์อามัส

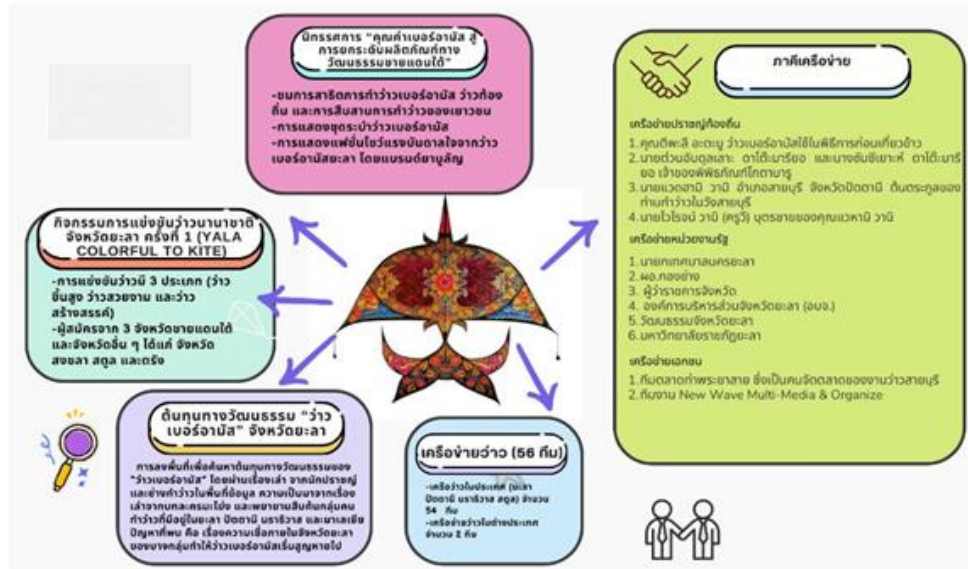
การสร้างความสุขและความบันเทิง: การเล่นว่าวยังเป็นกิจกรรมที่สร้างความสุขและความบันเทิงให้กับประชาชนในชุมชน การปล่อยว่าวเป็นพิธีกรรมที่มีความหมายมากกว่าการแข่งขัน มันยังเป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์ในชุมชน

2. เพื่อสร้างภาคีเครือข่ายบนฐานทุนวัฒนธรรมสืบสานผ่านมหกรรมการแข่งขันว่าวนานาชาติ ประกอบด้วย

ขั้นตอน	รายละเอียด	ผู้มีส่วนร่วม
1. การสำรวจและรวบรวมข้อมูล	- สำรวจข้อมูลเกี่ยวกับว่าวในพื้นที่ - รวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน	- มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา - เทศบาลนครยะลา - องค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลา - พิพิธภัณฑ์โกตาบารู
1. การจัดประชุมประชาคม	- จัดประชุมเพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับว่าว สร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับ ความสำคัญของว่าว	- หน่วยงานภาครัฐ - หน่วยงานเอกชน - ผู้ประกอบการทางวัฒนธรรม
2. การสร้างเครือข่าย	- สร้างภาคีเครือข่ายระหว่าง หน่วยงาน - กำหนดบทบาทและความรับผิดชอบ ของแต่ละฝ่าย	- หน่วยงานภาครัฐ - หน่วยงานเอกชน - เครือข่ายคนเล่นว่าว
3. การพัฒนาและสนับสนุนกิจกรรม	- สนับสนุนกิจกรรมการเล่นว่าว - จัดการแข่งขันว่าวระดับจังหวัด	- ทีมงาน New Wave Multimedia & Organize - โรงเรียนในเขตเทศบาลนครยะลา
4. การประเมินผลและปรับปรุง	- ประเมินผลกิจกรรมและผลสัมฤทธิ์ - ปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานตาม ข้อเสนอแนะ	- มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา - องค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลา - เทศบาลนครยะลา
5. การเผยแพร่และขยายผล	- เผยแพร่ผลงานและประสบการณ์ จากการสร้างเครือข่าย	- มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา - หน่วยงานรัฐและเอกชน - เยาวชนในพื้นที่

ตารางที่ 1 กระบวนการสร้างภาคีเครือข่าย

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพประกอบที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

งานวิจัยการสร้างภาคีเครือข่ายบนฐานทุนพหุวัฒนธรรม “ว่าวเบอรอามส์” สุ่มหกรรมการแข่งขันว่าวนานาชาติ จังหวัดยะลา พบว่าการสร้างเครือข่ายบนฐานทุนพหุวัฒนธรรมที่สำคัญเพื่อนำมาสู่หกรรมการแข่งขันว่าวประกอบด้วย 1) นักปราชญ์และนักวิชาการที่มีความรู้ในแง่มุมประวัติศาสตร์ มีการสืบค้นประวัติความเป็นมาของว่าวเบอรอามส์ซึ่งกำลังจะสูญหายไปไหนหมดแล้ว 2) ช่างฝีมือในการทำว่าวเบอรอามส์ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ 3) เครือข่ายผู้ประกอบการทางวัฒนธรรม ได้แก่กลุ่มคนเล่นว่าวในจังหวัดภาคใต้ ประกอบด้วย จังหวัดภูเก็ต จังหวัดสตูล จังหวัดสงขลา จังหวัดตรัง จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส 4) หน่วยงานภาครัฐที่จะส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดมหกรรมการแข่งขันว่าวนานาชาติ จังหวัดยะลา ครั้งที่ 1 ซึ่งสนับสนุนประกอบด้วย การสนับสนุนพื้นที่ในการจัดการแข่งขันว่าวนานาชาติ รวมถึงงบประมาณเพื่อใช้ในการนิทรรศการว่าว ความร่วมมือในการประชาสัมพันธ์ และการรักษาความสะอาดความปลอดภัยในพื้นที่ และ 5) เยาวชนมีการสืบสานวัฒนธรรมว่าวเบอรอามส์ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การระบายสีว่าว การฝึกทำว่าวเบอรอามส์ และการเล่นว่าว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย จังหวัดยะลาควรมีการประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดในแผนพัฒนาจังหวัดยะลา จัดประชุมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นจัดทำคำของบประมาณ และกำหนดปฏิทินในการจัดเทศกาลว่าวนานาชาติ เพื่อเป็นกลไกสนับสนุน SoFe Power ให้กับช่างฝีมือในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลักดันธุรกิจท่องเที่ยว และสร้างรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่จังหวัดยะลา

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ มีการบูรณาการความร่วมมือระหว่างส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ในการจัดให้เป็นเทศกาลของจังหวัดยะลา โดยมีการแบ่งคณะทำงานตามขอบเขตอำนาจหน้าที่ให้ชัดเจน
3. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการขยายเครือข่ายผู้ประกอบการทางวัฒนธรรมให้มีความหลากหลายสอดคล้องกับการจัดมหกรรมการแข่งขันว่าวนานาชาติ

เอกสารอ้างอิง

- ชูไฮบะห์ อาแวเซาะ. (2560) .จิตกรรมสร้างสรรค์เทคนิคสีอะครีลิค : ความงามของว่าวมลายู.
<https://clib.psu.ac.th/ebookgen/public/southerninfo/s0/202003-5e5c863851fa2/>
- ทวีสินธุ์ ตั้งเซ่ง . (2563) . อัตลักษณ์และคุณค่าของภูมิปัญญาการทำว่าวควายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว
เชิงสร้างสรรค์จังหวัดสตูล.วิจัย.มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
- นุรอัฟฟานนีซาร์ รอแม. (2562) .ข่าวภาคใต้ชายแดนใต้ <https://www.longtaithailand.com/news/detail/3996>
- รัศมินทร์ นิติธรรม. (2558) .ศึกษาว่าวเบอร์อามัส จากนามธรรมสู่รูปธรรม.สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหาร
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร:
ศึกษาเปรียบเทียบกับต่างประเทศ
Legal measures regarding the operation of agricultural cooperatives :
An International Comparative Study

เอกพงษ์ สารน้อย¹ และชำนาญ ชาดิษฐ์²
Egkapon Sarnnoi¹ and Chumn Chadit²

Received: July 25, 2024
Revised: October 8, 2024
Accepted: December 23, 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาและวิเคราะห์บทบัญญัติของกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรการภายใต้พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ของไทยและต่างประเทศและวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทยและต่างประเทศ โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเชิงลึกของกลุ่มตัวอย่าง โดยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-Depth Interview) เจ้าหน้าที่สหกรณ์สำนักงานส่งเสริมสหกรณ์ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 10 ราย

ผลที่ได้จากการศึกษากฎหมายต่างประเทศและการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก พบว่า พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ข้อจำกัดที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายมีต่อการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร ข้อกำหนดในพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มีมาตรการให้รัฐใช้อำนาจเหนือสหกรณ์ แม้จะมีข้อบังคับสหกรณ์เป็นแนวทางในการดำเนินงานแต่ก็อยู่ภายใต้การดูแลอย่างใกล้ชิดจากนายทะเบียน ขณะที่กฎหมายต่างประเทศ นโยบายสำคัญของรัฐ คือ ไม่เข้ามาแทรกแซงการดำเนินงานของสหกรณ์และพยายามลดบทบาทในการควบคุมสหกรณ์เพื่อให้สหกรณ์สามารถประกอบธุรกิจได้อย่างอิสระ ดังนั้น มาตรการปัจจุบันที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร จำเป็นต้องแก้ไขพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 33 กำหนดรูปแบบสหกรณ์ตามรูปแบบการดำเนินธุรกิจ โดยเฉพาะสหกรณ์ออมทรัพย์กับสหกรณ์การเกษตร และมาตรา 33/1 เรื่อง การคุณสมบัติสมาชิกสมทบ ตามประกาศนายทะเบียนสหกรณ์เรื่องความสัมพันธ์ของสมาชิกสมทบกับสหกรณ์หรือสมาชิกสหกรณ์ ทำให้สหกรณ์การเกษตรไม่สามารถรับเกษตรกรที่อยู่นอกเขตแดนดำเนินงานเข้าเป็นสมาชิกสมทบได้ตามข้อบังคับที่มีอยู่เดิมของสหกรณ์

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม, Email : egkapon.s@spu.ac.th
Assistant Professor Dr., Faculty of Law Sripatum University

² ดร. ที่ปรึกษากฎหมายกรมการค้าต่างประเทศ
Dr., Legal Advisor, Department of Foreign Trade

คำสำคัญ: มาตรการทางกฎหมาย, สหกรณ์การเกษตร, การดำเนินงานของสหกรณ์

Abstract

This research aimed to study consider and consider the provisions of laws, rules, regulations and measures under the Cooperative Act B.E. 2542 of Thailand and abroad. and comparative analysis of legal measures regarding the operations of agricultural cooperatives in Thailand and abroad. Using in-depth interviews of a sample group. By conducting in-depth interviews with 10 cooperative officials from the Cooperative Promotion Office in Bangkok.

The results from studying foreign laws and from in-depth interviews revealed that the Cooperatives Act of 1999 imposes restrictions on the operations of agricultural cooperatives. The provisions of the 1999 Cooperative Act contain measures by which the state exercises power over cooperatives. Although cooperative regulations are a guideline for operations, they are under close supervision by the registrar. while foreign law An important policy of the government is not to interfere in the operations of cooperatives and to try to reduce the role of controlling cooperatives so that cooperatives can conduct business independently. Therefore, current measures that affect the operations of agricultural cooperatives That should be amended include the Cooperative Act B.E. 2542 of Thailand, amending Section 33, specifying the form of cooperatives according to the business model, especially savings cooperatives and agricultural cooperatives, and Section 33/1 regarding the qualifications of associate members. According to the announcement of the Cooperative Registrar regarding the relationship of associate members with the cooperative or cooperative members. As a result, agricultural cooperatives are unable to accept farmers outside their operating boundaries as associate members according to the cooperative's existing regulations.

Keywords: Legal Measures, Agricultural cooperative, Cooperative operations

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สหกรณ์การเกษตร คือ สหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นในหมู่ผู้มีอาชีพทางเกษตรรวมตัวกันจัดตั้งและจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลต่อนายทะเบียนสหกรณ์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สมาชิกดำเนินกิจการร่วมกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อแก้ไขความเดือดร้อนในการประกอบอาชีพของสมาชิกและช่วยยกฐานะความเป็นอยู่ของสมาชิกให้ดีขึ้น (กลุ่มพัฒนาเทคโนโลยีด้านธุรกิจสหกรณ์สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีการสหกรณ์, 2565)

การดำเนินงานสหกรณ์การเกษตรมีขั้นตอนการดำเนินงานที่ต้องใช้กฎ ระเบียบ ข้อกฎหมายในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการดำเนินธุรกิจ การดำเนินงานของสหกรณ์พิจารณาตั้งแต่โครงสร้างของสหกรณ์ กระบวนการจัดหาปัจจัยการผลิตแก่สมาชิก กระบวนการสนับสนุนการผลิตแก่สมาชิกมีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษากระบวนการประกอบอาชีพการเกษตร พบปัญหาในการดำเนินการของสหกรณ์การเกษตร โดยผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 พบว่า มาตรการทางกฎหมายมีช่องว่างก่อให้เกิดผลกระทบต่อการดำเนินงานของสหกรณ์ บทบัญญัติกฎหมายก่อให้เกิดปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

1. เงื่อนไขการรับสมาชิกสมทบมาตรา 33/1 ก่อให้เกิดอุปสรรคสำคัญที่ทำให้สหกรณ์ที่มีศักยภาพไม่สามารถรับเกษตรกรที่อยู่นอกเขตแดนดำเนินงานเข้าเป็นสมาชิกสมทบได้ตามข้อบังคับที่มีอยู่เดิมของสหกรณ์

2. การรับสมัครสมาชิกสมทบ บทบัญญัติมาตรา 41 กับประกาศที่กล่าวมา ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้สหกรณ์ที่มีศักยภาพไม่สามารถรับเกษตรกรที่อยู่นอกเขตแดนดำเนินงานเข้าเป็นสมาชิกสมทบได้ตามข้อบังคับที่มีอยู่ของสหกรณ์

3. การบริหารงานขององค์กร บทบัญญัติมาตรา 55 การบริหารจัดการสหกรณ์ทุกขั้นตอนต้องมีการประชุมลงมติทำให้การบริหารธุรกิจล่าช้า

4. รูปแบบการปล่อยสินเชื่อ ประกาศนายทะเบียนสหกรณ์ เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการกำหนดแผนดำเนินการเกี่ยวกับธุรกิจหรือกิจกรรมของสหกรณ์ที่จะจัดตั้ง สหกรณ์มีรายได้ไม่เพียงพอ เนื่องจากการปล่อยสินเชื่อเฉพาะสมาชิกเท่านั้น

ทั้งนี้กระบวนการพัฒนาการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรให้มีศักยภาพการผลิตเป็นไปตามเป้าหมายของสหกรณ์ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องศึกษาข้อกำหนด กฎระเบียบ และมาตรการกฎหมายที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานของสหกรณ์ในแต่ละขั้นตอน เหตุนี้กฎหมายที่เกี่ยวข้องได้แก่ นโยบายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นของภาครัฐ ซึ่งกฎหมายและนโยบายเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรผู้ผลิตโคเนื้อ จำเป็นต้องสภาพปัญหาเกี่ยวกับนโยบายและข้อกฎหมายที่ส่งต่อการการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันในสินค้าเกษตรของประเทศไทย

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทยและต่างประเทศ

2. พิจารณาและวิเคราะห์บทบัญญัติของกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรการภายใต้พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ของไทยและต่างประเทศ

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทยและต่างประเทศ

4. ค้นหาและเสนอแนะแนวทางในการสร้างมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรของประเทศไทย

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีระเบียบวิธีการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Research) ด้วยการศึกษาค้นคว้าจากบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้อง บทความ ตำรา วิทยานิพนธ์ งานวิจัย ศึกษากฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร ได้แก่ กฎหมายสาธารณรัฐสิงคโปร์ กฎหมายสหกรณ์ในประเทศญี่ปุ่น กฎหมายสหกรณ์ในสาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้) และจากการสังเกต นอกจากนี้ ยังมีการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการแสดงความคิดเห็นอันเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quantitative Research) โดยการรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างที่จัดทำขึ้นเพื่อสัมภาษณ์ความคิดเห็นของประชากรในกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สหกรณ์สำนักงานส่งเสริมสหกรณ์ในกรุงเทพมหานคร คือ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างมี ดังนี้

เจ้าหน้าที่สหกรณ์สำนักงานส่งเสริมสหกรณ์ในกรุงเทพมหานคร

3. เครื่องมือการวิจัย และการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการดังกล่าว มี 2 ลักษณะ ดังนี้

แบบสัมภาษณ์ (Interview) โดยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) เจ้าหน้าที่สหกรณ์สำนักงานส่งเสริมสหกรณ์ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 10 ราย

การเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นลักษณะการศึกษาวิจัยเชิงนิรนัย โดยเป็นกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยพิจารณาจากคุณลักษณะของ กลุ่มตัวอย่างที่เลือกเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างเป็นเจ้าหน้าที่สหกรณ์สำนักงานส่งเสริมสหกรณ์ในกรุงเทพมหานคร เนื่องจากเป็นผู้มีประสบการณ์และทราบสภาพปัญหาในการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร ข้อบกพร่องของกฎหมายที่มีการใช้ในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลจะมีการตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม โดยแบบสอบถามจะต้องผ่านการตรวจสอบและทบทวนความถูกต้องของเนื้อหาก่อนที่จะนำไปใช้กับกลุ่มประชากร

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

โดยดำเนินการ ดังนี้เพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลเอกสาร ตำรา กฎหมายประเทศไทย และกฎหมายต่างประเทศ รวมทั้งรวบรวมข้อมูลจากการประชุมหารือระหว่างผู้วิจัย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและนำแบบสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ผล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบเชิงคุณภาพ โดยการสรุปความคิดเห็นจากแบบสัมภาษณ์เชิงพรรณนา แล้วนำมาสังเคราะห์มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย เพื่อนำองค์ความรู้ที่สังเคราะห์เพื่อได้มาซึ่งแนวทางในการสร้างมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรต่อไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบความเป็นมาและความสำคัญของมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทยและต่างประเทศ
2. ทำให้ทราบผลการพิจารณาและพิเคราะห์บทบัญญัติของกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรการภายใต้พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ของไทยและต่างประเทศ
3. ทำให้ทราบผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทยและต่างประเทศ
4. ทำให้ได้ข้อเสนอแนะแนวทางในการสร้างมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรของประเทศไทย

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. กฎหมายประเทศไทย

1.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

ประกอบอาชีพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 40 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพ” การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ที่ตราขึ้นเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยสาธารณะ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น

1.2 พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542

สหกรณ์ คือ “ องค์การของบรรดาบุคคล ซึ่งรวมกลุ่มกันโดยสมัครใจในการดำเนินวิสาหกิจที่พวกเขาเป็นเจ้าของร่วมกัน และควบคุมตามหลักประชาธิปไตย เพื่อสนองความต้องการ (อันจำเป็น) และความหวังร่วมกันทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ”

“สหกรณ์” ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 หมายความว่า คณะบุคคลซึ่งร่วมกันดำเนินกิจการเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม โดยช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542

ดังนั้น สหกรณ์จึงตั้งขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่แก้ปัญหาในด้านการทำมาหากินที่เหมือน หรือคล้ายๆ กัน หรือความต้องการบริการที่เหมือนกันและเป็นปัญหาที่สมาชิกแต่ละคนไม่สามารถแก้ไขได้ตามลำพัง หรือตั้งขึ้นมาเพื่อดำเนินการ ให้สมาชิกได้รับประโยชน์ในการประกอบอาชีพของตนมากกว่าที่แต่ละคนเคยได้จากการดำเนินกิจการเองตามลำพัง

2. กฎหมายต่างประเทศ

กฎหมายสหกรณ์ของสาธารณรัฐสิงคโปร์มีชื่อว่า Co-operative Societies Act ประกาศใช้มาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2522 (ค.ศ. 1979) โดยฉบับปัจจุบันได้รับการแก้ไขเมื่อ พ.ศ. 2552(ค.ศ. 2009) ผู้ศึกษาขอแปลกฎหมายฉบับนี้ว่า "รัฐบัญญัติสหกรณ์" มีทั้งสิ้น 9 หมวด ได้แก่ หมวด 1 บททั่วไป กำหนดนิยามศัพท์

และการแต่งตั้งนายทะเบียนและรองนายทะเบียน หมวด 2 การจัดตั้งและจดทะเบียนสหกรณ์ ตั้งแต่มาตรา 4 ถึงมาตรา 10A กำหนดเงื่อนไขที่จำเป็นในการจดทะเบียนสหกรณ์ หมวด 3 สิทธิและหน้าที่ของสหกรณ์ ตั้งแต่มาตรา 11 ถึงมาตรา 37 กำหนดสิทธิและอำนาจต่าง ๆ ที่สหกรณ์พึงได้รับการจัดตั้งสหกรณ์ชั้นมัธยม รวมไปถึงการสอบบัญชี การจัดทำรายงานประจำปี หมวด 4 สิทธิและความรับผิดชอบของสมาชิก ตั้งแต่มาตรา 38 ถึงมาตรา 49 กำหนดเกี่ยวกับการเข้าเป็นสมาชิก สิทธิในการโหวต ผู้แทนสมาชิก เป็นต้น หมวด 5 องค์การและการจัดการสหกรณ์ ตั้งแต่มาตรา 50 ถึงมาตรา 65A กำหนดเกี่ยวกับการประชุมสามัญ การประชุมสามัญประจำปีคณะกรรมการดำเนินการ เป็นต้น หมวด 6 ทรัพย์สินและทุนของสหกรณ์ ตั้งแต่มาตรา 66 ถึงมาตรา 13 กำหนดเกี่ยวกับทุนและกระจายประโยชน์ส่วนเกินหมวด 7 การควมรวมและการโอน ได้แก่มาตรา 74 และ 75 กำหนดเกี่ยวกับการรวมสหกรณ์และการโอนทรัพย์สินจากสหกรณ์หนึ่งไปอีกสหกรณ์หนึ่งหมวด 8 อำนาจและหน้าที่ของนายทะเบียนสหกรณ์ ตั้งแต่มาตรา 77-94 และ หมวด 9 เบ็ดเตล็ดในปี พ.ศ. 2558 ภาคสหกรณ์ในสิงคโปร์ ณ วันสิ้นปีทางบัญชี 31 มีนาคม พ.ศ. 2558 ประกอบด้วยสหกรณ์สามประเภท รวม 80 สหกรณ์ สมาชิก 1,470,350 คน มูลค่าสินทรัพย์ 8,100 ล้านดอลลาร์ ดังนี้

1) สหกรณ์ผู้บริโภคและบริการ (Consumer and Service Cooperative) ซึ่งจัดสินค้าและบริการให้แก่สมาชิก เพื่อสนองความต้องการประจำวันของพวกเขาและช่วยเหลือในเรื่องค่าครองชีพของประชาชนสิงคโปร์ด้วย ปัจจุบันมีจำนวน 49 สหกรณ์ รวมสมาชิก 1,274,000 คน มูลค่าสินทรัพย์ 7,130 ล้านดอลลาร์

2) สหกรณ์เครดิต (Credit Cooperative) ซึ่งบริการทางการเงินแก่สมาชิกที่ความผูกพันร่วมกัน ปัจจุบันมีจำนวน 27 สหกรณ์ สมาชิก 143,000 คน มูลค่าสินทรัพย์ 970 ล้านดอลลาร์

3) สหกรณ์โรงเรียน (School Cooperative) ซึ่งดำเนินการในโรงเรียนประถมสวิทยาลัย มีเป้าหมายในการเผยแพร่หลักการสหกรณ์และทักษะการเป็นผู้ประกอบการแก่นักเรียนปัจจุบันมีจำนวน 4 สหกรณ์ สมาชิก 350 คน มูลค่าสินทรัพย์ 7 แสนดอลลาร์

กฎหมายสหกรณ์ในประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นมีพื้นที่ทำการเกษตรประมาณร้อยละ 15 จึงมีการใช้เทคโนโลยีการผลิตขั้นสูง เพื่อให้ได้ผลผลิตจำนวนมาก หลังจากสงครามโลกได้ยุติลงประเทศญี่ปุ่นได้ทำการรวบรวมปัจจัยด้านการผลิต ได้แก่ แรงงาน ที่ดิน เพื่อใช้ในการผลิตอาหารและบริการที่เป็นที่ต้องการของชุมชน อีกทั้งนำรูปแบบของสหกรณ์ การเกษตรมาใช้ โดยสหกรณ์ของญี่ปุ่นให้ความสำคัญ 3 H ที่เป็นหลักแนวทางการดำเนินงานของสหกรณ์ใน 3 ด้าน คือ สุขภาพที่ดี (Healthy) คุณภาพสูง (High quality) และเทคโนโลยีขั้นสูง (High technology)

กฎหมายสหกรณ์ของประเทศญี่ปุ่นใช้รูปแบบการตรากฎหมายสหกรณ์เฉพาะกิจการซึ่งมีความแตกต่างกันสำหรับญี่ปุ่น "กฎหมายสหกรณ์การเกษตร" (The Agricultural Cooperative Society Law) เป็นกฎหมายสหกรณ์เฉพาะกิจการฉบับแรกของประเทศญี่ปุ่น ใช้บังคับเมื่อ พ.ศ. 2490 (ค.ศ. 1947) แก้ไขเพิ่มเติม 27 ครั้ง ตั้งแต่ พ.ศ. 2491-2536 (ค.ศ. 1948-1993) เป็นเวลา 45 ปีกฎหมายฉบับนี้มีทั้งสิ้น 6 หมวดกฎหมายฉบับนี้กำหนดเป้าหมายที่สำคัญไว้ 2 มาตรา คือ เป้าหมายของกฎหมาย (Object of this law) โดยมาตรา 1 กำหนดให้กฎหมายนี้มีเป้าหมายในการส่งเสริมการพัฒนาที่ดีของระบบสหกรณ์ของ

เกษตรกร การปรับปรุงผลผลิตทางการเกษตร ตลอดจนสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร เช่นเดียวกับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ และเป้าหมายของธุรกิจสหกรณ์ (Object of Business) โดยมาตรา 8 กำหนดให้สหกรณ์มีเป้าหมายในการดำเนินธุรกิจเพื่อบริการสมาชิกและสหกรณ์สมาชิก เพื่อให้ได้ระดับสูงสุด สหกรณ์ไม่ได้รับอนุญาตให้ดำเนินธุรกิจเพื่อแสวงหากำไร การกำหนดนิยามเบื้องต้นที่ควรทราบของกฎหมายคือ คำว่า เกษตร (Agriculture) และ เกษตรกร (Farmer) โดยมาตรา 3 กำหนดให้ "เกษตรกร" หมายถึง ธุรกิจ เช่น การปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และปลูกหม่อนเลี้ยงไหม (รวมถึงธุรกิจอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง) ส่วน "เกษตรกร" หมายถึงบุคคลที่ทำการเกษตรหรือผู้ที่มีส่วนร่วมในการเกษตร

กฎหมายสหกรณ์ในสาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้)

เนื่องจากสถานการณ์ด้านการเกษตรของเกาหลีใต้ไม่สู้ดีนัก เนื่องจากภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ภูเขาจึงทำให้มีพื้นที่เพียงร้อยละ 22 เท่านั้นที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูก อีกทั้งปริมาณน้ำฝนต่อปีมีจำนวนน้อยกว่าประเทศการเกษตรอื่นๆ นอกจากนี้ พื้นที่ทำการเกษตรยังถูกตัดแปลงให้เป็นพื้นที่ก่อสร้างอาคารที่อยู่อาศัยและพื้นที่อุตสาหกรรม ทำให้ขนาดของภาคการเกษตรลดน้อยลง และมีความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศในระดับต่ำสหกรณ์การเกษตรของเกาหลีใต้ได้รับการจัดตั้งขึ้นหลายแห่งในช่วงทศวรรษ 1960 โดยความพยายามของชาวนาที่แสวงหาอำนาจต่อรองด้วยการสร้างธุรกิจ ทำการปลูกวัตถุดิบและสร้างตลาดของตนเอง การรักษาอำนาจต่อรองไว้เป็นสาเหตุที่สำคัญของการดำรงอยู่ของสหกรณ์การเกษตรของประเทศเกาหลีใต้ อย่างไรก็ตาม สหกรณ์ของเกาหลีใต้มีความโดดเด่นและได้รับสิทธิพิเศษเพราะได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลเป็นอย่างดี

จุดเริ่มต้นของสหกรณ์การเกษตรของประเทศเกาหลีใต้ เกิดจากการรวมตัวกันของกลุ่มชาวนาที่ต้องการเงินทุนหรือแรงงานเพื่อประกอบกิจกรรมต่างๆ ในไร่นาของตนเอง เช่น กลุ่ม Dure, Pumas, Kye และ Hangyack ซึ่งบางองค์กรในนี้ ยังคงมีอยู่ในปัจจุบัน ในขณะที่สมาคมด้านการเงินที่ก่อตั้งในเมือง Kwang-ju ในปี 1907 ถูกมองว่าเป็นสหกรณ์สมัยใหม่แห่งแรกในประเทศเกาหลี โดยจุดมุ่งหมายของสมาคม คือ ให้ความช่วยเหลือเกษตรกรและใช้หลักการสหกรณ์ โดยประยุกต์ใช้แบบอย่างจากสหภาพเครดิตยูเนียนของเยอรมัน จนกระทั่งในปี 1957 กฎหมายสหกรณ์การเกษตรผ่านสภา ทำให้มีการจัดตั้งสหกรณ์การเกษตรอย่างเป็นทางการในปี 1958 ต่อมาได้มีการจัดตั้ง The National Agricultural Cooperative Federation (NACF) ในปี 1961 เพื่อรวมสหกรณ์การเกษตรและธนาคารเพื่อการเกษตรเข้าไว้ด้วยกัน ทำให้สหกรณ์การเกษตรของเกาหลีใต้เป็นระบบ 3 ชั้น ได้แก่ ชั้นแรก ได้แก่ สหกรณ์ระดับหมู่บ้าน ชั้นที่สอง ได้แก่ สหกรณ์ระดับเมือง และชั้นที่สาม ได้แก่ สหกรณ์ระดับประเทศ หรือ NACF

ผลการศึกษา

จากการมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร: ศึกษาเปรียบเทียบกับต่างประเทศ ได้ผลจากการศึกษา ดังต่อไปนี้

1. ผลจากการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศ

จากการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายสหกรณ์ของแต่ละประเทศ พบว่า พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรการที่รัฐใช้อำนาจเหนือสหกรณ์ แม้จะมีข้อบังคับสหกรณ์เป็นแนวทางในการดำเนินงาน แต่ก็อยู่ภายใต้การดูแลอย่างใกล้ชิดจากนายทะเบียน ขณะที่กฎหมายต่างประเทศ นโยบายสำคัญของรัฐคือ ไม่เข้ามาแทรกแซงการดำเนินงานของสหกรณ์และพยายามลดบทบาทในการควบคุมสหกรณ์เพื่อให้

สหกรณ์สามารถประกอบธุรกิจได้อย่างอิสระ ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มีสหกรณ์เพียงประเภทเดียว คือ ‘สหกรณ์จำกัด’ และได้กำหนดประเภทของสหกรณ์เป็นไปตามกฎกระทรวงแยกต่างหากออกไป แต่ไม่มีบทกฎหมายเฉพาะสำหรับใช้กับสหกรณ์ประเภทใดเป็นพิเศษ (ไม่รวมถึงกลุ่มเกษตรกร) ซึ่งต่างจากกฎหมายสหกรณ์ต่างประเทศที่มีการแบ่งแยกประเภทสหกรณ์โดยจะแยกบทบัญญัติออกไปให้เป็นสัดส่วนหรือแยกออกไปเป็นกฎหมายเฉพาะเลยก็มี เช่น ประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น

สหกรณ์ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มีเพียงประเภทเดียว คือ สหกรณ์จำกัด นอกจากนี้กฎหมายยังกำหนดให้การกำหนดประเภทของสหกรณ์เป็นไปตามกฎกระทรวงแยกต่างหากออกไป รวมถึงไม่มีบทกฎหมายเฉพาะสำหรับใช้กับสหกรณ์ประเภทใดเป็นพิเศษ (ไม่รวมถึงกลุ่มเกษตรกร) เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายไทยกับกฎหมายสหกรณ์ต่างประเทศ มีข้อน่าสังเกตว่า กฎหมายสหกรณ์ต่างประเทศจะมีการแบ่งแยกประเภทสหกรณ์ด้วยเสมอ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ สหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับการเงิน ถ้ามิได้มีการกำกับอย่างเป็นพิเศษอย่างในกรณีสหกรณ์เครดิต (Credit Cooperative) ตาม Co-operative Societies Act ก็จะมีการแยกบทบัญญัติออกไปให้เป็น สัดส่วน หรือแยกออกไปเป็นกฎหมายอีกเรื่องหนึ่ง

2. ผลที่ได้จากการสัมภาษณ์

ผลที่ได้จากการสัมภาษณ์พบว่า พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 รวมถึงกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของสหกรณ์ มีปัญหาต่อการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร ดังต่อไปนี้

สหกรณ์เป็นนิติบุคคลมหาชน การจัดตั้งและยุบเลิก นิติบุคคลมหาชนเกิดขึ้นจากการจัดตั้งโดยรัฐผ่านการตราพระราชบัญญัติหรือตรากฎหมายในลักษณะอื่นเพื่อจัดตั้งนิติบุคคลมหาชนขึ้น เช่นเดียวกับการยุบเลิกนิติบุคคลมหาชนซึ่งจะกระทำได้ก็โดยการที่รัฐออกกฎหมายเพื่อยุบเลิกนิติบุคคลมหาชนนั้น ๆ เท่านั้น ด้วยสาเหตุที่ว่านิติบุคคลมหาชนจัดตั้งขึ้นเพื่อดำเนินภารกิจอันเป็นประโยชน์สาธารณะ และโดยปกตินิติบุคคลมหาชนย่อมมีอำนาจมหาชนอันเป็นอำนาจของรัฐซึ่งเป็นอำนาจที่เหนือกว่าเอกชน รัฐจึงต้องเป็นผู้จัดตั้งนิติบุคคลมหาชนโดยตรง

มาตรา 33/1 กฎหมายแบ่งแยกประเภทไว้แต่การดำเนินการแต่ละสหกรณ์ใช้มาตรการเดียวกัน ซึ่งการดำเนินการสหกรณ์แต่ละประเภท โดยเฉพาะการดำเนินงานของสหกรณ์เกี่ยวกับการเกษตร สหกรณ์ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มีเพียงประเภทเดียว คือ สหกรณ์จำกัด นอกจากนี้กฎหมายยังกำหนดให้การกำหนดประเภทของสหกรณ์เป็นไปตามกฎกระทรวงแยกต่างหากออกไป รวมถึงไม่มีบทกฎหมายเฉพาะสำหรับใช้กับสหกรณ์ประเภทใดเป็นพิเศษ ประกาศนายทะเบียนสหกรณ์เรื่องความสัมพันธ์ของสมาชิกสมทบกับสหกรณ์หรือสมาชิกสหกรณ์ กำหนดว่า สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์นิคม สหกรณ์ประมง สหกรณ์บริการ และสหกรณ์ร้านค้า สมาชิกสมทบจะต้องมีความสัมพันธ์กับสหกรณ์หรือสมาชิกสหกรณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้ เป็นบิดา มารดา สามิ ภรรยาหรือบุตรของสมาชิก หรือเป็นเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ที่ขาดคุณสมบัติเกี่ยวกับการประกอบอาชีพหลักที่จะสมัครเข้าเป็นสมาชิกตามข้อบังคับ

มาตรา 41 กฎหมายเป็นเครื่องมือที่ให้อำนาจแก่นายทะเบียนสหกรณ์ในการกำหนดการใช้ อำนาจเกี่ยวกับการดำเนินการของสหกรณ์เกี่ยวกับการรับสมาชิก จุดประสงค์ของการที่กฎหมายให้อำนาจแก่นายทะเบียนสหกรณ์ เพื่อแก้ไขปัญหาสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในฐานะเป็นนายทะเบียนสหกรณ์ตามกฎหมายมีอำนาจในการดูแลสหกรณ์และเกษตรกรให้เป็นไปตามกรอบของกฎหมาย ข้อบังคับและคำสั่งต่างๆ ที่ว่าด้วยการสหกรณ์ โดยเรื่องของการใช้อำนาจ การปฏิบัติตามข้อบังคับ การปฏิบัติตาม

ระเบียบคำสั่งที่กรมออกมากำกับดูแลสหกรณ์และเกษตรกรเพื่อให้สามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างถูกต้องและส่งผลต่อความเจริญรุ่งเรืองของสหกรณ์

อภิปรายผล

กฎหมายว่าด้วยการสหกรณ์ ถือเป็นกฎหมายที่สามารถสะท้อนสภาพของเศรษฐกิจสังคม และสถานการณ์การเมืองได้เป็นอย่างดีซึ่งในสถานการณ์ของโลกในยุคปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า บทบาทของรัฐในระบบเศรษฐกิจภายในนั้น เป็นทิศทางที่มีบทบาทอย่างจำกัด กล่าวคือ รัฐมีหน้าที่เพียงแต่ใช้อำนาจเพื่อสร้างกลไกตลาดที่ถูกต้อง กรอบของกฎหมายที่เหมาะสมและจะเป็นผู้ดำเนินการเอง เฉพาะในกรณีที่กลไกตลาดไม่อาจกระทำการในเรื่องนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่านั้น ปัญหาของระบบสหกรณ์ คือ เมื่อดำเนินการกับคู่ค้า ระบบสหกรณ์ไม่มีความคล่องตัว จัดตั้งบริษัทลูกเป็นนิติบุคคล เพราะสามารถตัดสินใจได้โดยเร็วในเรื่องของการตลาดและสหกรณ์ยังต้องดูแลในเรื่องของระบบการผลิต ควบคุมการผลิตเพื่อให้ได้คุณภาพ มาตรฐานและให้บริษัทลูกเป็นผู้จัดจำหน่ายมีการเจรจาทางการค้า เมื่อมีการเจรจากับคู่ค้าต่างๆทำให้เกิดสภาพคล่องตัวมากขึ้น

สหกรณ์การเกษตรทั่วไปแบ่งเป็นประเภทย่อย ได้แก่ สหกรณ์การเกษตรทั่วไป สหกรณ์โคนม สหกรณ์โคเนื้อ กลุ่มคนเลี้ยงสัตว์ สหกรณ์กองทุนสวนยาง ซึ่งมีบทบาทในการทำธุรกิจต่างกัน แต่การควบคุมยังเป็นแบบเดียวกัน ทำให้การดำเนินงานของสหกรณ์โคเนื้อไม่เกิดสภาพคล่องในการดำเนินธุรกิจ อย่างเช่นกรณีประเทศญี่ปุ่น ได้ออกกฎหมายส่งเสริมการดำเนินธุรกิจให้สหกรณ์การตรากฎหมายสหกรณ์ เฉพาะกิจการมีภาคการเกษตรดำเนินธุรกิจที่เกี่ยวข้องไม่ได้กระทำเพียงด้านการผลิต โดยมีกฎหมายรองรับในการการตลาด การแนะนำการทำฟาร์ม การประกันภัย การออม-การเครดิต และการจัดหาปัจจัย จึงทำให้สหกรณ์การเกษตรในประเทศญี่ปุ่นมีความเข้มแข็งและยั่งยืน

พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ สหกรณ์จะรับสมาชิก สมทบได้จะต้องเป็นเครือญาติกับสมาชิกสหกรณ์ หรือมีความสัมพันธ์กับสหกรณ์ โดยความเห็นชอบแล้วของทะเบียน ซึ่งเขตแดนดำเนินงานในประเทศฟิลิปปินส์ สมาชิกสมทบสามารถเป็นได้ทั้งนิติบุคคลและบุคคลธรรมดา และกฎหมายกำหนดเงื่อนไขไว้ว่า สมาชิกสามัญไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนหรือรับเลือก ทั้งได้รับสิทธิและประโยชน์ตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ สำหรับสมาชิกสมทบที่มีเงื่อนไขครบที่กำหนดไว้สำหรับการเป็นสมาชิกสามัญ ยังสนับสนุนสหกรณ์เป็นระยะเวลาสองปี และยังมี ความประสงค์จะเป็นสมาชิกสามัญ ย่อมได้รับการพิจารณาเป็นสมาชิกสามัญ และกฎหมายกำหนดเกณฑ์แดนดำเนินงาน (Territory) สหกรณ์ย่อมแบ่งตามแดนดำเนินงานซึ่งตรงกับเขตการปกครองของประเทศหรือไม่ก็ได้ สรุปกฎหมายสหกรณ์ว่าด้วยเรื่องการรับสมาชิกสมทบของประเทศฟิลิปปินส์ได้ว่า การรับสมาชิกสมทบไม่มีเงื่อนไขหรือข้อจำกัดมากเกินไปสำหรับสหกรณ์เกี่ยวกับการเกษตร เนื่องจากสมาชิกสมทบเป็นสมาชิกที่ไม่ได้มีสิทธิเหนือกว่าสมาชิกสามัญ และสมาชิกสมทบเข้าเป็นผู้ช่วยเหลือให้สหกรณ์ได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือให้เกิดความเติบโตในการดำเนินงานประกอบธุรกิจได้มากขึ้นด้วย ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายสหกรณ์ของไทยดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น

ประเด็นการรับสมาชิกที่เป็นนิติบุคคลเข้ามาเป็นสมาชิก พบว่า ปัญหาการเปิดรับสมาชิกสหกรณ์เกิดขึ้น เนื่องจากพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ให้สหกรณ์สามารถเปิดรับสมาชิกสมทบได้ และให้อำนาจนายทะเบียนสหกรณ์ในการกำหนดประเภทสหกรณ์ที่สามารถเปิดรับสมาชิกสมทบ (มาตรา 41)

ต่อมานายทะเบียนสหกรณ์ได้ออกประกาศนายทะเบียนสหกรณ์ ลงวันที่ 3 พฤศจิกายน 2542 เรื่อง กำหนดประเภทของสหกรณ์ที่สามารถรับสมาชิกสมทบ กำหนดให้สหกรณ์ทุกประเภทสามารถรับสมาชิกสมทบได้ และให้สหกรณ์มีอิสระในการกำหนดคุณสมบัติ วิธีรับสมัครและการขาดสมาชิกภาพตลอดจนสิทธิและหน้าที่ของสมาชิกสมทบให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผล

สหกรณ์ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มีเพียงประเภทเดียว คือ ‘สหกรณ์จำกัด’ กำหนดประเภทของสหกรณ์เป็นไปตามกฎกระทรวงแยกต่างหากออกไป แต่ไม่มีบทกฎหมายเฉพาะสำหรับใช้กับสหกรณ์ประเภทใดเป็นพิเศษ (ไม่รวมถึงกลุ่มเกษตรกร) ซึ่งต่างจากกฎหมายสหกรณ์ต่างประเทศที่มีการแบ่งแยกประเภทสหกรณ์โดยจะแยกบทบัญญัติออกไปให้เป็นสัดส่วนหรือแยกออกไปเป็นกฎหมายเฉพาะเลยก็มี เช่น ประเทศญี่ปุ่น (Agricultural Cooperative Society Law) ที่มีเป้าหมายธุรกิจมุ่งเน้นในทางพัฒนาระบบสหกรณ์การเกษตรที่ให้บริการที่ดีที่สุดแก่สมาชิกโดยไม่แสวงหากำไร สำหรับสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี นโยบายสำคัญของรัฐคือไม่เข้ามาแทรกแซงการดำเนินงานของสหกรณ์ และพยายามลดบทบาทในการควบคุมสหกรณ์ เพื่อให้สหกรณ์สามารถประกอบธุรกิจได้อย่างอิสระ รัฐจะมีการดูแลและให้ความช่วยเหลือเป็นพิเศษในส่วนของสหกรณ์ภาคเกษตรด้านใช้กฎหมายและแก้ไขกฎหมายเท่านั้น ขณะที่กฎหมายสหกรณ์ไทยกำหนดเชิงเนื้อหาเพียงวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ตามมาตรา 33 ที่ให้มีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมของบรรดาสมาชิก โดยวิธีช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามหลักการสหกรณ์ โดยภาครัฐเข้ามากำหนดนโยบายด้านการสหกรณ์ ผ่านการกำหนดให้มีคณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติ จึงกล่าวได้ว่า การพัฒนาการสหกรณ์ในประเทศไทยได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดจากภาครัฐ โดยทำหน้าที่ด้านการกำหนดนโยบายต่าง ๆ เกี่ยวกับสหกรณ์ อย่างไรก็ตาม กฎหมายไม่ได้กำหนดกรอบวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายของการสหกรณ์ในประเทศไทยไว้อย่างชัดเจน โดยแต่ละสหกรณ์จะมีข้อบังคับสหกรณ์เป็นแนวทางในการดำเนินงานโดยอยู่ภายใต้การดูแลอย่างใกล้ชิดจากนายทะเบียนตามอำนาจของกฎหมายที่ให้ไว้ สภาพปัญหาและกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานสหกรณ์สรุปได้ว่า

1.1 พระราชบัญญัติสหกรณ์ มาตรา 33/1 กำหนดการคุณสมบัติสมาชิกสมทบไว้ว่า สมาชิกสมทบต้องเป็นบุคคลธรรมดาซึ่งบรรลุนิติภาวะ เว้นแต่สหกรณ์ตามมาตรา 33/1 (4) (6) หรือ (7) ที่ตั้งอยู่ในสถานศึกษาอาจรับผู้ศึกษาในสถานศึกษานั้นซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะเป็นสมาชิกสมทบได้ ซึ่งตามประกาศนายทะเบียนสหกรณ์เรื่องความสัมพันธ์ของสมาชิกสมทบกับสหกรณ์หรือสมาชิกสหกรณ์ กำหนดว่าสหกรณ์การเกษตร สหกรณ์นิคม สหกรณ์ประมง สหกรณ์บริการ และสหกรณ์ร้านค้า สมาชิกสมทบจะต้องมีความสัมพันธ์กับสหกรณ์หรือสมาชิกสหกรณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้ เป็นบิดา มารดา สามเณรหรือบุตรของสมาชิก หรือเป็นเจ้าของหน้าที่ของสหกรณ์ที่ขาดคุณสมบัติเกี่ยวกับการประกอบอาชีพหลักที่จะสมัครเข้าเป็นสมาชิกตามข้อบังคับ โดยบทบัญญัตินี้มีการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องจากปัญหาการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ แต่เนื่องจากกฎหมายสหกรณ์ของไทยเป็นกฎหมายรวม เจื่อนไขการรับสมาชิกสมทบที่แก้ไขกลายเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้สหกรณ์ที่มีศักยภาพไม่สามารถรับเกษตรกรที่อยู่นอกเขตแดนดำเนินงาน

เข้าเป็นสมาชิกสมทบได้ตามข้อบังคับที่มีอยู่เดิมของสหกรณ์ ประกอบกับสหกรณ์การเกษตรที่เน้นธุรกิจโคนมได้มีการจดทะเบียนทั่วทุกจังหวัด ปัจจุบันมีเพียง 28 แห่ง (ตารางที่ 2 และภาพที่ 4) ส่งผลให้เงื่อนไขการกำหนดแผนดำเนินงานโดยยึดกับอาณาเขตจึงเป็นอุปสรรคสำคัญของสหกรณ์ในการดำเนินธุรกิจ นอกจากนี้สหกรณ์ที่ทำธุรกิจโคนมอาจเน้นสายพันธุ์ที่ไม่ตรงตามสายพันธุ์โคของเกษตรกร หรือการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ไม่สนใจเพียงพอให้เกษตรกรสมัครเข้าเป็นสมาชิก เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 40 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพ”

1.2 กฎหมายเกี่ยวกับการประชุมใหญ่ในปัจจุบันมีความล่าสมัยต่อการดำเนินงานของสหกรณ์ฯ ซึ่งในปัจจุบันได้มีการแก้ไขสถานการณ์โดยการออกระเบียบชั่วคราวเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า เพื่อให้สหกรณ์โคนมดำเนินงานไปได้เพียงชั่วคราวเท่านั้น ควรมีปรับปรุงแก้ไขให้ทันสมัยและสอดคล้องกับการดำเนินงานของสหกรณ์ฯ

1.3 พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่ม พ.ศ. 2562 ในกฎหมายมีการแบ่งแยกประเภทสหกรณ์ไว้ในกฎหมาย มาตรา 33 แบ่งประเภทสหกรณ์ไว้ 7 ประเภท ได้แก่ 1) สหกรณ์การเกษตร 2) สหกรณ์ประมง 3) สหกรณ์นิคม 4) สหกรณ์ร้านค้า 5) สหกรณ์บริการ 6) สหกรณ์ออมทรัพย์ และ 7) สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน นอกจากนี้ยังมีสหกรณ์อื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง โดยมีมาตรการเดียวกัน ในการดำเนินการ แต่ในทางปฏิบัติการดำเนินการสหกรณ์แต่ละประเภทจะมีความแตกต่างกันตามรูปแบบการดำเนินธุรกิจ โดยเฉพาะบริบทการดำเนินงานของภาคการเกษตรและภาคการเงิน ก่อให้เกิดอุปสรรคในการดำเนินงานของสหกรณ์โคนม เช่น กรณีนี้การรับสมาชิกสมทบ หรือในเรื่องเกี่ยวกับการบัญชี การทำบัญชีของสหกรณ์โคนม จะมีการทำบัญชีที่แตกต่างกันเนื่องจากสมาชิกระยะเวลาในการผลิตโคนมนานเกินรอบปีบัญชีปกติ ซึ่งไม่มีคู่มือระบบบัญชีเฉพาะสำหรับสหกรณ์โคนม การดำเนินงานของสหกรณ์แต่ละแห่งจึงปรับรูปแบบใช้งานตามความรู้และความเข้าใจของแต่ละสหกรณ์ ทำให้มีความแตกต่างกัน ประกอบกับบุคลากรด้านบัญชีสำหรับภาคเกษตรยังขาดความรู้และประสบการณ์ทั้งการบัญชีและการคำนวณต้นทุนสินค้าประเภทโคนม และสินค้าแปรรูป

2. ข้อเสนอแนะ

ควรปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ให้มีบทบัญญัติที่ยืดหยุ่น ไม่เคร่งครัดจนเกินไป โดยมีการปรับปรุงดังต่อไปนี้

เพิ่มเติมในมาตรา 33 วรรค 2 ลักษณะของสหกรณ์ที่จะรับจดทะเบียน วัตถุประสงค์ และขอบเขตแห่งการดำเนินกิจการที่จะพึงดำเนินการได้ของสหกรณ์แต่ละประเภทตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง เว้นแต่ การกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับสหกรณ์การเกษตร ให้มีการตราประกาศเพื่อให้เหมาะสมกับการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรเป็นการเฉพาะ

แก้ไขใหม่ มาตรา 41 สหกรณ์ตามมาตรา 33/1 อาจรับสมาชิกสมทบได้ สมาชิกสมทบเป็นนิติบุคคล ต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อเข้ามามีส่วนช่วยเหลือทางด้านการตลาด ระดมทุน เพื่อร่วมทำธุรกรรมกับสหกรณ์ โดยให้นิติบุคคลที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกสมทบเสียภาษีตามกฎหมายกำหนด

เอกสารอ้างอิง

- ทศพล มุลมณี. 2562. การศึกษาระบบตลาดและโซ่อุปทานเพื่อพัฒนาการผลิตและจำหน่ายโคเนื้อขุน
คุณภาพสูง: กรณีศึกษา เชียงใหม่ พะเยา แพร่. คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทิพวรรณ ลิ้มกูร, ดวงกมล ปานรศทิพ ธรรมธิวัฒน์, โอปอล์ สุวรรณเมฆ และ ประเมศร์ อัสวเรืองพิภพ.
2550. รายงานวิจัย การตลาดเนื้อโคและผลิตภัณฑ์จากเนื้อโค : พฤติกรรมผู้บริโภคเนื้อโคและผลิต
จากเนื้อโค. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- ธำรง เมฆโหรา และคณะ. 2551. ระบบการผลิตและการตลาดโคเนื้อ จังหวัดตาก. สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ยอดชาย ทองไธยนันท์, 2563. การปรับปรุงพันธุ์โคเนื้อเชิงปฏิบัติ. กรมปศุสัตว์.

กระบวนการเสริมพลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำของบ้านท่าศาลา
ตำบลท่าศาลา อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดเลย

Community Empowerment Process of Black Ginger Coffee Community
Enterprise Group of Ban Tha Sala, Tha Sala Subdistrict, Phu Ruea District,
Loei Province

วิษณุ มะลิตัน¹ และวิริยา เพียรไทย²
Wish Maliton¹ and Wiriya Pianthai²

Received: November 30, 2023

Revised: April 30, 2024

Accepted: July 16, 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในกระบวนการเสริมพลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และศึกษาแนวทางสร้างกระบวนการเสริมพลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำของบ้านท่าศาลา ตำบลท่าศาลา อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดเลย ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed method) คือ เชิงปริมาณ เครื่องมือคือ แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างจำนวน 160 คน วิเคราะห์และประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ และงานวิจัยคุณภาพ เครื่องมือคือ การสนทนากลุ่มจำนวน 13 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาพรวมของความต้องการจำเป็นในการเสริมพลังองค์กรชุมชนในงานสวัสดิการชุมชนที่อยู่ระหว่างการดำเนินงานในจังหวัดเลย มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนา ค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.32 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานจากหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน (สำนักงานพัฒนาชุมชนกุฉินารายณ์และสำนักงานเกษตรอำเภอกุฉินารายณ์) มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนา เป็นลำดับแรก ค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.34 รองลงมาได้แก่ ข้อ 4 ด้านการได้รับการสนับสนุนดำเนินการประสานงานระหว่างภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน ข้อ 3 ด้านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการดำเนินงานและกำกับติดตามประเมินผลการดำเนินงาน และข้อ 1 ด้านการดำเนินงานตามภารกิจแห่งระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำบ้านท่าศาลา ค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.32 0.31 0.31 และ 0.30 ตามลำดับ 2) แนวทางการสร้างกระบวนการเสริมพลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำของบ้านท่าศาลาตำบลท่าศาลา อำเภอกุฉินารายณ์

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิษณุ มะลิตัน สาขาวิชาพัฒนสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, Email: Wich.Mal@lru.ac.th, Assoc. Prof. Dr., Community Development Program, Faculty of Humanities and Social Science, Loei Rajabhat University

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
Lecturer of Community Development Program Faculty of Humanities and Social Science, Loei Rajabhat University

จังหวัดเลย ประกอบด้วย (1) กระบวนการเสริมสร้างแนวคิดเชิงบวกทางสังคมด้วยกระบวนการกลุ่ม (2) กระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมให้กับสมาชิกและชุมชน และ (3) กระบวนการเสริมสร้างแกนกลางการพัฒนาชุมชน เพื่อผลักดันให้ กลุ่มภาคีเครือข่าย ให้สามารถกระตุ้นให้ภาคีเครือข่ายมาร่วมงาน ผ่านการเสริมสร้างศักยภาพกลุ่มเพื่อให้เกิดการขยายผลการเสริมพลัง

คำสำคัญ: กระบวนการ,การส่งเสริม, กลุ่มวิสาหกิจชุมชน, เครือข่าย

Abstract

Research Objective To study the needs in the community empowerment process of community enterprise groups, with a specific focus on the Black Galangal Coffee community enterprise group in Ban Tha Sala. **Research Methodology** The methodology chosen for this research is a mixed-method approach Quantitative Research Utilized a questionnaire distributed to a sample group of 160 people and analyzed using a computer program. Qualitative Research Conducted group discussions with 13 people to analyze descriptive data.

Research Findings 1) Identified necessary needs for strengthening community organizations in community welfare work, with a PNI (Priority Needs Index) adjusted value of 0.32 Found specific areas requiring development, such as supporting participation from supporting agencies, coordinating between network partners, collaborative learning processes, and adherence to operational regulations. 2) Guidelines for Community Empowerment Process

The guidelines propose a three-step process for empowering the Black Galangal Coffee community enterprise group (1) Strengthening positive social concepts through group processes. (2) Enhancing participation of members and the community. (3) Strengthening the core of community development to engage network partners and expand the results of empowerment. These findings and guidelines provide a structured approach to enhancing community empowerment within the Black Galangal Coffee community enterprise group, with a focus on collaboration, participation, and adherence to operational regulations.

Keywords: Process, Empowerment, Community Enterprise Group, Networking

บทนำ

การเสริมสร้างพลังชุมชน (Community Empowerment) เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการให้หัวใจแก่การพัฒนาชุมชนโดยเฉพาะ (Community-Based Development) ในยุคหลังโควิด 19 ซึ่งภาคชนบทยังคงมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวต่อสถานการณ์ได้ดีขึ้นหลังจากประสบปัญหาโรคระบาดขนาดใหญ่ในช่วงปี 2563-2565 และกำลังเข้าสู่ยุคภาวะหลังความทันสมัย (Post-modernization) ที่การแสวงหาความรู้โดยใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวันมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น แต่กลับพบว่าชุมชนบางแห่งมีความอ่อนแอ เปราะบาง และไร้พลัง ทำให้ไม่สามารถนำเทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาได้อย่างเต็มที่ การเสริมสร้างพลังชุมชนจึงเน้นการทำให้ชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของและสามารถควบคุมปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้ด้วยตนเอง โดยการนำเทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน โดยการเสริมสร้างพลังชุมชนนี้เป็นการดึงเอาศักยภาพและทรัพยากรที่มีในชุมชนมาใช้ในการพัฒนาตนเองและสนับสนุนกันภายในชุมชนผ่านการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาชุมชน ในทางมุมมองของสมศักดิ์ สามีคศิริธรรม (2566) การเสริมสร้างพลังชุมชนในฐานะการใช้ชุมชนเป็นฐาน คือ การพัฒนาจิตสำนึกในระดับสูงหรือมนธธรรมสำนึก (Conscientization) ซึ่งเน้นไปที่การเสริมสร้างความเข้าใจลึกซึ้งในปัญหาโครงสร้างของสังคม และการหล่อหลอมจิตสำนึกที่สนับสนุนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยให้ความสำคัญกับการทำให้ผู้คนสามารถมีสิทธิและอิทธิพลในการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของพวกเขา นอกจากนี้ การเสริมสร้างพลังยังเน้นไปที่การให้ความสำคัญกับความสามารถของบุคคลในการกระทำตามความสามารถของตนเองและการร่วมงานกับผู้อื่น ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งและเชื่อมั่นในชุมชนที่มีพลังในการพัฒนาตนเองและชุมชนโดยรวม

การเสริมพลังเป็นกระบวนการกลุ่มเนื่องจากการทำกับผู้อื่นอาจในเชิงเดียวมักไม่สามารถประสบความสำเร็จได้ เนื่องจากผู้ไร้อำนาจเหล่านั้นมักขาดความมั่นใจในตนเอง ซึ่งทำให้ไม่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงได้ เนื่องจากพวกเขารู้สึกว่าล้าหลังและไม่มีพลังในการพัฒนาตนเองหรือสร้างการเปลี่ยนแปลงในชุมชน ดังนั้นการเสริมพลังมักให้ผลสำเร็จมากขึ้นเมื่อนำไปสู่กลุ่มหรือชุมชน เพื่อให้เกิดอำนาจของกลุ่มที่แสดงถึงความเชื่อมั่นมากขึ้น (พินทุสร โพธิ์อุไร, 2562) การเสริมพลังชุมชนมุ่งเน้นที่การให้ความสำคัญกับคนและกลุ่มในชุมชนที่มีอำนาจและความสามารถในการร่วมมือกันในการสร้างการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนา ต่อไปนี้เป็นกระบวนการเสริมพลังที่สามารถนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาในชุมชน โดยมีวิธีการ 1) ชวนผู้เข้าร่วมทำในสิ่งที่เขามีความสนใจอยากทำ การเริ่มต้นโดยให้ผู้ที่สนใจและความพร้อมทำงานร่วมกันในโครงการหรือกิจกรรมที่สนับสนุนการพัฒนาชุมชน 2) ใช้วิธีการล้อมวงโส (นั่งคุยกัน) การสร้างพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ระหว่างสมาชิกในชุมชน เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดี 3) ชักชวนคนที่ไม่กล้าพูดมีโอกาสพูด การสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมและมีเสียงเทียบเท่าในการตัดสินใจ 4) ชุดค้นประสบการณ์ที่ชุมชนเคยทำได้สำเร็จ: การย้อนกลับไปพิจารณาประสบการณ์ที่เคยทำให้สำเร็จในชุมชน และนำความรู้และประสบการณ์นั้นมาใช้ในการแก้ไขปัญหาปัจจุบัน 5) ทบทวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เห็นผลสำเร็จ: การศึกษาประสบการณ์ที่เคยสำเร็จและนำไปใช้เพื่อสร้างแรงบันดาลใจและแรงจูงใจในการดำเนินการต่อไป (Srirattanaball, 2017) ซึ่งการเสริมพลังชุมชนไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความสามารถของบุคคล แต่ยังช่วยเสริมสร้างพลังของกลุ่มและชุมชนให้มีความพร้อมที่จะร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาตนเองและชุมชนโดยรวมให้ดีขึ้นได้อย่างยั่งยืนและเป็นผลลัพธ์ที่ยั่งยืนในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนและเป็น

ประโยชน์ในอนาคต ดังนั้น เสริมพลังชุมชนเป็นแนวคิดที่สำคัญที่มีผลสัมฤทธิ์ที่หลากหลายและยั่งยืนในการพัฒนาชุมชน

บ้านท่าศาลา หมู่ที่ 5 ตำบลท่าศาลา อำเภอกูเรือ จังหวัดเลย เริ่มก่อตั้งประมาณปี พ.ศ. 2401 เดิมบรรพบุรุษของชาวท่าศาลา อาศัยอยู่ในพื้นที่หมู่บ้านของตำบลท่าศาลา ในเขตการปกครองของอำเภอกูเรือ จังหวัดเลย และได้อพยพมารวมตัวกัน บริเวณต้นน้ำสานตมและเนื่องจากบริเวณที่ตั้งของหมู่บ้านทิศตะวันตกมีศาลาที่ติดแม่น้ำประกอบกับเป็นเส้นทางผ่านและผู้คนจะมานั่งคอยอาบน้ำบ่อยๆ จึงได้เรียกชื่อหมู่บ้านว่า “ บ้านท่าศาลา “ มีนายผิว ศรีบุรินทร์ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก ในปี พ.ศ.2491 และมีนายมนตรี จุตตโน เป็นผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน คราวเรือนที่มีอยู่จริงตามข้อมูล จปฐ. ปี2565 จำนวน 78 ครัวเรือน เป็นประชากร ชาย 121 คน หญิง 126 คน รวมทั้งสิ้นคน 247 ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม พืชเศรษฐกิจสำคัญหลัก ได้แก่ ข้าวโพด มันสำปะหลัง ข้าว มะคาเดเมีย แก้วมังกร ยางพาราและกาแฟ บ้านท่าศาลาตั้งชุมชนอยู่ที่ระดับความสูงประมาณ 780 ถึง 880 เมตร เหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง ห่างจากอำเภอกูเรือ 15 กิโลเมตรเป็นเส้นทางถนนลาดยาง มีพื้นที่ 8,00 ไร่ เนื้อที่ส่วนใหญ่เป็นเนินเขาสลับซับซ้อน พื้นที่ลุ่มน้ำย่อยบริเวณชุมชนมีระดับความสูงอยู่ระหว่าง 820 ถึง 956 เมตร เหนือระดับทะเลปานกลาง มีที่ราบเหมาะสมสำหรับเพาะปลูก ที่อยู่อาศัยเป็นป่าชุมชน และเป็นที่ทำกินเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่จัดทำโครงการต่างๆ เพื่อการพัฒนาหมู่บ้านให้มีสภาพที่ดีขึ้นและตอบสนองนโยบายของรัฐบาล

วิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำบ้านท่าศาลา หมู่ที่ 5 จัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2549 โดยเริ่มต้นจากชาวบ้านที่ปลูกกาแฟขายเมล็ดดิบถูกพ่อค้าคนกลางถูกนายทุนกดราคารับซื้อจากที่เคยขายได้ราคาสูงและเมื่อปลูกมากขึ้น ผลผลิตมากขึ้นก็เกิดข้อแม้ในการรับซื้อผลผลิตมากขึ้นเรื่อยๆ จนเกษตรกรเริ่มขาดทุน เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงเริ่มรวมกลุ่มกันขึ้นมาจำนวน 10 คน ที่ริเริ่มนำเมล็ดกาแฟมาขัดสี คั่วและบดเองเพื่อเพิ่มมูลค่าของกาแฟชุมชน โดยกาแฟของชุมชนมีจุดเด่นที่ความหอมมีกลิ่นเป็นอัตลักษณ์ ต้มแล้วจะไม่เฝื่อนคอก และได้สร้างความแตกต่างของกาแฟทั่วไปด้วยการเติมสมุนไพรกระชายดำ ที่ชุมชนปลูกอยู่เป็นจำนวนมาก ก่อให้เกิดกาแฟที่มีสรรพคุณทางสมุนไพรจนมีคำสั่งซื้อจากลูกค้าทั่วประเทศและได้รับรางวัลการันตีคุณภาพสินค้าด้วยเครื่องหมาย “The BEST สุดยอดเมืองเลย” เพราะเป็นผลิตภัณฑ์เด่นประจำจังหวัด และได้ขยายธุรกิจกาแฟสดกระชายดำให้กับผู้ที่สนใจในชื่อสินค้า “คอฟฟี่บัน” ตั้งแต่ พ.ศ.2549 เป็นต้นมาถึงแม้ว่ากาแฟสดกระชายดำบ้านท่าศาลาจะเป็นสินค้าที่ขึ้นชื่อของจังหวัด แต่การบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมของชุมชนกลับมีปัญหา ทั้งที่มี 2 กลุ่มเกษตรกรที่ผลิตวัตถุดิบให้จะมีจำนวนมากคือกลุ่มผู้ปลูกกาแฟและกลุ่มผู้ปลูกกระชายดำ อันแสดงให้เห็นว่าการบริหารจัดการและสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการเป็นหุ้นส่วนการพัฒนานั้นยังมีปัญหาอยู่ (วิชญ์ มะลิตัน, 2566)

ดังนั้นการวิจัยเรื่องนี้มุ่งหวังที่จะเสนอแนวทางสร้างกระบวนการเสริมพลังชุมชนในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำของบ้านท่าศาลา โดยการดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed method) ซึ่งเน้นการเสริมพลังทั้งในระดับบุคคลและระดับกลุ่ม เพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนที่เป็นเชิงบวกและเป็นไปในทิศทางที่ชุมชนเองต้องการ ครอบคลุม และเข้าใจถึงถึงความต้องการและแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาชุมชน โดยการผสมผสานข้อมูลที่ได้จากการสำรวจปริมาณและเชิงคุณภาพจะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถสรุปผลและนำแนวทางการพัฒนาชุมชนที่มีประสิทธิภาพในการสร้างการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาชุมชนในการเข้าไปร่วมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมที่จะตัดสินใจในองค์กรหรือกลุ่มคนที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในกระบวนการเสริมพลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำของบ้านท่านศาลาตำบลท่าศาลา อำเภอกู่เรือ จังหวัดเลย
2. เพื่อศึกษาแนวทางสร้างกระบวนการเสริมพลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำของบ้านท่านศาลาตำบลท่าศาลา อำเภอกู่เรือ จังหวัดเลย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประเภทของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed method) ซึ่งวัลนิกา ฉลากบาง (2560 : 126) กล่าวว่า การวิจัยแบบผสมวิธี หมายถึงการแสวงหาความรู้ความจริงด้วยการใช้วิธีเชิงปริมาณและวิธีเชิงคุณภาพร่วมกันในระยะใดระยะหนึ่งหรือใช้ต่อเนื่องในระยะที่ต่างกัน แล้วนำผลที่ได้จากแต่ละวิธีมาสรุปร่วมกัน ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในสิ่งที่ศึกษา

กลุ่มเป้าหมาย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มเป้าหมาย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง **ขั้นตอนที่ 1** เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Approach) เพื่อวิเคราะห์หาความต้องการจำเป็นในกระบวนการเสริมพลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำของบ้านท่านศาลา ตำบลท่าศาลา อำเภอกู่เรือ จังหวัดเลย จำนวน 4 คุ่ม หากกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนประชาชนทั้งหมด 247 คน ด้วยการเปิดตารางของเครจซ์และมอร์แกน (บุญชม ศรีสะอาด, 2556 : 43) และกำหนดความเชื่อมั่นที่ระดับ 0.05 ใช้วิธีการสุ่มแบบง่ายจากรายชื่อผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งครั้งที่ผ่านมา ให้ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 160 คน แล้วหาค่าสัดส่วนตามพื้นที่เพื่อให้เกิดการกระจายที่เหมาะสม ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

บ้านท่านศาลา	จำนวน		รวม (คน)	กลุ่มตัวอย่าง		รวม (คน)
	ชาย (คน)	หญิง (คน)		ชาย (คน)	หญิง (คน)	
คุ่ม 1 คุ่มเอื้องเทียนขาว	28	30	58	20	20	40
คุ่ม 2 คุ่มเศรษฐกิจพอเพียง	33	28	61	20	20	40
คุ่ม 3 คุ่มเอื้องเชิงดอย	28	29	57	20	20	40
คุ่ม 4 คุ่มเอื้องสายน้ำผึ้ง	32	39	71	20	20	40
รวม	121	126	247	80	80	160

ที่มา : รายงานผลการฝึกประสบการณ์นักศึกษาสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน (2565)

2. กลุ่มเป้าหมาย **ขั้นตอนที่ 2** เป็นการดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Approach) เพื่อค้นหาแนวทางสร้างกระบวนการเสริมพลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำของบ้านท่านศาลาตำบลท่าศาลา อำเภอกู่เรือ จังหวัดเลย ด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จำนวน 1 วันต่อการจัดกิจกรรมต่อคุ่ม โดยกลุ่มเป้าหมายคือประธานกลุ่มฯ จำนวน 1 คน

และกรรมการในแต่ละคุ้ม รวม 12 คน รวม 13 คนต่อคุ้ม รวมทั้งสิ้น 4 คุ้ม 4 วัน ซึ่งในวันที่เข้าร่วมประชุม
ในระยะที่ 1 ผู้วิจัยได้แนะนำตัวและหัวข้อสำหรับการสนทนากลุ่มไว้ล่วงหน้า

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประเมินค่าของ
Likert โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอนและสอบถามระดับความคิดเห็นออกเป็น 5 ระดับ เพื่อค้นหาความต้องการ
จำเป็นการสร้างกระบวนการเสริมพลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำของบ้านท่าศาลา
ตำบลท่าศาลา อำเภอกูเรือ จังหวัดเลย

2. การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ

2.1 ด้านความถูกต้องด้านเนื้อหา (Content Validity) หรือความตรงตามเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการ
วิเคราะห์ตรวจสอบเนื้อหาของเครื่องมือว่าข้อความตรงตามเนื้อหาของเรื่องที่ต้องการวัดหรือไม่ ผู้วิจัยให้
ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนสอดคล้องกันและคำนวณหาค่าดัชนีความ
สอดคล้องระหว่างข้อความกับวัตถุประสงค์ (Item objective congruence : IOC) พบว่าข้อความมีค่า
IOC อยู่ในเกณฑ์ระหว่าง 0.72-1.00 สามารถใช้เป็นข้อความการวิจัยได้

2.2 ความเชื่อถือได้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวัดความสอดคล้องภายในแบบครอนบาคัลฟา โดยผู้วิจัย
นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นทั้งหมดไปทดลองใช้กับชาวบ้านที่บ้านปลาบ่า ตำบลปลาบ่า ที่อยู่ใกล้เคียงกับ
บ้านท่าศาลา หมู่ 5 ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อศึกษา
คุณภาพรายข้อและคุณภาพโดยรวม ซึ่งพิจารณาคุณภาพรายข้อที่ Item-Total Correlation (r) เพื่อตัดข้อ
คำถามที่มีค่าสูงและต่ำออกให้เหมาะสม และพิจารณาภาพรวมที่ค่า Alpha ซึ่งควรมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.70 (สุ
ชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2550) และพบว่าแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลการวิจัยนี้มีค่า Alpha = 0.91
ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นค่อนข้างสูงสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอนดังนี้ (1) การประชุมผู้ช่วยนักวิจัยเพื่อให้มีความเข้าใจตรงกันใน
การเก็บข้อมูล (2) เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 160 ชุด
และ(3) การตรวจนับและเช็คแบบสอบถามให้ถูกต้องครบถ้วนก่อนรับคืน

4. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องของการตอบแบบสอบถาม หลังจากนั้นดำเนินการวิเคราะห์
และประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการจำเป็นจะ
วิเคราะห์ค่า PNI modified

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการดำเนินการวิจัย โดยใช้กระบวนการสนทนากลุ่มเพื่อค้นหาการสร้างกระบวนการเสริมพลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำของบ้านท่านศาลาตำบลท่าศาลา อำเภอกุเรือ จังหวัดเลย มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย

(1) คุ่ม 1 ประกอบด้วยประธานคุ่มและกรรมการประจำคุ่ม	รวม 13 คน
(2) คุ่ม 2 ประกอบด้วยประธานคุ่มและกรรมการประจำคุ่ม	รวม 13 คน
(3) คุ่ม 3 ประกอบด้วยประธานคุ่มและกรรมการประจำคุ่ม	รวม 12 คน
(4) คุ่ม 4 ประกอบด้วยประธานคุ่มและกรรมการประจำคุ่ม	รวม 13 คน

2) ดำเนินการประชุมสรุปเพื่อทบทวนข้อมูลวิจัย โดยคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำบ้านท่าศาลา จำนวน 12 คน ประกอบด้วย (1) ตัวแทนสภาองค์กรชุมชนตำบลท่าศาลา 4 คน (2) คณะกรรมการหมู่บ้าน 4 คน (3) ประธานกลุ่มวิสาหกิจและกรรมการที่สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม รวม 4 คน

3) นำข้อมูลที่ได้จากการกระบวนการมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

เนื้อหา

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 การค้นหาความต้องการจำเป็นในกระบวนการเสริมพลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำของบ้านท่านศาลาตำบลท่าศาลา อำเภอกุเรือ จังหวัดเลย พบว่า

สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำและสภาพที่พึงประสงค์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ โดยวิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นโดยใช้สูตร Modified Priority Needs Index (PNI_{modified}) ที่ นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวาณิช (สุวิมล ว่องวาณิช, 2548) ได้ปรับปรุงจากวิธี Priority Needs Index (PNI) โดยการหาค่าผลต่างระหว่างสภาพที่คาดหวัง (I) กับสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน (D) ทหารด้วยค่าสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน (D) เพื่อถ่วงน้ำหนักก่อนที่จะนำมาจัดลำดับโดยใช้หลักการกำหนดความต้องการจำเป็นจากระดับของสภาพปัจจุบันแล้วจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นตามค่าของ PNI_{modified} จากการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ต่อการเสริมพลังองค์กรชุมชนในงานสวัสดิการชุมชน จำนวน 160 ฉบับ ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ต่อความต้องการจำเป็นในกระบวนการเสริมพลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำ

รายการ	สภาพปัจจุบัน (D)		สภาพที่คาดหวัง (I)		PNI _{modified}	
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	(I - D)/D	ลำดับ
1) ด้านการดำเนินงานตามภารกิจแห่งระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดฯ	3.38	0.55	4.88	0.24	0.30	4
2) ด้านสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานจากหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน (สำนักงานพัฒนาชุมชนภูเรือและสำนักงานเกษตรอำเภอภูเรือ)	3.16	0.35	4.83	0.17	0.34	1
3) ด้านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการดำเนินงานและกำกับติดตามประเมินผลการดำเนินงาน	3.33	0.43	4.87	0.15	0.31	3
4) ด้านการได้รับการสนับสนุนดำเนินการประสานงานระหว่างภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน	3.26	0.41	4.81	0.25	0.32	2
รวม	3.38	0.45	4.95	0.21	0.32	

จากตารางที่ 2 พบว่า ในภาพรวมของความต้องการจำเป็นในกระบวนการเสริมพลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำของบ้านท่าศาลาตำบลท่าศาลา มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนา ค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.32 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานจากหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน (สำนักงานพัฒนาชุมชนภูเรือและสำนักงานเกษตรอำเภอภูเรือ) มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนา เป็นลำดับแรก ค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.34 รองลงมาได้แก่ ข้อ 4 ด้านการได้รับการสนับสนุนดำเนินการประสานงานระหว่างภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน ข้อ 3 ด้านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการดำเนินงานและกำกับติดตามประเมินผลการดำเนินงาน และข้อ 1 ด้านการดำเนินงานตามภารกิจแห่งระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำบ้านท่าศาลา ค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.32 0.31 0.31 และ 0.30 ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 การค้นหาแนวทางสร้างกระบวนการเสริมพลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำของบ้านท่าศาลาตำบลท่าศาลา อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย พบว่า

การค้นหาแนวทางสร้างกระบวนการเสริมพลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำของบ้านท่าศาลาตำบลท่าศาลา อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย ครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แนวคิดของ Laverack (2007a:19) ที่เสนอการเสริมพลังอำนาจชุมชนภายใต้มนทัศน์ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community based concepts)

เพื่อให้ชุมชนสามารถดั่งสิ่งมีค่าต่างๆ มาใช้ในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตและชุมชน คือ 1) เป็นการกระทำร่วมในชุมชน ที่มีสมาชิกแตกต่างกันหลากหลายกลุ่มแต่มีความต้องการร่วม ผลประโยชน์ร่วมและมีความสนใจร่วม 2) ความสามารถของชุมชนสามารถจัดการกลุ่มเพื่อให้เป็นตาข่ายรองรับการเปลี่ยนแปลงเมื่อมีการเสริมพลัง ผลการวิจัยในระยะที่ 1 พบว่า การได้รับการสนับสนุนด้านสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานจากหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน (สำนักงานพัฒนาชุมชนภูเรือและสำนักงานเกษตรอำเภอภูเรือ) มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาเป็นลำดับแรก ค่า PNI^{modified} เท่ากับ 0.34 ผู้วิจัยจึงร่วมมือกับสภาองค์กรชุมชนตำบลท่าศาลา เพื่อสร้างกระบวนการเสริมพลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำบ้านท่าศาลาที่ดี ดังนี้

1) ค้นหาแนวทางการเสริมพลังชุมชนเพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชน ที่มีสมาชิกแตกต่างกันหลากหลายกลุ่มแต่มีความต้องการร่วม ผลประโยชน์ร่วมและมีความสนใจร่วม

ผู้วิจัยได้ร่วมกับขบวนสภาองค์กรชุมชนตำบลจังหวัดเลย และสภาองค์กรชุมชนตำบลท่าศาลา ดำเนินการวิจัย โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Approach) เพื่อค้นหากระบวนการเสริมพลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำบ้านท่าศาลา ด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จำนวน 1 วันต่อการจัดกิจกรรมต่อกลุ่ม โดยกลุ่มเป้าหมายคือประธานคุ้มๆละ 1 คน รวม 4 คน และกรรมการคุ้ม จำนวน 12 คน (โดยในกรรมการทั้งหมดจะกำหนดให้มีสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจเข้าร่วมด้วย) จำนวน 4 วัน โดยในวันที่เข้าร่วมประชุมในระยะที่ 1 ผู้วิจัยได้เสนอหัวข้อในการสนทนากลุ่มไว้ล่วงหน้าเพื่อจะได้มีการเตรียมตัว ซึ่งมีการจัดกิจกรรมขึ้นในวันที่ 13-16 มีนาคม 2566 ผลการวิจัยพบว่า

ขั้นที่ 1 ผู้วิจัยกำหนดเวลาไว้ 30 นาทีในการให้ผู้เข้าร่วมแต่ละคนเสนอปัญหาที่ชุมชนต่างกำลังประสบปัญหาว่ามีก้อย่างซึ่งจะต้องบอกความต้องการแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่กำลังตกอยู่ในสถานการณ์ของปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยตัวเองรวมถึงการรับรู้ถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นหากไม่ได้รับการแก้ไข ซึ่งผลการวิจัยในระยะที่ 1 พบว่า ข้อ 1) ด้านการดำเนินงานตามภารกิจแห่งระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดฯ มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนา เป็นลำดับที่ 4 ค่า PNI^{modified} เท่ากับ 0.30 ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่เห็นว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีปัญหาในด้าน 1) คณะกรรมการไม่รู้จักบทบาทหน้าที่ 2) การชี้แจงทำความเข้าใจที่ถูกต้องแก่สมาชิก ทั้งนี้คณะกรรมการที่มีรายชื่อทำงานจริงเพียงไม่กี่คน ส่วนคนที่มิชื่ออื่นๆ นั้นใส่ชื่อให้ครบตามจำนวนเท่านั้นเอง

ขั้นที่ 2 ผู้วิจัยกำหนดเวลา 45 นาทีในการให้ผู้เข้าร่วมแต่ละคนได้เกิดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันถึงข้อจำกัดของชุมชนตนเอง และกลุ่มว่าไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้โดยลำพัง และกำลังมองหาความช่วยเหลือจากภายนอก ซึ่งเป็นโอกาสที่เหมาะสมที่จะได้รับการกระตุ้นให้เกิดการมองเห็นศักยภาพและความสามารถที่มีอยู่ในตนเองหรือในกลุ่มเพื่อนำออกมาใช้แก้ไขปัญหาหรือสร้างการเปลี่ยนแปลงในชุมชนให้เป็นไปตามที่ต้องการ ผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่า ข้อ 4) ด้านการได้รับการสนับสนุนดำเนินการประสานงานระหว่างภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนา เป็นลำดับที่ 2 ค่า PNI^{modified} เท่ากับ 0.32 ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่จะมีประเด็นร่วมกันในด้าน 1) ปัญหา คณะกรรมการไม่รู้จักบทบาทหน้าที่ 2) ปัญหาด้านการชี้แจงทำความเข้าใจที่ถูกต้องแก่สมาชิก ส่วนใหญ่เห็นว่ากรรมการกลุ่มวิสาหกิจต้องเข้ามาร่วมประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน จะได้พบปะชาวบ้านมากขึ้น

ขั้นที่ 3 ผู้วิจัยกำหนดเวลาไว้ 45 นาทีในการให้ผู้เข้าร่วมแต่ละคนเมื่อคนในชุมชนร่วมกันแลกเปลี่ยนถึงปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน เกิดความตระหนักและ รับรู้ถึงความสามารถที่ตนเองมีเมื่อรวมเป็น

กลุ่ม ยิ่งทำให้รู้สึกมีความเชื่อมั่นในการใช้อำนาจตน ก็จะทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการเปลี่ยนแปลง และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในรูปแบบของกิจกรรมที่เห็นว่า จะสามารถตอบสนองและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับ คนในชุมชน ซึ่งในขั้นตอนนี้จะสะท้อนให้เห็นถึง ความรู้ ทักษะ และความสามารถ และความเชื่อมั่นใน ตนเอง และชุมชนว่ามีความสามารถในการควบคุมคุณภาพชีวิต ของตนเองและชุมชนให้เป็นไปในทิศทางที่ ดีขึ้นได้ ผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่า ข้อ 2) ด้านสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานจากหน่วยงานที่ ให้การสนับสนุน (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอและสำนักงานเกษตรอำเภอ) เป็นลำดับที่ 1 ค่า PNI modified เท่ากับ 0.34 ผลการวิจัยพบว่า 1) คณะกรรมการไม่รู้จักรับบทบาทหน้าที่ เพราะขาดการเตรียมคณะ กรรมการเข้ามาบริหารกลุ่มวิสาหกิจนั้นไม่เคยมีมาก่อน ถ้าจะให้ดีหน่วยงานภาครัฐทั้งสำนักงานพัฒนาชุมชน และสำนักงานเกษตรนั้นควรเข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้ฝึกสอน (โค้ช) ให้กับคณะกรรมการกลุ่ม 2) การชี้แจงทำ ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่สมาชิกและชาวบ้าน ให้เข้าใจถึงบทบาทในการพัฒนาชุมชนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในกลุ่มให้มากขึ้น

ขั้นที่ 4 ผู้วิจัยกำหนดเวลาไว้ 50 นาทีในการให้ผู้เข้าร่วมแต่ละคนเสนอการนำพลังอำนาจที่มี อยู่ในตนเองเพื่อไปขยายผลให้กับบุคคลที่อยู่รอบตัว ไม่ว่าจะเป็นสมาชิกในครอบครัวหรือคนกลุ่มอื่น ๆ ที่ อยู่ในชุมชน ให้มีความเชื่อใน “พลังอำนาจ” ท้ายที่สุดก็จะสามารถสร้างพลังอำนาจให้กับชุมชนและเกิด การเปลี่ยนแปลง/พัฒนาชุมชนได้อย่างถาวร ผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่าในภาพรวมของความต้องการ จำเป็นในการเสริมพลังกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำ ในการหาแนวทางสร้างกระบวนการเสริม พลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำของบ้านท่าศาลา ตำบลท่าศาลา อำเภอรือเรอ จังหวัด เลย มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนา ค่า PNI modified เท่ากับ 0.32 ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่จะมี ประเด็นร่วมกันในด้าน 1) ปัญหาคณะกรรมการไม่รู้จักรับบทบาทหน้าที่ รวมถึงควรมีคนรุ่นใหม่ ๆ เข้ามาเป็น คณะกรรมการมากขึ้น 2) ปัญหาด้านการชี้แจงทำความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ชุมชน ส่วนใหญ่เห็นว่าการที่บาง กลุ่มมีสมาชิกน้อยหรือสมาชิกไม่เข้าใจความสำคัญของกลุ่ม นอกจากคณะกรรมการจะต้องทำความเข้าใจ ให้ชัดเจนในการดำเนินงานของกลุ่ม

2) ประชุมสรุปเพื่อทบทวนข้อมูลวิจัย โดยผู้วิจัยได้เชิญกลุ่มที่เกี่ยวข้องได้แก่ (1) ตัวแทนสภา องค์กรชุมชนตำบลท่าศาลา 4 คน (2) คณะกรรมการหมู่บ้าน 4 คน (3) ประธานกลุ่มวิสาหกิจและ กรรมการที่สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม รวม 4 คน รวมทั้งสิ้น 14 คน มีวัตถุประสงค์เพื่อทวนสอบ ผลการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยการประชุมจัดขึ้นที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลท่าศาลา อำเภอเรอ จังหวัดเลย ในวันที่ 25 พฤษภาคม 2566 ผลการพบว่า คณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ เข้าร่วมเวทีเห็นว่าผลการวิจัยเชิงปริมาณได้สะท้อนให้เห็นว่า คณะกรรมการกลุ่มต้องทำงานหนักขึ้นหาก คาดหวังให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่าศาลามีความก้าวหน้าและมั่นคง และผู้เข้าร่วมต่างระดมความเห็นเพื่อ ค้นหาแนวทางเสริมพลังอำนาจ โดยพยายามที่จะอธิบายผ่านกรอบคิดคือ 1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ต้องการ เสริมพลังที่กำลังตกอยู่ภายใต้สถานการณ์ปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยตัวเองและกำลังรับรู้ถึงผลกระทบ ที่เกิดขึ้นหากไม่ได้รับการแก้ไข โดยผลการวิจัยเชิงปริมาณและการให้ข้อมูลของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ พบว่ามีความสำคัญนั้นจะประกอบไปด้วย (1) คณะกรรมการ (2) สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจ (3) ภาวศึเครือข่าย โดยทั้งสามกลุ่มดังกล่าวจะเป็นส่วนที่สามารถยับยั้งจุดมุ่งของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไปสู่ความสำเร็จได้ 2) กลุ่ม วิสาหกิจชุมชนเริ่มตระหนักถึงข้อจำกัดของกลุ่มเองและชุมชนว่าไม่สามารถวิจัยหรือแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ โดยลำพัง และกำลังมองหาความช่วยเหลือจากภายนอก ผลการวิจัยเชิงปริมาณและการให้ข้อมูลเชิง

คุณภาพต่างก็เห็นร่วมกันว่าการที่คณะกรรมการจะเสริมพลังร่วมกันเพื่อให้กลุ่มสามารถดำเนินกิจการไปได้เป็นอย่างดีนั้นการแสวงหาภาคีความร่วมมือเป็นสิ่งที่ดี โดยภาคีที่จะเข้ามาช่วยเหลือนั้นมีอยู่ 2 ประเภทคือ (1) ภาคีเครือข่ายที่เข้ามาตามบทบาทหน้าที่หรือภารกิจขององค์กรนั้นๆ เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลท่าศาลา (2) ภาคีเครือข่ายที่เข้ามาเพราะได้รับการร้องขอหรือชักชวนเข้ามาร่วมกิจกรรมด้วย เช่น สภามหาวิทยาลัยชุมชนตำบลท่าศาลา 3) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกันเกิดความตระหนักและรับรู้ถึงความ สามารถตนเอง ผลการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพต่างเห็นร่วมกันว่าการเสริมพลังให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนั้นการสร้างความร่วมมือร่วมใจในปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นนั้นโดยปกติแล้วกลุ่มสามารถแก้ไขปัญหาในเบื้องต้นได้อยู่แล้ว นอกจากนั้นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการนำพลังอำนาจที่มีอยู่ในตนเองไปขยายผลให้กับบุคคลที่อยู่รอบตัว ผลการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพต่างเห็นร่วมกันว่าการเสริมพลังและขยายผลไปยังคนอื่นนับเป็นแนวคิดและแนวปฏิบัติในการพัฒนาชุมชนสมัยใหม่ จึงควรเป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนเป็นแกนกลางในการพัฒนา (Community Driven Development: CDD) คือต้องให้เจ้าของปัญหาลุกขึ้นมาแก้ปัญหาเอง กรณีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแปดกระชายดำของบ้านท่าศาลา ก็ต้องให้คณะกรรมการกลุ่มนั้นจัดการรวมตัวและลงมือแก้ปัญหาตนเองโดยประสานงานกับหน่วยช่วยเหลือต่างๆ การแก้ปัญหาจึงจะเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับปัญหาความต้องการของผู้ประสบภัยมากที่สุด

3) ประชุมสรุปเพื่อทบทวนข้อมูลวิจัย โดยคณะกรรมการประสานงานสภาองค์กรชุมชนจังหวัดเลย (คปอ.) เป็นผู้ประสานงานและเข้าร่วมกิจกรรมทบทวนข้อมูลวิจัย จำนวน 8 คน จะประกอบด้วย (1) ตัวแทนกองทุนสวัสดิการอำเภอภูเรือ คน รวมเป็น 5 คน (2) นักวิชาการด้านการพัฒนาชุมชน พัฒนาสังคม จำนวน 3 คน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนผลการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยการประชุมจัดขึ้นที่ศูนย์ประสานงานภาคประชาชน บ้านนาบอน ตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมือง จังหวัดเลย ในวันที่ 21 สิงหาคม 2566 ผลการวิจัยที่เชิงปริมาณได้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการทำงานร่วมกันในระดับภาคีเครือข่าย โดยทั้งภาคราชการและภาคเอกชนจะต้องทำงานร่วมกันเพิ่มเติมเพื่อให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแปดกระชายดำบ้านท่าศาลา มีความก้าวหน้าและมั่นคงมากขึ้น ส่วนแนวทางการเสริมพลังอำนาจนั้นต้องเน้นไปที่ (1) คณะกรรมการ (2) สมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (3) ภาคีเครือข่ายทั้งภาคราชการและเอกชน โดยทั้งสามกลุ่มดังกล่าวจะเป็นส่วนที่สามารถเคลื่อนหมุดหมายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไปสู่ความสำเร็จได้ และสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงปริมาณและการให้ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ต่างเห็นร่วมกันว่าการที่คณะกรรมการจะเสริมพลังร่วมกันเพื่อให้กลุ่มสามารถดำเนินกิจการไปได้เป็นอย่างดีนั้นการแสวงหาภาคีความร่วมมือเป็นสิ่งที่ดี โดยภาคีที่จะเข้ามาช่วยเหลือนั้นมีอยู่ 2 ประเภทคือ (1) ภาคีเครือข่ายที่เข้ามาตามบทบาทหน้าที่หรือภารกิจขององค์กรนั้นๆ เช่น สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานพัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาลตำบลหรือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น (2) ภาคีเครือข่ายที่เข้ามาเพราะได้รับการร้องขอหรือชักชวนเข้ามาร่วมกิจกรรมด้วย เช่น สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนฯ ปราญช์ชาวบ้าน ศูนย์ดำรงธรรม เป็นต้น โดยภาคีต่างๆ นั้นล้วนแต่สามารถที่จะช่วยแก้ไขปัญหให้กับกลุ่มสวัสดิการชุมชนได้

อภิปรายผล

1) ความต้องการจำเป็นในการเสริมพลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำของบ้านท่าศาลาตำบลท่าศาลา อำเภอรือ จังหวัดเลย

การวิจัยเรื่องแนวทางสร้างกระบวนการเสริมพลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำของบ้านท่าศาลาตำบลท่าศาลา อำเภอรือ จังหวัดเลย ในภาพรวมของความต้องการจำเป็นในการเสริมพลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำของบ้านท่าศาลาตำบลท่าศาลา อำเภอรือ จังหวัดเลย มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนา ค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.32 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ข้อ 2 ด้านสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานจากหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน (สำนักงานพัฒนาชุมชน รือและสำนักงานเกษตรอำเภอรือ) เป็นลำดับแรก ค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.34 รองลงมาได้แก่ ข้อ 4 ด้านการได้รับการสนับสนุนดำเนินการประสาน งานระหว่างภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน ข้อ 3 ด้านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการดำเนิน งานและกำกับติดตามประเมินผลการดำเนินงาน และข้อ 1 ด้านการดำเนินงานตามภารกิจแห่งระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำของบ้านท่าศาลาตำบลท่าศาลา ค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.32 0.31 0.31 และ 0.30 ตามลำดับ ซึ่งการเสริมพลังเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนอย่างรอบด้าน ทั้งพัฒนากรรมการกลุ่ม พัฒนาสมาชิกและพัฒนาภาคีเครือข่ายเป็นอย่างดีสอดคล้องกับ วิชญ์ มะลิตัน (2566) ที่พบว่าแนวทางการเสริมพลังองค์กรชุมชนเพื่อขับเคลื่อนงานสวัสดิการชุมชนที่อยู่ระหว่างการดำเนินงานในจังหวัดเลย ประกอบด้วย 1) การเสริมสร้างอุปาทานบวกทางสังคม 2) การเสริมสร้างการมีส่วนร่วม และ3) การเสริมสร้างแกนกลางการพัฒนาชุมชน เพื่อผลักดันให้ กลุ่มคณะกรรมการ กลุ่มสมาชิกกลุ่ม และกลุ่มภาคีเครือข่าย ให้สามารถรับรู้ถึงปัญหาที่กำลังประสบอยู่ กระตุ้นให้ภาคีเครือข่ายมาร่วมงาน ผ่านการเสริมสร้างศักยภาพกลุ่มเพื่อให้เกิดการขยายผลการเสริมพลัง และสอดคล้องกับ พินทุสร โพธิ์อุไร (2562:69-70) ที่กล่าวว่าโดยทั่วไปการเสริมพลังเป็นกระบวนการกลุ่ม เนื่องจากการทำกับผู้อื่นอาจในเชิงเดี่ยวมักไม่ประสบความสำเร็จ ด้วยเหตุที่ผู้ไร้อำนาจเพียงลำพังมักขาดความมั่นใจในตัวเอง ดังนั้นจึงไม่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงได้ กระบวนการเสริมพลังมักใช้ได้ผลกับกลุ่มหรือชุมชน เพื่อให้เกิดอำนาจของกลุ่มที่แสดงถึงความเชื่อมั่นมากขึ้น

2) แนวทางสร้างกระบวนการเสริมพลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำของบ้านท่าศาลาตำบลท่าศาลา อำเภอรือ จังหวัดเลย

ผลการวิจัยพบว่าแนวทางการสร้างกระบวนการเสริมพลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดกระชายดำของบ้านท่าศาลาตำบลท่าศาลา อำเภอรือ จังหวัดเลย ประกอบด้วย 1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ต้องการเสริมพลังที่กำลังตกอยู่ภายใต้สถานการณ์ปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยตัวเองและกำลังรับรู้ถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นหากไม่ได้รับการแก้ไขประกอบไปด้วย (1) คณะกรรมการ (2) สมาชิกกลุ่มสวัสดิการ (3) ภาคีเครือข่าย โดยทั้งสามกลุ่มดังกล่าวจะเป็นส่วนที่สามารถขับเคลื่อนของชุมชนไปสู่ความสำเร็จได้ 2) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเริ่มตระหนักถึงข้อจำกัดของกลุ่มเองและชุมชนว่าไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้โดยลำพัง และกำลังมองหาความช่วยเหลือจากภายนอก พบว่าแนวทางการเสริมพลังจากภาคีที่จะเข้ามาช่วยเหลือนั้นมีอยู่ 2 ประเภทคือ (1) ภาคีเครือข่ายที่เข้ามาตามบทบาทหน้าที่หรือภารกิจขององค์กรนั้นๆ (2) ภาคีเครือข่ายที่เข้ามาเพราะได้รับการร้องขอหรือชักชวนเข้ามาร่วมกิจกรรมด้วย

ดังนั้นแนวทางการสร้างกระบวนการเสริมพลังกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจึงต้องแสวงหาความร่วมมือจากหลายภาคส่วน สอดคล้องกับวิชัย มะลิตันและคณะ (2563:87) ที่พบว่ากระบวนการเสริมพลังโดยใช้พลังนักศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำงานกับชุมชนตามกระบวนการหลักคือ พบว่า มี 4 กระบวนการได้แก่ 1) คนในชุมชนร่วมกันเรียนรู้เรื่องชุมชนของตนเอง 2) แสวงหาความรู้ในการแก้ปัญหาของตนเอง 3) สะท้อนความรู้สึกการเสริมพลัง และ 4) การมีส่วนร่วมของชาวบ้านจะก่อให้เกิดการพัฒนาได้จริง

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า 1.ความต้องการจำเป็นในกระบวนการเสริมพลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแปสดกระชายดำของบ้านท่านศาลาตำบลท่าศาลา อำเภอกุเรือ จังหวัดเลย มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนามากที่สุดในด้านสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานจากหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน (สำนักงานพัฒนาชุมชนกุเรือและสำนักงานเกษตรอำเภอกุเรือ) และรองลงมาคือการได้รับการสนับสนุนดำเนินการประสานงานระหว่างภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน 2. แนวทางการสร้างกระบวนการเสริมพลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแปสดกระชายดำของบ้านท่านศาลาตำบลท่าศาลา อำเภอกุเรือ จังหวัดเลย ประกอบด้วย 1) กระบวนการเสริมสร้างแนวคิดเชิงบวกทางสังคมด้วยกระบวนการกลุ่ม 2) กระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมให้กับสมาชิกและชุมชน และ 3) กระบวนการเสริมสร้างแกนกลางการพัฒนาชุมชน เพื่อผลักดันให้ กลุ่มภาคีเครือข่าย ให้สามารถกระตุ้นให้ภาคีเครือข่ายมาร่วมงาน ผ่านการเสริมสร้างศักยภาพกลุ่มเพื่อให้เกิดการขยายผลการเสริมพลังโดยภาคีที่จะเข้ามาช่วยเหลือนั้นมีอยู่ 2 ประเภทคือ (1) ภาคีเครือข่ายที่เข้ามาตามบทบาทหน้าที่หรือภารกิจขององค์กรนั้นๆ เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานส่งเสริมอุตสาหกรรม องค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาลตำบลหรือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น (2) ภาคีเครือข่ายที่เข้ามาเพราะได้รับการร้องขอหรือชักชวนเข้าร่วมกิจกรรมด้วย เช่น สหกรณ์เครดิตยูเนียนฯ ปราชญ์ชาวบ้าน ศูนย์ดำรงธรรม เป็นต้น โดยภาคีต่างๆ นั้นล้วนแต่สามารถที่จะช่วยแก้ไขปัญหาให้กับกลุ่มสวัสดิการชุมชนได้ ดังนั้น คณะกรรมการควรเน้นการสร้างความร่วมมือและเคลื่อนไหวให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้สามารถดำเนินกิจการไปได้ อย่างยั่งยืนในระยะยาว โดยให้ความสำคัญกับการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานและภาคีเครือข่ายต่างๆ เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาของกลุ่มชุมชนและวิสาหกิจชุมชนในภูมิภาคนั้นๆ ให้สามารถเติบโตและยั่งยืนได้ในระยะยาว ดังนั้นการรับความร่วมมือและการสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย จึงมีความสำคัญมากในการสร้างพลังและความยั่งยืนให้กับชุมชนและวิสาหกิจชุมชนในภูมิภาคนั้นๆ ในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยพบว่า การได้รับการสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานจากหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน (สำนักงานพัฒนาชุมชนกุเรือและสำนักงานเกษตรอำเภอกุเรือ) มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาเป็นลำดับแรก ค่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.34 ดังนั้นภาคีเครือข่ายการพินิจทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ต้อง

มีการพัฒนาคณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้มีพลังในการผลักดันให้การดำเนินงานของ
คณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยในกระบวนการกระบวนการ
เสริมพลังชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแปสดกระชายดำของบ้านท่าศาลาตำบลท่าศาลา อำเภอกูเรือ
จังหวัดเลย ได้เป็นอย่างดีนั้นขบวนการองค์กรชุมชนตำบลจังหวัดเลยต้องสนับสนุนบุคลากร ความรู้ และ
งบประมาณในการฝึกอบรมคณะกรรมการ เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพของคน (กรรมการและสมาชิกกลุ่ม)
และกลุ่มต่อไป

2) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

กระบวนการวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยด้วยวิธีการประชุม 2 ครั้ง แต่เป็นเพียงการสนทนากลุ่มที่
ผู้วิจัยพบว่าได้คำตอบในระดับที่เพียงพอให้ได้คำตอบในแวดวงวิชาการแต่ในกระบวนการพัฒนาจริงแล้ว
การวิจัยครั้งนี้ยังขาดกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (PAR) ที่จะให้ได้คำตอบที่ชัดเจนว่าการสร้าง
กระบวนการมีความเสริมพลังที่ดีควรเป็นอย่างไร ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปควรวิจัยด้วยกระบวนการวิจัย
แบบมีส่วนร่วม

เอกสารอ้างอิง

- ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดเลย. (2562). รายงานผลพัฒนาขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดเลยประจำปี
2562-2563. เอกสารถ่ายสำเนาเย็บเล่ม.
- พินทุสร โพธิ์ไธ. (2562). แนวคิดว่าด้วยการเสริมพลังชุมชนเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ. วารสารพัฒนา
สังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 21(2), 64 – 77.
- วัลลิกา ฉลากบาง. (2560). การวิจัยแบบผสมผสาน Mixed Methods Research. วารสารมหาวิทยาลัย
นครพนม, 7(2) 124 – 132.
- วิษญ์ มะลิตันและคณะ. (2563). กระบวนการเสริมพลังเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากของบ้านหิน
สอ หมู่ 6 ตำบลปลาบ่า อำเภอกูเรือ จังหวัดเลย. (รายงานการวิจัย). เลย : เอกสารถ่ายสำเนาเย็บ
เล่ม.
- วิษญ์ มะลิตัน. (2566). ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาผู้นำสภาองค์กรชุมชนตำบลในเขตจังหวัดเลยเพื่อสร้าง
จิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดี. วารสารวิชาการธรรมทัศน์, 23(3), 107 – 117.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (2560). องค์กรชุมชนภาคอีสานกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐาน
ราก ปี 2560 กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ :
บจ.อีสานบิซ.
- สมศักดิ์ สามัคคีธรรม. (2566). การเสริมพลังชุมชนกับการพัฒนาที่ยั่งยืน (Community Empowerment
And Sustainable Development). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร
ศาสตร์.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2557). แนวคิด ทฤษฎี และภาพรวมของการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : บริษัท
อมรินทร์ พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

- สุริย์วิภา ไชยพันธุ์ (2558). ภาวะผู้นำกับการครองตน ครองคน และครองงาน Leadership with Self-Management, Man Management and Job Management. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต*, 9(2), 60 – 70.
- Srirattanaball, A. (2017). *Health Promotion and Community Empowerment*, Unpublished Document.
- Tienhongsakun W. (1986). *Community Development according to the Western Philosopher*. Bangkok: O.S. Printing House.
- Tiangthum V. (2015). *Community Capacity Building: Concept and Applications*. Bangkok: Danex Inter Corporation.
- Wiangsang A., et al. (2005). *Participatory Monitoring and Evaluation*. Bangkok: Learning Enhancement for Happy Communities Project.

หลักเกณฑ์และคำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความ วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย วัตถุประสงค์เพื่อเป็นฐานเผยแพร่องค์ความรู้ในด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์และสาขาอื่นๆที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเพื่อพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดผลงานทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง อันก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมโดยรวม

โดย วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ได้จัดพิมพ์เป็นวารสารราย 6 เดือน ปีละ 2 ฉบับ (ฉบับที่ 1 เดือนกรกฎาคม - ธันวาคม, ฉบับที่ 2 เดือนมกราคม - มิถุนายน) บทความได้รับการตรวจทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) จำนวน 3 ท่าน เป็นอย่างน้อย ก่อนลงตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ทั้งนี้ บทความที่เสนอเพื่อตีพิมพ์จะต้องไม่เคยถูกตีพิมพ์เผยแพร่หรืออยู่ในระหว่างกระบวนการพิจารณาเพื่อลงตีพิมพ์ของวารสารอื่นใดกองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ผู้เสนอผลงานต้องอ้างอิงแหล่งที่มาให้ครบถ้วนและสมบูรณ์

ผู้เสนอผลงานจะต้องจัดวางรูปแบบตามคำแนะนำนี้อย่างเคร่งครัด บทความใดมีรูปแบบไม่ถูกต้อง ทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ไม่รับพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร โดยมีรูปแบบการเตรียมต้นฉบับมีดังนี้

1. ประเภทบทความที่ตีพิมพ์ได้นั้น

- 1) บทความวิจัย
- 2) บทความวิชาการ ได้แก่ บทความวิชาการทั่วไป บทความพิเศษ บทความปริทรรศน์ บทความวิทยานิพนธ์ (ระดับปริญญาเอก/โท) เป็นต้น
- 3) บทวิจารณ์หนังสือ

2. สาขาเนื้อหาของบทความที่รับตีพิมพ์

- 1) สาขาวิชาภาษาอังกฤษ
- 2) สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ
- 3) สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์
- 4) สาขาวิชาภาษาจีนและภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร
- 5) สาขาวิชาภาษาไทย
- 6) สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน
- 7) สาขาวิชาจิตวิทยา
- 8) สาขาวิชาทัศนศิลป์
- 9) สาขาวิชาดุริยางคศิลป์
- 10) สาขาวิชานิติศาสตร์
- 11) สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

- 12) สาขาวิชาภาษาอังกฤษศึกษา
- 13) สาขาวิชาพัฒนาสังคม
- 14) สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค
- 15) สาขาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

3. การเตรียมต้นฉบับ

3.1 ภาษา ผู้เสนอผลงานสามารถเขียนบทความได้ทั้งบทความภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ แต่หากเป็นบทความภาษาอังกฤษแล้ว ควรได้รับการตรวจสอบความถูกต้องด้านไวยากรณ์จากผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษโดยเฉพาะ บทความภาษาอังกฤษควรมีบทคัดย่อเป็นภาษาไทย ทั้งนี้ ควรหลีกเลี่ยงการเขียนภาษาอังกฤษปนกับภาษาไทย เว้นแต่ในกรณีเขียนภาษาอังกฤษเพื่ออธิบายศัพท์ทางเทคนิคแต่ให้ใส่วงเล็บด้วย

3.2 รูปแบบการเขียน เสนอผลงานต้องพิมพ์ต้นฉบับด้วยโปรแกรม Microsoft word เท่านั้น ใช้ขนาดกระดาษ A4 (210 มม. x 297 มม.) หรือ (21 ซม. x 29.7 ซม.) หรือ (8.27 นิ้ว x 11.69 นิ้ว) และตั้งค่าน้ำกระดาษดังนี้

- ด้านบน ห่างจากขอบกระดาษ 3.81 เซนติเมตร (1.5 นิ้ว)
- ด้านล่าง ห่างจากขอบกระดาษ 2.54 เซนติเมตร (1 นิ้ว)
- ด้านขวา ห่างจากขอบกระดาษ 2.54 เซนติเมตร (1 นิ้ว)
- ด้านซ้าย ห่างจากขอบกระดาษ 2.54 เซนติเมตร (1 นิ้ว)

คำภาษาไทยและภาษาอังกฤษให้ใช้ตัวอักษร TH sarabunPSK และมีรูปแบบการเขียนดังนี้

ชื่อเรื่อง	ขนาดอักษร 18	รูปแบบอักษร	ตัวหนา
ชื่อผู้เขียน	ขนาดอักษร 16	รูปแบบอักษร	ตัวธรรมดา
บทคัดย่อ	ขนาดอักษร 16	รูปแบบอักษร	ตัวธรรมดา
คำสำคัญ	ขนาดอักษร 16	รูปแบบอักษร	ตัวธรรมดา
ชื่อหัวข้อต่าง ๆ	ขนาดอักษร 16	รูปแบบอักษร	ตัวหนา
เนื้อหาทั้งหมด	ขนาดอักษร 16	รูปแบบอักษร	ตัวธรรมดา
บรรณานุกรม	ขนาดอักษร 16	รูปแบบอักษร	ตามคำแนะนำการเขียน
รายการอ้างอิง	ขนาดอักษร 16	รูปแบบอักษร	ตามคำแนะนำการเขียน

3.3 จำนวนหน้า ทุกประเภทบทความ ควรมีความยาวทั้งเรื่อง รวมรายการอ้างอิง (APA Style) และบรรณานุกรมแล้ว ควรอยู่ในระหว่าง 10-15 หน้ากระดาษ

3.4 การย่อหน้า ย่อหน้า ให้เริ่มห่างจากขอบเนื้อเรื่อง 1.25 เซนติเมตร ส่วนรายการอ้างอิง (APA Style) และบรรณานุกรมให้ห่างจากขอบเนื้อเรื่อง 1.25 เซนติเมตร

3.5 ลำดับหน้า ลำดับหน้า ให้พิมพ์เลขหน้ากำกับทุกหน้าไว้ที่มุมด้านบนของกระดาษ โดยเริ่มนับหน้าที่ 1 ในหน้าแรกของบทความ เฉพาะหน้าแรกของบทความไม่ให้ใส่ตัวเลขกำกับไว้แต่ให้พิมพ์คำว่า หน้า 2 ในหน้าถัดไป และใส่ลำดับเลขหน้าจนจบเนื้อหาของบทความ

3.6 ลำดับเนื้อเรื่อง ลำดับเนื้อเรื่อง ให้ใช้เลขกำกับบทนำเป็นหัวข้อหมายเลข 1 และส่วนหัวข้อย่อยให้ใช้เลขระบบทศนิยมกำกับหัวข้อย่อย แต่ไม่ควรเกิน 3 จุดเลขทศนิยม เช่น 1.1 ,1.1.1 เป็นต้น และหัวข้อย่อยลำดับถัดไปให้ใช้วงเล็บกำกับ เช่น 1) , 1.1) เป็นต้น และลำดับถัดไป เช่น (1), (2) เป็นต้น

4. ส่วนประกอบของบทความ

4.1 บทความวิจัย

- 1) ชื่อเรื่อง ชื่อเรื่องให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 2) ชื่อผู้เขียนบทความ ชื่อผู้เขียนบทความให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และให้มีรายการอ้างอิง (APA Style) ระบุตำแหน่งทางวิชาการ ชื่อและที่อยู่สถาบันที่สังกัดของผู้เสนอผลงาน
- 3) บทคัดย่อ เป็นการกล่าวถึงเนื้อความที่ศึกษาทั้งเรื่องโดยย่อ ซึ่งเริ่มจากจุดมุ่งหมายของการศึกษา ตลอดจนผลของการศึกษาสรุปผลการศึกษา วิเคราะห์และตีความ และบทสรุปของการศึกษา โดยให้มีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 4) คำสำคัญ คำที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนของเนื้อหาสารสนเทศ โดยมาจากคำที่ปรากฏในบทความ ซึ่งจะระบุไว้ท้ายบทคัดย่อ ให้มีคำสำคัญภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และไม่ควรมีคำสำคัญเกิน 5 คำ
- 5) บทนำ: ประกอบด้วย
 - 5.1) ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา เป็นการกล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาตลอดจนเหตุผลอันมาสู่การศึกษาในเรื่องนี้
 - 5.2) วัตถุประสงค์ เป็นการกล่าวถึงเหตุผลและจุดมุ่งหมายอันนำมาสู่การศึกษาในเรื่องนี้ ทั้งนี้ วัตถุประสงค์จะต้องมีความชัดเจนและสอดคล้องกับเรื่องที่ทำการศึกษา
 - 5.3) สมมติฐาน (ถ้ามี) เป็นการกล่าวถึงคำตอบสมมติในประเด็นปัญหาของเรื่องที่ทำการศึกษา ซึ่งผู้ทำการศึกษได้กำหนดขึ้นไว้ล่วงหน้าอย่างมีเหตุผล เพื่อตอบจุดมุ่งหมายของเรื่องที่ทำการศึกษา
 - 5.4) ขอบเขตการวิจัยหรือการศึกษา: เป็นการกล่าวถึงขอบเขตของเรื่องที่ทำการวิจัยหรือทำการการศึกษา โดยจะต้องมีการระบุขอบเขต เช่น เชิงพื้นที่ เชิงปริมาณ เป็นต้น
 - 5.5) ระเบียบวิธีการวิจัยหรือศึกษา: เป็นการกล่าวว่าการวิจัยหรือการศึกษาในเรื่องนี้ใช้รูปแบบใด มีการอธิบายและวิเคราะห์วิธีการวิจัยหรือการศึกษา โดยให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
 - 5.6) ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ: เป็นกล่าวถึงว่าผลของการเสนอผลงานในเรื่องนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ใดและในด้านใด
- 6) วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เป็นการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับโจทย์การศึกษา โดยอ้างถึงหลักการ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานที่ศึกษา
- 7) ผลการศึกษา เป็นการกล่าวและวิเคราะห์ถึงปัญหาที่ต้องการศึกษา โดยใช้ทฤษฎีหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ เพื่อศึกษาถึงความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ตลอดจนรายงานผลการเรียนอย่างเป็นลำดับ ชัดเจน และได้ใจความ
- 8) อภิปรายผล เป็นการประเมินผลการวิจัย เพื่อให้เหตุผลยืนยันว่าผลการวิจัยที่ได้มาเชื่อถือถูกต้อง เป็นจริง

9) สรุปผลและข้อเสนอแนะ เป็นการกล่าวให้เห็นว่าผลการศึกษากับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และกล่าวถึงข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษามีประเด็นคำถามเพื่อเป็นแนวทางสานต่อการศึกษาต่อไป

10) กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) เป็นการกล่าวถึงงานที่ศึกษาในเรื่องนี้ ได้รับการสนับสนุนหรือการช่วยเหลือจากบุคคลใด อย่างไร

11) บรรณานุกรมและรายการอ้างอิง รายการอ้างอิงและบรรณานุกรมเป็นการแสดงแหล่งที่มาของข้อมูลเพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลในบทความ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านในการติดตามและตรวจสอบแหล่งที่มาได้ โดยใช้รูปแบบตามที่วารสารกำหนด

4.2 บทความวิชาการ

1) ชื่อเรื่อง ชื่อเรื่องให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2) ชื่อผู้เขียนบทความ ชื่อผู้เขียนบทความให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และให้มีรายการอ้างอิง (APA Style) ระบุตำแหน่งทางวิชาการ ชื่อและที่อยู่สถาบันที่สังกัดของผู้เสนอผลงาน

3) บทคัดย่อ เป็นการกล่าวถึงเนื้อความที่ศึกษาทั้งเรื่องโดยย่อ ซึ่งเริ่มจากจุดมุ่งหมายของการศึกษา ตลอดจนผลการศึกษาและบทสรุปของการศึกษา โดยให้มีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

4) คำสำคัญ คำที่ผู้กำหนดขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนของเนื้อหาสารสนเทศ โดยมาจากคำที่ปรากฏในบทความ ซึ่งจะระบุไว้ท้ายบทคัดย่อ ให้มีคำสำคัญภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และไม่ควรมีคำสำคัญเกิน 5 คำ

5) บทนำ เป็นการกล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ตลอดจนเหตุผลอันนำมาสู่การศึกษาในเรื่องนี้ รวมถึงข้อมูลเชิงวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

6) เนื้อหา เป็นการกล่าวถึงเนื้อหาที่ทำการศึกษายอย่างเป็นลำดับ ชัดเจน และได้ใจความ

7) สรุปผลและข้อเสนอแนะ เป็นการกล่าวให้เห็นว่าผลการศึกษากับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และในกรณีที่มีข้อเสนอแนะ ให้กล่าวถึงข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา

8) บรรณานุกรมและรายการอ้างอิง รายการอ้างอิงและบรรณานุกรมเป็นการแสดงแหล่งที่มาของข้อมูลเพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลในบทความ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านในการติดตามและตรวจสอบแหล่งที่มาได้ โดยใช้รูปแบบตามที่วารสารกำหนด

4.3 บทวิจารณ์หนังสือ

1) ชื่อผู้วิจารณ์ ชื่อผู้วิจารณ์ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และให้มีรายการอ้างอิง (APA Style) ระบุตำแหน่งทางวิชาการ ชื่อและที่อยู่สถาบันที่สังกัดของผู้วิจารณ์

2) ชื่อหนังสือที่วิจารณ์ ให้วิจารณ์หนังสือเป็นภาษาไทย

3) บทวิจารณ์หนังสือ เป็นการกล่าวถึงข้อดีและข้อบกพร่องของเรื่องที่วิจารณ์ โดยใช้ให้เห็นจุดเด่นและจุดด้อยอย่างได้ใจความ พร้อมทั้งเสนอแนวทางแก้ไขให้ดีขึ้น โดยการวิจารณ์หนังสือต้องเป็นการวิจารณ์อย่างสร้างสรรค์

4) บรรณานุกรมและรายการอ้างอิง รายการอ้างอิงและบรรณานุกรมเป็นการแสดงแหล่งที่มาของข้อมูลเพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลในบทความ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านในการติดตามและตรวจสอบแหล่งที่มาได้ โดยใช้รูปแบบตามที่วารสารกำหนด

รูปแบบการอ้างอิง (APA Style ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6)

หนังสือ ผู้แต่ง 1 คน

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อ/สกุล/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อ/สกุล,ปีที่พิมพ์)
ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2548)	(ไพฑูรย์ สีนลารัตน์,2548)
สกุล/(ปีที่พิมพ์)	(สกุล,/ปี)
Knepper (2007)	(Knepper, 2007)
การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
ชื่อ/สกุล./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.	
อุมา สุคนธมาน. (2526). <i>การประถมศึกษา</i> . กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.	
ตัวอย่างภาษาอังกฤษ	
สกุล,/อักษรย่อชื่อ./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.	
Apple, M. W. (2004). <i>Ideology and curriculum</i> (3rd ed.). Boston, MA: Routledge Kegan Paul.	

หนังสือ ผู้แต่ง 2 คน

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อ/สกุล1/และชื่อ/สกุล2/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อ/สกุล1/และชื่อ/สกุล2,/ปีที่พิมพ์)
วรรณเพ็ญ อินทร์แก้ว และสมจินดา ชมพูนุท (2557)	(วรรณเพ็ญ อินทร์แก้ว และสมจินดา ชมพูนุท, 2557)
สกุล/and/สกุล(/ปี)	(สกุล/and/สกุล,/ปี)
Bernard and Krupat (1994)	(Smith and Brown, 2009)
การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
ชื่อ/สกุล1/และชื่อ/สกุล2./(ปีพิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.	
ปริญานุษ พิบูลสงคราม และจิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2553). <i>ตามรอยพ่อ ชีวิตพอเพียง...สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน</i> (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: โครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์	

ตัวอย่างภาษาอังกฤษ
สกุล,/อักษรย่อชื่อ1./&/สกุล,/อักษรย่อชื่อ2./(ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง./(พิมพ์ครั้งที่)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.
Certo S. C., & Peter, J. P. (1991). <i>Strategic management: Concept and applications</i> . New York, NY: McGraw - Hill.

หนังสือ ผู้แต่ง 3 คน

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อ/สกุล1/ชื่อ/สกุล2/และชื่อ/สกุล3/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อ/สกุล1/ชื่อ/สกุล2/และชื่อ/สกุล3,/ปีที่พิมพ์)
กาญจนา แก้วเทพ, กิตติ กันภัย, และริชาต สถาปิตานนท์ (2557)	(กาญจนา แก้วเทพ, กิตติ กันภัย, และริชาต สถาปิตานนท์, 2557)
สกุล,/สกุล/&/สกุล/(ปี)	(สกุล/and/สกุล,/ปี)
Aronson, Wilson, & Akert (1994)	(Aronson, Wilson, & Akert, 1994)
การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
ชื่อ/สกุล1/ชื่อ/สกุล2/และชื่อ/สกุล3./(ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง./(พิมพ์ครั้งที่)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.	
กาญจนา แก้วเทพ, กิตติ กันภัย, และริชาต สถาปิตานนท์. (2557). <i>มองสื่อใหม่ มองสังคมใหม่</i> . กรุงเทพฯ: เอดิสัน เพรส โพรดักส์.	
ตัวอย่างภาษาอังกฤษ	
สกุล,/อักษรย่อชื่อ./สกุล,/อักษรย่อชื่อ./&/สกุล,/ชื่อ./(ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง./(พิมพ์ครั้งที่)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.	
Aronson, E., Wilson, T.D., & Akert, R.M. (1999). <i>Social psychology</i> (3 rd ed.). New York: Longman.	

หนังสือ ผู้แต่ง มากกว่า 3 - 7 คน

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อ/สกุล1/และคณะ/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อ/สกุล1/และคณะ,/ปีที่พิมพ์)
กาญจนา แก้วเทพ และคณะ (2557)	(กาญจนา แก้วเทพ และคณะ, 2557)
สกุล และคณะ/(ปี)	(สกุล/และคณะ/ปี)
Aronson et al. (1994)	(Aronson et al. 1994)

การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
ชื่อ/สกุล1/ชื่อ/สกุล2/ชื่อ/สกุล3/ชื่อ/สกุล4/ชื่อ/สกุล5/ชื่อ/สกุล6/และชื่อ/สกุล7./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.	
ศิริพร พงษ์โกคา, บุญศรี กิติโชติพาณิชย์, สุดประนอม สมันตเวคิน, อรุณฯ เชาว์ปรีชา, สุภาพร เลิศกวินอนันต์, และอุษา วงศ์พินิจ. (2557). <i>การสร้างเสริมสุขภาพมารดา-ทารกในครรภ์และการป้องกัน การคลอดก่อนกำหนด</i> . กรุงเทพฯ: บางกอกบล๊อค.	
ตัวอย่างภาษาอังกฤษ	
สกุล,/อักษรย่อชื่อ1./สกุล,/อักษรย่อชื่อ2./สกุล,/อักษรย่อชื่อ3./สกุล,/อักษรย่อชื่อ4./สกุล,/อักษรย่อชื่อ5./สกุล,/อักษรย่อชื่อ6./&/สกุล,/ชื่อ7./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.	
Craig, A. M., Graham, W. A., Kagan, D. M., Ozment, S., & Turner, F. M. (2008). <i>International history of the twentieth century and beyond</i> (2nd ed.). London; New York: Routledge.	

หนังสือ ผู้แต่ง 8 คนขึ้นไป

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อ/สกุล1/และคณะ/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อ/สกุล1/และคณะ,/ปีที่พิมพ์)
กาญจนา แก้วเทพ และคณะ (2557)	(กาญจนา แก้วเทพ และคณะ, 2557)
สกุล และคณะ/(ปี)	(สกุล/และคณะ/ปี)
Aronson et al. (1994)	(Aronson et al. 1994)
การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
ชื่อ/สกุล1/ชื่อ/สกุล2/ชื่อ/สกุล3/ชื่อ/สกุล4/ชื่อ/สกุล5/ชื่อ/สกุล6.../ผู้แต่งคนสุดท้าย./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.	
ธีรภาพ โลหิตกุล, ศรัณย์ บุญประเสริฐ, อัมพร จิรัฐติกร, ทรงยศ กมลทวิกุล, ปารวี ไพบูลย์ นเครศ ธีระคำศรี ...ศรัณย์ ทองปาน. (2555). <i>ท่องแดนอาเซียน</i> , กรุงเทพฯ: สถาพรบุ๊คส์.	
ตัวอย่างภาษาอังกฤษ	
สกุล,/อักษรย่อชื่อ1./สกุล,/อักษรย่อชื่อ2./สกุล,/อักษรย่อชื่อ3./สกุล,/อักษรย่อชื่อ4./สกุล,/อักษรย่อชื่อ5./สกุล,/อักษรย่อชื่อ6./.../สกุล,/ชื่อคนสุดท้าย./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.	
Holland, D., Nonini, D. M., Lutz, C., Bartlett, L., McGlathery, M. F., Guldbrandsen, T. C., ...Murillo, M.G. (2007). <i>Local democracy under siege: Activism, public interests, and private politics</i> . New York: New York University Press.	

บทความบรรณาธิการและผู้รวบรวม

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อ/สกุลบรรณาธิการ/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อ/สกุลบรรณาธิการ,/ปีที่พิมพ์)
ทิตินา แคมมณี (2557)	(ทิตินา แคมมณี, 2557)ข
ทิตินา แคมมณี และสร้อยสน สกลรัตน์ (2557)	(ทิตินา แคมมณี และสร้อยสน สกลรัตน์ (2557)
สกุลบรรณาธิการ/(ปี)	(สกุลบรรณาธิการ/ปี)
Pianta (1994)	(Pianta 1994)
Pianta and Rimm-Kaufman (1994)	(Pianta & Rimm-Kaufman, 1994)
การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
ชื่อ/สกุลบรรณาธิการ./(บ.ก.)/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง/(ครั้งที่พิมพ์)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.	
ทิตินา แคมมณี (บ.ก.). (2561). แบบแผนและเครื่องมือการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.	
ตัวอย่างภาษาอังกฤษ	
สกุล,อักษรย่อชื่อ/(Ed. หรือ Eds.)/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง/(ครั้งที่พิมพ์)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.	
Chambers, P., & Waitookiat, N. (Eds.). (2017). Khaki capital: The politiceconomy of the military in Southeast Asia. Thailand: NIAS Press.	
หมายเหตุ: กรณีมีบรรณาธิการคนเดียวในเอกสารภาษาต่างประเทศ ให้ใช้ตัวย่อว่า (Ed.) แต่ถ้ามีบรรณาธิการหลายคนให้ใช้ตัวย่อว่า (Eds.)	

ผู้แต่งที่เป็นนิติบุคคล

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อเต็มของหน่วยงาน/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อเต็มของหน่วยงาน,/ปีที่พิมพ์)
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย (2548)	(มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย,2548)
ชื่อเต็มของหน่วยงาน/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อเต็มของหน่วยงาน,/ปี)
Loei Rajabhat University (2022)	(Loei Rajabhat University, 2022)
การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
ชื่อเต็มของหน่วยงาน./(ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.	
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. (2565). คู่มือการทำวิทยานิพนธ์ (พิมพ์ครั้งที่ 3). เลย: เมืองเลยการพิมพ์.	

ตัวอย่างภาษาอังกฤษ
ชื่อเต็มของหน่วยงาน./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.
Chulalongkorn University. Faculty of Education. (1998), <i>Chulalongkorn education review</i> . Bangkok: Faculty of Education Chulalongkorn University.
หมายเหตุ: ให้ลงรายการโดยเรียงลำดับจากหน่วยงานใหญ่ ไปหน่วยงานย่อย

บทความในหนังสือ

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อ/สกุลผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อ/สกุลผู้แต่ง,/ปีที่พิมพ์)
ไพฑูริย์ สินลารัตน์ (2548)	(ไพฑูริย์ สินลารัตน์,2548)
สกุลผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)	(สกุลผู้แต่ง,/ปี)
Knepper (2007)	(Knepper, 2007)
การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
ชื่อ/สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน/ชื่อ/สกลบรรณาธิการ/(บ.ก.).,/ชื่อหนังสือ/(เลขหน้า)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.	
จุมพล พูลภัทรชีวิน. (2540). การวิจัยอนาคตแบบ EDFR. ใน ทิศนา ขัมมณี และ สร้อยสน สกลรัตน์ (บ.ก.), <i>แบบแผนและเครื่องมือการวิจัยทางการศึกษา</i> (1-18). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.	
ตัวอย่างภาษาอังกฤษ	
สกุล,/อักษรย่อชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./In/ตัวย่อชื่อ/สกุล/(Ed. หรือ Eds.).,/ชื่อหนังสือ/(เลขหน้า)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.	
Pianta, R. C., Rimm-Kaufman, S. E., & Cox, M. J. (1999). Introduction: An ecological approach to kindergarten transition. In R. C. Pianta & M. J. Cox (Eds.), <i>The transition to kindergarten</i> (pp. 3-12). Baltimore, MD: Paul Brookes.	

วิทยานิพนธ์เป็นรูปเล่ม

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อ/สกุลผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อ/สกุลผู้แต่ง./ปีที่พิมพ์)
ไพฑูริย์ สินลารัตน์ (2548)	(ไพฑูริย์ สินลารัตน์,2548)
สกุลผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)	(สกุลผู้แต่ง,/ปีที่พิมพ์)
Knepper (2007)	(Knepper, 2007)

การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
ชื่อ//สกุลผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อวิทยานิพนธ์/(วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต หรือวิทยานิพนธ์ ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต)/สถานที่พิมพ์:ชื่อสาขาวิชาหรือภาควิชา/คณะ/ชื่อมหาวิทยาลัย.	
มนต์ชัย มั่นวสิน. (2552). แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน: การบริหารกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.	
ตัวอย่างภาษาอังกฤษ	
สกุล,/อักษรย่อชื่อผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อวิทยานิพนธ์/(วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต หรือวิทยานิพนธ์ ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต)/ชื่อสาขาวิชาหรือภาควิชา/คณะ/ชื่อมหาวิทยาลัย.	
Sukharomana, R. (1998). Willingness to pay for water quality improving: Difference between contingent valuation and averting expenditure model (PH.D. Dissertation). University of Nebraska Lincoln.	

วิทยานิพนธ์ฐานข้อมูลออนไลน์

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อ/สกุลผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อ/สกุลผู้แต่ง,/ปีที่พิมพ์)
ไพฑูรย์ สีนลรัตน์ (2548)	(ไพฑูรย์ สีนลรัตน์,2548)
สกุลผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)	(สกุลผู้แต่ง,/ปีที่พิมพ์)
Knepper (2007)	(Knepper, 2007)
การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
ชื่อ//สกุลผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อวิทยานิพนธ์/(วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต หรือวิทยานิพนธ์ ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต)/สถานที่พิมพ์:ชื่อสาขาวิชาหรือภาควิชา/คณะ/ชื่อมหาวิทยาลัย./สืบค้นจาก http://www.xxx	
มนต์ชัย มั่นวสิน. (2552). แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน: การบริหารกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. สืบค้นจาก https://so01.tci- thaijo.org/index.php/husolru/	

ตัวอย่างภาษาอังกฤษ
สกุล,/อักษรย่อชื่อผู้แต่ง./ชื่อวิทยานิพนธ์/(วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต หรือวิทยานิพนธ์ ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต)/ชื่อสาขาวิชาหรือภาควิชา/คณะ/ชื่อมหาวิทยาลัย./สืบค้นจาก http://www.xxx
Heggelund, C. R. (2017). Sequencing democracy in Myanmar: A success story? (master's thesis), Oslo: University of Oslo Norway. Retrieved from https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/57605/THESIS- FINAL- PDF.pdf?sequence=1&isAllowed=y

วารสารแบบเล่ม

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อ/สกุลผู้เขียนบทความ/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อ/สกุลผู้เขียนบทความ,/ปีที่พิมพ์)
ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2548)	(ไพฑูรย์ สีนลารัตน์,2548)
สกุลผู้เขียนบทความ/(ปีที่พิมพ์)	(สกุลผู้เขียนบทความ,/ปีที่พิมพ์)
Knepper (2007)	(Knepper, 2007)
การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
ชื่อ//สกุลผู้วิจัย./ (ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ/ชื่อวารสาร,/เลขของปีที่(เลขของฉบับที่)/,เลขหน้า.	
มานะ สีนธวงษานนท์. (2549). ปัจจัยส่งเสริมการจัดการศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารศึกษาศาสตร์, 18(2), 115-116.	
ตัวอย่างภาษาอังกฤษ	
สกุล,/อักษรย่อชื่อ./ (ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ/ชื่อวารสาร,/เลขของปีที่(เลขของฉบับที่)/,เลขหน้า.	
Chawla, L. (1994). Editor's note. <i>Children's Environment</i> , 2(11), 3.	

รายงานวิจัย

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อ/สกุลผู้วิจัย/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อ/สกุลผู้วิจัย./ปีที่พิมพ์)
ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2548)	(ไพฑูรย์ สีนลารัตน์,2548)
สกุลผู้วิจัย/(ปีที่พิมพ์)	(สกุลผู้วิจัย,/ปีที่พิมพ์)
Knepper (2007)	(Knepper, 2007)

การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
ชื่อ/สกุลผู้วิจัย./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(รายงานการวิจัย)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.	
วิเชียร อินทะสี. (2546). ผลกระทบจากความปรองดองระหว่างเกาหลีเหนือกับเกาหลีใต้ต่อ ความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออก (รายงานผลการวิจัย). ปทุมธานี: สถาบันเอเชีย ตะวันออกศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	
ตัวอย่างภาษาอังกฤษ	
สกุล,/อักษรย่อชื่อ./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(รายงานการวิจัย)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.	
Jirapanthong, W. (2010). <i>Development of selection model to support higher education (undergraduate programs) using data mining technique</i> (Research report). Bangkok: Dhurakij Pundit University.	

หนังสือพิมพ์

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อ/สกุลผู้เขียน/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อ/สกุลผู้เขียน./ปีที่พิมพ์)
ไพฑูรย์ สีนลรัตน์ (2548)	(ไพฑูรย์ สีนลรัตน์, 2548)
สกุลผู้เขียน/(ปีที่พิมพ์)	(สกุลผู้เขียน./ปีที่พิมพ์)
Knepper (2007)	(Knepper, 2007)
การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
ชื่อ//สกุลผู้เขียน./ (ปี./วัน/เดือน)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./เลขหน้า.	
กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา. (2548, 13 ธันวาคม). แผนพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานอุดมศึกษาในช่วงระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2549-2553). มติชนรายวัน, 6.	
ตัวอย่างภาษาอังกฤษ	
สกุล,/อักษรย่อชื่อผู้เขียน./ (ปี./วัน/เดือน)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./ปีที่(ฉบับที่)./เลขหน้า.	
Nisen, M. (2020, 7 February), Why coronavirus scares pharma. Bangkok Post, p. 8.	

หนังสือพิมพ์ออนไลน์

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อ/สกุลผู้เขียน/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อ/สกุลผู้เขียน./ปีที่พิมพ์)
จิตวา กลิ่นสุนทร (2563)	(จิตวา กลิ่นสุนทร, 2563)
สกุลผู้เขียน/(ปีที่พิมพ์)	(สกุลผู้เขียน./ปีที่พิมพ์)
Seelye (2012)	(Seelye, 2012)

การอ้างอิงท้ายบทความ (References)
ตัวอย่างภาษาไทย
ชื่อ//สกุลผู้เขียน./ (ปี./วัน/เดือน)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./สืบค้นจาก/แหล่งที่อยู่ของไฟล์ (LRU) จิตตา กลิ่นสุนทร. (2563, 31 มกราคม), หน้าพระลาน ผู้มีคุณูปการต่อการศึกษาศิลปะและ ศิลปะร่วม สมัยในบ้านเรา, มติชนสุดสัปดาห์, สืบค้น จาก http://www.matichonelibrary.com/news/site/index?NewsSearch
ตัวอย่างภาษาอังกฤษ
สกุล,/อักษรย่อชื่อผู้เขียน./ (ปี./วัน/เดือน)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./สืบค้นจาก/แหล่งที่อยู่ของไฟล์ (LRU) Seelye, K. Q. (2012, 3 December). Spate of harsh weather in New England shifts sentiment on trees. <i>The New York Times</i> . Retrieved from https://www.nytimes.com/2012/12/04/us/storms-topple-new-england-trees-and-raise-fears.html

เว็บไซต์ Website

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อ/สกุลผู้เขียน./ (ปีที่พิมพ์)	(ชื่อ/สกุลผู้เขียน./,ปีที่พิมพ์)
กรมทรัพย์สินทางปัญญา (2557)	(กรมทรัพย์สินทางปัญญา, 255)
สกุลผู้เขียน./ (ปีที่พิมพ์)	(สกุลผู้เขียน./,ปีที่พิมพ์)
Seelye (2012)	(Seelye, 2012)
การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
ชื่อ/สกุลผู้เขียน./ (ปีที่เผยแพร่)./ชื่อบทความ./สืบค้นเมื่อ...จาก/URL	
กรมทรัพย์สินทางปัญญา. (2557). แผนยุทธศาสตร์ทรัพย์สินทางปัญญา พ.ศ. 2556 – 2559. สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2566 จาก http://www.ipthailand.go.th/ipthailand/index.php?option=com_content&task=view&id=2084&Itemid=183	
ตัวอย่างภาษาอังกฤษ	
สกุล,/อักษรย่อชื่อผู้เขียน./ (ปีที่เผยแพร่)./ชื่อบทความ./Retrieved from/URL	
University of Wisconsin System. (1985). <i>Patent policy (G34)</i> . Retrieved from http://www.uwsa.edu/fadmin/gapp/gapp34.htm	

การสัมภาษณ์

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อ/สกุลผู้สัมภาษณ์/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อ/สกุลผู้สัมภาษณ์./ปีที่พิมพ์)
จิตวา กลิ่นสุนทร (2563)	(จิตวา กลิ่นสุนทร, 2563)
สกุลผู้สัมภาษณ์/(ปีที่พิมพ์)	(สกุลผู้สัมภาษณ์./ปีที่พิมพ์)
Seelye (2012)	(Seelye, 2012)
การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
ชื่อ/สกุลผู้สัมภาษณ์./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทสัมภาษณ์ [ชื่อผู้สัมภาษณ์, ผู้สัมภาษณ์]. ชื่อเรื่อง, ปีที่ ฉบับที่) เลขหน้า	
มณฑล สงวนเสริมศรี. (2549). อธิการบดีสนทนา [สิริพร จันทร์บรรจง, ผู้สัมภาษณ์]. ข่าวสาร ม.นเรศวร , 5(62) 4	
ตัวอย่างภาษาอังกฤษ	
สกุล./อักษรย่อผู้สัมภาษณ์./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทสัมภาษณ์ [ชื่อผู้สัมภาษณ์, ผู้สัมภาษณ์]. ชื่อเรื่อง, ปีที่ ฉบับที่) เลขหน้า	
Chumsai, S., & Sirisumphan, K. (1985). Viewpoints: Thailand or Siam [Interviewed by the editor]. Asiaweek, 11(17), 62.	

เอกสารการประชุมวิชาการ

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อ/สกุลผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อ/สกุลผู้แต่ง./ปีที่พิมพ์)
จิตวา กลิ่นสุนทร (2563)	(จิตวา กลิ่นสุนทร, 2563)
สกุลผู้สัมภาษณ์/(ปีที่พิมพ์)	(สกุลผู้สัมภาษณ์./ปีที่พิมพ์)
Krongtaew et al. (2010)	(Krongtaew et al., 2012)
การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
ชื่อ/สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความหรือชื่อเรื่องของบท./ใน ชื่อบรรณาธิการ (บ.ก.)./ชื่อการประชุม/(น. เลขหน้า), สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.	
ซัชพล มงคลิก. (2552). การประยุกต์ใช้กระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์ในการจัด ตารางการผลิตแบบพหุเกณฑ์: กรณีศึกษาโรงงานอุตสาหกรรมผลิตยา, ใน การประชุมวิชาการการบริหารและการจัดการ ครั้งที่ 5 (น. 46). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.	

ตัวอย่างภาษาอังกฤษ
สกุล,/อักษรย่อผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความหรือชื่อเรื่องของบท./ใน ชื่อบรรณาธิการ (บ.ก.)/ชื่อการประชุม/(น. เลขหน้า), สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.
Krongtaew, C., Messner, K., Hinterstoisser, B., & Fackler, K. (2010). Lignocellulosic structural changes after physico-chemical pretreatment monitored by near infrared spectroscopy. In S. Saranwong, S. Kasemsumran, W. Thanapase, & P. Williams (Eds.), Near infrared spectroscopy: Proceedings of the 14th International conference (pp. 193-198), West Sussex, UK: IMP.

คำสั่ง ประกาศ หนังสือสั่งการ

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
หน่วยงานเจ้าของเอกสาร/(2566)	(หน่วยงานเจ้าของเอกสาร,/2566)
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย (2566)	(มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 2566)
Narathiwat Province (2020)	(Narathiwat Province, 2020)
การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
หน่วยงานเจ้าของเอกสาร (ปี, วันที่ เดือน)/ชื่อคำสั่งหรือชื่อประกาศ, เลขที่เอกสาร (ถ้ามี).	
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. (2566, 10 มกราคม). ประกาศมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย เรื่อง กำหนดปฏิทินการศึกษา ประจำปีการศึกษา 2565.	
ตัวอย่างภาษาอังกฤษ	
หน่วยงานเจ้าของเอกสาร (ปี, วันที่ เดือน)/ชื่อคำสั่งหรือชื่อประกาศ, เลขที่เอกสาร (ถ้ามี).	
Narathiwat Province. (2020, 26 March). Order No. NT 0038.1/V 138.	

ราชกิจจานุเบกษา

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อกฎหมาย (ปีที่พิมพ์)	(ชื่อกฎหมาย,/ปีที่พิมพ์)
ระเบียบศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการงบประมาณ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2565 (2565)	(ระเบียบศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการงบประมาณ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2565, 2565)
การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
ชื่อกฎหมาย (ปีที่พิมพ์, วันที่ เดือน)/ราชกิจจานุเบกษา/เล่มที่/ตอนที่ ,/หน้า (ระบุเลขหน้า).	
ระเบียบศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการงบประมาณ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2565 (2565, 8 กันยายน) ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 139 ตอนที่ 155 ก, หน้า 1.	

การอ้างอิงเอกสารทุติยภูมิ (อ้างอิงใน)

ในกรณีที่เป็นการอ้างอิงงานที่ถูกอ้างอิงอยู่ในงานเขียนอื่น และประสงค์จะอ้างอิงงานนั้นด้วย ให้ใส่ข้อความว่า อ้างถึงใน ชื่อผู้แต่งงานเขียนแหล่งที่ 2 ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค และปีพิมพ์ สำหรับภาษาอังกฤษ as cited in secondary source author, year และผลรายละเอียดขอเอกสารทุติยภูมิในอ้างอิงท้ายบทความ

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชัยอนันต์ สมุทวณิช (อ้างอิงใน พนม คลีฉายา, 2542)	(ชัยอนันต์ สมุทวณิช อ้างอิงใน พนม คลีฉายา, 2542)
Allport's diary (as cited in Nicholson, 2003)	(Allport's diary as cited in Nicholson, 2003)
การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
วิโรจน์ สารรัตน์. (2556). <i>กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษา: กรณีศึกษาต่อการศึกษาศตวรรษที่ 21</i> . กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท	
Stone, R. J. (2013). <i>Managing human resources</i> (4 th ed.). Milton, Australia: Wiley.	

เอกสารไม่ปรากฏปีที่พิมพ์/ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์/ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อ/สกุลผู้แต่ง/(ม.ป.ป.)	(ชื่อ/สกุลผู้แต่ง,/ม.ป.ป.)
ประธานพร มณฑลธรรม (ม.ป.ป.)	(ประธานพร มณฑลธรรม, ม.ป.ป.)
Sewell (n.d.)	(Sewell, n.d.)
การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์	
ชื่อ/สกุลผู้แต่ง. (ม.ป.ป.)/ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)/สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์.	
ประธานพร มณฑลธรรม. (ม.ป.ป.). <i>หนังสือเล่มบางของสาวร่างเพรียว</i> , กรุงเทพฯ: เคล็ดไท.	
ตัวอย่างภาษาอังกฤษ ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์	
Sewell, A. (n.d.). <i>Black beauty</i> . Bridlington: Priory.	
ตัวอย่างภาษาไทย ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์และสำนักพิมพ์	
ผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)/ม.ป.ท./ม.ป.พ.	
ชาญชัย อาจินสมาจาร. (2540). ศัพท์การเมือง. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.	
ตัวอย่างภาษาอังกฤษ ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์และสำนักพิมพ์	
ผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)/N.P./n.p.	
Foundation for Media Studies. (2014). <i>Investigative journalism on digital tv, news and content channels</i> (Research report). N.P.: n.p.	

3.81 ឆម.

รูปแบบตัวอักษร TH
SarabunPSK ขนาด 16

บทคัดย่อ

◀-----▶

รูปแบบตัวอักษร TH SarabunPSK
ตัวหนา ขนาด 16

2.54 ឆម.

2.54 ឆ្នាំ.

รูปแบบตัวอักษร TH SarabunPSK
ตัวหนา ขนาด 16

XX

XX

[illegible]

สุรินทร์: สถาบันราชภัฏสุรินทร์.

Email:

2.54 ស.ម.

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
Journal of Humanities and Social Loei Rajabhat University

แบบฟอร์มเสนอบทความเพื่อรับพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว).....

วุฒิการศึกษาขั้นสูงสุด.....ตำแหน่งวิชาการ (ถ้ามี).....

สถานะผู้ส่งบทความ

☐ อาจารย์/นักวิจัย ☐ บุคคลทั่วไป ตำแหน่ง.....สังกัด.....

☐ นิสิต/นักศึกษา ชื่อปริญญา.....

หน่วยงาน

.....
.....

ขอส่ง ☐ บทความวิชาการ ☐ บทความวิจัย ☐ บทความวิจารณ์หนังสือ
☐ อื่นๆ(ระบุ).....

สาขาของบทความ.....

ชื่อบทความ (ไทย).....

.....
(อังกฤษ).....
.....

ชื่อผู้เขียนร่วม 1.

2.

3.

ที่อยู่ติดต่อได้สะดวก บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... ซอย..... ถนน.....

ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์.....

เบอร์โทรศัพท์ที่สามารถติดต่อไป.....

E-mail :

Facebook : Line :

สิ่งที่ส่งมาด้วย : ☐ ไฟล์ Microsoft ☐ ไฟล์ PDF ☐ CD ☐ อื่นๆ(ระบุ).....

/ข้าพเจ้าขอรับรอง...

ข้าพเจ้าขอรับรองบทความที่เสนอตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ดังนี้

1. บทความที่เสนอตีพิมพ์ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารใดๆ มาก่อน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

2. บทความที่เสนอตีพิมพ์ไม่ได้อยู่ระหว่างการนำเสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารใดๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

3. เนื้อหาของบทความ ทั้งข้อความ รูปภาพ ทั้งหมดที่ปรากฏขอรับรองว่าเป็นผลงานของข้าพเจ้า ในกรณีที่มีการอ้างอิงผลงานจากผู้อื่น ข้าพเจ้าได้ดำเนินการตามจรรยาบรรณทางการวิจัยทุกประการ กรณีมีการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น ข้าพเจ้าขอรับผิดชอบแต่เพียงผู้เดียว

4. ข้าพเจ้ายอมรับเงื่อนไขการพิจารณาบทความ และยินยอมปรับแก้บทความตามคำแนะนำของ

ผู้ทรงคุณวุฒิหรือตามที่กองบรรณาธิการเห็นสมควร

5. ข้าพเจ้าขอมอบลิขสิทธิ์บทความที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ให้แก่คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ลงนามผู้เขียนคนที่ 1

(.....)

วันที่

ลงนามผู้เขียนคนที่ 2

(.....)

วันที่

หมายเหตุ: โปรดระบุชื่อทุนวิจัย (ถ้ามี)

สำหรับเจ้าหน้าที่

เอกสารประกอบการพิจารณาบทความ

☐ บทความ 3 ชุด (2 ชุดไม่มีชื่อผู้เขียนและหน่วยงาน และ 1 ชุดมีข้อมูลครบ)

☐ แบบฟอร์มส่งบทความเพื่อเผยแพร่ 1 ชุด

รับบทความจากผู้เขียน วันที่..... ผู้รับ.....